

**ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**

**ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ
ΤΟΜΟΣ 36**

Η ΑΣΑΦΕΙΑ ΤΩΝ ΠΡΟΦΗΤΕΙΩΝ Α'
Η ΑΣΑΦΕΙΑ ΤΩΝ ΠΡΟΦΗΤΕΙΩΝ Β'
ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΑΓΑΠΩΝΤΑΣ ΤΩΝ ΘΕΩΝ
ΟΙ ΙΣΤΡΑΗΛΙΤΑΙ ΥΠΟ ΤΗΝ ΝΕΦΕΛΗΝ
ΠΕΡΙ ΕΛΕΗΜΟΣΥΝΗΣ

Κείμενον: B. de Montfaucon,

Εισαγωγή — Μετάφρασις — Σχόλια

ΚΥΡΙΑΚΟΥ Γ. ΡΟΥΜΠΗ

πτυχιούχου

Θεολογίας, Φιλολογίας, Ιστορίας - Αρχαιολογίας

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	9
Ἡ ἀνάφαια τῶν προφητικῶν ἑπιπέδων Α'	11 (106)*
Ἡ ἀνάφαια τῶν προφητικῶν ἑπιπέδων Β'	28 (127)
Διὰ τοὺς ἀγαθόντας τὸν Θεόν.....	53 (165)
Οἱ Ἰσραηλιταὶ ὑπὸ τὴν νεφέλῃν	63 (186)
Περὶ ἀλεγειοσύνης	82 (188)
ΚΕΙΜΕΝΟΝ	109

* Οἱ ἐντὸς παρενθέσεων ἀριθμοὶ παραπέμπουν εἰς τὰς ἀντιστοιχὰς σελίδας τοῦ κειμένου.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αἱ ἀκολουθοῦσαι δύο ἑπιπέδων ἀποτελοῦν μικρὰν ἐρευνητικὴν πραγμασίαν περὶ τῆς σκοπιμότητος τῆν ὅποσον ἐξικυρταί ἢ εἰς τὰς προφητίας τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης παραπροσμένη ἀνάφαια καὶ τῆς σχέσεως τῶν δύο Διαθηκῶν.

Ὁ Χριστοστόμους κατ' ἀρχὰς τονίζει τὴν ἐν γένει δυσκολίαν, τὴν ὅποσον ἐμφανίζει ἡ προσπέθετα κατανοήσιμος καὶ ἐρημική τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ἢ ὅποια ἐκταίνεται ἀπὸ τὴν ἀπειρίαν τῶν ἀκουσθῶν, οἱ ὅποιοι, δεῦν ἀπὸ τὰ ἀπλὰ καὶ εὐκόλου προχωροῦν εἰς τὰ συνθετότερα καὶ ὑψηλότερα ζητήματα, γινώσκου σκοπιμότητα, ὅπως ἀκριβῶς αὐτοὶ ποὺ ἀνοίγονται εἰς τὸ μέγιστον διὰ τὴν φωνὴν. Συνεπῶς, ἀσκαιτεῖται, ἀπ' ἐνὸς μὲν μεγάλη ἰκανότης τοῦ ἑπιπέδου, ὅσπερ διὰ πικρῶν τῶν καὶ μέσων καὶ καθιστῶ περισσότερο ἀντιληπτὰ τὰ λεγόμενα, ἀπ' ἑτέρου δὲ ἔντατος καὶ συνεχῆς προθυμίας τῶν ἀκουσθῶν. Εἰδικώτερον ὅμως, τὰ προφητικὰ βιβλία ἐμφανίζου μὴ αἰνίγματα καὶ μεγάλη δυσχερέα ὑπάρχει εἰς τὴν ἐρημικίαν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τῆς διας Παλαιᾶς Διαθήκης, ἐν ἀντιθέσει μὲ τὴν Καινὴν, ἥτις ἐμφανίζεται σκοπιμότερα καὶ εὐκολότερα. Ἀναλύου δὲ τοὺς λόγους, ἔνεκα τῶν ὁποίων ἐκπορεύεται ἡ διαφορά αὐτῶν περὶ τὴν κατανοήσιν τῶν δύο Διαθηκῶν καὶ ἰδίᾳ τῆς εἰς τὰς προφητίας συνανακομιγῆς ἀσφαλείας, λέγει, ὅτι, ἐὰν οἱ Ἰουδαῖοι ἀνταναμιδόμενοι σκεψῶν τὰ ὅσα φησὶν ἐκπορεύου εἰς βάρος αὐτῶν οἱ προφῆται, τότε δὲ ἀναίσθητοι, θὰ ἐρόμενοι τοὺς προφῆτας καὶ θὰ ἐξηγῶνται τὰ ἔργα τῶν, ὅπως συνέβη, ὁσάντις οἱ προφῆται ἀπεριφράστως ἔκρινον λόγον διὰ τὰ ἐκπεσμένα θεία. Ἐπομένως, καὶ τὸ γεγονός ὅτι ἡ Παλαιὰ Διαθήκη δὲν ἐγράφη ἀπ' εὐθείας εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ἀλλὰ μεταφράσθη ἀπ' ἐβραϊκῆς εἰς αὐτήν, ἀποτελεῖ πρόσθετον λόγον ἐκπεσμένων τὰς δυσκολίας τῆς ἐρημικίας τῆς.

Πέραν ὅμως τοῦ κυρίου αὐτοῦ θέματος, εἰς τὰς ὅς ἔνω δύο ἑπιπέδων θίγονται καὶ ἄλλα τινα ἢ καὶ ἀσχετα πρὸς αὐτὸν ζητήματα, κατὰ τὴν παραπροσμένην εἰς ἄλλας σχεδὸν τὰς ἑπιπέδων τοῦ Χριστοστόμου συνήθειαν, καὶ συνεφετάς, ἐπιλοθῶν, πολλὰ καὶ περὶ τὰ θέματα, ἀφορμώμενος ἀπὸ μίαν βασίαν αὐτῶν.

Τοιοῦτοτρόπος, εἰς τὴν πρώτην ἑπιπέδων σφύρατα ἐκινῶν τῶν ἀρεσκῶν τῶν ἀνομιμένων τῆν θεότητα τοῦ Κυρίου, ἐρημικῶ-

ον κατὰ ποῖον τρόπον τὰ περὶ τοῦ Μελεχισθέα ὑπὸ τοῦ Παύλου λεγόμενα, ὅτι οὗτος ὑπῆρξε βασιλεὺς δικαιοσύνης, ὅμοια δὲ καὶ βασιλεὺς δαύλας, ὃ ἐστὶ βασιλεὺς εὐφροσύνης, ἀπάτης, ἀμάρτιας, ἀνευκαλιέγγου» (Ἐβρ. 7, 2-3). θύονται καὶ ἀποδοθῆναι εἰς τὸν Κύριον, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξεν ἀπάτης», κατὰ τὴν ἐκ τῆς Παρθένου γέννησιν, καὶ ἀμάρτιας», κατὰ τὴν ἐκ τοῦ Πατρὸς γέννησιν. Ἐπίσης, ἀπεδεικνύει, ὅτι ἡ Παλαιὰ Διαθήκη δὲν συγκροτεῖται, οὐκ ἔρχεται τὴν Καινὴν, ἀλλὰ ἀντιθέτως ἢ μὲν πρῶτα προκοιμᾷ τοὺς ἀθεράπευτους διὰ τὴν νέαν καὶ μεγάλην ἐν Χριστῷ ἀποκατάστασιν, ἢ δὲ δευτέρα παραλαμβάνει τὸν ποτόν καὶ τὸν ἄγγελον εἰς τὴν ἄκραν ἡθικὴν καὶ πνευματικὴν τελειότητα. Εἰς τὴν ἄλλην ἡμέραν, κἀκεῖ λέγον διὰ τὴν ἀρετὸν τοῦ Κυρίου ἐπισπασθῆναι, τὴν δύναμιν τῆς ἀπὸ κοινοῦ ἐν τῇ λατρείᾳ προσευχῆς, τὴν ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς τῆς μεθυστικότητος καὶ ἐθελείας μας προσερχομένην ἀφέλειαν, τὴν ἀποφυγὴν τῆς κατακρίσεως ὅτι συνανθρώπων μας καὶ τὴν ἀνέναντον στραφῆς τῆς προσυχῆς μας πρὸς τὰ ἰσάμια μας κριμάτων, ἀποτέλεσμα τῆς ἐπιτοῆς δὲ εἶναι ἡ δημιουργία πνεύματος ὑπενω-
προσυχῆς.

Ἄπο τὴν ἀνωτέρω προκίπται, ὅτι αἱ δύο αὗται ἡμέραι ἔχουν χαρακτῆρα ἢ μέρει μὲν ἡμερωμενικῶν καὶ ἀποιογητικῶν, ἢ μέρει δὲ ἡθικῶν καὶ ἐπινοδομητικῶν, χωρὶς νὰ στεροῦνται καὶ δογμα-
τικῆς ἀπαρχώσεως.

Ἐς πρὸς τὸν χρόνον καὶ τὸν τόπον τῆς ἐκφανήσεως αὐτῶν, δυνάμεθα νὰ εἰπωμεν ὅτι αὗται ἐλαβον χώραν εἰς τὴν Ἀντιόχειαν πρὸ τοῦ 980.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΟΜΙΛΙΑ ΠΡΩΤΗ

168 Α ΑΠΟΔΕΙΞΕΙ ΟΤΙ (ΕΙΝΑΙ) ΘΕΣΑΙΜΟΝ ΤΟ ΟΤΙ ΤΥΤΧΑΝΟΝ
ΑΣΑΦΕΙΣ ΑΙ ΠΡΟΦΗΤΕΙΑΙ ΠΕΡΙ ΧΡΙΣΤΟΥ ΚΑΙ ΕΒΡΩΝ ΚΑΙ ΕΚΠΙ-
ΣΕΜΕ ΤΗΝ ΙΟΥΔΑΙΩΝ.

Σήμερον ἐπιθυμῶ νὰ σᾶς παραθέσω τράπεζαν προ-
φητικὴν καὶ δὲ ἐτοιμάσω τὸν λόγον νὰ στραφῆ πρὸς τὸ
πέλαγος τῆς σοφίας τοῦ Ἰσραήλ. Ἄλλὰ τί ἔχω πάθει;
Διοτάζω καὶ φοβοῦμαι μήπως ἐξερχόμενοι τοῦ ἡμιένου
καὶ προχωροῦντες εἰς τὸ βάθος τῶν προφητικῶν νοημά-
των μᾶς καταλάβῃ Ἰλιγγος, ὅπως καταλαμβάνονται οἱ
ἀσυνήθιστοι εἰς τὰ πλοῖα. Β Αὐτοὶ δταν ἀφήσωσιν τὴν ξηρὰν
καὶ ἰσοῦν πέλαγος καὶ ἀπὸ τὰς δύο πλευρὰς τοῦ πλοίου
καὶ τίποτε ἄλλο ἐκτὸς ἀπὸ θάλασσαν καὶ οὐρανόν, κατα-
λαμβάνονται ὑπὸ ζάλης καὶ νομίζουσιν ὅτι τὸ πλοῖον στρι-
φογυρίζει γύρω - γύρω, καὶ μὲ τὴν θάλασσαν. Οἱ Ἰλιγγοὶ
ὁμοῦ ἀφελανταὶ ὄχι εἰς τὴν αὔσιν τῆς θαλάσσης, ἀλλὰ εἰς
τὸ ὅτι οἱ πλείοντες εἶναι ἀσυνήθιστοι. Ἄλλαι λοιπὸν ἀπὸ
τοὺς ναῦτας μὲ γυμνά σώματα κάνουν τοῦμπε εἰς τὰ κύ-
ματα καὶ δὲν παθαίνουν τίποτε ἀλλὰ καὶ δταν κατεβαίνουν
εἰς τὸ βάθος αὐτῶ, αἰσθάνονται ἀσφαλέστεροι καὶ ἀπὸ αὐ-
τοὺς ποὺ διαμένουσιν εἰς τὴν ξηρὰν, καὶ ἐνῶ δέχονται τὴν
ἀρμύραν εἰς τὸ στόμα, εἰς τὰ μάτια των C καὶ εἰς ἄλλο τὸ
σῶμα δὲν δυσφοροῦν. Τόσο καλὸν πρᾶγμα εἶναι ἡ ἀσκη-
σις καὶ τόσοσιν κακὸν ἡ ἀπειρία, αὕτη ἀναγκάζει κάποτε νὰ
καταφρονῇ κανεὶς τοὺς φοβεροὺς (κινδύνους), ἐνῶ ἐκεῖνη
προειθαθεῖ νὰ ὑποπευθεῖται καὶ νὰ φοβῆται (κανεὶς) καὶ
τὰ ἀσφαλή. Μερικοὶ καθήμενοι εἰς τὰ ὄρηλά κατάρτια τοῦ
πλοίου καταλαμβάνονται ἀπὸ Ἰλιγγον καθὼς κυττάζουσι, ἐ-
νῶ (δοιοὶ εἶναι προσηρμοσμένοι) δὲν φοβοῦνται οὔτε ἀνά-
μεσα εἰς τὰ κύματα. Κάτι παρόμοιον συμβαίνει καὶ εἰς τὸ
μυαλὸ μας. D Καὶ διότι καὶ αὐτὸ πολλὰκις τὰ πλημμυρί-
ζουσιν κύματα παθῶν, ἀγριώτερα ἀπὸ τὰ κύματα τῆς θα-
λάσσης, ὅπως ἐκρηξίς θυμοῦ ποὺ στρέφει πρὸς τὰ κάτω
τὴν καρδίαν μας, ἢ σκέψεις πονηρᾶς ἐπιθυμίας ποὺ ἐπιφέ-
ρουν πολλὴν σύγχυσιν εἰς τὴν διάνοισιν. Ἄλλὰ ὁ μὲν ἀ-
συνήθιστος καὶ αὐτὸς ποὺ δὲν ἔχει σπουδασίαι, δταν ἀρχίξῃ

ή ξέσπης τῆς ἀργῆς, ¹⁶⁹ Ἄ θορυβεῖται ἀμέσως, ταρασσεται, κλονίζεται καὶ θάλλει νὰ θυβίξεται ἡ ψυχὴ του εἰς τὰ πάθη καὶ νὰ καταντῆ νουάγιον ὁ δὲ ἔμπειρος καὶ ὁ μελετημένος ὑποφέρει διὰ αὐτὰ μὲ γενναϊότητα. Ὅπως ὁ καπετάνιος καθισμένος εἰς τὸ τιμόνι, τοιοῦτοτρόπως τοποθετῶν τὴν λογικὴν ὑπεράνω τῶν παθῶν δὲν ἀπομακρύνεται πρὶν κἀνὴ ὅλα ἕως ὅτου κατευθῶν τὸ σκάφος εἰς τὸν γαλήνιον λιμένα τῆς φιλοσοφίας. Ὅ, τι συμβαίνει εἰς τὴν θάλασσαν ἰσχύει καὶ διὰ τὸν νοῦν καὶ τοῦτο συμπιπτει μὲ τὴν ἐξηγήσιν τῶν Γραφῶν. Β. Εἶναι ἀνάγκη νὰ θορυβούμεθα καὶ νὰ ταρασσόμεθα ὅταν πρόκειται νὰ ἐξέλθωμεν εἰς τὸ πέλαγος, ὄχι διότι τὸ πέλαγος εἶναι φοβερόν, ἀλλὰ ἐπειδὴ οἱ πλεονετές εἰμαστέ ἀσημῆστοι. Καὶ διὰ τὸ ὅτι, ἐκεῖνο τὸ ὅποιον εἶναι εὐκόλον εἰς τὴν φύσιν τοῦ λόγου καθίσταται δύσκολον λόγῳ τῆς ἀπειρίας τῶν ἀκροατῶν, θὰ ἐπικαλεσθῶ ὡς μάρτυρα τὸν Παῦλον. Εἶπεν δὲ ὁ Χριστὸς ἔγινεν ἀρχιερὴς κατὰ τὴν τάξιν τοῦ Μελχισεδέκ. Ἀναζητῶν ποῖος ἦτο ὁ Μελχισεδέκ, προσέθεσε «διὰ τὸ θέμα αὐτὸ ἔχομεν πολλὰ νὰ εἰπωμεν, ἀλλὰ εἶναι δύσκολον νὰ ἐξηγηθῶν». Τί λέγεις, μακάριε Παῦλε, δύσκολον νὰ ἐξηγηθῶν δι' ἐσὲ πού ἔχεις τόσην πνευματικὴν σοφίαν, πού ἤκουσες τὰ μυστικὰ λόγια (τοῦ Θεοῦ), πού ἀνυψώθηκε εἰς τὸν τρίτον οὐρανόν; Ἄν δι' ἐσὲ εἶναι δύσκολον νὰ ἐξηγηθῶν, διὰ ποῖον θὰ εἶναι κατανοητὰ; Δι' ἐμέ, λέγει, (εἶναι) δύσκολον νὰ ἐξηγηθῶν, ὄχι ἔνεκα τῆς ἴδιας δυσκολίας των, ἀλλὰ ἔνεκα τῆς ἀσθενείας τῶν ἀκροατῶν. C. Καὶ λέγων εἶναι δύσκολον νὰ ἐξηγηθῶν, προσέθεσε: «Ἐπειδὴ ἐγίνατε θραβεῖς εἰς τὸ νὰ ἄνοητε». Βλέπετε λοιπὸν ὅτι ὄχι τὸ εἶδος τοῦ λόγου, ἀλλὰ ἡ ἀπειρία τῶν ἀκροατῶν ἔκομε δύσκολον τὸ εὐκόλον; Ὅχι μόνον δύσκολον, ἀλλὰ καὶ εἰς μακροσκελὲς μεταβάλλει τὸ σύντομον ἢ ἴδια αἰτία. Διὰ τοῦτο δὲν ἔχαρκτήρισε τὸν λόγον μόνον δύσκολον νὰ ἐξηγηθῆ, ἀλλὰ καὶ πολὺ ἀπέδωσε τὴν αἰτίαν καὶ τοῦ μήκους του καὶ τῆς δυσκολίας του εἰς τὴν θραδύτητα νὰ ἑνωσῶν (οἱ ἀνθρώποι). Διότι ὅπως ἀκριβῶς εἰς περιπτώσιν ἀρρώστων δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ τοὺς παραθέσῃ κανεὶς γρήγορα μίαν πρόχειρον τράπεζαν, D. ἀλλὰ νὰ τοὺς ἐτοιμάσῃ διάφορα φαγητὰ, διὰ νὰ ἡμιπέσῃ ὁ ἀρρώστος, ὅταν δὲν θέλῃ ἕνα φαγητὸν νὰ λάβῃ ἄλλο καὶ ἂν δὲν τοῦ ἀρέσῃ καὶ αὐτὸ νὰ πάρῃ ἄλλο καὶ ἂν καὶ αὐτὸ τὸ ἀποκρούσῃ νὰ ἀναζητήσῃ κάποιο ἄλλο καὶ εἶται μὲ τὴν ποικίλιαν τῶν φαγητῶν νὰ κατανικήσωμεν τὴν δυσκολίαν καὶ μὲ τὴν

1. Ἐβρ. 5, 11.

ποικίλιαν τῆς τραπέζης θεραπεύσωμεν τὴν κακὴν του διάθεσιν. Τοιοῦτοτρόπως πολλὰκις πρέπει νὰ κἀνωμεν καὶ διὰ τὴν πνευματικὴν ἐστίασιν. Ὅταν εἰμεθα ἀσθενεῖς πρέπει νὰ προετοιμάσωμεν τὸν λόγον πολλόν καὶ ποικίλον, γεμάτων παραβολῶν καὶ παραδείγματων, κομῶν ὕψος καὶ περιόδους E καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα ὥστε νὰ καταστῇ εὐκόλος ἡ ἐκλογή ἐξ ὧν αὐτῶν πού μᾶς ἀφελῶν. Ἀλλὰ ἂν καὶ ὁ λόγος ὅπῃρθε πολὺς καὶ δύσκολον νὰ ἐξηγηθῆ, ὁ Παῦλος δὲν ἀπεστέρησε τὸ ἀκροατήριόν του ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Μελχισεδέκ. Εἶπε: «(διὰ τὸ θέμα) ἔχομεν πολλὰ νὰ εἰπωμεν, ἀλλὰ εἶναι δύσκολον νὰ ἐξηγηθῶν» διὰ νὰ κεντρίσῃ τὸ ἐνδιαφέρον των καὶ δεῖξωσιν πρᾶξιμόσιν εἰς τὸ νὰ ἀκούσωσιν καὶ διὰ νὰ τοὺς παραθέσῃ πνευματικὴν τράπεζαν παρῆγων εἰς αὐτοὺς συμφώνως πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν των.

¹⁷⁰ Α. Τὸ ἴδιον θὰ κάμωμεν καὶ ἡμεῖς. Ἄν καὶ τὸ πέλαγος τῶν προφητῶν εἶναι ἀπέραντον καὶ πολλὰ εἶναι τὰ εὐδῆτα του, θὰ τολμήσωμεν νὰ ταξιδεύσωμεν εἰς τὴν θάλασσαν σύμφωνα μὲ τὴν δυνάμιν μας. Ἡ καλύτερον, ὄχι κατὰ τὴν δυνάμιν μας, ἀλλὰ κατὰ τὴν χάριν τὴν δωρομένην παρὰ τοῦ Θεοῦ, ὄχι διὰ τὸ ἰδικόν μας θάρρος, ἀλλὰ διὰ τὴν ἰδικὴν μας ἀφέλειαν θὰ τολμήσωμεν νὰ ταξιδεύσωμεν εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἀκόμη μμῶμομεν εἰς τοῦτο τὸν Παῦλον. Διότι ὅτι δὲν ἀπέστέρησεν ἀπὸ τὸ ἀκροατήριόν του τὸν λόγον τῶν σχετικῶν μὲ τὸν Μελχισεδέκ ἀκουσε τὰ ἑξῆς: Ὅταν εἶπε λοιπὸν: «διὰ τὸ θέμα αὐτὸ ἔχομεν: πολλὰ νὰ εἰπωμεν, ἀλλὰ εἶναι δύσκολον νὰ ἐξηγηθῶν» προσέθεσε: «διότι αὐτὸς ὁ Μελχισεδέκ ἦτο βασιλεὺς τῆς δικαιοσύνης. Κατόπιν καὶ βασιλεὺς Ἰαλῆμ, B. πού σημαίνει βασιλεὺς ἐλθῆν ἡ νῆς, ἀνευ πατρὸς καὶ μητρὸς, ἀνευ γενεαλογίας, ἀλλ' ἑξαμοιούμενος πρὸς τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ μένει ἱερεὺς διὰ πάντα». Ἄρα γε δὲν συνεκλόνησε τὴν ἀκοήν μας ὁ Παῦλος ὀμιλῶν περὶ ἀνθρώπου καὶ λέγων ὅτι ἦτο ἀνευ πατρὸς καὶ μητρὸς; Καὶ τί λέγω, μόνον περὶ ἀνθρώπου; Διότι ἂν τοῦτο ἐλέγετο περὶ τοῦ Χριστοῦ, δὲν θὰ μᾶς παρεῖχε πολὺ ἔσχατον πρὸς συζήτησιν: Ἐάν δὲν εἶχε πατέρα πῶς ἦτο δυνατόν νὰ κληθῆ Υἱὸς ὁ Χριστός; Ἐάν ἐπίσης δὲν εἶχε πατέρα πῶς ἀνομάσθη Μονογενής; Ὁ υἱὸς πρέπει νὰ ἔχη πατέρα, διότι: Ἄλλως δὲν θὰ ἦτο υἱός. C. Ἀλλὰ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀνευ

2. Ἐβρ. 7, 1-3.

πατρός και μητρός. Πώς; Χωρίς πατέρα κατά την γέννησίν του επί της γης και χωρίς μητέρα κατά την είς τους ούρανους. Ούτε εις την γήν είχε πατέρα ούτε εις τον ούρανόν μητέρα. Επίσης είναι άνευ γενεαλογίας. "Ας τὸ ἀκούσῃσιν ὅσοι πολυεξέταζον τὴν οὐσίαν του ἄν και πολλοὶ νομίζουσιν ὅτι αὐτὸ τὸ άνευ γενεαλογίας ἀφορᾷ εἰς τὴν γέννησίν του εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Διότι οἱ μὲν αἰρετικοὶ δὲν θέλουν οὐτε αὐτὸ, διότι πολυεξέταζον και ἐπεξεργάζονται ἐκείνην. Οἱ δὲ περισσότερον ἐπιεικῆς ἀπὸ αὐτῶν, αὐτὴν μὲν τὴν παραδέχονται, ἀλλὰ δὲν πιστεύουσιν ὅτι τὸ άνευ γενεαλογίας ἐλέγχῃ ἐν σχέσει μὲ τὴν γέννησίν του εἰς τὴν γήν. Δ Θὰ ἀποδείξωμεν ὅτι διὰ κάθε μίαν ἀπὸ αὐτῶν τῶν γεννήσεις ἔχει ὁμιλήσει ὁ Παῦλος, και περὶ τῆς ἄνω και περὶ τῆς κάτω. Διότι και ἐκείνη φοβερὴ και αὐτὴ μυστικωτάτη. Διὰ τοῦτο και ὁ Ἡσαΐας λέγει: «Ποῖος θὰ διηγηθῆ τὴν ἱστορίαν του;» Ἄλλὰ λέγουν ὅτι εἶπε περὶ τῆς ἄνω. Τί θὰ εἴπωμεν εἰς τὸν Παῦλον, πού ὠμίλησε και διὰ τὰς δύο γεννήσεις και τότε προσέθεσε και τὸ άνευ γενεαλογίας; Διότι ἀφοῦ εἶπε πρῶτον τὰ άνευ πατρός και μητρός, τότε προσέθεσε τὸ άνευ γενεαλογίας. Ε ὥστε ὅχι μόνον κατ' ἐκείνην τὴν γέννησιν κατὰ τὴν ὁποίαν εἶναι άνευ μητρός ἀλλὰ και κατ' αὐτὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ἦτο χωρίς πατέρα, νὰ πιστεύσῃσιν ὅτι εἶναι άνευ γενεαλογίας. Διὰ τοῦτο ἀφοῦ ἔθεσε και τὰς δύο, τότε εἶπε τὸ άνευ γενεαλογίας. Διότι και ἡ ἐπὶ τῆς γῆς γέννησις εἶναι ἀκατανόητος δι' αὐτὸ δὲν θὰ τολμῶμεν νὰ θεωρήσωμεν ἐκείνην. Ἄν τὰ πρῶτα τοῦ ναοῦ εἶναι τὸσον φοβερὰ και ἀπλησίαστα, πὺς νὰ ἐπιχειρήσῃ κανεὶς νὰ εἰσελθῇ εἰς τὰ ἑνδοκίματα. Διότι ὅτι ἐγεννήθη ἐκ πατρός, γνωρίζω, δὲν γνωρίζω ὅμως τὸ πὺς. Επίσης γνωρίζω ὅτι ἐτέχθη ἀπὸ τὴν Παρθένον, ἀλλὰ οὐτε ἐδῶ καταλαβαίνω τὸν τρόπον. 17) Α Διότι κάθε μίαις φύσεως ἡ γέννησις ἀλλὰ και ὁ τρόπος τῆς καθεμίας καλύπτεται μὲ αἴτην. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς Παρθένου, ἐγὼ ἄν και δὲν γνωρίζω πὺς ἐγεννήθη ἐκ παρθένου, ἐν τούτοις ὁμολογῶ ὅτι ἐγεννήθη και δὲν τὸ ἀντικρούω ἐπειδὴ ἀγνοῶ τὸν τρόπον. Κάμε και αὐτὸ τὸ ἴδιον εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Πατρός. Ἄν και ἀγνοεῖς τὸ πὺς ἐγεννήθη, παραδέξου ὅτι ἐγεννήθη. Και ὅταν θὰ σοῦ εἴπῃ ὁ αἰρετικὸς πὺς ἐγεννήθη ἀπὸ τὸν Πατέρα ὁ Υἱός, τότε αὐτοῖς τοῦ εἰς τὸ ἔσχατον τὴν πεποίθησιν και εἰπὲ του: Ἐ Κατέβα ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς και

5. Ἐα. 58, 8.

δείξε μου πὺς ἐγεννήθη ἀπὸ τὴν Παρθένον και τότε ἐράτησε ἐκείνα πὺς θέλεις. Κράτησέ του και ἀτάσῃ πλησίον (του) και μὴ τὸν ἀφήνῃς νὰ δραπέτευσῃ, μήτε νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς τὸν λαβύρινθον τῶν σκέψεων, ἀλλὰ πιάσε του και πνίξε του, ὅχι θέσθαι μὲ τὰ χέρια, ἀλλὰ μὲ τὸν λόγον σου. Μὴ τοῦ παρέχῃς (εὐκαρίαν) ἀπαχωρισμοῦ, και διαφυγῆς πὺς ἀναζητῆ. Ἄπὸ ἐκεῖ κάνουν θόρυβον εἰς αὐτοὺς μὲ τοὺς ὁποίους αὐζητοῦν, ἐπειδὴ ἡμεῖς τοὺς ἀκολουθοῦμεν και δὲν τοὺς ὀδηγοῦμεν εἰς τοὺς νόμους τῶν ἁγίων Γραφῶν. Λοιπὸν, δάδε εἰς αὐτοὺς γύρω - γύρω τεῖχος τῶν μαρτυρίας τῶν Γραφῶν και δὲν θὰ ἠμπορέσῃσιν οὐτε τὸ στόμα των ν' ἀνοίξουν. C Εἶπέ του: «Πὺς ἐγεννήθη ἀπὸ τὴν Παρθένον; Δὲν ἀπομακρύνομαι οὐτε ἀναχωρῶ». Ἄλλὰ δὲν θὰ ἔχη τὸν τρόπον ν' ἀπαντήσῃ κι' ἂν φιλονεικῇ ἐπ' ἀπειρον. Ὅταν ὁ Θεὸς τὰ σφραγίσῃ ποῖος θὰ τὰ διανοίξῃ; Αὐτὰ μόνον διὰ τῆς πίστεως ἠμποροῦν νὰ γίνων παραδεκτὰ. Ἐάν δὲν ἔχης πίστιν και ἐπιστηαῖς λογικὰ σχήματα, θὰ σοῦ εἴπῃ, ὅτι εἶπεν ὁ Χριστὸς πρὸς τὸν Νικόδημον: «Ἄν σὰς ὠμίλησα περὶ τῶν γηϊνῶν και δὲν ἐπιστεύσατε, πὺς θὰ πιστεύετε ἐάν σὰς ὁμιλήσω διὰ τὰ ἐπουράνια;». Σοῦ εἶπα περὶ τῆς γεννήσεως ἐκ τῆς Παρθένου και δὲν γνωρίζεις και δὲν τολμᾷς ν' ἀνοίξῃς τὸ στόμα σου και ἐπεξεργάσῃσιν τὸν οὐρανόν; Μακάρι νὰ πολυεξέταξες τὸν οὐρανόν και ὅχι τὸν Κύριον τῶν οὐρανῶν. Ἐάν σὰς ὠμίλησα διὰ τὰ ἐπίγεια και δὲν ἐπιστεύσατε. Δ Δὲν εἶπεν ὁ Θεὸς δὲν ὑπακούετε, ἀλλὰ δὲν πιστεύετε, θέλων νὰ μᾶς δείξῃ ὅτι και τὰ γήινα χρειάζονται πίστιν. Και ἐάν τὰ γήινα χρειάζονται πίστιν, πολὺ περισσότερον τὰ ἐπουράνια. Ἄν και τότε συνομίλει μὲ τὸν Νικόδημον περὶ γεννήσεως πολὺ ὀλιγώτερον. Ὁ λόγος ἦτο περὶ τοῦ βαπτίσματος και τῆς ἀναγεννήσεως τῆς πνευματικῆς. Ἄλλ' ἔλεγεν ὅτι και αὐτὰ γίνονται κατονοητὰ διὰ τῆς πίστεως. Ἦνώμασε δὲ αὐτὰ γήινα, ὅχι διότι εἶναι γήινα, ἀλλὰ ἐπειδὴ συμβαίνουν εἰς τὴν γήν και ἐν συγκρίσει μὲ τὴν γέννησιν εἰς τοὺς οὐρανοὺς πὺς εἶναι μυστικὴ και ὑπερβαίνει πᾶσαν λογικὴν, αὐτὰ εἶναι γήινα. Ἐάν λοιπὸν, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γνωρίζω πὺς ἀναγεννώμαι ἀπὸ τὰ ὄβια (κατὰ τὸ βάπτισμα), ἀλλὰ παραδέχομαι τὸ γεγονός μόνον διὰ τῆς πίστεως και δὲν ἐρευνῶ τὸν τρόπον, πὺς μεγάλη τρέλλα δὲν θὰ ἦτο νὰ κινῆ κανεὶς τὸν λαγισμόν του ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς γεννήσεως τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ

4. Ἰωάν. 8, 12.

εις τούς ούρανοὺς καὶ νὰ ζητῆ λογοδοσίαν, διὰ τὸν τρόπον γενήσεως;

Πῶς λοιπὸν συμβαίνει: νὰ εἶναι χάρις πατέρα καὶ χάρις μητέρα ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἀπεδείχθη ἄρκυτὰ ὅπως ἐπίσης καὶ τὸ ὅτι εἶναι ἔνυ γεωλογικῆς καὶ κατὰ τὴν ἐν οὐρανοῖς καὶ κατὰ τὴν ἐν τῇ γῆ γέννησιν του. 172 Α Ἐπομένως, ἄς στραφῶμεν πρὸς τὸ ἐπιγεῖον καὶ ἄς ἀναβάλωμεν τὸν λόγον περὶ Μελχισεδέκ δι' ἄλλην ἡμέραν καὶ ἄς ἀνοίξωμεν τὰ αὐτὰ μας, καθόσον θὰ ἀκούσωμεν προφητικὰ προβλήματα. Διότι τὰ προφητικὰ λόγια ὁμοιάζουσι μὲ αἰνίγματα καὶ πολλῆ (εἶναι) ἡ δυσκολία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ τὰ διβλία τῆς δὲν κατανοοῦνται εὐκόλα, ἐνῶ ἡ Καινὴ εἶναι σαφεστέρη καὶ εὐκολωτέρη. Καὶ διὰ τοῖσιν λόγον, θὰ ἔλεγε τις ἔχουν διατυπωθῆ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον καίτοι ἡ Καινὴ, ὁμιλεῖ περὶ σπουδαιοτέρων πραγμάτων ὅπως περὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, περὶ τῆς ἀναστάσεως τῶν σωμάτων, περὶ τῶν μυστικῶν ἀγαθῶν τὰ ὅποια ὑπερβαίνουν τὸν ἀνθρώπινον νοῦν; Διὰ τοῖσιν αἰτίαν οἱ προφητεῖαι εἶναι ἀσαφεῖς; Αὐταὶ προλέγουσι πολλὰ κακὰ Β εἰς τοὺς Ἰουδαίους, ὅτι αὐτοὶ μὲν θὰ ἐκθληθοῦν τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ καὶ θὰ γίνωμεν ἡμεῖς δεκτοί, ὅτι θὰ κηρυχθῆ ὁ ναὸς καὶ οὐδέποτε τοῦ λοιποῦ θ' ἀνοικοδομηθῆ, ὅτι θὰ κατεδαφισθοῦν τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ θὰ εἶναι εἰς ἄλυσος διαβατὰ. Οἱ Ἰουδαῖοι ἄφου θὰ περιπλανῶνται θὰ διασπαροῦν εἰς ἄλλην τὴν οἰκουμένην, θὰ χάσουν τὴν πόλιν καὶ οὐδέποτε θὰ ἔχουν πάλιν τὴν ἀρχαίαν τὴν πόλιν, ἀλλὰ θὰ τοὺς ἀπαρεσθῶν ἄρα ἄρα εἶχον εἰς τὸ παρελθόν καὶ προφητεῖαι καὶ θυσίαι καὶ ἱερωσύνη καὶ βασιλεία. Καὶ οὐ μόνον αὐτὰ, ἀλλὰ καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα προλέγον οἱ προφῆται, ἀναιμνύοντες ἀναρίθμητα θλιβερά γεγονότα εἰς τὰ διβλία των. Γ Προκειμένου λοιπὸν οἱ Ἰουδαῖοι νὰ μὴ καταλάβουν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν σαφῶς τὰ λεγόμενα καὶ ἀναλόγως μεταχειρισθῶν τοὺς λέγοντας ταῦτα, ἐκάλυψαν τὰς προφητείας των μὲ ἐρμηνευτικὰς δυσκολίας καὶ περιέβαλον τὰ γεγονότα μὲ πολλὴν ἀσάφειαν διὰ νὰ εἶναι ἠσαλισμένοι οἱ ὁμιλοῦντες. Καὶ ἀπὸ τοῦ γίνεται τοῦτ' ἄφαντον; Χρειαζέται νὰ ζητῶμεν λογοδοσίαν καὶ εἶναι ἀκόμη ἀπευθυνόμεθα εἰς φίλους, ἐνῶ ἴσως εἶναι παρόντες καὶ πολλοὶ τοῦ (δὲν εἶναι) φίλοι. Ἄς μάθουν λοιπὸν καὶ ἐκεῖνοι αὐτὰ διὰ νὰ κατασταῶν φίλοι. Εἶπα ὅτι ἂν οἱ Δ Ἰουδαῖοι ἤκουαν τὰ μέλλοντα νὰ τοὺς συμβοῦν κακὰ καὶ ὅτι τὰ Ἱεροσόλυμα θὰ κυριευθοῦν ὀριστικῶς πρὸς χάριν τοῦ Χριστοῦ — τὴν παν-

τοτεινὴν αὐτὴν κατάληψιν καὶ ὀριστικὴν — ἂν λοιπὸν ἤκουαν ἀπὸ τοὺς προφῆτας ἄρα αὐτὰ φανερά, ἀμέσως αὐτοὺς τοῦ τὰ ἔλεγον θὰ τοὺς ἐφόνευον. Ἀπὸ τοῦ καθίσταται τοῦτο φανερόν; Πρῶτον ἀπὸ τοὺς τρόπους των. Ἦσαν μανιακοὶ οἱ Ἰουδαῖοι καὶ θηρώδεις. Ἦτο ἄχλος ὁ ὁποῖος ἐδίβα συνεχῶς δι' αἷμα προφητῶν καὶ τὰ χέρια του εἶχον ἀσχοληθῆ μὲ σφαγὰς ἁγίων. Αὐτὰ τοὺς κατηγορεῖ ἀναφανδὸν ὁ μέγας Ἰήσους ὅταν λέγει: Ἐ κῆρυε, τοὺς προφῆτας σου ἐφόνευσαν, κατέκαψαν τὰ θυσιαστήριά σου. Καὶ ὁ Χριστὸς ἐπίσης: «Ἱερουσαλήμ, Ἱερουσαλήμ ποῦ ἐφόνευες τοὺς προφῆτας καὶ λιθοβολεῖς τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς σε». Καὶ ὁ Ἰησὺς συμφωνεῖ πρὸς αὐτοὺς, κατηγορῶν αὐτοὺς, φωνάζει δυνατὰ: «Τὰ χέρια σας εἶναι γεμάτα ἀπὸ αἱματοχυσίας». Καὶ ὁ Χριστὸς πάλιν: «Οἱ πατέρες σας ἐφόνευσαν τοὺς προφῆτας καὶ σεῖς κτίζετε τοὺς τάφους των. Συμπληρώσατε τὸ μέτρον τῶν πατέρων σας». Βλέπει πᾶς καὶ ὁ Κύριος καὶ οἱ ὑπηρέται του κατηγοροῦν αὐτοὺς διὰ φόνον. Τί σημαίνει συμπληρώσατε τὸ μέτρον τῶν πατέρων σας; Α 173. Φονεύσατε καὶ ἐμὲ, προσθέσατε εἰς τὰ αἵματα τῶν δούλων καὶ τὸ αἷμα τοῦ Κυρίου. Διότι ἂν ἐσφαζαν ἀναριθμήτους ἀνθρώπους ἦσαν ἄλλοι δούλοι οἱ σφαγέντες, ἀλλὰ εἶναι ἄπλωσον τὰ χέρια κατὰ τοῦ Κυρίου, τότε συνεπληρώθη τὸ μέτρον. Καὶ φυσικὰ. Μέχρις οὗ δὲν εἶχον φονεύσει τὸν Κύριον, εἶχον ἐλπίδα σωτηρίας, καὶ ἀνεμνον εἶναι θὰ ἤραχτο ὁ ἄνομος τοῦ Θεοῦ νὰ ἄρῃ τὰς ἀμαρτίας τοῦ κόσμου. Ἐπειδὴ όμως ἐφόνευον χεῖρα ἐπὶ τοῦ ἱατροῦ καὶ ἐξύβρισαν τὸ ἐξυλαστήριον θύμα καὶ περιεφρόνησαν αὐτὸν ποῦ ἤθελε νὰ συγχωρήσῃ τὰ ἀμαρτήματα, ἔχασαν πλέον κάθε ἐλπίδα. Καὶ διὰ τοῦτο λέγει: Συμπληρώσατε τὸ μέτρον τῶν πατέρων σας. Β Ναι, λέγει. Τὸ ὅτι ἦταν μολυσμένοι μὲ φόνον καὶ καταραμένοι ἀποδεικνύεται ἀπὸ πολλὰς μαρτυρίας. Ἀπὸ τοῦ λοιπὸν εἶναι φανερόν ὅτι δὲν θὰ ἐλυπηθῶνται τοὺς προφῆτας ἂν ἤκουαν ὅτι τὰ Ἱεροσόλυμα θὰ κατεστρέφοντο, ὅτι θὰ καταργεῖτο ὁ Ἰουδαϊκὸς νόμος, ὅτι ἡ Παλαιὰ διαθήκη θὰ μεταβάλλετο; Κυρίως δὲ καθίσταται φανερόν ἐξ ὧν ἐλέγχθησαν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ αὐτὰς τὰς Γραφὰς θὰ προσπαθῶν νὰ κάμω σαφεστέρην τὴν ἀπόδειξιν. Διότι κάποτε

δ. Γ' Βασίλ. 19, 10.
ε. Ματθ. 23, 37.
ζ. Ψα. 1, 16.
ς. Ματθ. 23, 29-32.

ήκουσαν κάποιον προφήτην νὰ λέγῃ ὅτι τὰ Ἱεροσόλυμα θὰ ὑποστοῦν προσωρινὴν καταστροφὴν, καὶ ἐνῶ θὰ ἔπρεπε νὰ μετανοήσουν ὥστε νὰ ἀπομακρύνουν τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ, αὐτοὶ ἐξέστησαν τὸν θυμὸν των εἰς τὸν προφήτην. C Τὸ ὅτι εἶναι ἀληθὲς τοῦτο, ἀκούσατε τὰς ἰδίας τὰς ἱστορίας. Ἐπολιόρκουν κάποτε τὴν πόλιν των οἱ Πέρσαι καὶ ἐξωτῶν τευχῶν εἶχεν ἐγκατασταθῆ ἄρμακόν στρατόπεδον. Οἱ κίνδυνοι ἦσαν προφανεῖς. Ἡ Ἱερουσαλὴμ ἦτο παγιδευμένη τότε, ἐνῶ οἱ ἐχθροὶ ὠπλισμένοι τὴν ἐπολιόρκουν. Παρ' ὅλον ὄμως πού τὰ δεινὰ ἦσαν τόσον ἐμφανῆ, ἐπειδὴ ὁ Ἱερεμίας ἦλθε καὶ τοὺς εἶπεν ὅτι ἡ πόλις θὰ παραδοθῆ εἰς χεῖρας Χαλδαίων καὶ ἐνῶ τοῦτο δὲν ἦτο κἄν προφητεία, ἀφοῦ μὲ τὰ ἴδια των τὰ μάτια ἐβλεπον ὅσα θὰ συνέβαιναν, D ἐν τούτοις, ἐπειδὴ τοὺς εἶπε τὰ φανερὰ καὶ ὀφθαλμοφανῆ, οἱ βδελυροὶ καὶ ἀναίσθητοι καὶ ἀγνώμονες ἔναντι τῶν εὐεργετῶν των, τόσον πολὺ ἐξηγγριώθησαν ὥστε τὸν ἐβέβηρον προδότην καὶ καταστροφέα τῆς πόλεως καὶ διεκήρυξαν ὅτι ἀποθαρρύνει τὸν λαόν· ἐνῶ αὐτὸς στερεώνει καὶ διηγείρει τὴν προθυμίαν των καὶ τοὺς ὡδηγεῖ πρὸς τὸν Θεόν, ὑψώνων ἀραγὰς καὶ ἀκαταμάχητον γύρω των τείχος. Αὐτοὶ ὄμως μὴ ἐνοήσαντες τίποτε ἀπὸ αὐτὰ διέτασαν νὰ θανατωθῆ. Τέτοιαις ἀμοιβάς προσέφερον πάντοτε εἰς τοὺς εὐεργέτας E καὶ παρὰ τὴν συγχώρησιν τοῦ βασιλέως δὲν ὑπεχώρησαν. Καὶ ἐπειδὴ δὲν ἠμπούρουσαν νὰ τὸν φονεύσουν τὸν ἔρριψαν μέσα εἰς ἓνα ὄρομερὸν λάκκον.

Ἐὰν δὲν ἤμελλοιτο νὰ ἀκούσουν περὶ προσωρινοῦς αἰχμαλωσίας, πῶς θὰ εἰσῆκουσαν τὴν πρόρρησιν περὶ διαρκούς δουλείας; Ἄν ὁ Ἱερεμίας, ἔλεγε θὰ ὑπάγετε εἰς τὴν Βαβυλῶνα καὶ δὲν ἤνεχθησαν νὰ τὸν ἀκούσουν, ἀλλὰ ἐτιμῶρουσαν αὐτὸν πού τὰ εἶπε, ἂν ἤκουον τοὺς προφήτας νὰ λέγουν ὅτι δχι μόνον εἰς τὴν Βαβυλῶνα, ἀλλὰ θὰ διασκορπισθῆτε.⁹ Ἄ εἰς ὄλην τὴν γῆν καὶ οὐδέποτε θὰ ἐπιστρέψετε, δὲν θὰ τοὺς ἔπιναν τὸ αἶμα; Καὶ ἂν αὐτὸ φαίνεται ὅτι εἶναι ἀπλή σκέψις ὡς παρέχω φανεράν ἀπόδειξιν ὅτι δὲν εἶναι ἀσφαλὲς νὰ προλέγῃ τις τὰ μέλλοντα εἰς τοὺς Ἰουδαίους καὶ ἐνοῦν τὴν ἰδέην μας τιμῆν καὶ τὴν ἐκπίωσιν ἐκείνων. Εἶπε μου διατὶ ἐλιθοβόλησαν τὸν Στέφανον τὸν Πρωτομάρτυρα; Δὲν τὸν κατηγορήσαν ὅτι κὸ ἄνθρωπος αὐτὸς λέγει: ὁλόφασμα λόγια;¹⁰ Εἶπε, λέγουν ὅτι ὁ Ἰ-

9. Ἱερ. 38, 4.

10. Πράξ. 8, 11-14.

ησοῦς θὰ κηρύσιση τὸν ναὸν τούτων καὶ θὰ μεταβάλῃ τὸ ἔθιμα τὰ ὅποια παρέδωκεν ὁ Μωϋσῆς· καὶ διὰ τοῦτο τὸν ἐθανάτωσαν μὲ λιθοβολισμόν. Καὶ ἂν τότε δὲν ἤμελλοιτο νὰ ἀκούσουν τέτοια λόγια τὰ ὅποια τοὺς ἔπειθον ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ πράγματα λοιπόν, πῶς B ἦτο δυνατόν νὰ τὰ ἀνεχθοῦν ἀπὸ τὰ χεῖλη τῶν προφητῶν, οἱ ὅποιοι τὰ προέλεγον; Ἦκουσα, ἀγαπητέ, ὅτι διὰ τὸν ναὸν καὶ διὰ τὴν ἐκκένωσιν τῆς πολιτείας ἐθανάτωσαν διὰ λιθοβολισμοῦ τὸν Στέφανον. Ἄκουσε λοιπόν πῶς ἀποδίδουν τὸ ἴδιον ἐγκλημα εἰς τὸν Χριστόν. Εἶπε αὐτὸς, λέγουν, «ἐκρεμάσατε τὸν ναὸν τούτων καὶ ἐγὼ θὰ τὸν ἀνοικοδομήσω εἰς τρεῖς ἡμέρας».¹¹ Εἶδες πόσον ἡ κατεδάρσις τοῦ ναοῦ καὶ ἡ μεταφορά τῆς πολιτείας ἐξάπτει πάντοτε τὴν ὀργὴν των; Διὰ τοῦτο τὰ ἔλεγον ὅλα αὐτὰ οἱ προφῆται, ἀλλὰ δχι φανερά. Διὰ τοῦτο ἤβελαν νὰ φονεύσουν καὶ τὸν Παῦλον, διότι δηλαδὴ τοὺς παρεκίνη νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν πολιτείαν των. Ἀπὸ πού καθίσταται τοῦτο φανερόν; C «Βλέπεις ἀδελφέ, λέγουν ὅτι πολλοὶ χιλιάδες ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους εἶχον πιστεύσει καὶ ὅλοι αὐτοὶ ἐπληροφόρηθησαν διὰ ἐσέ, ὅτι διδάσκεις τὴν ἀποστασίαν ἀπὸ τὸν Ἰουδαϊκὸν νόμον».¹² Οἱ πιστοὶ δὲν ἤμελλοιτο νὰ διδάσκονται ἀποστασίαν ἀπὸ τὸν νόμον καὶ αὐτοὶ πού οὐδέποτε ἐπίστευσαν πῶς θὰ ἤμελλοιτο ν' ἀκούσουν ὅτι κάποτε θὰ καταργηθῆ ὁ νόμος; Τὸ ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι θὰ ἐφύνησαν τοὺς προφήτας ἂν πρέλεγον κάτι σαφῶς, τὸ ἀπεδείξαμεν μὲ μαρτυρίας σχετικὰς πρὸς τὸν μακάριον Ἱερεμίαν, τὸν πρωτομάρτυρα Στέφανον ὡς καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν Χριστόν καὶ τὸν Ἀπόστολον Παῦλον. Εἰς ὅλους ἐπήλυθον τὰς ἰδίας κατηγορίας καὶ ἔτσι τοὺς ἐφόνευσαν. Ἐπίσης ὅτι ὄμως καὶ αὐτὰ τὰ προφητικά τὰ διέβλια θὰ κατέκαιον D ἂν καταλάβαιναν τὰ γραφόμενα, θὰ σὰς τὸ κάμω σαφῆς μὲ κάποιαν ἱστορίαν ἀγνωστον σέ σὰς, ἢ ὅποια ὄμως θὰ σὰς γίνῃ πολὺ γνωστὴ ἐντὸς ὀλίγου. Τοιοῦτοτρόπως λοιπόν θὰ προσπαθῆσω νὰ τὴν ἀφηγηθῶ. Ποῖα εἶναι λοιπόν ἡ ἱστορία ἀκούσατε: «Συνέβη κατὰ τὸ τέταρτον ἔτος τῆς βασιλείας Ἰωακεὶμ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἰωαίου, βασιλέως τοῦ Ἰούδα. Εἶπεν ὁ Κύριος εἰς τὸν Ἱερεμίαν: «Ἔγραψε ὅλους τοὺς λόγους πού σοῦ ἀπήλυθον ἀπὸ τῶν ἡμερῶν Ἰωαίου ἕως τὴν ἡμέραν αὐτῆν».¹³ δηλαδὴ ὅλα τὰ κακὰ πού σκέπταμαι νὰ κάμω εἰς αὐ-

11. Ματθ. 23, 41· Ἱερ. 2, 19.

12. Πράξ. 21, 20.

13. Ἱερ. 36, 1-2.

τούς. Ε Κύτταξε τί φιλόφρωντος είναι ὁ Θεός καί πῶσον φροντίζει. Ἐπειδή δέν ἤνεχοντο νά τά ἀκούσουν χωρισμένα τά κακά, συγκέντρωσε, λέγει, ἄλλα αὐτά, οὕτως τόν φόβον, μήπως καί ἔτσι γίνουν καλύτεροι. Ἐνθυμηθῆτε τήν ὑπόσχεσιν διά νά καταβεβῆμεν τὸ ζητούμενον, ὅτι δηλαδή θά κατέστρεφαν καί αὐτά τὰ προφητικά διέδρα ἀν ἡνυῶσαν ἄλλα αὐτά πού σημερον συμβαίνουν. Ἰσως ἀκούσουν τά κακά (διότι πρέπει νά ἐνθυμηθῆτε τήν ἱστορίαν μας), τὰ ὁποῖα σκέπτομαι νά τοὺς κῶμο καί ἐγκαταλείψω τὸν πονηρὸν δρόμον των. Ἰσως λέγει ἕως ὁ Θεός; 175 Α Ἄγνοσι ὅσα θά συμβῶν; Δέν γνωρίζει ἀν θά τὸν ὑπακούσων, αὐτός πού γνωρίζει τὰ πάντα πρὶν γίνων, ὁ δοκιμάζων καρδίας καί νεφρούς, ὁ κρίνων ἀναμνήσεις καί σκέψεις, ὁ ἔχων πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του τὰ πάντα γυνὰ καί ἀκάλυπτα; Διά ποῖον, λοιπόν, λόγον, ἔλεγον ἰσως ἀκούσων; Ἐίναι ἀναγκαῖον νά τὸ μάθετε καί αὐτὸ διά τοὺς κατηγοροῦντας ὅτι ἀγνοεῖτε τὸν Μονογενῆ. Ἰδοὺ ὅτι καί ὁ Πατήρ λέγει λόγους ἀγνοοῦντος, διότι τὸ ἴσως εἶναι λόγος ἀγνοοῦντος. Ἀλλὰ δέν ἀγνοεῖ. Ὅταν συμβῆ νά ἀκούσης κάτι παρόμοιον νά λέγεται καί ὑπὸ τοῦ Υἱοῦ, οὐχ ἡμέτερον τὴν ἴδιαν γνώμην καί οὐ, Ἄφου εἶναι υἱὸς μιμεῖται παντοῦ τὸν πατέρα του. Ἀλλὰ οἱ καιροὶ τῶν ἀγώνων ἄς ἀναμείνω ἄλλα αὐτά, διά νά μὴ ξεφύγωμεν ἀπὸ τὸ προκείμενον ἅ θέμα. Εἶπομεν διά ποῖον λόγον λέγει ἰσως ἀκούσων. Ἄν ἔλεγε ὅτι θ' ἀκ οὐ σ ο υ ν χωρὶς τὸ Γ σ ω ς, θά ἦτο ψευδές, διότι δέν ἐπρόκειτο νά ἀκούσων. Ἄν ἔλεγε τὴν ἀλήθειαν ὅτι δέν θ' ἀκούσων, θ' ἀπέστειλεν ἀνευ λόγου τὸν προφήτην εἰς τοὺς μὴ ἔχοντας διδάσων ν' ἀκούσων. Καί οὐ μόνον δι' αὐτό, ἀλλὰ διά νά μὴ νομισθῆ ὅτι ἡ πράγμωσις του εἶναι κάποια ὑποχρεωτικὴ παρακοῇ καί δι' αὐτὸ ἐπιποθέτης τῶν φράσεων του κάπως ἀμφιβόλου, διά νά μὴ λέγουν τυχόν μερικοὶ ὅτι τὸ εἶπεν ὁ Θεός καί πρέπει ἐπομένως νά γίνῃ. Τὸ ἴσιον λέγεται καί περὶ τοῦ Ἰουδα. Προεῖπεν, λέγουσιν ὁ Χριστός, ὅτι θά γίνῃ προδότης καί διὰ τοῦτο ἔγενε προδότης. Ἡ τῆς βλακειᾶς καί τῆς ἀδιαντροπίας των. Διότι ἡ πράγμωσις, ἀνθρώπου, δέν εἶναι ἡ αἰτία τῆς πονηρίας. Ὁ Θεός φιλάσοι Δέν εἶναι ἀναγκαστικὴ διά τὰ μέλλοντα νά συμβῶν, ἀλλὰ μόνον πραγμαστικὴ. Ὅχι διότι τὸ προεῖπεν ὁ Χριστός ἔγενε προδότης ὁ Ἰουδας, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐπρόκειτο νά γίνῃ προδότης τὸ προεῖπεν ὁ Χριστός. Ἐπομένως διά νά μὴ λέγουν καί ἐδῶ ὅτι εἶπεν ὅτι θ' ἐν θ' ἀκ οὐ σ ο υ ν καί ἀπέκλεισε τὴν ὁδὸν τῆς μετανοίας δι' αὐτούς, ἐπρόλασε Δ καί τοὺς κατέρριψε τὴν πρόφασιν λέγων ὅτι Γ σ ω ς ἀ κ ο ὐ

σ ο υ ν τὸν προφήτην.

Ἐνθυμηθῆτε τὴν ὑπόσχεσιν, Ἰσως τὸ ὑπεθυμίζω συνεχῶς διότι, ὅταν θγάλω τὸ συμπέρασμα, νά μὴ ξεχάσετε τὸ θέμα πού μοῦ ἐξηγήσατε εἰς τὴν ἀρχήν. Τί εἶναι αὐτό; Ὅτι ἀν καταλάβαιον οἱ Ἰουδαῖοι ὅτι ἐπρόκειτο νά τοὺς συμβῶν τὰ δεινὰ πού τοὺς εἰρήκαν (ἐνωσῶ αὐτὰ πού τοὺς συμβαίνουν τώρα) θά κατέστρεφαν καί αὐτά τὰ προφητικά διέδρα καί δέν θά ἔλυτοῦντο οὔτε τὰ ἱερά κείμενα. Ἀλλ' ἄς ἐλθῶμεν εἰς τὴν ἱστορίαν μας. Μόλις τὰ ἤκουσεν αὐτὸ ὁ Ἰερεμίας, καλεῖ τὸν μαθητὴν του Βαρούχ, υἱὸν τοῦ Νηρίου, καί τοῦ λέγει: «Γράψε εἰς διέδρα ἄλλα τὰ κακά πού πρόκειται νά συμβῶν εἰς αὐτούς». 14 Ἐ Τί συνέβη; Σὺ διετάχθης ἀπὸ τὸν Θεὸν καί στέλλεις τὸν μαθητὴν σου; Ἀρά γε μήπως δειλιάζης, μήπως ἀγωνιάς, μήπως φοβῆσαι; Ἄν οὐ φοβῆσαι πῶς ὁ μαθητὴς θά τολμησῇ; Τίποτε ἀπὸ αὐτά. Νά ἐδῶ ἐμπροσθέν σου εἶναι ἡ αἰτία. Διότι ὅταν εἶπε «γράψε καί διάβασε», προσέθετε: «Ἐγὼ ἐυρίσκομαι εἰς τὴν φυλακὴν». 15 Ἡ τῆς μεγαλοφυχίας! Εἰς τὴν φυλακὴν ἦτο καί δέν ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τὴν προφητείαν. Ἄς προσέξωμεν τὴν ἀνδρείαν τοῦ δικαίου καί τὴν σφειαν τῆς διανοίας του. 176 Α. Δέν εἶπεν εἰς τὸν ἑαυτόν του: Τόσα δεινὰ μοῦ συνέβησαν διά τὸ θάρρος μου αὐτό, ἀναριθμήτους λόγους ἐδαπάνησα καί τίποτε δέν ἀφελήθην, οὔτε ἐκέρδισα τί ἐπιπλέον ἐκτὸς ἀπὸ τοῦ νά εἶμαι δεσμιος εἰς τὴν φυλακὴν. Καί ὁ Θεός δέν με ἀπέλυσεν ἀκόμη καλὰ καλὰ ἀπὸ τὰ δεσμά καί πάλιν με στέλλει εἰς ἐκείνους τοὺς κυνηγούς; Τίποτε ἀπὸ αὐτὰ οὔτε εἶπε, οὔτε ἐσκέφθη, ἀλλὰ ἕνα μόνον εἶχε κατὰ νοῦν, πῶς θά πραγματοποιηθῇ ἡ ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ. Καί ἐπειδὴ δέν ἠμῶρσε μόνος του, προσεπάθησε διά τοῦ μαθητοῦ νά τὴν πραγματοποιήσῃ: «Διάβασε, λοιπόν, λέγει εἰς αὐτούς καί εἶπε ἄλλα τὰ κακά. Ἐγὼ εἰρίσκομαι εἰς τὴν φυλακὴν». 18 Ἐλεγε λοιπόν ὁ Ἰερεμίας καί ἐγραφε ὁ Βαρούχ εἰς διέδρα. Ἦτο καιρὸς νηστείας ὅταν συνέβαινον ἄλλα αὐτά, καί ἐπλησίαζε ἑορτὴ πού ἐκάλει τοὺς πάντας εἰς τὴν μητρόπολιν. Διότι ἔπρεπε νά γίνῃ κοινὴ ἡ συναγωγὴ ἐπειδὴ ἡ συνάθροισις θά ἀπποχολεῖτο μετὰ πρόματα ἀναγκαῖα εἰς ἄλους. «Ἦλθε πρὸς τοὺς ἄρχοντας ὁ Βαρούχ καί τοὺς ἐδίδαξε ἐνώπιόν των ἄλους τοὺς λόγους». 17 λέγων

14. Ἰερ. 36, 4.

15. Ἰερ. 38, 5.

16. Ἰερ. 38, 5.

17. Ἰερ. 39, 14-15.

καὶ τὴν αἰτίαν. Καὶ εἶπε καὶ τὴν αἰτίαν: «Ίως, ἡ ἀγάπη σας προσέβη ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ». ¹⁹ Καὶ διὰ τὴν μὴ νομίσειεν ὅτι ὠμίλει ὡς κατηγορῶς, ἀλλὰ ἀφοῦ πληροφορηθεὶς ὅτι ἐφθασε ἐκεῖ διὰ τὴν ὑπηρεσίαν, ὧς γίνουσι ἐπιεικέστεροι. Τὶ ἔκαμον λοιπὸν ἐκεῖνοι; Ἄντι τὴν εὐχαριστήσουσι, ἀντι τὴν ἐπαινήσουσι, ἀντι τὴν θαυμάσουσι, δὲν ἔκαμον τίποτε ἀπὸ αὐτῶν, ἀλλὰ ἀφοῦ ἀνεχώρησαν ἀγγέλιον εἰς τὸν βασιλεῖα δόσα ἐγράφοντο εἰς τὸ βιβλίον καὶ τὸ βιβλίον τὸ κατέθεσαν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ἐλισαῦ. Καὶ ἀφοῦ ἐστειλέν, λέγει, ὁ βασιλεὺς τὸν Ἰουδί, ἕνα ἀπὸ τῶν ἀκολουθῶν του, διέταξε νὰ τοῦ φέρου τὸ βιβλίον. Ὁ βασιλεὺς κατοικοῦσε εἰς χειμερινὸν ἀνάκτορον καὶ ἦτο μὴ ἕνατος, δηλαδὴ Νοεμβρίου, ἕνατος ἀπὸ τοῦ Ἰαννουαρίου κατὰ τὴν ἀριθμῆσιν λέγει. Πρέπει δὲ λα αὐτὰ νὰ τὰ γνωρίζουν λεπτομερῶς, διότι ἂν ἀριθμοῦσε ἀπὸ τοῦ Διου δὲν θὰ ἦτο τότε χειμῶν. Διὰ ποῖαν λόγον ἀναφέρεται καὶ τοῦτο; Θὰ τὸ καταλάβῃ σαφῶς ἀπὸ τὰ ἐπόμενα. Λοιπὸν, εἶχε ἔμπρὸς του ἕνα μαγκάλι μὲ φωτιά, διότι ἦτο ψῦχος. Βλέπετε πᾶς τίποτε δὲν παραλείπεται εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφήν; Καὶ μὴ φωτιά ἀπὸ κάρβουνα, λοιπὸν, ἦτο ἔμπρὸς του καὶ γῶμα του ἔσταναν οἱ σατράπαι. Ἐφῆραν τὸ βιβλίον τὸ γεμάτον ἀπὸ τὰ κακὰ (ἡ προφητεῖα τῶν κακῶν ἦτο κατάλοιπος τῶν κακῶν) καὶ τὸ ἐδιάβαζαν. Ἐνθυμηθῆτε σὰς παρακαλῶ, τὴν ὑπόθεσίν μου. Μόλις τοῦ εἶχαν διαβάσει τρεῖς σελίδας πῆρε ἕνα μαχαίρι, τὸ ἔκοψε καὶ τὸ ἔρριξε εἰς τὴν ἐσχάραν τῆς φωτιάς, ἕως οὗτο ἐκάθη δλον τὸ βιβλίον. Ἐ εἶδες πῶς δὲν λυποῦνται οὐτὲ τὰ διδλία, οὐτὲ τὰς ἱερὰς γραφὰς; Ἐπειδὴ ἐγράφε περὶ αἰχμαλωσίας τῆς Ἱερουσαλήμ, τὸ κατέστρεψε. Καὶ μὴ εὐρῶν τὸν προφήτην ἐξεδήλωσε τὴν ὀργὴν του εἰς τὰ γραπτά. Ἀλλὰ αὐτὸς ποῦ καταπολεμᾷ ἔτσι τὰ ψυχὰ, ἂν συνήντα αὐτὸν ποῦ εἶχε ψυχὴν, τί θὰ τοῦ ἔκαμε; Ὅπως τὰ ἄγρια θηρία Α' 177 ὅταν οὐλάθουν ἐκείνους ποῦ πύγμαχον ἐναντίον των, ἀγρότερον ὅμως κατορθώσουσι νὰ τοὺς διαφύγουν ἀφῆνοντες εἰς τὸ στόμα τῶν θηρίων τὰ δέρματα ποῦ τοὺς περιβάλλουν ἐνῶ αὐτὰ (τὰ θηρία) καταπρῶνουν τὸ θυμὸν μὲ τὸ νὰ τρώγουν αὐτὰ (τὰ ἐνδύματα), ἔτσι ἔκαμε καὶ ὁ βασιλεὺς. Δὲν εὐρήκε τὸν συντάκτην τοῦ βιβλίου καὶ διὰ τοῦτο κατέστρεψε τὸ βιβλίον. Καὶ δὲν τὸ κατέκοψε μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἔρριξε εἰς τὴν ἐσχάραν τῆς φωτιάς, διὰ τὴν μὴ μείνῃ οὐτὲ ἰχνος ἀπὸ τὰ γράμματα ἐκεῖνα. Ἀλλὰ ἀκόμη δὲν καταλάβατε ὅλην τὴν πρέλλαν του καὶ θὰ τὴν μάθετε

18. Ἱερ. 36, 7.

ἀκριβῶς ἂν προσέβητε εἰς τὴν διήγησιν. Δὲν εἶπεν ὅτι ἀφοῦ διάβασε δλον τὸ βιβλίον ἔπειτα τὸ ἔκαυσε, ἀλλὰ ὅταν ἐδιάβασε τρεῖς ἢ τέσσαρας σελίδας, τὸ κατέστρεψε. Ἐ Καὶ δὲν ἐπερίμενε οὐτὲ τὸ τέλος τῆς ἀναγνώσεως, ἀλλὰ εὐθὺς ἀπὸ τὰ προοίμια ἐξηγηρώθη. Διὰ ταῦτα δὲν παρῆχτο ἀσφάλεια εἰς τοὺς προφήτας νὰ λέγονται εἰς τοὺς Ἰουδαίους δὲν τὰ μέλλοντα θείνῃ. Ἄν δὲν ἠμείλιχον νὰ ἀκούσων περὶ προσωρινῆς αἰχμαλωσίας, πῶς θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ὑπομείνωσι καὶ νὰ μάθων περὶ συνεχοῦς αἰχμαλωσίας; Ἀλλὰ οὐτὲς ἕως ἐδῶ ἐσταμάτησαν ὁ βασιλεὺς, ἀλλὰ ἐστειλε, λέγει τὸ βιβλίον τοῦ Ἱερεμίου, νὰ ἀναζητήσῃ παντοῦ τὸν προφήτην, ἀλλὰ δὲν τὸν εὐρήκε. Ὁ Θεὸς τὸν ἔκρυψε. Ἐκείνον τὸν ἔκρυψε τότε σὲ κάποια μέρος, ἐνῶ τοὺς ἄλλους προφήτας μὲ τὴν ἀσάφειαν τῶν λεγομένων των.

Ἐ Ὅχι μόνον ἀπὸ αὐτὰ εἶναι δι' ἡμᾶς φανερόν ὅτι τολμηρὸν ἦτο νὰ ρισκοῦμενὲν καὶ τὴν ψυχὴν του εἰς τοὺς Ἰουδαίους, τὴν μέλλουσαν νὰ ἀποτελέσῃ τιμὴν καὶ δόξαν εἰς τὰ ἔθνη, ὁμῶν περὶ τῆς ἁτιμίας ἢ ὅποια ἐπρόκειτο νὰ τοὺς περιδῶν, ἀλλὰ ἀποδεικνύεται καὶ ἀπὸ τοὺς λόγους τοῦ Παύλου. Αὐτὸς δὲ λέπων κάποιον προφήτην ὁ ὅποιος παρεξέκλινεν ἐπ' ὀλίγον ἀπὸ τὸν τρόπον τῆς ἀσάφους προφητείας καὶ ὠμίλησε σαφέστερον τῶν ἄλλων διὰ τὰ ἱδικὰ μας ἀγαθὰ καὶ διὰ τὰ κακὰ ἐκείνων, ἐξεπλάγη καὶ τὸν δαύμασε διὰ τὴν τολμῆν του εἰπών: «Ὁ Ἰσραὴλ ἀποτολμᾷ καὶ λέγει: Εὐρέθηκα ἀπὸ ἐκείνους ποῦ δὲν μὲ ἀναζητοῦν, ἐφανερώθηκα εἰς ἐκείνους ποῦ ἐρωτοῦσάν δι' ἐμέ». ¹⁹ Δ' «Εἶπον, ἰδοὺ εἶμαι μεταξὺ τοῦ ἔθνους αὐτῶν ποῦ θεὸς ἐπεκαλέσθησαν τὸ ὄνομά μου». ²⁰ Ἄν δὲν ὑπῆρχεν ὁ κίνδυνος ἀπὸ τὴν προφητεῖαν διὰ ποῖον λόγον τὸ εἶπεν ὁ Παῦλος καὶ ὁ Ἰσραὴλ τὸ ἀποτολμᾷ καὶ τὸ λέγει ἐπίσης τὸ «εὐρέθηκα μεταξὺ τῶν μὴ ζητούντων ἐμέ»; Μεγάλη εἶναι δυνατὴ ἡ κατηγορία αὐτῆ τῶν Ἰουδαίων. Οἱ μὴ ζητοῦντες εἶδον καὶ οἱ ζητοῦντες ἀπέτυχον. Οἱ μὴ ἀκούσαντες ἐπίστευσαν καὶ οἱ ἀκούσαντες ἐσταύρωσαν. Δι' αὐτὸ ὀνόμασε τὸν Ἰσραὴλ τολμηρὸν. Καὶ πραγματικὰ ἦτο πολὺ τολμηρὸς νὰ σταθῇ ἐν μέσῳ τῶν κατηγορουμένων Ἐ καὶ νὰ τοὺς ἀπευθύνῃ ἀλόγητα κατηγορίας καὶ ἄλλους νὰ τοὺς θέσῃ μὲ τὴν προφητείαν ἐκτός τιμῆς, ἐνῶ ἄλλους τοὺς εἰσήγαγεν εἰς τὴν ἀφειλομένην εἰς αὐτοὺς δόξαν. Τὸ δικαστήριον εἶχεν ὡς κατηγοροῦς δλον τὸ ἀκροατήριον καὶ ποῖος ἐνώπιον ἐχθρῶν δικαστηρίων

19. Ρωμ. 10, 20.

20. Ἡε. 06, 1.

ἡμπορεῖ νὰ διαφυγῇ τὸν κίνδυνον· Διὰ τοῦτο λέγει· «ἀπατολιμᾷ καὶ λέγει». Ἀλλ' αὐτὸ θέλω νὰ σὰς τὸ ἀποδείξω ἐτι σαφέστερον. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν εἰς τὰς Γραφὰς γίνεται ἀσαφὴς λόγος περὶ Ἰουδαίων καὶ ἡμῶν διὰ νὰ μὴ προῦρως οἱ Ἰουδαῖοι ἐνηγήσαν τὰ λεγόμενα. 178 Α Περὶ αὐτοῦ ἐπικαλοῦμαι ὡς μάρτυρα τὸν μεγαλοφρονότατον Παῦλον, τὸν ὁμιλοῦντα ἀνωθεν, τὴν ἀλλήγιστα τῶν οὐρανῶν, τὸ σκευὸς τῆς ἐκλογῆς, τὸν ἄγωνα τῆν ὑμῶν τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν· «Σὺς ἠραδύνισα, λέγει, μὲ ἓνα ἄνδρα, διὰ νὰ σὰς παρουσιάσω ὡς παρθένον ἀγνήν εἰς τὸν Χριστόν».³¹ Αὐτὸν ἐπικαλοῦμαι ὡς μάρτυρα, ὁ ὁποῖος λέγει φανερά ὅτι ἐκ τοῦ λόγου τούτου μερικὰ γεγονότα, ὅχι ὅλα, ἔχουν διατυπωθῆ ἀσαφῶς εἰς τὴν Παλαιάν Διαθήκην. Ἄν τὰ πάντα θὰ ἦσαν ἀσαφῆ δὲν ὑπῆρχε τότε λόγος νὰ λεχθῶν εἰς τοὺς τότε. Αἱ προφητεῖαι περιέχουν καὶ πολέμιους προσκαιροὺς τῆς τότε ἐποχῆς καὶ ἀσθενεῖας καὶ λιμοῦ καὶ ἀκόμη περιέχουν τὰ σημεῖον συμβαίνοντα, τὴν πρόσκλησιν τῆς ἐκκλησίας, τὴν ἀπομάκρυνσιν Β τῆς συναγωγῆς, τὴν καταργήσιν τοῦ Ἰουδαίου νόμου. Αὐτὰ δὲν ἤθελε νὰ τὰ γυμνῶν καὶ ἤθελε μόνον ὅσα συνέβαιναν εἰς τοὺς καιροὺς τῶν. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ θὰ δοκιμάσω νὰ τὸ ἀποδείξω, ὅτι δηλαδὴ ἔκαμε νὰ γίνου ἀσαφῆ τὰ περὶ ἡμῶν, τῆς συναγωγῆς, καὶ περὶ καταργήσεως τοῦ νόμου, πράγματα ποῦ τώρα συμβαίνουν. Αὐτὰ δὲν ἤθελε νὰ τὰ γυμνῶν ἀπὸ τότε, διότι ἂν ἐγνώριζον ἐξ ἀρχῆς ὅτι ὁ Ἰουδαϊκὸς νόμος ἦτο προσωρινὸς ἀσφαλῶς θὰ τὸν κατεργάζον. Διὰ τοῦτο τὸν ἐκάλυψε μὲ σκιά. Τὸ ὅτι δὲν ἦτο κάθε προφητεία ἀσαφῆς ἀλλὰ εἶχε περιορισθῆ εἰς μέρος μόνον, ἀκουσε ἐπ' αὐτοῦ τὸν Παῦλον C ὁ ὁποῖος σαφῶς μᾶς παρουσιάζει καὶ τὰ δύο αὐτὰ καὶ ὁ ὁποῖος λέγει ὅτι ὁ νόμος ἐκαλύπτετο ὑπὸ σκιάς μόνον κατὰ τοῦτο τὸ μέρος. Γράφει πρὸς Κορινθίους παραγγέλλων τὰ ἐξῆς· «Ἐπειδὴ λοιπὸν ἔχομεν τέτοιαν ἐλπίδα φερόμεθα μὲ πάλῃν παρησίαν καὶ ὅχι ὅπως ὁ Μωϋσῆς ὁ ὁποῖος ἔθετε κάλυμμα εἰς τὸ πρόσωπόν του, ὥστε οἱ Ἰσραηλίται νὰ μὴ ἴδωσιν τὸ τέλος ἐκείνου ποῦ ἐπρόκειτο νὰ παρέλθῃ. Ἀλλ' οἱ διάνοιοι τῶν ἐπωρώθησαν. Διότι μέχρι σήμερον μένει τὸ ἴδιον κάλυμμα κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ δὲν ἀφαιρεῖται, διότι καταργεῖται διὰ τοῦ Χριστοῦ».³² Τὸ λεχθῆν ἰσως νὰ εἶναι ἀσαφὴς διὰ τοῦτο ἀσφαλῶς εἶναι ἀνάγκη νὰ γίνῃ σαφέστερον D (διὰ τοῦτο) ὑπενθυμίζω εἰς

31. Β' Κορινθ. 11, 3.

32. Β' Κορινθ. 3, 13-14.

σὰς τὴν ἱστορίαν αὐτήν. Ὅταν ὁ Μωϋσῆς ἀφοῦ ἔλαβε τὰς πλάκας τῶν ἐντολῶν εἰς τὸ δρος ἐπρόκειτο νὰ καταθῆ, ἔλαμψε κάποια μυστικὴ καὶ θαυμαστὴ ἀκτινοβολία εἰς τὴν ἀγίαν ἐκείνην μορφήν, τέτοια ὥστε οὐδεὶς ἐκ τῶν πολλῶν νὰ ἡμπορῆ νὰ τὸν πλησιάσῃ καὶ νὰ συνομιλήσῃ μαζί του. Καὶ διὰ νὰ μὴ εἶκται λοιπὸν καθ' ὀλοκλήριον ἀπληροῖστος εἰς τὸν λαόν, ἔβαλε ἓνα κάλυμμα εἰς τὸ πρόσωπόν του καὶ εἶται παρέχε εἰς τοὺς Ἰουδαίους τὴν ἀδειαν νὰ τὸν πλησιάσῃ. Ὅταν ὠμίλει εἰς τὸν λαόν εἶχε τὸ κάλυμμα, ἔταν δὲ ἐπέστρεφε πρὸς τὸν Θεόν, τὸ ἀπέβαλε. Αὐτὸ ἐγένετο ἀφ' ἑνὸς διὰ νὰ φαίνεται ἀξιώπιστος ὁ νομοθέτης εἰς τοὺς μέλλοντας νὰ δεχθῶν τὸν νόμον τοῦ ὁποῖου αὐτὸς ἦτο ὁ κομιστής, Ἐ ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ νὰ προδιαγραφῆ εἰς τὸ πρόσωπόν του ὁ κανὼν τῆς ἀληθείας καὶ διαγραφῆ ἐκ τῶν ὄντων ἢ αἰτία ταῦ διὰ τοῦ Χριστοῦ σχεδίου τῆς σωτηρίας. Ἐπειδὴ ἐπρόκειτο μερικοὶ νὰ εἰποῦν διατὶ ὁ Χριστὸς δὲν ἦλθε μὲ μόνην τὴν θεότητα, ἀλλὰ περιεβλήθη σάρκα, ἐκ τῶν ὄντων (κατερχόμενος) ἀπήντησεν εἰς ἄλλους αὐτοὺς ὑπὸ τὴν μορφήν τοῦ δούλου. Διότι ἐάν τὴν ἀκτινοβολίαν τοῦ δούλου, ποῦ ἐπαρουσιάσθη φερότερον ἐν ἡδύνατον νὰ τὴν ἴδωσιν οἱ Ἰουδαῖοι, πῶς ἦτο δυνατόν νὰ ἴδωσιν μετὰ ταῦτα 179 Α γυμνῆν τὴν θεότητα.

Ὅχι μόνον λοιπὸν μᾶς χρειάζεται τὸ κάλυμμα ἐκεῖνο, ἀλλὰ συμβαίνει νὰ πάσχουν τὰ ἴδια οἱ Ἰουδαῖοι εἰς τὸ θέμα τοῦ νόμου μὲ ὅσα ἔπασχον μὲ τὸ νὰ θάλεπον τότε τοῦ Μωϋσῆ. Διότι ὅπως δὲν ἔβλεπον τὴν δόξαν τοῦ νομοθέτου εἰς τὸ πρόσωπόν του, διότι παρενέβαλετο ἐκεῖνο τὸ παρατέτασμα, εἶται καὶ τώρα δὲν ἡμποροῦν νὰ ἴδωσιν τὴν δόξαν τοῦ νόμου. Αὐτὸ μᾶς χρειάζεται καὶ ἀπέναντι τῶν αἰρετικῶν. Διότι αὐτοὶ νομίζοντες ὅτι τὰ λεγόμενα περὶ τοῦ νόμου ἀποτελοῦν κατηγορίαν, ἀπεδέχθησαν τὸ χωρίον τοῦτο τῆς πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῆς. Καὶ ἐπειδὴ ἤκουσαν ὅτι ὁ νόμος εἶχε κάλυμμα καὶ ὅτι καταργεῖται, Β νομίσαντες ὅτι εἶναι διαβολὴ, ἀφῆκαν τὰς γραφὰς διὰ νὰ μεταχειρισθῶν τὰ ἴδικά των ἐπιχειρήματα. Ἀλλὰ ἀσφαλῶς αὐτὸ τὸ ἴδιον τὸ γεγονός ἀποδεικνύει μέγαν τὸν νόμον. Ὅπως τότε δὲν ἦτο κατηγορία διὰ τὸν Μωϋσῆν νὰ εἶχε κάλυμμα εἰς τὸ πρόσωπόν του, ἀλλὰ ἀδυναμία τῶν Ἰουδαίων, ἐνῶ διὰ τὸν Μωϋσῆν ἦτο ἐπαῖνος μέγας διότι ἦτο τάση ἢ ἀκτινοβολία τοῦ προσώπου του, ὥστε νὰ χρειάζεται καὶ τὸ κάλυμμα ἐνώπιον τῶν ὁμοειδῶν του. Τὸ ἴδιον συνέβη καὶ μὲ τὸν νόμον. Ἄν δὲν εἶχεν ἀπληροῖστον ἀκτινοβολίαν δὲν θὰ ἐχρειάζετο σκέπασμα. Ὅταν λοιπὸν λέγει ὅτι κάλυμμα ὑπάρχει ἐ-

πί τῆς ἀναγνώσεως τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης δηλοῖ τὴν ἀσάφειαν αὐτοῦ. Ἐάν λέγη δὲν ἀφαιρεῖται διότι καταργεῖται διὰ τοῦ Χριστοῦ τὸ μέρος ποῦ εἶναι ἀσαφές, (αὐτὸ) μᾶς τὸ ἔδειξε ὁ νόμος. Διότι δὲν εἶναι τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ νόμου ἀσαφές, ποῦ μᾶς ἐδόθη εἰς τὸ νὰ ρυθμίζωμεν τὸν θίον καὶ τὴν συμπεριφορὰν μας, διότι τότε θὰ ἐδίδοτο ἄνευ σκοποῦ. Ἐχουν καλυφθῆ διὰ σκιάς μόνον τὰ μέρη ἐκεῖνα ἀπὸ τὰ ὅποια θὰ ἠμπορούσαμεν νὰ μάθωμεν ὅτι ὁ νόμος καταργεῖται ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ. Διότι καὶ αὐτὸ εἶναι ἔργον τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος λέγει περὶ τοῦ νόμου τὸν ὅποιον ἐσήγαγε ὅτι ἐταν θὰ ἔλθῃ ὁ Χριστὸς θὰ τὸν καταργήσῃ καὶ ὅτι διὰ τοῦ Χριστοῦ θὰ παύσῃ νὰ ἰσχύῃ. Αὐτὸ λοιπὸν τὸ μέρος τοῦ νόμου ποῦ λέγει Ὁ ὅτι θὰ καταργηθῆ διὰ τοῦ Χριστοῦ, τοῦτο ἦτο μόνον ἀσαφές. Καὶ τοῦτο τὸ ἴδιον, ἀναφέρον ὁ μέγας Παῦλος προσέθεσε δὲν ἀφαιρεῖται διότι καταργεῖται διὰ τοῦ Χριστοῦ. Διὰ νὰ μὴ, ἐταν ἀκούσης ὅτι κάλυμμα παραμένει κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, τὴν νομίαν ἐπὶ τὴν ἀσάφη καὶ καλυπτομένην διὰ σκιάς, μὲ τὴν προσθήκην αὐτὴν διώρθησε τὴν ὑπόψιν. Ὅταν εἶπε ὁ Παῦλος ὅτι κάλυμμα παραμένει κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης προσέθεσε κατ' ὅποιον (κάλυμμα) δὲν ἀφαιρεῖται, διότι καταργεῖται διὰ τοῦ Χριστοῦ. Αὐτὸ (σημαίνει) λέγει, δὲν ἀφαιρήσῃ διότι πρόκειται νὰ καταργηθῇ διὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ δὲν ἀφαιρήσῃ εἰς δσοὺς δὲν προσήλθον διὰ τῆς πίστεως, διότι ὁ ἦδη προσελθὼν καὶ ὁ ἀπολαύσας τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἔδεν βλέπει τὸν νόμον διὰ παραπετάσματος, ἀλλὰ βλέπει καθαράν τὴν ἀκτινοβολίαν του. Εἶναι δὲ δόξα τοῦ νόμου τὸ νὰ ἠμπορῇ νὰ διδάξῃ ὅτι καταργεῖται διὰ τοῦ Χριστοῦ, διὰ νὰ τὸ μάθῃς καὶ τοῦτο. Εἶδες τὴν ἀκτινοβολίαν τοῦ νόμου; Εἶναι ἀληθὴς ἀκτινοβολία του ἐταν ἠμπορῆσῃ νὰ σὲ διαπαιδαγωγήσῃ πρὸς τὸν Χριστόν. Καὶ διαπαιδαγωγῆθῃ ἐταν θὰ ὁποδείξῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ καταργουμένου. ¹⁸⁰ Ἄ Ὡστε καὶ ἀπὸ ἐδῶ τὸ κτύπημα κατὰ τὸν αἰρετικῶν εἶναι θανάσιμον. Διότι ἂν ὁ νόμος ἦτο ἐναντίος καὶ πολέμιος τοῦ Χριστοῦ καὶ δὲν εἶχε βοθῆ ἀπὸ ἐκείνον, δὲν ἐπετρέπετο εἰς τὸν Παῦλον νὰ ἀνομιᾶσῃ δόξαν του τὸ νὰ ἠμπορῆσῃ νὰ παιδαγωγῆσῃ τοὺς προσερχομένους εἰς αὐτόν, διότι καταργεῖται διὰ τοῦ Χριστοῦ. Ἄν πάλιν ὁ νόμος εἶναι πονηρὸς, δὲν ἔπρεπε νὰ ἀφαιρηθῇ τὸ κάλυμμα του, ἀλλὰ ἔπρεπε νὰ καλύπτεται διὰ σκιάς καὶ μετὰ τὴν χάριν. Ἐάν δὲ εἶναι ἔργον θείας χάριτος, νὰ κάμῃ διορατικότερους αὐτοὺς ποῦ προσέρχονται διὰ νὰ τὸν κατανοήσουσαν ὥστε νὰ λαμβάνουσιν ἐξ

αὐτοῦ θλας τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἀφορμὰς τῆς πίστεως πρὸς τὸν Χριστόν. Ἐ Τί μεγαλύτεραν ἀπόδειξιν ἀπὸ τὴν συγγένειαν τοῦ νόμου πρὸς τὴν θεϊαν χάριν ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ ἀναφέρῃ παρὰ τὸ γεγονός ὅτι ὁ Χριστὸς ἀνοίγη τοὺς ὀφθαλμοὺς δσαν τὸν πλησιάσῃ ὥστε νὰ ἠμποροῦν νὰ ἴδωσαν καθαρά τὴν διαπαιδαγωγίαν (ποῦ παρέχει) ὁ νόμος; Καὶ ἐκεῖνη ἐταν ἐμφανισθῆ καὶ καταστῆ καθαρά θὰ ἠμπορῆσῃ μὲ πολλὴν εὐκολίαν νὰ δηγήσῃ εἰς τὴν ἀλήθειαν τοὺς ἐνοουήσας τὰ τοῦ Χριστοῦ. Διότι αὐτὰ δὲν ἀποδεικνύουσιν οὔτε τὸν Χριστόν ἢ ἀντιμάχεται πρὸς τὸν νόμον, οὔτε τὸν νόμον νὰ πολεμῇ τὸν Χριστόν ἀλλὰ τελείως τὸ ἀντίθετον τὸν μὲν νόμον νὰ προετοιμάξῃ τὸν ἄνθρωπον διὰ τὴν μεγάλην αὐτὴν διδασκαλίαν, ἐνῶ τὸν Χριστόν νὰ τοὺς παραλαμβάνῃ ἀπὸ ἐκεῖ καὶ νὰ τοὺς δδηγῇ εἰς τὴν ὑψηλότερον καρυφήν. Ἐ Δι' ὅλα αὐτὰ ἄς εὐχαριστήσωμεν τὸν φιλόνηρωτον Θεόν, ὁ ὁποῖος τὰ πάντα διευθετῆ εἰς τὸν κατάλληλον καιρὸν καὶ ἐπεξεργάζεται κατὰ πολλοὺς τρόπους τὴν σωτηρίαν μας καὶ ἄς ἐπίδειξωμεν κατὰ δύναμιν ἄξιον συμπεριφορὰν τῆς φιλόνηρωτιᾶς του καὶ τῆς τόσης προνοίας του διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν καὶ τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ τὰ ὅποια εἶθε ὅλοι ἡμεῖς νὰ ἀποκτήσωμεν, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλόνηρωτιᾶν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποῖου καὶ εἰς τὸν ὅποιον μαζὶ μὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ἀνίκει δόξα, τιμὴ, καὶ δύναμις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΔΕΥΤΕΡΑ

Β' ΑΚΟΜΗ ΜΕΡΙΚΑ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΣΑΦΕΙΑΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΙΤΗΣ ΔΙΑΦΗΜΗΣ
ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΑΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΝΑ ΜΗ
ΚΑΤΗΓΟΡΩ Ο ΕΝΑΣ ΤΟΝ ΑΛΙΟΝ.

Χαίρει ὁ θεοσὸς ὅταν ἴδῃ σφριγηλὴν καὶ χαρούμενην τὴν ἀγγέλην τῶν βοῶν του, ὅπως χαίρει καὶ ὁ ἀγρότης ὅταν βλέπῃ νὰ δλαστάνουν τὰ σπαρτὰ (κατὰ τὸν θριαμόν). Ἄλλὰ αὐτὸ ὁ ἀγρότης διὰ τὰ σπαρτὰ, οὔτε ὁ θεοσὸς διὰ τὰ βοδία του χαίρεται ὅσον χαίρομαι ἐγὼ τώρα καὶ ἀγάλλομαι βλέπων τὸ ὄραϊον τοῦτο ἀλῶνι, (τὴν ἐκκλησίαν), γεμᾶτον ἀπὸ πνευματικὰ δευμάτια. Ἐ Διότι ὅταν εἰς τόσας πολλὰς καὶ τοιοῦτου εἴδους ἀκοὰς σπέρνεται ὁ λόγος τῆς εὐσεβείας, εἶναι ἀνάγκη ὅπως ὁ στάχυς τῆς ὑπακοῆς δλαστήσῃ πολλὸς καὶ ὄμιμος. Καὶ διότι, ὅταν κανεὶς ἀνοίγῃ ἀυλάκι εἰς εὐφορον καὶ γόνιμον γῆν, καὶ ἂν δὲν ριζῇ τὸν σπᾶρον μὲ σπᾶταλον χερί, θὰ ἐπιτύχῃ πλουσίαν καρποφορίαν, διότι ἡ φύσις τοῦ τόπου διὰ τῆς δυνάμεώς του θὰ πολλαπλασιάσῃ τοὺς ὀλίγους σπᾶρους. Ἐταὶ καὶ ὅταν κάποιος σπείρῃ εἰς πεθωρημένας ψυχὰς καὶ πλήρεις εὐλαθείας καὶ ἂν ἀκόμη ὀλίγα προσφέρῃ σπέρματα διδασκαλίας.¹⁸¹ Α θὰ ἴδῃ πλουσίαν τὴν συγκομιδὴν, διότι ἡ σοφία τοῦ ἀκροατηρίου καλύπτει τὴν πτωχείαν τοῦ λέγοντος. Τὸ ἴδιον γίνεται καὶ ὅταν, δλιεῶμεν ἰχθύες. Καὶ ἂν τύχῃ οἱ ἀλιεῖς νὰ εἶναι ἀσυνήθιστοι καὶ ρίψουν τὰ δίχτυα εἰς κόλπον πού ἔχει πολλὰ ψάρια, ἐπιτυγχάνουν εὐκόλα εἰς τὸ ψάρεμά των, διότι τὸ πλῆθος τῶν συγκεντρωμένων ἰχθύων ἐπισκιάζει τὴν ἔλλειψιν πείρας τῶν ἀλιέων. Ἐάν λοιπὸν εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ ψαρέματος τὸ πλῆθος τῶν μελλόντων ν' ἀλιευσθῶν ἰχθύων, πολλὰς φορές ἀνακουφίῃ τὴν ἀμείβαν τοῦ ἀλιέως, πολὺ περισσότερο θὰ συμῆθῃ αὐτὸ εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς ἀλείας τῆς πνευματικῆς. Β Καὶ οἱ μὲν ἰχθύες, ὅταν ἴδουν ὅτι ἐρριφθῶσαν τὰ δίχτυα, ἀμέσως πηδοῦν καὶ τινάσσονται ἔξω, οἷς δὲ κἀνετε τὸ ἀντίθετον. Ὅταν μὲ ἴδῃτε νὰ σηκωθῶ καὶ ν' ἀπλώσω τὴν σαγήνην τῆς διδασκαλίας, ὄχι μόνον δὲν πηδοῦν καὶ δὲν φεύγετε, ἀλλὰ καὶ βαδίσετε πρὸς τὰ ἐνδότερα, τρέχοντες ἀπὸ παντοῦ, σπρώχνων καὶ συνθλιβῶν ἕκαστος τὸν πλησίον του, (διότι) πρῶτος αὐτὸς διάζεται νὰ πηδοῖ καὶ νὰ πῶσῃ εἰς τὰ δίχτυα. Διὰ

τοῦτο οὐδέποτε ἐσύραμεν τὸ δίχτυον ἀδειον, ὄχι βεβαίως λόγῳ τῆς ἐμπειρίας μας, ἀλλὰ λόγῳ τῆς προθυμίας σας, ἱκανοποιητικῶς κατὰ τὸ παρελθὸν μᾶς ἔδραψεν ἡ γλῶσσα C ἡ ὅποια ρέει γνήσιον καὶ καθαρὸν χρυσόν, ἡ ἔχουσα πηγὰς μέλιτος εἰς τὸ στόμα, ἡ γλῶσσα τοῦ μακαρίου Παύλου, ἡ ὅποια ἐπικαλύπτει μὲ τὴν γλυκύτητα τῆς πνευματικῆς διδασκαλίας ἀκόμη καὶ τὴν εὐχαρίστησιν πού προσφέρει ἡ γεύσις τῆς κηρήρας. Ἐπειδὴ κατὰ τὴν ἀρμόζουσαν εἰς σὰς σκέψιν, δὲν περιφρονεῖτε τίποτε ἀπὸ τὰ ἐροδία ἐμοῦ τοῦ πτωχοῦ καὶ πένιτος, ἀλλὰ θαυμάζετε ἐκεῖνα τὰ ὅποια ὑπερέχουν πολὺ ἀποδέχοθε δμως καὶ τὰ λόγια τῆς ταπεινότητός μου, σηκώθηκα προθύμα νὰ σὰς ἀποδώσω τὸ χρέος, αὐτὸ τὸ ὅποιον εἶχον ὑποσχεθῆ εἰς τὸ παρελθόν, ἀλλὰ δὲν τὸ κατέβαλον, διότι τὸ μήκος τῆς διδασκαλίας σὰς ἀπεμάκρυνε ἀπὸ τὸ τέλος τῆς. Ποῖον εἶναι λοιπὸν τὸ χρέος τοῦτο; Εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐνδμηθῆτε τὴν ἀρχὴν τοῦ δανείου μου ὥστε D ἡ ἐξήγησις τοῦ θέματος νὰ εἶναι σαφεστέρα. Ἐπροβληματισθῶμεν τότε διὰ ποῖον λόγον εἶναι ἀσαφεστέρα ἡ Παλαιὰ Διοθήκη ἀπὸ τὴν Καινὴν. Διότι ἐλπίζω τὸ ἐνθυμῆσθε. Καὶ μίαν ἐπιστημάνομεν αἰτίαν, τὴν θρησιωδίαν τοῦ ἀκροατηρίου καὶ ἐπεκαλεσθῶμεν μάρτυρα τὸν Παῦλον, ὁ ὅποιος λέγει ὅτι τὸ αὐτὸ (τὸ κάλυμμα) μένει κατὰ τὴν ἀνάγκασιν τῆς Παλαιᾶς Διοθήκης, καὶ δὲν ἀφαιρεῖται διότι καταργεῖται διὰ τοῦ Χριστοῦ.¹⁸² Ἐβεβαίωμεν ὅτι ὅπως ὁ νομοθέτης Μωσῆς διέθετε καλύπτραν, ἔταὶ καὶ ὁ νόμος εἶχε κάλυμμα τὴν ἀσάφειαν. Ἄλλὰ αὐτὸ τοῦ νομοθέτου ἔῤῥο ἐγκλημα, οὔτε τοῦ νόμου κατηγορία τὸ κάλυμμα, ἀλλὰ τῆς ἀσθενείας τῶν ἀκούοντων. Οὐδὲ διὰ τὸν αὐτὸν τοῦ εἶχε τὸ κάλυμμα ὁ Μωσῆς, ἀλλὰ διότι δὲν ἠδύνατο νὰ ἀνεχθοῦν τὴν ἀκτινοβολίαν τοῦ προσώπου του. Ὅταν λοιπὸν ἐπέστρεφε πρὸς τὸν Θεὸν ἀφαιρούσε τὴν καλύπτραν. Ἐταὶ καὶ ὁ νόμος εἶχε κάλυμμα, ἐπειδὴ οὐδέποτε ἠμπόραε νὰ διδάξῃ τὰ τέλεια διδάγματα, τὰ πλήρη φιλοσοφίας, τὰ περὶ Χριστοῦ καὶ τῆς Καινῆς Διοθήκης, (διότι δλα ἐκεῖνα εἶχον ἐναποτεθῆ ὅπως εἰς θησαυροφυλάκιον, εἰς τὴν Παλαιὰν Διοθήκην).¹⁸² Α, πρὸς ἐκεῖνους δεικνῶν συγκατανέυσιν, δι' ἡμᾶς δὲ φυλάσσων ὅλου τὸν πλοῦτον, ἴνα, ὅταν ἐμφανισθῆ ὁ Χριστός, καὶ ἐπιστρέψωμεν πρὸς αὐτόν, ἀφαιρεθῆ τὸ κάλυμμα. Βλέπετε λοιπὸν εἰς ποῖαν ἀξίαν μᾶς ἀνεβίβασεν ἡ παρουσία τοῦ Χριστοῦ, ὀδηγῶν ἡ-

1. Β' Κορινθ. 8, 14.

μᾶς εἰς τὴν τάξιν τοῦ Μωυσέως. Ἄλλὰ ἴσως ἐρωτήσῃ κανείς. Διὰ ποῖον λόγον ἐλέγοντο τότε, ἂν τὰ λεγόμενα δὲν ἦσαν ἀπολύτως σαφῆ; Διὰ νὰ εἶναι χρήσιμα εἰς τοὺς μεταγενεστέρους. Αὐτὸ εἶναι ἓνα εἶδος τῆς προφητείας ὅταν δὲν ἀνογγέλλῃ τὰ παρόντα, ἀλλὰ ὅταν προαναγγέλλῃ τὰ μέλλοντα. Β Προφητεία εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὅποιον λέγεται καλυπτόμενον ὑπὸ σκιάς καὶ μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν πραγμάτων τότε φανερῶται, οὐδέποτε ὅμως πρὸς τῆς ἐκπλήρωσεως. Ὡστε, ἀφοῦ τότε ἐλέγοντο καλυπτόμενα ὑπὸ σκιάς τὰ λεγόμενα ἦσαν ἀσαφῆ. Ὅταν ὅμως τὰ πράγματα ἐξεπληρώθησαν, τότε καὶ τὰ λεγόμενα ἀπεσαφηνίσθησαν. Καὶ διὰ νὰ μάθετε ὅτι ἡ προφητεία καὶ ἂν λέγεται πρὸ πολλοῦ χρόνου καὶ λέγεται καλυπτομένη ὑπὸ σκιάς καὶ γίνεται ἀσαφεστέρα ἀναμένουσα τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν πραγμάτων, θὰ σᾶς τὸ κάμω φανερόν ἀπὸ αὐτοῦς τοὺς ἴδιους τοὺς μαθητάς. «Κατεδαφίσατε τὸν ναὸν τούτου»³ ἔλεγον ὁ Χριστὸς εἰς τοὺς Ἰουδαίους, ἐπειδὴ ἐξεδίωκε τοὺς ὄβριζοντας τὸν ναὸν διὰ τοῦ ἐμπορίου. Λέγουσιν ἐκεῖνοι: «Τί σημεῖον μᾶς δεκνύεις ὅτι ἔχεις δικαίωμα νὰ κάμῃς αὐτὰ;»⁴ Καὶ εἰς τοῦτο ἀπαντᾷ: «Κατεδαφίσατε τὸν ναὸν τούτου καὶ εἰς τρεῖς ἡμέρας θὰ τὸν ἀνοικοδομήσω». Ἐκεῖνος ὅμως, λέγων ναὸν, ἠνῴει τὸ σῶμά του. Αὐτὸ εἶναι ἓνα εἶδος προφητείας. Ἀκόμη δὲν εἶχε συντελεσθῆ ἡ σταύρωσις, οὐδὲ ἡ καταδάφισις τοῦ ναοῦ, οὐδὲ ἡ τριήμερος ἀνάστασις, ποῦ ἐπραγματοποιήσας αὐτός. Καὶ πρόσεξε πῶς ὑπνίχθη καὶ τὰ δύο μὲ ἀκριβείαν, καὶ τὴν τολμῆν ἐκείνων καὶ τὴν ἰσικὴν του δύναμιν. Ἄλλὰ δὲν ἠνῴθησαν τὰ λεγόμενά του. Β Καὶ τὸ ὅτι μὲν ἀγνοοῦσιν οἱ Ἰουδαῖοι δὲν εἶναι καθόλου ἀξιοθαύμαστον. Λέγει ὅμως ὅτι οὐδὲ οἱ μαθηταὶ του τὸν εἶχον ἐννοῆσαι ἕως ἔστου ἀνάστη ἕκ νεκρῶν. Καὶ τότε ἐπίστευσαν εἰς τὴν Γραφὴν καὶ εἰς τὸν λόγον τὸν ὅποιον εἶπεν ὁ Ἰησοῦς. Βλέπεις ὅτι ἐχρείασθη νὰ ἐκπληρωθοῦν τὰ γεγονότα διὰ νὰ γίνῃ σαφεστέρα ἡ προφητεία καὶ ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι δὲν ἔκαμον ἐγκλημα μὴ ἐννοήσαντες τὰς προφητείας ἐκείνας περὶ Χριστοῦ πρὸ τῆς ἐμφανισαίως του; Μὲ τὴν παρουσίαν του ἐπρόκειτο νὰ καταστοῦν φανεροὶ καὶ σαφεῖς. Ἄκουσε τὸν ἴδιον τὸν Χριστὸν ποῦ λέγει: «Ἐὰν δὲν εἶχα ἔλθῃ καὶ δὲν τοὺς εἶχα ὁμιλήσει δὲν θὰ εἶχον ἁμαρτίαν».⁵ Ἐ διαστὶ δὲν θὰ εἶχαν ἁμαρτίαν ἂν αἱ προφητεῖαι προέλεγον;

3. Ἰωάν. 2, 19.

4. Ἰωάν. 2, 18.

5. Ἰωάν. 16, 21.

Προέλεγον μὲν, ἀλλὰ δὲν ἦσαν σαφεῖς οὔτε φανεραὶ χωρὶς τὴν παρουσίαν τοῦ προλεγμένου. Ἄν καὶ τότε ἀσφαλῶς θὰ ἦσαν σαφεῖς καὶ φανεραὶ, εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι καὶ πρὸ τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ θὰ εἶχαν ἁμαρτίαν. Ἐὰν δὲν εἶχαν ἁμαρτίαν εἶναι φανερόν ὅτι αὐτὸ ὀφείλετο εἰς τὴν ἀσάφειαν τῶν προφητειῶν καὶ τὴν κάλυψιν ὑπὸ σκιάς τῶν λεγομένων. Διότι δὲν ἀπῆτουν (αἱ προφητεῖαι) τὴν πίστιν εἰς τὸν Χριστὸν πρὸ τῆς παρουσίας του. Διὰ ποῖον λόγον λοιπὸν ἐλέγοντο αἱ προφητεῖαι τότε; Ἰνα ὅταν ἔλθῃ (ὁ Χριστὸς) ἔχουν τοὺς διδασκάλους ἐς αὐτῶν, οἱ ὅποιοι θὰ τοὺς ἐκατηγόρουν διὰ νὰ γνωρίζουν ὅτι τὰ ὅσα ἐγίναν δὲν ἦσαν κοινοφανῆ, Α 183 οὐδὲ ἡ ρύθμισις τῶν πρόσφατος, ἀλλὰ εἶχον προαναγγελλῆ ἔκθεθεν, πρὸ πολλῶν χρόνων, καὶ αὐτὸ δὲν εἶναι μικρὸν διὰ τὴν προσέλευσίν των πρὸς τὴν πίστιν. Αὐτὴ εἶναι μία αἰτία τῆς ἀσαφείας τὴν ὅποιαν, κατὰ τὴν προηγουμένην ὁμιλίαν μας, ἀπεδείξαμεν μὲ περισσοτέρας μαρτυρίας. Καὶ διὰ νὰ μὴ σᾶς ἐλογλήσω λοιπὸν πάλιν λέγων τὰ ἴδια πράγματα, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀφήσωμεν τὸ θέμα αὐτὸ καὶ νὰ ἀσχοληθῶμεν μὲ ἄλλο, ποῦ μᾶς κάμνει οὐκ ἀσαφῆ καὶ ἀγνωστον ἀλλὰ δυσκολωτέρων τὴν Παλαιὰν Διαθήκην. Διότι εἶναι ἄλλο τὸ νὰ μὴ γνωρίζῃ κανεὶς τίποτε ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντα καὶ Β νὰ ἐλέγῃ ἓνα κάλυμμα ἐπὶ αὐτῶν καὶ ἄλλο νὰ ἀνακαλύπτῃ μὲν τὰ λεγόμενα ἀλλὰ μὲ κόπον. Ποία εἶναι λοιπὸν ἡ δευτέρα αἰτία διὰ τὴν ὅποιαν ἡ Παλαιὰ Διαθήκη εἶναι δυσκολωτέρα τῆς Καινῆς; Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη δὲν ἔχει γραφῆ εἰς τὴν ἰσικὴν μας γλῶσσαν οὐνετέθῃ εἰς ἄλλην γλῶσσαν καὶ εἰς ἄλλην τὴν ἔχομεν ἡμεῖς καὶ τὴν διαβάζομεν. Ἀρχικῶς οὐνεγράφη, εἰς τὴν Ἑβραϊκὴν, ἐνῶ ἡμεῖς τὴν παρέλάβομεν εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν Ἑλλήνων. Ὅταν δὲ μία γλῶσσα μεταφρασθῇ εἰς ἄλλην γλῶσσαν ἔχει πολλὰς δυσκολίας. Καὶ γνωρίζουν ἀκριβῶς οἱ εἰναι γνώστα. Ὁ πολλῶν γλωσσῶν πῶς δὲν εἶναι δυνατόν νὰ μεταφέρῃς ὅλην τὴν σαφήνειαν τῆς γλώσσης τοῦ ἀρχικοῦ κειμένου ὀφειλομένην εἰς τὴν φύσιν του καὶ νὰ κάμῃς τὴν μετάφρασιν εἰς ἄλλην γλῶσσαν. Αὐτὸ ὁπῆρε αἰτία τῆς δυσκολίας τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Τριακόσια χρόνια πρὸ τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ βασιλείας τῶν Αἰγυπτίων Πολεμίων μεταφράσθη εἰς τὰ ἑλληνικὰ ἡ Παλαιὰ Διαθήκη, πρᾶγμα πολὺ χρήσιμον καὶ ἀναγκαῖον. Διότι ἕως ἔστου ἀπευθύνετο πρὸς ἓνα ἔθνος, ἔμενε εἰς τὰ Ἑβραϊκά. Οὐδεὶς ἐνδιετέρετο νὰ τὴν προσέξῃ, διότι τὸ ὑπόλοιπον νέος τῶν ἀνθρώπων εἶχε περιέλθει εἰς

μεγίστην θρημίδιαν. **Δ** Και ἐπειδὴ ἐπρόκειτο νὰ ἐμφανισθῆ ὁ Χριστὸς καὶ νὰ καλῆ τὴν οἰκουμένη κοντὰ του ὄχι μόνον διὰ τῶν ἀποστόλων, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν προφητῶν (διότι ἐκεῖνοι μὲς χειραγωγῶν πρὸς τὴν πίστιν τῆς γνώσεως τοῦ Χριστοῦ) κατ' ἐκείνον λοιπὸν τὸν καιρὸν (νέας) τινὰς εἰσόδους καὶ ὁδοῦ τῶν προφητειῶν, αἱ ὁποῖαι, λόγῳ τῆς ἀσαφείας τῆς γλώσσης, ἦσαν πρότερον ἀποκλεισμέναι, προετοίμασε διὰ τῆς μεταφράσεως, ὥστε νὰ ἀνοιχθοῦν (διοδοί) πρὸς ἅσας τὰς κατευθύνσεις, ἵνα ἴδωι ἐκ τῶν ἔθνῶν συρρέουσι ἀπὸ παντοῦ καὶ βασιζῶσι μετὰ πολλὴν εὐκολίαν αὐτὰς τὰς ὁδοὺς, καὶ ἤμπορῶσιν νὰ ἔλθωσι δι' αὐτῶν πρὸς τὸν Ἐ βασιλεῖα τῶν προφητῶν καὶ νὰ προσκυνήσωσι τὸν μονογενῆ υἱὸν τοῦ Θεοῦ. Διὰ τοῦτο πρὶν ἀπὸ τὸν χρόνον τῆς ἐλευσεως τοῦ Χριστοῦ μεταφράσθησαν ἄλλαι (αἱ προφητεῖαι). Διότι ἂν παρέμεναν εἰς τὴν Ἑβραϊκὴν διάλεκτον καὶ ἔλεγεν ὁ Δαυὶδ: «Ζήτησε ἀπὸ ἐμὲ καὶ θὰ σοῦ δώσω ἔθνη ὡς κληρονομίαν καὶ ἰδιοκτησίαν σου τὰ πέρατα τῆς γῆς» ἀπὸ ποῦ θὰ ἐγνώριζε τί λέγει ὁ Δαυὶδ ὁ Σῦρος π.χ., ἢ ὁ Γαλάτης, ἢ ὁ Μακεδὼν, ἢ ὁ Ἀθηναῖος; Ὅποτε ἡ Γραφὴ θὰ ἔμενε ἀσαφής. Ἐπίσης ὁ Ἰησοῦς ἐφώνησε δυνατὰ: **Α** ¹⁴⁴ «Ἰβηγήθη σὺν πρόβατον διὰ σφαγὴν καὶ σὺν ἄφρονος ἀμνός ἐνώπιον αὐτοῦ ποῦ τὸν κουρεύει». ¹⁴⁵ Καὶ ἄλλου: «Θὰ εἶναι ἡ ρίζα τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἐκεῖνος ποῦ θὰ ἐγερθῆ θὰ κυριαρχίῃ τῶν ἔθνῶν καὶ εἰς αὐτὸν θὰ ἐλπίσωσι τὰ ἔθνη». ¹⁴⁶ Καὶ περαιτέρω: «Θὰ γεμίσῃ ἡ γῆ ἀπὸ τὴν γνώσιν τοῦ Κυρίου, σὺν τῷ πολῷ νερῷ ποῦ καλύπτει τὴν θάλασσαν». ¹⁴⁷ Καὶ ὁ Δαυὶδ ἔλεγεν ἐπίσης: «Ἀνάγκωθι ὁ Θεὸς μετὰ ἀλαλαγμοῦς, Κύριος μετὰ φωνῆν σάλπιγγος». ¹⁴⁸ Καὶ ἄλλου: «Εἶπεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν Κύριόν μου, κάθησε ἐκ δεξιῶν μου ἕως ὅτου θέσω τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου».

Ἐπειδὴ λοιπὸν καὶ περὶ τῶν Παθῶν καὶ περὶ τῆς Ἀναστάσεως καὶ περὶ τῆς Ἀναλήψεως καὶ περὶ τῆς ἐκ δεξιῶν καθέσεως καὶ περὶ τῆς Δευτέρας παρουσίας τοῦ Χριστοῦ **Β** καὶ περὶ ὧν αὐτῶν ποῦ εὐρίσκονται εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην προεῖπεν ἡ Παλαιὰ, διὰ νὰ μὴ μένουσι ἀγνωστα εἰς τὰ ἔθνη ποῦ ἐπρόκειτο νὰ ὑπάρξουν ἀργότερα καὶ διὰ νὰ μὴ ἀγνοοῦν τὴν δύναμιν τῆς προφητείας, ἢ χάρις τοῦ Θεοῦ

5. Ψαλμ. 2, 8.

6. Ἦσ. 59, 7.

7. Ἦσ. 11, 10.

8. Ἦσ. 11, 8.

9. Ψαλμ. 46, 6.

10. Ψαλμ. 109, 1.

εἶρε τρόπον πρὸ τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ νὰ μεταφρασθοῦν αἱ Γραφαί, ὄχι μόνον διὰ τὰ ἔθνη ἔθνη, ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς Ἰουδαίους οἱ ὅποιοι διεσπάρησαν πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης καὶ εἶχον ἀπομάθει τὴν ἑβραϊκὴν γλῶσσαν, καθιστῶν αὐτὰς (τὰς μεταφράσεις) χρησίμους. Διότι Ἰσθὺ τί ἐπίστευσεν ὁ εἰδωλοτάτης δαλίτιν τὰ Ἰουδαϊκὰ θαύματα. Πῶς θὰ προσεῖλκον οἱ ἀπόστολοι τὸν Ἰουδαῖον ἂν ἐν ἐπρόκειτο νὰ τοῦ προσφῆρουν ὡς Ἰσθὺν τῶν διδάσκαλων τῶν προφητῶν; **Γ** Ἐὰν ὁ Παῦλος, ὅταν εἰσῆλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας, ἐχρειάσθη ἐπιγραφὴν σκαλισμένην εἰς βωμὸν καὶ ἀπὸ ἀφορμὴν τὴν ἐπιγραφὴν ἔκαμε τὴν διδασκαλίαν του, ἀναμῆνον ὅτι μετὰ τὰ ἰδικά του ὄπλα θὰ τοὺς ἠγματοῦσε εὐκολώτερον, ὅπως καὶ ἐγίνε' πολὺ δὲ περισσότερον, συνομιλῶν μετὰ τοὺς Ἰουδαίους, ἐχρειάζετο τὴν συμμαχίαν τῶν προφητῶν, ὥστε νὰ μὴ τὸν κατηγορήσωσι ὅτι εἰσάγει καινοῦργιους καὶ ἕνεους Θεοῦ εἰς τὴν ἀκοήν των. Καὶ διατι, θὰ ἐρωτήσης νὰ μὴ ὑπάρχη μία γλῶσσα ὥστε νὰ εἰμεθα ἀπηλλαγμένοι πάσης δυσκολίας; Μία γλῶσσα ὑπῆρχε κατὰ τὸ παρελθόν, ἀνθρώπων. Ὅπως μὰ ἦτο ἡ φύσις τῶν ἀνθρώπων καὶ ἡ γλῶσσα ἦτο μία δι' ὅλους. **Δ** Δὲν ὑπῆρχε ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ἑτερόγλωσσης, δὲν ὑπῆρχε ἑτερόφωνος, οὕτε Ἰυδός, οὕτε Θρᾶξ, οὕτε Σκυθῆς, ἀλλὰ ἄλλοι ὡμίλου μίαν γλῶσσαν. Θὰ εἰπῆς, ποῖα ὑπῆρχε ἡ αἰτία τῆς πολυγλωσσίας; Ἀνάξιοι τῆς μῆς γλώσσης ἐφάνημεν οἱ ἄνθρωποι, οἱ πάντοτε ἀγνώμονες πρὸς τὸν εὐεργέτην. **Τ** λέγεις; Ἐφάνημεν ἀνάξιοι τῆς γλώσσης; **Σ** Τὰ ζῶα ἔχει τὸ καθένα τὴν φωνὴν του. Τὰ πρόβατα βελάζουσι, οἱ αἰγες βελάζουσι ἐπίσης, ὁ ταῦρος μουγκρίζει, ὁ ἵππος κρεμετίζει, βρυχάται ὁ λέων, ἀρλιάζει ὁ λύκος, σφυρίζει τὸ φίδι. Κάθε ζῶον διετήρησε τὴν φωνὴν του καὶ ἐγώ, ὁ ἄνθρωπος, τὴν ἑσπερήθη; Καὶ τὰ ἄγρια καὶ τὰ ἡμέρα, καὶ τὰ τίθασσευμένα καὶ τὰ ἀτίθασσα ἔμειναν ζῶα ποῦ τὸ καθένα ἔχει ἐξ ἀρχῆς τὴν κληροδοτηθεῖσαν εἰς αὐτὰ φωνήν, ἐνὶ ἐγὼ ὁ ἄρσων αὐτῶν περιφρονηθῆκα; Καὶ αὐτὰ μὲν μένουσι σταθερὰ εἰς τὰ ἐπιτευχθέντα, ἐγὼ ὁμῶς ἐξέπεσα ἀπὸ τὰς δωρεὰς τοῦ Θεοῦ; Καὶ τὸσον μεγάλην ἁμαρτίαν ἔκαμα; Δὲν ἦρκον αἱ προηγούμεναι τιμωρίαι; Μοῦ ἔβασε τὸν παράδεισον καὶ μετ' ἐξεδίωξε ἀπὸ αὐτοῦ. ¹⁴⁹ **Α** Ἐξῶν θῶν ἄνευ ταλαπωριῶν καὶ κόπων καὶ μετὰ κατεδίκασε νὰ ζῶ μετ' ἰδρώτα καὶ μόχθου. Τὰ πάντα μοῦ παρέχεν ἡ γῆ ἀσπαρτα καὶ ἀνόργατα καὶ τὴν διέταξε νὰ φυτρώσῃ ἀγκάθια καὶ τριβόλους καὶ μετ' ἐπανάφερε πάλιν εἰς αὐτήν. Μετ' ἐτιμώρησε μετὰ τὸν θάνατον καὶ ἐπίσης ἐτιμώρησε τὸ γένος τῶν γυναικῶν ἀφοῦ τὸ

υπέβαλε εις ὠδίναν καὶ κόπους. Δὲν ἔφθανον ὅλα αὐτὰ πρὸς τιμωρίαν μου, ἀλλὰ μοῦ ἀφήρεσε καὶ τὴν γλώσσαν καὶ μοῦ ἐστέρησε καὶ ταύτην τὴν τιμὴν, διὰ νὰ ἀποστρέψωμαι τοὺς ὀφθαλμοὺς μου ὡσὺν νὰ ἦσαν θηρία, διότι ἡ γλῶσσα ἀπετέλεσε διαχωριστικὸν τοίχος εἰς τὴν ἐπικοινωνίαν. Δι' αὐτὸ ἤρξισα τὴν ἀντίθεσιν, Β ἵνα ὅταν ἐξαγάγω τὸ συμπέρασμα, ἡ νίκη καταστῆ λαμπρότερα. Ἄν ὁ Θεὸς ἤθελε, λέγει νὰ μοῦ ἀφαιρήσῃ ὅλα αὐτὰ, διὰ τοῖον λόγον τότε μοῦ τὰ ἔδωκε ἐξ ἀρχῆς; Θέλετε ἐπὶ τῆς σκέψεως αὐτῆς νὰ ἐξαγάγω τὸ συμπέρασμά μου, ἀπὸ τὴν ἀπλήν αὐτὴν ἀντίρρησην; Εἶναι τόσον τὸ ἀπόθεμα ἐπιχειρημάτων ὑπὲρ τῶν δικαιωμάτων τοῦ Θεοῦ, ὥστε ἡ ἀντίρρηση τοῦ διαφωνούντος ποῦ δὲν ἔχει τίποτε νὰ ἀφαιρήσῃ ἀπὸ ἡμᾶς, νὰ ἐξαρκῆσθῃ διὰ τὴν λύσιν τῶν κατηγοριῶν. Ἄν ὁ Θεὸς ἤθελε νὰ μὲ ἀποδιώξῃ ἀπὸ ὅλα αὐτὰ, διὰ τοῖον ἔργον μοῦ τὰ ἔδωκεν ὅλα αὐτὰ ἐξ ἀρχῆς; Καὶ ἐγὼ τὸ ἴδιον ἀκριβῶς λέγω. Ἄν ἤθελε νὰ σὲ ἀπερήσῃ ἀπὸ ὅλα αὐτὰ C διὰ τοῖον λόγον τὰ ἔδωκε; Ὅστε ἐπειδὴ δὲν ἤθελε νὰ σὲ ἀποστέρησῃ διὰ τοῦτο σοῦ τὰ ἔδωκε ὅλα ἐξ ἀρχῆς. Τί συνέθεθ', λοιπόν; Δὲν σὲ ἀπεστέρησαν ἀπὸ αὐτὰ ὁ Θεός, ἀλλὰ σὺ ἔχασες τὰ θεῶντα. Θάυμασε τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ ὄντος σοῦ τὰ χάριζε καὶ κατηγοροῦσε τὴν ἴδικήν σου ραθυμίαν διὰ τὸ ὅτι δὲν ἐφύλαξες τὰ ὄρατά του. Εἶναι λοιπὸν φανερὸν πῶς δὲν εἶναι αἴτιος ὁ χορηγῆσας ἀλλὰ αὐτὸς ποῦ ἐπρόδωσε τὴν κληρουσίαν εἶναι ἐνοχὸς κατηγοριῶν. Διότι ὅτι εἴχεν ἀγάπην καὶ ὅτι ὑπῆρξε φιλάνθρωπος καὶ ἤθελε νὰ προσφέρῃ, τὸ ἀπέδειξε, χωρὶς νὰ ἀναγκάσῃ κανένα, χωρὶς νὰ μεταχειρισθῆ διαν, ὅχι διότι ἐθαύμασε τὰ κατορθώματά σου ἢ οὐτε διότι ἐπρόκειτο νὰ σοῦ ἀνταμιεῖψῃ τοὺς κόπους, ἀλλὰ ἀμέσως μόλις σὲ ἔπλασε σοῦ παρεχώρησε καὶ τοῦτο τὸ προνόμιον διὰ νὰ δείξῃ ὅτι ἡ δωρεὰ δὲν ἦτο ἀνταπόδοσις ἀμοιβῆς, ἀλλὰ ὑπόθεσις μόνον τῆς χάριτος. Ἐὰν σὺ δὲν ἐφύλαξες τὰ δοθέντα, κατηγορῶ ἐσὲ καὶ ὅχι τὸν δωρητὴν. Τάχα μόνον τοῦτο ἔχουμεν νὰ εἰπώμεν ὑπὲρ τοῦ Θεοῦ; Ἀρκετὴ εἶναι καὶ ἡ ἀπολογία αὐτῆ. Ἡ ἀγαθότης τοῦ ὁμοῦ εἶναι ἀπειρος καὶ ἀνεκράστος ἢ φιλανθρωπία του, καὶ μᾶς παρέχει καὶ ἄλλους θησαυροὺς δικαιωμάτων. Οὐτε φθάνει νὰ εἰπῆ κανεὶς μόνον τοῦτο, ὅτι ἠλασθῆ ὁ Θεὸς ἔδωκε καὶ ἐσὺ ἔχασες. Ἐ Ὁ δωρητὴς ἀπὸ τὴν ἀπλήν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀπὸ κάθε κατηγορίας καὶ εἶναι περισσώτερον ἄξιος θαυμασμοῦ διότι ἂν καὶ προείδεν ὅτι δὲ τὴν χάσῃ, δὲν σὲ ἀπεστέρησε τῆς δωρεᾶς. Ἀλλὰ καὶ πολλὰ περισσώτερα ἀπὸ αὐτὰ ἔχω νὰ εἰπῶ. Τί εἶναι αὐτὰ; Ὅτι καὶ

μετὰ τὴν ἀπόλειπν τους, λόγω τῆς ραθυμίας σου, σοῦ ἐπανεῖθε τὰ χαμένα, ἢ καλύτερα ὅχι μόνον τὰ χαμένα, ἀλλὰ καὶ πολὺ περισσώτερα. Ἐχασες τὸν παράδεισον, ἀλλὰ σοῦ ἔδωκε τὸν οὐρανόν. Βλέπετε πόσον τὸ κέρδος εἶναι μεγαλύτερον τῆς ζημίας καὶ πῶς ὁ πλοῦτος εἶναι περισσώτερος; ¹⁰⁰ Α Σοῦ ἔδωκε τὸν οὐρανὸν διὰ νὰ σοῦ ἀποδείξῃ τὴν φιλανθρωπίαν του καὶ διὰ ν' ἀποδιώξῃ τὸν διάβολον, ἀποδεικνύων εἰς αὐτὸν ὅτι καὶ ἂν ἀναριθμητὰ γένη ἐπιδολεψὴ τῶν ἀνθρώπων, δὲν θὰ κερδίῃ πλέον τίποτε, διότι ὁ Θεὸς μᾶς ἀνήγαγε διὰ παντὸς εἰς μεγαλύτερον ἄξιον. Ἄφοῦ ἔχασες τὸν παράδεισον σοῦ ἤνοιξε ὁ Θεὸς τὸν οὐρανόν. Κατεδικάσθη εἰς προσωρινὸν κόπον καὶ ἐτιμῆθη μὲ τὴν αἰώνιον ζωὴν. Διέταξε τὴν γῆν νὰ σοῦ προσφέρῃ ἀγκάθια καὶ τριβόλους καὶ ἐδάσθησε εἰς ἐσὲ ἡ ψυχὴ τὸν καρπὸν αὐτῶν τοῦ πνεύματος.

Καὶ συλλογίσου τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ μέχρι ποῦ κατέθηκε. Ὅταν χάσουν (οἱ ἄνθρωποι) μερικὰ ἀπὸ τὰ κτήματά των Β, καὶ ἂν ἀκόμη λάθουν μεγαλύτερα καὶ πολυτελέστερα, ἀναζητοῦν διακαῶς τὰ χαμένα καὶ δὲν ἰκανοποιοῦνται ἕως ὅτου τὰ ἐπανακτήσουν. Ἐπειδὴ ἔχασες τὸν παράδεισον, σοῦ ἔδωκε ὅχι μόνον τὸν οὐρανόν, ἀλλὰ καὶ τὸν παράδεισον καὶ τὸν οὐρανόν. «Ἀπὸ σήμερον θὰ εἶσαι μαζί μου εἰς τὸν παράδεισον!» εἶπεν ὁ Χριστὸς, διὰ νὰ παρηγορήσῃ τὴν πονεμένην ψυχὴν ὅχι μόνον διὰ τὴν ἀπόκτησιν τῶν μεγαλύτερων, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἀνάκτησιν τῶν χαμένων. Ἄλλ' ἂν θέλῃς, ἄς ἔλθωμεν καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου καὶ ἄς ἴδωμεν πῶς ἐχάσαμεν τὴν γλῶσσαν μας. Ἡ ἱστορία εἶναι ἀληθινή, καὶ ὁποῖος μαθαίνῃ τὸν τρόπον νὰ ἀσφαλίζεται διὰ τὸ παρελθόν θὰ εἶναι ἀσφαλέστερος καὶ διὰ τὸ μέλλον. C Εἶναι ἀνάγκη νὰ σὰς εἰπῶ ὅτι οἱ ἄνθρωποι κατὰ τὸ παρελθόν εἶχον μίαν γλῶσσαν καὶ ἀργότερον ἀπέκτησαν πολλὰς, ὅπως ἐπίσης πρέπει νὰ σὰς εἰπῶ μέχρι πότε εἶχον μίαν καὶ πότε ἀπέκτησαν πολλὰς, καὶ πῶς συνέθεθ' τάχα, καὶ ἐξηφανίσθη ἡ μία καὶ εἰσῆχθησαν αἱ ἄλλαι ἢ παρέμεινε ἡ μία καὶ ταυτοχρόνως εἰσῆχθησαν καὶ αἱ λοιπαί. Ἐπίσης πρέπει νὰ λεχθῆ διὰτὶ ἐπῆλθε σύγχυσις καὶ διὰ τοῖαν αἰτίαν. Ἐπίσης νὰ ἐρευνηθῆ εἰς ποῖαν ἐκ τῶν πολλῶν αὐτῶν γλωσσῶν ἦτο γραμμικὴ ἢ Παλαιὰ Διαθήκη, διότι χάριν αὐτῆς ἐνεργήσαμεν ὄλην αὐτὴν τὴν ἔρευναν. Εἰς ποῖαν λοιπὸν ἐκ τῶν δύο, τὴν ἄρχαιαν καὶ πρεσβυτέραν ἔγραψῃ ἢ εἰς τὰς κατόπιν εἰσαχθείσας γλώσσας; Μὴ

φοβήθιτε, ὅμως. Δι Καὶ ἂν δὲν ἠμπορέσωμεν σήμερον ν' ἀπαντήσωμεν εἰς ὅλα αὐτὰ, πάντως θὰ ἀπαντήσωμεν ἀργότερον. Διὰ ποῖον ὅμως λόγον, ἐνῷ δὲν πρόκειται νὰ ἀπαντήσωμεν σήμερον εἰς ὅλα, σὰς ἀνεγνώσωμεν τὰ θέματα ὧν τὸν ὀφειλομένων ἀπαντήσωμεν; Διὰ νὰ περιμένετε τὴν ἀπάντησιν καὶ ἔτσι νὰ μᾶς σκέπτεσθε. Διότι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖός ἐδάνεισε εἰς κάποιον χρυσὰ νομίσματα, καὶ τὸν ἀπασχάλει τὸ πρὸς αὐτὸν χρέος καὶ εἰς τὴν τράπεζαν, καὶ εἰς τὴν οἰκίαν καὶ εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ εἰς τὸ κρεββάτι καὶ παντοῦ γενικῶς σκέπτεται καὶ δευρεῖται τὸν χρεωφειλέτην του. Ἡ ἀγάπη τοῦ χρηματιῆ, μὰζι μὲ τὰ ἴδια τὰ χρήματα κάμνει καὶ τὸν χρεωφειλέτην Ε' νὰ ἔχη συνεχῶς τὸν νοῦν του εἰς τὸν δανειστήν. Ὡς λοιπὸν καὶ ἡμεῖς εἰμεθα εἰς τὴν σκέψιν σας μὲ τὴν ἐλπίδα τῆς ἀπαντήσεως καὶ εἰς τὴν οἰκίαν καὶ εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ ὅπου καὶ ἂν εὐρίσκεσθε, διὰ τοῦτο ὁμολογήσωμεν τὰ χρέη, ἐνῷ δὲν παρέχομεν ὅλην τὴν ἀπάντησιν σήμερον, μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ ἀφήσωμεν εἰς τὴν μνήμην σας τὰ ὑπολειπόμενα θέματά μας.¹² Α. Ἡ ἀσφάλειά μας εἶναι μεγάλη ἐφ' ὅσον ἀπολαμβάνομεν συνεχῶς τὴν ἀγάπην ἑνὸς πλήθους τόσο πολλοῦ καὶ τόσο σπουδαίου, ὅπως ἐσεῖς. Ὅποιος ἀπολαμβάνει τὴν ἀγάπην θὰ ἐκτελέσῃ καὶ τὸ τάμα ὁπωσδήποτε. Πάσον μέγα αγαθὸν εἶναι αὐτὸ, εἶναι φανερὸν ἀπὸ τὰς γραφάς. Ὁ Παῦλος, αὐτὸς ποῦ ἀνιψώθη εἰς τὸν τρίτον οὐρανόν, αὐτὸς ποῦ ἤκουσε λόγια μυστικά, αὐτὸς ποῦ ἐξετέραςε ὅλας τὰς φυσικὰς ἀνάγκας, αὐτὸς ποῦ εὐρέθη ἐν πλήρει ἀσφαλείᾳ, εἶχεν ἀνάγκην καὶ ἀπὸ τὴν προσευχὴν τῶν μαθητῶν καὶ ἔλεγε: «Προσευχθήτε ὑπὲρ ἐμοῦ διὰ νὰ σωθῶ ἀπὸ τοῦ ἀπειθείου.»¹³ Καὶ ἄλλοι: «Προσευχθήτε διὰ νὰ μοῦ δοθῇ ὁ λόγος ὅταν ἀνοίξω τὸ στόμα μου.»¹⁴ Β Παντοῦ τὸν βλέπετε νὰ ζητῇ τὰς προσευχὰς τῶν μαθητῶν καὶ ἀφοῦ τὰς ἐλάμβανε, νὰ τοὺς εὐχαριστῇ. Καὶ διὰ νὰ μὴ ἰσχυρισθῇ κανεὶς ἔτι λόγῳ ταπεινοφροσύνης κατέφυγεν εἰς τὰς προσευχὰς τῶν μαθητῶν, μᾶς δεικνύει καὶ τὴν δύναμιν αὐτῶν, λέγων τὰ ἑξῆς: «Αὐτὸς ποῦ μᾶς ἔσωσεν ἀπὸ τόσοσιν μεγάλους θανάτους, ἠλπίζαμεν ὅτι καὶ θὰ μᾶς ὠσῃ μὲ τὴν βοηθειάν σας καὶ μὲ τὰς προσευχὰς σας, διὰ νὰ μᾶς παραχωρηθῇ ἕκ πολλῶν πλεωρῶν ἢ χάρις τοῦ Θεοῦ.»¹⁵ Καὶ ἂν ἀπῆλλαξε τὸν Παῦλον ἢ προσευχὴ τοῦ πλήθους ἀπὸ τοῦ

12. Ρωμ. 15, 30-31.

13. Ἑβρ. 6, 19.

14. Β' Κορινθ. 1, 10-11.

κινδύνους, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ μὴ περιμένωμεν καὶ ἡμεῖς πολλὰ C νὰ καρπώσωμεν ἀπὸ αὐτὴν τὴν προέτασιν; Ἐπειδὴ εἰμεθα ἀδύνατοι ὅταν προσευχόμεθα ἰδιαιτέρως καὶ ὅταν ἐνωθῶμεν γινόμεθα περισσότερον ἰσχυροὶ καὶ παρακαλοῦμεν τὸν Θεόν μὲ τὴν ὁμαδικὴν μας παράστασιν καὶ μὲ τὸν ἀριθμὸν μας. Ἔτσι καὶ ὅταν ἕνας βασιλεὺς καταδικάσῃ κάποιον εἰς θάνατον, πολλές φορές δὲν κάμπτεται ἐνώπιον τοῦ ἐνὸς ποῦ τὸν παρακαλεῖ περὶ τοῦ καταδικασθέντος, ἐνῷ μίαν πόλιν ὀλόκληρον ποῦ τὸν παρακαλεῖ τὴν ὑπολογίζει καὶ εἰς τὸν καθόδικον ποῦ δηγείται εἰς τὸν θάνατον, παρέχει χάριν καὶ τὸν ἐπαυαφέρει εἰς τὴν ζωὴν. Τόσον μεγάλη εἶναι ἡ δύναμις τῆς ἰκεσίας τοῦ πλήθους καὶ διὰ τοῦτο συγκεντρυνόμεθα ὅλοι ἐδῶ, διὰ νὰ ἀποσπάσωμεν μεγαλύτεραν συμπάθειαν ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ. Β' Ὅταν προσευχόμεθα κατ' ἴδιον, ὅπως προηγουμένως ἀνέλυσα, εἰμεθα ἀδύνατοι μὲ τὸν σύνδεσμον τῆς ἀγάπης παρακαλοῦμεν ἐπιμόνως τὸν Θεόν νὰ μᾶς δώσῃ τὰ ζητούμενα. Αὐτὰ δὲν τὰ λέγω ἀπλῶς καὶ μόνον διὰ τὸν ἑαυτὸν μου, ἀλλὰ διὰ νὰ τρέξετε εἰς τὰς συγκεντρώσεις. Καὶ νὰ μὴ λέγετε, πῶς, δὲν μπορῶ νὰ προσευχηθῶ εἰς τὴν οἰκίαν μου; Ἡμπορεῖς νὰ προσευχηθῆς, ἀλλὰ ἡ προσευχὴ δὲν ἔχει τόσο μεγάλην δύναμιν ὅσην ὅταν γίνεται ὁμοῦ μετὰ τῶν γνωστῶν σου μελῶν, ὅσον ὅταν ἀναπέμπεται ἀπὸ ὀλόκληρον τὸ πλήρωμα τῆς ἐκκλησίας καὶ μὲ μίαν φωνὴν καὶ μὲ μίαν καρδίαν, ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν ἱερῶν οἱ ὁποῖοι διοχετεύουν τὰς εὐχὰς τοῦ μεγάλου πλήθους.

Ε θέλεις νὰ μάθης πόση εἶναι ἡ δύναμις τῆς προσευχῆς ποῦ γίνεται εἰς τὴν ἐκκλησίαν; Κάποτε ὁ Πέτρος προσήχετο εἰς τὸ θεσμοκτίριον δεμένος μὲ πολλὰς ἀλύσεις. Ἡ προσευχὴ ποῦ ἀνεπέμπετο ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας περὶ αὐτοῦ ἦτο ἔκτενης καὶ εὐθὺς διὰ τῆς προσευχῆς ἐπηλύθη τὸ θεσμοκτίριον. Τί θὰ ὄντηγε δυνατώτερον τῆς προσευχῆς, ἀφοῦ ὑπέλθετε τοὺς στυλοβάτας καὶ τὰ σημεῖα τῆς ἐκκλησίας; Ὁ Παῦλος καὶ ὁ Πέτρος ἦσαν στυλοὶ καὶ πύργοι τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ τοῦ ἐνὸς ἔλυσε τὰ δεσμά, τοῦ δὲ ἄλλου ἀνοίξε τὸ στόμα. Ὅχι μόνον ἀπὸ τὰ τότε συμβάντα, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ καθημερινῶς πραγματοποιούμενα.¹⁶ Α θὰ σοῦ ἀποδείξωμεν καὶ θὰ σοῦ ὑπενθυμίσωμεν τὴν διπλὴν δύναμιν τῆς προσευχῆς, τῆς ἀνακεντρομένης ὁμαδικῶς. Ἄν καὶ ἕνας ἀπὸ σὰς τοὺς πολλοὺς διαταχθῇ νὰ προσευχηθῇ ἰδιαιτέρως ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ ἐπισκόπου, ὁ καθένας ἠμποροῦσε νὰ παρατηρήσῃ,

ἐπειδὴ τὸ φορτίον εἶναι μεγαλύτερον ἀπὸ τὴν δύναμιν του. Ὅταν ὅλοι μαζί ἀκούωμεν τὸν διάκονον νὰ προτρέπη καὶ νὰ λέγῃ: «Δειθῶμεν ὑπὲρ τοῦ ἐπισκόπου, τοῦ γήρατος καὶ τῆς βοηθείας (παρὰ τοῦ Θεοῦ) καὶ διὰ νὰ ὀρθοτομῆ τὸν λόγον τῆς ἀληθείας καὶ ὑπὲρ τῶν παρόντων καὶ ὑπὲρ τῶν ἀπανταχοῦ», δὲν παραλείπετε νὰ κάμετε κατὰ τὴν προτροπὴν, ἀλλὰ ἀναφέρετε ἕκτενας τὴν προσευχὴν, γνωρίζοντες τὴν δύναμιν τῶν συγκεντρώσεών μας. Ὡς γνωρίζουν δὲ οἱ μεμνημένοι τὰ λεγόμενα. Εἰς τὴν προσευχὴν τῶν κατηχομένων οὐδέποτε θὰ ἐπιτραπῆ τοῦτο, ἐπειδὴ οὐδέποτε μέχρι τοῦδε ἀπέκτησαν τὸ ἄσπρος αὐτό. Εἰς οὐδὲν ὁ διάκονος ἀπευθύνει τὴν προτροπὴν νὰ ἀπευθύνετε τὰς προσευχὰς σας ὑπὲρ τῆς οἰκουμένης, ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐκτεινομένης μέχρι πέραν τῆς γῆς καὶ ὑπὲρ ὅλων τῶν διοικούντων αὐτὴν ἐπισκόπων, οὓς δὲ ὑπακούετε προθύμως ἀποδεικνύοντες. Ὁ δὲ Ἰωάννης εἶπεν ὅτι εἶναι μεγάλη ἡ δύναμις τῆς προσευχῆς, ποῦ ἀναπνέμεται εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἀπὸ τὸν λαόν ὁμοθυμῶς. Ἄλλ' ὅς ἐπιστρέφωμεν εἰς τὸ θέμα μας, ὅτι δηλαδὴ παλαιὰ ὑπῆρχε μία μόνον γλώσσα. Ἀπὸ ποῦ ἐξάγεται ὅτι ὑπῆρχε μία καὶ μόνον γλώσσα καὶ ὅλη ἡ γῆ, λέγεται, ἓνα στόμα: Ἀσαφὴ εἶναι ὅσα ἔχουν λεχθῆ. Ἡ γῆ ἔχει στόμα; Ὀχι, θέσαιοι. Λοιπὸν, περὶ τίνας πρόκειται; Δὲν ἔννοει τὴν γῆν τὴν ἀνοήσθητον καὶ ἀκίνητον, ἀλλὰ ἔτσι ὠνόμασε τὸ κοινὸν γένος τῶν ἀνθρώπων, ὁπερὸν μὲν τὴν ἀληθινὴν φύσιν του καὶ ὑπαινισσόμενος τὴν μητέρα, ἐκ τῆς ὁποίας οἱ ἄνθρωποι ἐγεννήθησαν. Ὁ ἄνθρωπος πιστεύω πῶς εἶναι δυσυπόστατον ζῶον, ἀποτελούμενον ἐκ δύο συστατικῶν ὃ τὸ ἓνα αἰσθητὸν, τὸ ἄλλο νοητὸν, τὴν ψυχὴν δηλαδὴ καὶ τὸ σῶμα, ἔχων συγγένειαν μὲ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. Μὲ τὴν νοητὴν οὐσίαν του ἐπικοινωνεῖ μὲ τὰς οὐρανίους δυνάμεις, ἐνῶ μὲ τὴν αἰσθητὴν ἔχει ἐπαφὴν μὲ τὰ ἐπι τῆς γῆς πράγματα, ἀποτελῶν κάποιον σύνδεσμον ἀκριθεῖς μεταξὺ τῶν δύο κτίσεων. Ὅταν πράττῃ κάτι ἐξ αὐτῶν ποῦ ἀρέσκει εἰς τὸν Θεὸν ὀνομάζεται πνευματικὸς καὶ δὲν ὀνομάζεται ἔτσι λόγῳ τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ ἀπὸ κάτι ἄλλο πολυτιμότερον, τὴν ἐπιένερειαν τοῦ Πνεύματος. Ἐ Διότι δὲν μᾶς εἶναι ἀρκετὴ ἡ ψυχὴ διὰ νὰ κατορθώσωμεν κάτι, ἂν δὲν τύχωμεν τῆς βοηθείας τοῦ πνεύματος. Καὶ μάθετε πῶς δὲν ἐπαρκεῖ ἡ ψυχὴ διὰ τὰ κατορθώματα, καὶ τί λέγω, διὰ τὰ κατορθώματα; οὐδὲ κεν εἰς τὸ νὰ ἡμπορήσῃ νὰ ἐνωσῆσθαι τὰ λεγόμενα. Ὁ ψυχικὸς ἄνθρωπος, λέγει ὁ Παῦλος,

δὲν ἀποδέχεται τὰ τοῦ πνεύματος.¹⁵ Ὅπως ὀνομάζει σαρκικὸν τὸν ὑπηρετοῦντα τὴν σάρκα, ἔτσι ὀνομάζει καὶ ψυχικὸν αὐτὸν ποῦ ἀνάγει τὰ πράγματα εἰς τὴν ἀνθρωπίνην λογικὴν καὶ δὲν δέχεται τὴν ἐπιένερειαν τοῦ Πνεύματος.¹⁶ Ἀ Ἄλλὰ οὐδὲν ἔλεγα ὅτι μὲ τὰ κατορθώματά μας λεγόμενα πνευματικὰ, ὅταν ὄμως ἁμαρτήσωμεν καὶ καταπέσωμεν καὶ πράξωμεν κάτι ἀνάξιον τῆς εὐγενείας μας, τότε μᾶς ὀνομάζει συμφῶνως πρὸς τὴν εὐτελεῖ φύσιν μας, καλῶν ἡμᾶς γῆν. Ἐπειδὴ καὶ ἐδῶ σκοπεῖ νὰ κατηγορήσῃ καὶ μερικῶς ἀπὸ τοὺς αἰκοδομήσαντας τὸν πύργον καὶ ὑπερηφανευθέντας, τοὺς ἔχοντας μεγαλυτέραν ἰδέαν τῆς πραγματικῆς τῶν ἀξίας καὶ πρόκειται νὰ κατηγορήσῃ τὴν ἀλαζονείαν των, διὰ τοῦτο τοὺς ἐχαρακτήρισεν συμφῶνως πρὸς τὴν εὐτελεῖ οὐσίαν εἰπὼν «ὅλη ἡ γῆ ἦτο ἓνα στόμα».¹⁷ Καὶ διὰ νὰ καταλάβετε ὅτι ἔτσι μᾶς ὀνομάζει ὅταν ἁμαρτάνωμεν, ἔτσι ὠνόμασε Ὁ τὸν Ἀδάμ μετὰ τὴν ἁμαρτίαν λέγων: «Εἶσαι ἀπὸ χῶμα καὶ εἰς τὸ χῶμα θὰ ἐπιστρέψῃς». Καὶ θεδαίως δὲν ἦτο μόνον ἀπὸ χῶμα, ἀλλὰ εἶχε καὶ ψυχὴν ἀθάνατον. Διὰ ποῖον λόγον τὸν ὠνόμασε χῶμα; Ἐπειδὴ ἡμάρτησε. Ὅταν λοιπὸν τὸν ἐπλάττει δὲν τὸν ὠνόμασεν ἔτσι, ἀλλὰ πῶς; «Ἄς πλάσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν μας. Διὰ νὰ ἐξουσιάζῃ τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης καὶ τῶν θηρίων τῆς γῆς».¹⁸ «Καὶ θὰ εἶναι ὁ φόβος καὶ ὁ τρόμος πῶν ἐφ' ὅλης τῆς γῆς».¹⁹ Βλέπετε πῶς εἶναι ὁ πρόεδρος εἰς τὴν φύσιν, βλέπει τὰς τιμὰς, βλέπει τὰ ἐγκώμια; Ἄλλὰ αὐτὰ πρὸ τῆς ἁμαρτίας. Καὶ μετὰ τὴν ἁμαρτίαν, «εἶσαι χῶμα καὶ εἰς τὸ χῶμα θὰ ἐπιστρέψῃς». Ἐ Ἄκουσε καὶ τὸν Μαλαχίον ποῦ ὑπαινίσσεται αὐτὸ, ἢ μᾶλλον ὁ Θεὸς τὸ ὑπαινίσσεται διὰ τοῦ προφήτου. Ἐ Ἰσοῦ ἐγὼ θὰ οὐδὲν ἀποστείλω λέγει, τὸν Ἥλιον τοῦ Θεοῦ (τὴν).²⁰ Διὰ ποῖον λόγον τὸν ἀποστέλλει; Διὰ νὰ ἐπιστρέψῃ τὴν καρδίαν τοῦ πατρὸς εἰς τὸν υἱόν. Ἐπειδὴ τὸ δικαστήριον πρόκειται νὰ ἀκολουθήσῃ τὸ φοβερὸν ἔκεινο καὶ φρικτὸς διὰ νὰ μὴ κατακρίνῃ ὁ δικαστὴς μερικῶς ἀναπολογήτους ἀφοῦ ἀναλάβει τὴν εὐθύνην. Ἰνα ἀφοῦ ἔλθῃ ἐκεῖνος καὶ προεῖπῃ ὅτι ἡ παρουσία τοῦ Χριστοῦ εἶναι πλησίον ἐπὶ θύρας, καταστήσῃ σωφρονετέρους τοὺς ἀνθρώπους. Ἐπειδὴ καὶ αὐτὰ ποῦ ἔχουν εἰπωθῆ πρὸ πολ-

15. Α' Κορινθ. 3, 14.
16. Γαλ. 11, 3.
17. Γεν. 1, 9.
18. Γεν. 9, 2.
19. Ματ. 1, 4.

λοῦ χρόνου συνηθίζεται νὰ τὰ παραμελοῦμεν. Ὁ προφήτης ἐκεῖνος ἐρχεται νὰ μᾶς ἀνανεώσῃ τὴν μνημὴν. Ἐπὶ βίῃς τῶρα ὡς ἀποδείξω ὅτι ἡ μὲν λέγονται οἱ ἁμαρτωλοὶ.

Εἰπὼν λοιπὸν, «ἰδὲ νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν καρδίαν τοῦ πατρὸς πρὸς τὸν υἱόν»,³⁰ προσέθεσε: Μήπως κάποτε ἔλαθες καὶ τιμωρήσω ἐξ ὀκλήρου ἄλην τὴν γῆν. Τιμωρεῖ δὲ τοὺς ἁμαρτωλοὺς. Βλέπεις πῶς τοὺς ἁμαρτάνοντας τοὺς ἀποκαλεῖ χῶμα; Πάλιν ἄλλου ὁ προφήτης διηγούμενος περὶ Χριστοῦ, ἔλεγε τὰ ἀκόλουθα: «Θὰ ἔχη ἐξωσμένην τὴν μέσην του μετὰ δικαιοσύνην καὶ τὰς πλευράς του μετὰ τὴν ἀλήθειαν».³¹ Ὅχι διότι ὁ Θεὸς ἔχει μέσην καὶ πλευράς, ἐπειδὴ ὁ Θεὸς εἶναι ἀσώματος. Ἀλλὰ τὸ ἀπροσωπώλητον καὶ ἀληθὲς τῆς κρίσεως Ἐ τοῦ δικαστοῦ δι' ὧν αὐτῶν δηλοῖ καὶ ὅτι οὐδαμοῦ ὑπάρχει ἡ συκοφαντία, οὔτε ἡ ἀγνοία τοῦ δικαίου. Διότι εἰς αὐτὰ τὰ δικαστήρια καὶ ὁ ἀβῆως τιμωρεῖται καὶ ὁ ἔνοχος διαφεύγει, διότι τὸ δικαίον ἔχει εἰς πολλὰ μέρη διασφαρῆ. Ἐπειδὴ δὲ ὁ δικαίος δικαστὴς εἶναι καὶ ἀψευδής, οὐδὲ πῶς εἶναι ἐξωσμένος εἰς τὴν μέσην μετὰ δικαιοσύνην καὶ εἰς τὰ πλευρά του μετὰ ἀλήθειαν, διὰ ταῦτο θὰ ἀπολαύσων ὄλοι μετὰ ἀκρίβειαν τὰ δικαία των. Καὶ θὰ τιμωρήσῃ τὴν γῆν μετὰ τὸν λόγον τοῦ στόματός του.³² Ἄ καὶ διὰ νὰ γνωρίζῃς ὅτι δὲν ἄμλει περὶ τῆς γῆς, ἀλλὰ καὶ τῶν ἁμαρτωλῶν, προσέθεσεν ἐπίσης ὅτι «καὶ διὰ τοῦ φωσμήματος τῶν χειρῶν θὰ κατασπέρῃ τοὺς ἀσθελεῖς».³³ Βλέπεις ὅτι καὶ ἐδῶ τοὺς ἁμαρτωλοὺς τοὺς ἀνόμους γῆν; Γνωρίζων λοιπὸν αὐτὰ, ὅταν ἀκούσῃς ὅτι «ἡ ἄλη γῆ ἦτο ἕνα στόμα», ἐνώθησε πάλιν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, διότι μᾶς ἐνθυμίζει τὴν φυσικὴν μᾶς εὐτέλειαν. Καὶ διότι εἶναι μέγα ἀγαθὸν νὰ ἐξετάζωμεν τὴν σχέσιν μᾶς καὶ νὰ γνωρίζωμεν ἀπὸ τί εἰμεθα πλασμένοι. Ἄρκει αὐτὴ ἡ διδασκαλία περὶ ταπεινοφροσύνης, ἡ γνωριμία μετὰ τὴν φύσιν μᾶς. Ἥμπορεῖ νὰ καταστειλῇ ὅλα τὰ πάθη καὶ νὰ παράσχῃ τὴν γαλήνην εἰς τὴν διάνοιαν. Διὰ τοῦτο πρόετρεπε κάποιος λέγων Ἐ «Πρόσεχε τὸν ἑαυτὸν σου»,³⁴ οἰκίσου τὴν φύσιν σου, καὶ ἀπὸ τί εἶσαι πλασμένος καὶ αὐτὸ σοῦ ἀρκεῖ διὰ νὰ ἡρεμῆς διαρκῶς. Διὰ τοῦτο ὁ δικαίος ἐκεῖνος Ἀβραάμ δια-

30. Μελ. 4, 5.
31. Ἠσ. 11, 6.
32. Ἠσ. 11, 4.
33. Σοφ. Σοφ. 29, 20.

κῶς αὐτὸ ἐσκέπτετο καὶ οὐδέποτε ἐκαυχῆτο. Αὐτὸς λοιπὸν συνομιλῶν μετὰ τὸν Θεὸν καὶ ἀπολαμβάνων τόσο μεγάλου βάρους καὶ τοῦ ὅποιου ἡ ἀρετὴ του ἦτο δεδαμμένη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἔλεγε: «Ἐγὼ εἶμαι χῶμα καὶ στάκτη».³⁵ Ἄλλος, θέλων νὰ τιθαστεῖσθῃ τὸν ἐγώιστὴν ἄνθρωπον, δὲν λέγει πολλὰ λόγια, ἀλλὰ τοῦ ἐνεθυμίζει μόνον τὴν φύσιν του καὶ τὸν ἐπιτιμᾷ σφοδρῶς Ἐ μετὰ τὰ λόγια: «Γιατὶ ὑπερηφανεύεται τὸ χῶμα καὶ ἡ στάκτη».³⁶ Ἐνωσὶς τὰ φαινόμενα μετὰ τὸν θάνατον; Τιθάσσεσθαι τὸν ζωντανόν, διότι τῶρα δὲν γνωρίζει τὸ χῶμα καὶ ἡ στάκτη;³⁷ Ἐνωσὶς τὰ φαινόμενα μετὰ τὸν θάνατον; Ἐπειδὴ εἶναι χῶμα καὶ στάκτη, βλέπει τὴν ὁμορφίαν τοῦ σώματος, βλέπει τὴν δύναμιν του, τὰς ὑπηρεσίας τῶν κολάκων, τὴν ἀκολουθίαν τῶν παρασίτων. Φορεῖ πολυτελεῖ ἐνδύματα, ἔχει εἰς τὰ χέρια του πολὺ μεγάλην ἐξουσίαν, τὸν ἐξαγοστᾷ ἡ φαντασία του καὶ τὸν κάμνει νὰ λησμονῇ τὴν φύσιν του. Γνωρίζομεν ὅτι εἰμεθα χῶμα καὶ στάκτη. Αὐτὸ τὸ γνωρίζομεν ἡμεῖς οἱ σώφρονες, ἀλλὰ ἐκεῖνος δὲν περμένει τὴν ἀπόδειξιν ἀπὸ τοῦ τέλους Ἐ οὔτε πηγαίνει εἰς τοὺς νεκροὺς καὶ τοὺς τάφους τῶν πραγόντων, ἀλλὰ ἀποβάλλει μόνον εἰς τὸ παρὸν καὶ δὲν καταλαβαίνει τίποτε ἀπὸ τὸ μέλλον. Διδασκὲς τον, λοιπὸν, ἀπὸ τῶρα ὅτι εἶναι χῶμα καὶ στάκτη. Περιμένε, λέγει δὲν διδάσκω αὐτό, ἀλλὰ κάτι ἄλλο πρὸ εὐκολοῦ, ἵνα ὅταν σκέπτεται ἔχη ἐπίγνωσιν τῆς εὐτελείας του, γιὰ νὰ λάθῃ τὸ φάρμακον. Διότι ὅταν εἴπῃ τί ὑπερηφανεύεται ἀφοῦ εἶναι χῶμα καὶ στάκτη προσέθεσε: «καὶ εἰς τὴν ζωὴν του ἐκμηδενίζονται τὰ ἐντόσθια του».³⁸ Τί σημαίνει ὅτι εἰς τὴν ζωὴν του ἐκμηδενίζονται τὰ ἐντόσθια του; Ἐ Ἰσως ὁ λόγος εἶναι ἀσαφής. Ἐντὸς λέγει τὰ ἔγκατα, τὰ σπλάγχνα, τὴν κοιλίαν τὴν γεμάτην σκαπιδία καὶ πολλὴν ἀκαθαρσίαν καὶ δυσωδίαν, δὲν κατηγορεῖ τὴν φύσιν, ἀλλὰ ὀδηγῶ εἰς ταπεινοφροσύνην. Ὅτι καὶ εἰς τὴν ζωὴν του ἐκμηδενίζεται. Εἶδες τὸ εὐτέλες καὶ τὸ προσωρινὸν τοῦ πράγματος; Μὴ περιμένῃς τὴν ἡμέραν τοῦ θανάτου διὰ νὰ μάθῃς τὴν ἀσθένειάν σου. Διερευνῆσε τὸν ἄνθρωπον πρὸς χάριν μου ὅταν εἶναι ζωντανός καὶ μετὰ τὸν λόγον πηγαίνει εἰς τὸ βάθος του καὶ θὰ ἴδῃς ἄλην τὴν μηδαμνότητά του.³⁹ Ἄ Ἀλλὰ μὴ ἀπογοητευθῆς διότι ὁ Θεὸς δὲν μᾶς ἐπλάσεν ἔτσι ἀπὸ μίσους ἀλλ' ἀπὸ ἐνδιαφέρον, παρέχων εἰς ἡμᾶς πολλὰ ἀφορμὰς ταπεινοφροσύνης. Ἐάν τις ἄνθρωπος πῶς εἶναι χῶμα

34. Γεν. 18, 27.
35. Σοφ. Σοφ. 10, 9.
36. Σοφ. Σοφ. 10, 9.

και στάκτη πολυμήση να ειπή ότι «θα ανέω εις τόν ούρανόν»,²⁷ εάν δεν ειχε τόν χαλινόν τῆς φύσεως πῶς δεν θα ἐξέπιπτε πνευματικῶς; Ὄταν ἰδῆς κόποιον να ὑπερηφανεύεται, να ὑψῶν τόν λαμόν του, να σηκώνη τὰ φρούδια του, να φέρεται ἐπάνω εις ἄμαξον, να ἀπειλή, να στέλνῃ ἄλλους εις τὴν φυλακὴν, να τοὺς θανατώνῃ, να ἀσκή ἐπίβρασαν, τότε εἰπέ του: Τί ὑπερηφανεύουσαι, ἀφοῦ εἶσαι χῶμα και στάκτη; Ἀφοῦ εἰς τὴν ζωὴν του ἐκμηδενίζονται τὰ ἐντόσθια του: Β Ἀυτὰ οὐκ ἔχουσιν ἐπὶ ἀπλοῦ πολιτου, ἀλλὰ ἡμπορεῖς να τὰ εἰπῆς και εις αὐτόν που κάθεται εις τὸν βασιλικόν θρόνον. Μὴ κυττάξῃς ὅσπερ τὴν πορφύραν, ὅσπερ τὸ βασιλικόν διάδημα, μίτη τὰ χρυσαῖα ἐνδύματα, ἀλλὰ ἐρεύνησε τὴν ἴδιαν τὴν φύσιν του και θα ἰδῆς ὅτι δεν ἔχει τίποτε περισσώτερον ἀπὸ τὴν φύσιν τῶν πολλῶν. Περισσότερον ἂν θέλῃς στρέψε τὸν νοῦ σου και εις τὴν πορφύραν και τὸ διάδημα και τὰ ἐνδύματα και εις ἄλλην ἐκείνην τὴν φαντασμαγορίαν και θα ἰδῆς ὅτι και αὐτὰ ἔχουσιν ὡς ὑπόστρωμα τὸν τὸ χῶμα. «Ὅλη ἡ δόξα τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ὡσαν ἄνθος ἀγριοχάρτου». ²⁸ Ἴδου ἐπαρουσιάσθη και ἀπὸ τὸ χῶμα εὐτελεστερός ὄλος ἐκεῖνος ὁ στολιόμος. Βλέπει πῶς καταβάλλει τὴν ὑπερηφάνειαν; Πῶς ἐξαφανίζει καθε παραφροσύνῃ ἢ ἐνοια τῆς ἰδίας τῆς φύσεως; Ἀρκεῖ μόνον να οκεφῶμεν ποῖοι ἴμμεθα και ἀπὸ τί ἐπλάσθημεν και θα ἀποκαρμηθῇ καθε ὑπερηφάνεια ἀπὸ τὰς σκέψεις σου. Διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς μᾶς ἔπλασε ἀπὸ δύο οὐσίας, ὥστε ὅταν ὑπερηφανεύῃς, να σὲ τιθασεύσῃ ἡ εὐτέλεια τῆς σαρκός. Ὄταν δὲ οκεφῆς κατὶ εὐτελέας και ἀνάξιου τῆς τιμῆς μὲ τὴν ὅποιαν σὲ ἐπροίκισεν ὁ Θεός, να σὲ δηγῆσῃ εις τὸν ζῆλον τῶν οὐρανίων δυνάμεων ἢ εὐγένεια τῆς ψυχῆς.

Ἢ Δὲν εἶναι μόνον κατάλληλος διὰ τὴν ἐξαφάνισιν τῆς ὑπερηφάνειας ἡ καταφυγὴ εις τὴν φύσιν, ἀλλὰ και ἂν κάποια ἄλλη ἐπιθυμία σὲ ἐνοχλεῖ, εἴαν (ἢ ἐπιθυμία) τῶν χρημάτων, εἴαν τῶν σωμάτων ἐπιθυμία παράλογος, προκαλοῦσα εις ἀκολασίαν, εἶναι ἀρκετὸν τοῦτο δι' ἡμεῖς τούτου πάθους. Ὄταν λοιπὸν ἰδῆς μίαν ὥραν γυναικα που ἔχει μᾶτια λαμπερά και γελαστά, που γυαλίζουν αἱ παρεῖαι τῆς, που ἔχει κατὶ τὸ ἀνεμῆνευτον εις τὸ πρόσωπόν της που σου φλογίζει τὸ μυαλό και αὐξάνει τὴν ἐπιθυμίαν σου, σκέψου ὅτι τὸ ἀντικείμενον τοῦ θαυμασμοῦ σου εἶναι χῶ-

27. Ἦα. 14, 18.
28. Ἦα. 40, 6.

μα, ὅτι στάκτη εἶναι ἐκεῖνο που σὲ φλογίζει και εὐδὸς ἡ ψυχὴ σου θα παύσῃ να λυσαῖ. Ξεσκέπασε αὐτῆς τὸ ἔρμα τοῦ προσώπου και τότε θα ἰδῆς ἄλλην τὴν εὐτέλειαν τῆς ὁμορφίας της. Μὴ σταματήσῃς εις τὴν ἐπιφάνειαν ἀλλὰ πῆγαινε ἔτι πιὸ βαθιά μὲ τὴν σκέψιν σου ὅσπερ δεν θα εὐρῆς τίποτε ἄλλο παρὰ δατὰ, νεῦρα και φλέβας. Δεν φθάνουν αὐτὰ; Σκέψου τὴν ἄλλᾶς, να γενῆ, να ἀρωσταίνῃ, να ρυτιδώνουν τὰ μᾶτια της, να θαβουλώνουν τὰ μάγουλά της, ἔλουν ἐκεῖνο τὸ ἄνθος να καταρρέῃ. Κατάλαβε τί θαυμάζεις και ντράπου διὰ τὴν ἐκλογὴν σου. Θαυμάζεις λάσπην και στάκτην και σὲ φλογίζει σκόνῃ και στάκτη. Δεν τὰ λέγω αὐτὰ διὰ να κατηγορῶ τὴν φύσιν. Μὴ γένοιτο. Δεν κατηγορῶ, ὅσπερ δηγῶ εις τὴν εὐτέλειαν, ἀλλὰ ἐτοιμάζω φάρμακα διὰ τοὺς ἀρρώστους. ¹⁹² Α Διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς ἔκαμε τὴν γυναικα τοιαύτην, τὸσον εὐτέλη, διὰ να ἐπιδείξῃ τὸσον τὴν δυνάμιν του, ὅσον και τὴν φροντίδα του δι' ἡμᾶς, ὥσπερ μὲ τὴν εὐτέλειαν τῆς φύσεώς μας να μᾶς δηγῆσῃ εις τὴν ταπεινοφροσύνην και να σῆσῃ πασῶν ἐπιθυμιῶν μας, δεκνύων τὴν σοφίαν του, ἀφοῦ και εις τὴν λάσπην ἡμπορεῖ να δώσῃ τὸσον ὠραϊότητα. Ἐπομένως ὅταν ἐξευτέλιω τὴν ἄλλην, τότε ἀποκαλύπτω τὴν τέχνην τοῦ δημιουργοῦ. Ὅπως ἀκριβῶς ἕνα ἀγαλματοποιὸν τὸν θαυμάζομεν περισσώτερον οὐκ ὅταν μᾶς παρουσιάσῃ (ἕνα) ὠραῖον ἀνδριάντα ἀπὸ χρυσοῦ, ἀλλ' ὅταν ἕνα ἐπεξεργασθῇ ἕνα τέλειον και ἀκριβῆς ἀγαλμα που ἡ ὄλη του εἶναι λάσπη. Ἐταῖ θαυμάζομεν και δοξάζομεν και τὸν ἀριστοτέχνην Θεόν, διότι μὲ τὴν στάκτην και τὴν λάσπην παρουσίασε εις τὸ σῶματὰ μᾶς ἀσφαστὴν ὠραϊότητα και σοφίαν ἀνεκφραστον. Και τοῦτο ἔκαμε οὐκ ἄλλο μόνον εις τὸ ἰσκόν μας σῶμα; ἀλλὰ και εις ἄλλην τὴν κτίσιν. Κάμινον τὰς ὕλας εὐτελεῖς, εις πολλὰς περιπτώσεις ἀσφισεν σὰφες δεῖγμα τῆς τέχνης του και ἀνεμίξε κάποιον ἔλεγχον τῆς ἀδυναμίας τῶν ὕλων, ὥσπερ διὰ μὲν τὴν τέχνην και τὴν ὠραϊότητα να θαυμάξῃς τὸν δημιουργόν, διὰ δὲ τὴν ἀδυναμίαν και τὴν εὐτέλειαν τῆς φύσεως και τῆς ὕλης να μὴ προσκυνῆς τὰ δημιουργηθέντα. C Ὁ ἥλιος εἶναι γελαστός ὅταν λάμπῃ και φωτίσῃ ἄλλην τὴν οἰκουμένην, ἀλλὰ ὅταν ἔλθῃ ἡ νύκτα χάνεται. «Διότι τί ἡμπορεῖ, λέγει, να θεωρηθῇ φωτεινότερον ἀπὸ τὸν ἥλιον; Ἀλλὰ και αὐτὸς ἐκλείπει»²⁹ ὅχι μόνον τὴν νύκτα, ἀλλὰ και τὴν ἡμέραν. Διότι και τὴν ἡμέραν ὁ ἥλιος πολλὰς φορές ἐξέλειπεν, ἀκριβῶς διὰ τὰ θαυμάσια

¹⁹² Σοφ. Σειο. 17, 31.

μὲν τὸν δημιουργὸν διὰ τὴν τέχνην του, ἀλλὰ νὰ μὴ προσκυνησῆς τὸ δημιουργήμα λόγῳ τῆς ἀδυναμίας του. Βλέπεις τὸν οὐρανὸν τούτου, πόσον ἀπέραντος εἶναι; Τί ὤραιο; Πῶς λάμπει, εἶναι καλύτερος καὶ ἀπὸ τὰ σώματά μας, κατὰ τὴν ἑξωτερικὴν ἐμφάνισιν; Ὅμως εἶναι ἀφύχτος. Βλέπεις λοιπὸν καὶ τὴν ἐπίδειξιν τῆς τέχνης τοῦ καὶ τὸν ἔλεγχον τῆς ἀδυναμίας; Βλέπεις πῶς εἶναι εἰς εὐεὶ καὶ ἀπὸ τὰς δύο πλευρὰς τὰ κείμενα καταχωρημένα; Διὰ νὰ μὴ κατηγορησῆς ὡς ἀδύνατον τὸν δημιουργόν, τὰ ἔκαμε ὠραία. Καὶ διὰ νὰ μὴ προσκυνησῆς τὰ δημιουργήματα ὡς θεοῦ, ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος τὰ ἔκαμε ἀσθενικά. Αὐτὰ νὰ ἐνθυμηθεὶς συνεχῶς. Διὰ τοῦτο ἐρμηνεύομεν τὰς γραφάς, ὄχι μόνον διὰ νὰ τὰς μάθετε, ἀλλὰ διὰ νὰ διορθώσετε καὶ τὰ ἦθη σας. Ἄν δὲν γίνῃ αὐτό, ἄδικαι τὰς διαβάσομεν, ἄδικαι τὰς ἐρμηνεύσομεν. Ὅπως ἓνας ἀθλητὴς, ὅταν εἰσελθῆ εἰς τὴν παλαίστραν ἀλείφεται καὶ ἀπολαμβάνει τὴν ἐντριβὴν τοῦ γυμνασταῦ του, ἂν, ὅταν ἔλθῃ ἡ στιγμή τοῦ ἀγώνος ἀποδείξῃ ὅτι δὲν ἰσχύει ἐκεῖνη ἡ ἐπιπόνησις. Ἐ ἀδικῶς εἰσελθὼν εἰς τὴν παλαίστραν τὸ ἴδιον (συμβαίνει), ὅταν ἐρχασθε ἐδῶ καὶ μαθαίνετε ὅλα τὰ παλαιόματα καὶ τὰς λαθὰς τοῦ διαβόλου καὶ ὅταν ἔλθῃ ὁ καιρὸς τῶν ἀγώνων καταβάλλεσθε ἢ θλάτετε ἓνα ὠραῖον πρόσωπον ἢ γίνετε παράφρονες ἢ ὑπεδουλώθητε εἰς κάποιαν ἄλλην πονηρὰν σκέψιν (νὰ γνωρίζετε) ὅτι ματαίως ἦλθατε ἐδῶ. Θυμηθῆτε λοιπὸν τὰ λόγια ποῦ δὲν ἀντρέπονται κατὰ τῆς φύσεως σας, ἀλλὰ κατὰ τῆς ὀκαλιωτοῦ ἐπιθυμίας σας.³¹ Ἄ δὲν εἶναι κατηγορία (κατὰ) τῆς φύσεως τὰ δσα ἐλέχθησαν, ἀλλὰ τῆς ἐπιθυμίας τὰ λεγόμενα. Μὲ αὐτὴν (τὴν ἀνάγνωσιν τῆς Γραφῆς) θὰ καταβάλλετε τὸν θυμὸν καὶ οὕτως θὰ κατευνάζετε τὴν ἐπιθυμίαν καὶ συντριβετε τὴν ἀπάνωσιν. «Καὶ ἔλη ἡ γῆ ἦτο ἓνα στόμα καὶ μία γλῶσσα δι' ἑλοῦς.»³² Νὰ ποῖον εἶναι ἀκόμη τὸ πρόβλημα. Δὲν εἶναι ὁ λόγος περὶ τῆς γῆς, ἀλλὰ περὶ τοῦ ὅτι ἔλοι οἱ ἄνθρωποι εἶχον μίαν γλῶσσαν. Καὶ διατὶ ὠνόμασε «ἓνα στόμα» τὴν γλῶσσαν; Εἶναι συνήθεια τῆς Γραφῆς ἔτοι νὰ ὀνομάζῃ τὰ λόγια - γλῶσσαν. Εἶναι ἀσχακίον νὰ τὸ γνωρίζετε καὶ αὐτὸ διὰ τοὺς αἰρετικούς τοὺς κατηγοροῦντας τὴν δημιουργίαν τοῦ Θεοῦ, ποῦ λέγουσιν ὅτι τὸ σῶμα εἶναι πονηρόν. Ἐπειδὴ τὰς πονηρὰς σκέψεις τοῦ νοῦ ἡ Γραφὴ τὰς ὀνομάζει διὰ τῶν μελῶν τοῦ σώματος, ὅπως ἐπὶ παραδει-

30. Γεν 11, 1.

γματι «ἠκόνησαν τὴν γλῶσσαν των ὡς τοῦ φεφου».³³ Β «Ἡ γλῶσσα των μάχαυρα αἰχμηρά».³⁴ Μερικοὶ νομίζουσιν ὅτι τοῦτο λέγεται περὶ γλώσσης. Δὲν λέγεται περὶ γλώσσης. Μὴ γένοιτο. Διότι εἶναι ἔργον Θεοῦ, ἀλλὰ περὶ τῶν φωνικῶν λόγων, ποῦ σκοτώνουσιν ἀνθρώπους καὶ καρφώνουσιν πρὸ φοβερὰ καὶ ἀπὸ ξέρας. Ἡ γλῶσσα των εἶναι μάχαυρα ἀκονισμένη. Καὶ ἀλλοῦ: «Χεῖρη δόλια εἰς τὴν καρδίαν, καὶ ἠμίλησεν κακὰ εἰς τὴν καρδίαν».³⁵ Δὲν ὁμιλεῖ περὶ τοῦ μέλους τοῦ σώματος, ἀλλὰ περὶ τῶν ὑπούλων λόγων. Ἐταὶ καὶ ἐδῶ λέγοντας «καὶ ἦτο ἡ γῆ ἓνα στόμα», δὲν ἐδίδαξεν αὐτό, ὅτι δηλαδὴ ἔλοι οἱ ἄνθρωποι εἶχον ἓνα στόμα, ἀλλὰ ἐκάλωσε τὸ στόμα γλῶσσαν. Διότι ὅταν εἶπε ὅτι ἔλη ἡ γῆ ἦτο ἓνα στόμα, προσέθεσε: «Καὶ μία γλῶσσα δι' ἑλοῦς». Ἐταὶ ὅταν λέγῃ «τάφος ἀνοικτός ὁ λάρυγγας των»,³⁶ δὲν κατηγορεῖ τὸν λάρυγγά των, ἀλλὰ τὰ κακὰ λόγια ποῦ ἀνεβαίνουν ἀπὸ ἐκεῖ, τὰς διδοσκαλίαις ποῦ ὀδηγοῦν εἰς τὸν θάνατον. Διότι αὐτὸ σημαίνει τάφος, δηλαδὴ δοχεῖον νεκρῶν, ὅστων καὶ σωμάτων. Τέτοια ἦσαν τὰ στόματα καὶ ἐκείνων ποῦ κατηγοροῦν τὸν δημιουργόν. Τέτοια εἶναι τὰ στόματα τῶν ἀνθρώπων ποῦ ὀμιλοῦν αἰσχρὰ καὶ χλευάζουσιν, αὐτῶν ποῦ πρόφερον δυσωδίαν καὶ πονηρὰ λόγια ἀπὸ τὸν λάρυγγά των. Ἄνθρωπε, γέμισε τὴν ψυχὴν σου εὐωδίαν καὶ ὄχι δυσωδίαν. Κάμε τὴν θησαυρὸν βασιλικὸν καὶ ὄχι τάφον σατανικόν. Δ Καὶ ἂν εἶναι τάφος; Τοῦλάχιστον κλείσε τον καλά διὰ νὰ μὴ ἐξέρχεται ἡ δυσωμία. Ἐχεις πονηρὰς ἀναμνήσεις; Μὴ τὰς διατυπώσῃς διὰ λόγων. Ἄφρονε αὐτὰς εἰς τὸν θυτὸν καὶ ταχέως θὰ ἀποπνιγοῦν. Εἴμεθα ἄνθρωποι καὶ πολλὰς φορές σκεπτόμεθα πολλὰς πονηρὰς καὶ παραλόγους καὶ αἰσχρὰς σκέψεις, ἀλλὰ ὄχι μὴ ἐπιτρέψωμεν αἱ σκέψεις μας νὰ καταστοῦν λόγια, διὰ νὰ πείρωνται μέσα μας, νὰ ἐξασθενοῦν καὶ νὰ ἐξαφανίζωνται. Διότι ὅπως ἀκριβῶς ὅταν ἐγκλείσῃ κανεὶς εἰς ἓνα λάκκον διάφορα ἄγρια θηρία, ἂν φράξῃ τὸν λάκκον ἀπὸ ἐπάνω τὴν πύγην εὐκολα. Ἄν ὄμως τοὺς παράχη μικρὰν Ἐ διέξοδον καὶ ἐξακριβῶν, τοὺς παρέχει πολλὴν παρηγορίαν, δὲν τ' ἀφήνει νὰ χαθῶν ἀλλὰ τὰ ἐξαγριώνει περισσότερο. Ἐταὶ συμβαίνει καὶ ἐπὶ τῶν πονηρῶν σκέψων, ὅταν γεννη-

31. Ψαλμ. 138, 4.
32. Ψαλμ. 58, 6.
33. Ψαλμ. 11, 5.
34. Ψαλμ. 6, 10.

θοῦν μέσα μας. Ἄν ἀποκλείσωμεν τὴν ἔξοδὸν των θά τὰς ἐξαφανίσωμεν ἀμέσως· ἂν ὅμως τὰς ἐξωτερικεύσωμεν μὲ λόγια θά τὰς καταστήσωμεν ἰσχυροτέρας, ἀφοῦ παράσχωμεν εἰς αὐτὰς εὐκαρίων νὰ ἀναπνεύσουν διὰ τῆς γλώσσης καὶ ἔτσι ταχέως θά καταπέσωμεν εἰς τὰ θάρατρα τῶν παραλόγων πράξεων διὰ τῆς ἀπασχολήσεως μετὰ τῶν αἰσχροῦν λόγων. 184 Α Διὰ τοῦτο ὁ προφήτης δὲν τὸν ὠνόμασεν ἀπλῶς τάφος, ἀλλὰ τάφος ἀνοικτὸν, κατηγοροῦν αὐτὸ ποῦ ἀκριβῶς εἶπα. Δὲν καταισχύει μόνον τὸν ἑαυτὸν του ὁ προφῆραν λόγους αἰσχροῦς, ἀλλὰ καὶ τοὺς πηλαίον καὶ ὄσους τὸν συναναστρέφονται τοὺς προσεῖναι πολλὴν ἐλάθειν. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς ἂν ἀνοίξωμεν τοὺς τάφους θά γεμισώμεν τὰς πόλεις μὲ ὀσθένειαν. Ἔτσι καὶ ἂν ἀνοίγουν ἐλευθέρως τὰ αἰσχρὰ στόματα, θά γεμισούν ὄλους ποῦ συναναστρέφονται (μὲ αὐτοὺς) ἀπὸ φοδερῶν ἄρρώστων. Διὰ τοῦτο ἐπιβάλλεται νὰ θέσωμεν Β θύραν, μαχλὸν καὶ χαλινὸν εἰς τὸ στόμα. Τὸ ὅτι λοιπὸν τότε ὕπρχε μίαν μόνον γλῶσσαν εἶχε ἰκανοποιητικῶς ἀποδειχθῆ ἔκ των ἄνωτέρω. Εἶναι λοιπὸν ἀναγκαῖον νὰ ἐπιωθῆ διὰ ποῖον λόγου εἰσῆχθησαν οἱ πολλοί. Ἄλλὰ προηγουμένως ἄς ἀσκηθῶμεν εἰς τὸν ἥθικόν λόγον, ὃς ἐκπαιδεύσωμεν τὴν γλῶσσαν μας νὰ ἔχη χαλινὸν καὶ νὰ μὴ λέγῃ ὅλα ὅσα (περνοῦν) ἀπὸ τὸ μυαλὸν μας. Νὰ μὴ κατηγορῶμεν τοὺς ἀδελφούς, νὰ μὴ δαγκῶνῃ ὁ ἕνας τὸν ἄλλον καὶ τὸν κατατρώγῃ. Ἀπὸ ἐκείνους ποῦ δαγκῶνουν τὰ σώματα (σάρκες) εἶναι χειρότεροι αὐτοὶ ποῦ κάνουν αὐτὸ διὰ τῶν λόγων. Ἐκείνοι δαγκῶνουν μὲ τὰ δόντια τὸ σῶμα, ἐνῶ αὐτὸς δαγκῶνει τὴν ψυχὴν μὲ λόγια, τραυματίζει τὴν ὑπόληψιν, C καθιστᾷ τὸ τραῦμα ἀθεράπευτον. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς θά δεχθῆ μεγαλύτερον κόλασιν καὶ τιμωρίαν ὄσον φοδερῶτερον εἶναι τὸ δάγκωμα. Καὶ ὄχι μόνον δι' αὐτὸ θά στερηθῆ τῆς συγγνώμης ὁ κατηγορῶν, ἀλλὰ καὶ διότι δὲν ἔχει οὔτε ὄδικον, οὔτε δικαίαν αἰτιολογίαν νὰ ἀνοικνώσῃ τὴν πονηρίαν του σκέψιν. Διότι οἱ μὲν ἄλλοι ἁμαρτίαι καὶ ἂν ἀκόμη ἔχουν παραλόγους αἰτίας, ὡστὸσον τὰς ἔχουν, ὅπως ὁ πόνρος ἐκπληρῶνει ἐπιθυμίαν του, ὁ κλέπτης κατοργεῖ τὴν φτώχεια, ὁ φονεὺς καταπαύει τὸν θυμὸν του. Ὁ κατηγορῶν δὲν ἔχει νὰ προσβάλῃ καμμίαν δικαιολογίαν. Διότι εἰπέ μου, ποῖαν χρηματικὴν περιουσίαν ἀποκτά; D Ποῖαν ἐπιθυμίαν του ἐκπληρῶνει; Δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ θέμα ματιόσματος, τὸ ὅποιον δὲν ἔχει οὔτε ὄδικον, οὔτε δικαίαν αἰτίαν καὶ διὰ τοῦτο δὲν τυγχάνει οὐδεμιᾶς συγγνώμης. Θέλεις νὰ εἴπῃς τὸ κακίον

Σοῦ δίδω μίαν χρῆσιμον συμβουλήν: Εἰπέ τὰς ἁμαρτίας σου ἀνελεήτως. «Λέγε λοιπὸν σοῦ, λέγει, τὰς ἁμαρτίας σου πρώτος διὰ νὰ δικαιωθῆς». 86 Εἶδες ποτὲ αὐτὸς ποῦ λέγει τὸ κακὸν νὰ στεφανώνεται, νὰ ἐγκωμιάζεται, νὰ δικαιώνεται; Πάλιν: «Ὁ δικαῖος πρώτος κατηγορεῖ τὸν ἑαυτὸν του». 87 Τὸν ἑαυτὸν του καὶ ὄχι ἄλλον. Ἐάν ἄλλον κατηγορήσῃ, ἐτιμωρήσῃ, ἐάν τὸν ἑαυτὸν σου, ἐστεφανώσῃ. Καὶ διὰ νὰ μάθῃς πόσον καλὸν εἶναι νὰ κατηγορήσῃς τὸ παράπτωμά σου, δικαῖος (εἶναι αὐτὸς) ποῦ κατηγορεῖ τὸν ἑαυτὸν του κατὰ πρώτον, λέγει. Καὶ πράγματι κανεὶς δικαῖος πῶς μπορεῖ νὰ εἶναι κατηγορῶν; Ἄν εἶναι κατηγορῶν, πῶς μπορεῖ νὰ εἶναι δικαῖος; Ὁ δικαῖος δὲν εἶναι ἐνοχος κατηγορίας. Ἄλλὰ διὰ νὰ καταλάβῃς, καὶ ἂν κανεὶς εἶναι ἁμαρτωλὸς, ἐπικρίνει ὅμως τὰ ἁμαρτήματά του, δικαιώνεται μὲ τὸ νὰ τὰ ἐπικρίνῃ, καὶ διὰ τοῦτο εἶπε ὅτι δικαῖος εἶναι αὐτὸς ποῦ πρώτος ἐπικρίνει τὸν ἑαυτὸν του. Τί θὰ πῆ, πρώτος; Πράσσει κατὰ (νὰ ἴδῃς): Εἰς τὰ δικαστήρια ὑπάρχουν δύο μέρη, οἱ ἐνώγοντες καὶ οἱ ἐναγόμενοι, οἱ κατηγοροὶ καὶ οἱ κατηγορούμενοι, οἱ ἐνοχοὶ καὶ οἱ ἄδικοι. Ὁ λόγος κατὰ πρώτον δίδεται εἰς τὸν κατηγορῶν, τὸν ἄδικον, ἐνῶ ἔδω συμβαίνει τὸ ἀντίθετον. 195 Α Σὺ ποῦ εἶσαι ὁ ἐνοχος λάβε τὸν λόγον πρώτος, διὰ νὰ καταστήσῃς ἄδικος. Μὴ περιμένῃς τὸν κατηγορῶν. Καὶ ἂν εἶσαι μεταξὺ τῶν ἐνόχων, πρὶν ἀκοῆσῃς ἀπὸ ἐκείνου κατὰ τέτοια, κατηγορήσῃς τὸν ἑαυτὸν σου διὰ τὰ σφάλματά σου. Ἡ γλῶσσα εἶναι μάχαιρα ἀκονισμένη, ἀλλὰ ἄς μὴ τραυματίζωμεν τοὺς ἄλλους καὶ ὄς ἀποκόπτομεν τὰ ἱσκά μας σάπια μέρη. Θέλεις νὰ μάθῃς ὅτι εἶναι συνήθειο εἰς τοὺς δικαίους νὰ μὴ κακολογῶν τοὺς ἄλλους ἀλλὰ τοὺς ἑαυτοῦς των; Ἄκουσε τὸν Παῦλον ποῦ φωνάζει δυνατῶς: «Χρεωστῶ χάριν εἰς τὸν Χριστὸν ποῦ μὲ ἐνόχωσε, ἐπειδὴ μὲ ἐθεώρησε πιστὸν ἀνέθεσε εἰς ἐμὲ τὴν ὑπηρεσίαν, εἰς ἐμὲ ὁ ὅποιος ἤμην προηγουμένως ἐλάσσημος καὶ δίκωτος καὶ ὄβριος». 88 Β Βλέπεις πῶς κακολογεῖ τὸν ἑαυτὸν του; Καὶ ἄλλου: «Ὁ Χριστὸς ἤλθεν εἰς τὸν κόσμον νὰ σώσῃ τοὺς ἁμαρτωλοὺς, μεταξὺ τῶν ὁποίων πρώτος εἶμαι ἐγώ». 89 Καὶ πάλιν ἄλλου: «Δὲν εἶμαι ἰκανὸς νὰ ὀνομαζώμαι ἀπόστολος, διότι κατεδίωξα τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ». 90

86. Ἦρ. 48, 36.

86. Παροιμ. 18, 17.

87. Α' Τιμ. 1, 12-13.

88. Α' Τιμ. 1, 15.

89. Α' Κορινθ. 15, 9.

Είδες πώς ο Παύλος έπικρίνει παντού τον εαυτόν του; Γνωρίζει το κάρδος αυτής της επικρίσεως ότι έπεξεργάζεται δικαιοσύνην. Όταν είναι ανάγκη να έπικρίνη τον εαυτόν του, χρησιμοποιεί άλυπτητα την κατηγορίαν. Και όταν έδη άλλους να έπικρίνουν τα κακά των άλλων, ο κύτταζε με πόσην μεγάλην αυστηρότητα τους κλείει το στόμα λέγων ως έξης: «Ώστε μη κρίνετε τίποτε πρην από τον ώριμμένον καιρόν έως του έλθθ ο Κύριος, ο όποιος θα φέρη εις τό φώς τά πράγματα που κρύπτονται εις τό σκότος και θα φανερώη τάς σκέψεις των καρδιών».⁴⁰ Διατήρησε εκείνο τό δικαστήριον που γνωρίζει τά μυστικά της σκέψεως. Και αν νομίζης ότι γνωρίζεις ακριβώς τά του πηλίσου, ή κρίσις σου είναι εσφαλμένη. Διότι «ποιος γνωρίζει, λέγει (ή Γραφή), τά πράγματα του ανθρώπου εκτός από τό πνεύμα του ανθρώπου που υπάρχει εις αυτόν».⁴¹ Ποσοι από τάς εγκαταλελειμένους και ευτελείς δεν έχουν λάμψει περισσότερο χαρούμενα από τον ήλιον, (και) ποσοι από τους μεγάλους και περιφανείς δεν θα εύρεθούν να είναι τάφος άσπρισμένος; Δ' Ήκουσες πώς ο Παύλος έπικρίνει τον εαυτόν του με σφοδρότητα, υπερβάλλων τά άμαρτήματά του διά τά όποια δεν ήτο ένοχος και τά ένθυμείται συνεχώς; Διότι ήτο πρό του βάπτισματος θλάσσημος και δίκης και ύδριατής, εκείνο δέ τό άμαρτήματα άπληκτε τό βάπτισμα. Ώτόσοον όμως τά ένθυμείται όχι διότι έπρεπε να δώση δι' αυτά λόγον, αλλά διά να παρουσιάση την φιλανθρωπίαν του Θεού και από εκείνος που ήτο, όπως τον εδημιούργησε τον μετέβαλεν από δίκην εις άποστολον. Έάν εκείνος μνημονεύη τά έξλειφθέντα άμαρτήματα, πολύ περισσότερο ημείς πρέπει να ένθυμούμεθα Ε τά μετά τό βάπτισμα. Διότι ποια άπολογία θα όπόρξη εις ήμάς ή ποια συγγνώμη, όταν εκείνος μν ημνηονεύη συνεχώς τά άμαρτήματά του, διά τά όποια δεν είναι υπεύθυνος, ενώ ημείς δεν υπενθυμίζομεν εις τον εαυτόν μας τά άμαρτήματα διά τά όποια θα λογοδοτήσωμεν, και άφώνοντας τά Ιδικά μας σχολιάζομεν τά κακά των άλλων; [Ήκουσε τον Πέτρον που λέγει: «Ψύγε από κοντά μου διότι είμαι άνθρωπος άμαρτωλός»]⁴² 196 Α Ήκουσε πώς και ο Ματθαίος κατηγορεί την προηγουμένην ζωήν του και ονομάζει τον εαυτόν του τε-

40. Α' Κορινθ. 4, Β.
41. Α' Κορινθ. 2, 11.
42. Λουκ. 9, 8.

λώνην και δεν γνέπεται να δυσφημη τον προηγουμένον διον του. Έπειδή δεν είχαν τίποτε διά να κατηγορήσουν τον εαυτόν των μετά τό βάπτισμα, ένεδυμήθησαν τάς προηγουμένης (πράξεις) διά να μάς διδάξουν να μη ασχολούμεθα με τά ξένα κακά αλλά να φροντίζομεν διά τά Ιδικά μας και συνεχώς να τά ένθυμούμεθα. Διότι δεν είναι, δεν υπάρχει κανένα άλλο φάρμακον τέτοιο διά την άπάλειψιν των άμαρτημάτων, παρά ή συνεχής αυτών άνάνησις και ή συνεχής κατηγορία αυτών. Έτσι ο τελώνης κατάρθωσε να άπαλλαγη από άναρίθμητα κακά με τό να είπη: «Ο Θεός ως με λυπήθη τον άμαρτωλόν».⁴³ Ε Έτσι ο Φαρισσαίος έστέρη από κάθε δικαιοσύνη, έπειδή έπαυσε να σκέπτεται τά Ιδικά του σφάλματα και κατεβίκασεν όλον τον κόσμον λέγων: «Δεν είμαι όπως οι άλλοι άνθρωποι άρπαγες και πλεονέκται, οτε όπως αυτός ο τελώνης».⁴⁴ Διά τούτο και ο Παύλος συνεβούλευε λέγων: «Ο καθένας ως εξετάξη τό έργον του και τότε ο λόγος της καυχήσεως του θα είναι εις τον εαυτόν του και όχι έν συγκρίσει με άλλον».⁴⁵ Θέλεις να μάθης και εις την Παλαιάν Διαθήκην πώς οι δικαιοι κατηγορήσαν τον εαυτόν των; Ήκουσε και τούτους να λέγουν και να συμφωνούν με εκείνους (της Καινής Διαθήκης). Ο Διότι ο μν Δαυίδ έλεγεν «οί άνομοί μου υπερέβησαν τό ύψος της κεφαλής μου και επεκάθησαν επάνω μου ως δαυ φορτίον».⁴⁶ Ο δέ Ήσαϊας έφώνασε δυνατά: «Άλοίμονο, έγω ο δυστυχής, διότι είμαι άνθρωπος και έχω χείλη ακάθαρτα».⁴⁷ Και οι τρεις παίδες παραμένοντες έν τη καμίνω, και παραδώσαντες τά σώματά των εις τον θάνατον πρds χάριν του Θεού, συγκάτεलगον τους εαυτούς των μεταξύ των τελευταίων εκ των άμαρτωλών. «Άμαρτήσαμεν, διεπράξαμεν άνομίας, λέγοντες».⁴⁸ Και όμως τί πλέον λαμπρόν, τί πλέον καθαρών εκείνων; Και αν ήσαν μερικοί που είχαν κάμει άμαρτίας, τάς έκαθάρισεν διας ή δύναμις της φλογός. Άλλά δεν εκύττασεν τά Ιδικά των κατορθώματα, αλλά Ε τάς άμαρτίας εκέπτοντο. Έτσι και ο Δανιήλ μετά τον λάκκον των λέοντων, μετά τάς άναρθμήτους τιμωρίας που όπέμεινε και αυτός κατηγορεί τον εαυτόν του, ουδεις τον

44. Λουκ. 18, 13.
45. Λουκ. 18, 11.
46. Ψαλ. 6, 6.
47. Ψαλ. 67, 6.
48. Ήσα. 6, 6.
49. Δαν. 3, 29.

πλησίον του. Τι συμβαίνει τότε; Αυτός που λέγει κακά δι' άλλους άργίζει τον Κύριον, ενώ αυτός που αυτοκατηγορείται τον εξιλεώνει και τον κατευνάζει. Τον δίκαιον τον κάμνει δικαιότερον και τον άμαρτωλόν τον άποσπά από τας κατηγορίας και τον καθιστά άξιον συγγνώμης. Γνωρίζοντες λοιπόν αυτά, άς μη άσχολούμεθα συνεχώς με τ'άένα κακά, αλλά με τ'ά ιδικά μας. "Άς προσάγωμεν την συνειδησίμ μας, άς ενδυληθώμεν όλην την ζωήμ μας, άς εξεστώσωμεν κάθε Ε άμαρτίαν μας και όχι μόνον να μη λέγωμεν κακόν δι' άλλους, αλλά ούτε ν' άκούωμεν να λέγουν κακά δι' άλλους. Διότι και εις αυτό υπάρχει κατηγορία και ή τιμωρία του (είναι) πολύ θαρσία. Διότι «ψευδή φήμην, λέγει, μη δεχθής».⁴⁸ Δέν ειπεν ο Θεός «Μη πιστεύης ψευδή φήμην», αλλά ούτε να την δεχθής. Φοβός τ'ά αυτιά σου, έμπόδιζε την εισοδον εις την κατηγορίαν, κάνοντας τείχος δείξε ότι από τον κατηγορούμενον δέν είναι μικρότερος έχθρός και πολέμιος ο άκούων του κακολογούντος.⁴⁹ Α Μήησου τον προφήτην, ο όποιος λέγει: «Αυτόν που κατηγορούσε κρυφά τον πλησίον του, τον εξεδίωκα».⁵⁰ Δέν ειπε: δέν τον έπιστευα, ούτε ότι δέν παρεδεχόμην τ'ά λεγόμενα, αλλά τον εξεδίωκα ως έχθρόν και πολέμιον.

"Αλλά είναι μερικοί που παρηγοούν τον εαυτόν των με ψυχράν παρηγορίαν, λέγοντες: Κύριε, μη μου καταλογίσης αυτήν την άμαρτίαν διότι την όφειλω εις λόγον εξ άκοης. Τι χρειάζεται ή άπολογία; Τι χρειάζεται αυτή ή συγχώρησις; Σιώπη και θά άπολλαγής από τας κατηγορίας. Μη ειπής τίποτε και θά είσαι καθαρός από την άγωνίαν. Διαιτί δημιουργείς Β δυσκολίας εις τον εαυτόν σου και εις τον Θεόν και εις τους ανθρώπους; Διαιτί καθιστάς όπευθύνον εγκλημάτων τον εαυτόν σου; Διαιτί τον επιβαρύνεις με βαρύτερον φορτίον; Δέν σου φθάνει να έχης εώθυνας διά τ'ά ιδικά σου κακά αλλά επιβαρύνεις και άλλας άμαρτίας εις τον εαυτόν σου; Είναι περιττή αυτή ή άπολογία. Δέν όφειλεις λόγον άκοης, αλλά χρειαστείς λόγον κατηγορίας. Διότι όταν λοιπόν άκούσης και δέν σιγήσης, δέν όφειλεις μόνον λόγον εξ αίτιας άκοης, αλλά και κατηγορίας. Διότι από τους λόγους σου θά δικαιωθής και από τους λόγους σου θά κατακριθής.⁵¹ Λέγει ή Γραφή. Αυτό άχι όπέρ των κακώς άκούστων, αλλά όπέρ των κακώς

48. Ήβρ. 99, 1.
50. Ψαλμ. 100, 5.
51. Ματθ. 13, 67.

λεγόντων φοβούμενος λέγω και διαμαρτύρομαι. C Διότι αυτός ο όποιος κακώς ήκουσε δέν έπηρεάσθη καθόλου, ούτε έβλάθη. "Αλλά αν είναι ψευδή τ'ά λεγόμενα περί αυτού, θά λάθη μισθόν. "Αν είναι άληθή ούτε έτσι θά επηρεασθί, παρά την ιδικήν σου κατηγορίαν. Διότι ούτε από την ιδικήν σου κακολογίαν θά εξαρτήση ο δικάζων την άπόφασιν του δι' αυτόν. "Αν θά χρειάζεται να ειπή κάτι το θαυμαστόν, θά κερδίση τ'ά μέγιστα άνεχόμενος γενναίως την εξόβρισιν, όπως και ο τελώνης. "Όποιος δέ κακολογεί κι' αν άκόμη άληθή ειπή περί του πλησίον, θά άδικηθή τ'ά μέγιστα. D Και ότι μεν ο συκοφαντών ζημιώνεται δέν χρειάζεται ουδεμίαν άπόδειξιν; ότι δέ και αν άκόμη λέγη την άλήθειαν, κάμνει πάσον άσπυρόν το δικαστήριον εις τον εαυτόν του, διαπομπεύων τας συμφοράς του πλησίον και γινόμενος αίτια σκανδαλίω, τ'ά όποια πρέπει να κρύπτη, αυτός τ'ά άποκαλύπτει εις όλους και διακηρύττει τ'ά άμαρτήματα του πλησίον, είναι εις τον καθένα φανερόν. Διότι αν κάποιος σκανδαλίση ένα είναι άναγκαίον να τιμωρηθί, τότε τί τιμωρίαν θά λάθη αυτός που σκανδαλίζει χιλιάδας με τας πονηράς διαδόσεις του; Πράγματι ο Φαρισαίος δέν έψεύδετο, αλλά έλεγε την άλήθειαν, όμως των τελώνην τον τελώνην, παρά Ε ταυτα όμως έτιμωρήθη. Γνωρίζοντες, λοιπόν, ταυτα άγαπητοί, άς άποφύγωμεν να κατηγορούμεν. Ούτε δυσκολότερα ούτε εύκολότερα άμαρτία υπάρχει από αυτήν. "Ενεκα τίνος λόγου; Διότι κάθε παρανομίας ενεργεί δραστικότερον και συναρπάζει ταχέως τον μη προπέχοντα. Διότι αι έλληνι άμαρτίαι: χρειάζονται και χρόνον και βαπάνην και φροντίδα και συνεργούς και πολλές φορές, με τό πέρασμα του χρόνου, δέν πραγματοποιούνται. Να τί θέλω να ειπω. Θά προτιμούσε κάποιος να φουέση, θά προτιμούσε να άρπάση και να γίνη πλεονέκτης. Χρειάζεται: επίπονον έργασίον και ενώ φροντίζει πολλές φορές κατέπαυσε την όργην, άπεμακρόνθη από 198 Α την ποιηρόν του έπαύμιαν, έματαιώσε την κακήν του γυμνήν και δέν προσέθεσε την πρέξιν εις την θέλησιν. "Επί τής κακολογίας όμως δέν συμβαίνει έτσι αλλά αν δέν είμεθα πάρα πολύ έγκραστες, συναρπάζόμεθα εύκολα και ούτε χρόνος, ούτε φροντίς, ούτε βαπάνην, ούτε επίπονος έργασία χρειάζεται εις ήμεις διά να κακολογήσωμεν. "Άρκει μόνον να τόπρατηώμεν και ή θέλησις μας θά καταστή άμέσως έργον. Διότι μόνον ή γλώσσα είναι αυτή που έργάζεται: και επειδή τό κακόν είναι κεραυνόδολον και εύκολος ή άμαρτία (διά τούτο) είναι και φοβερά ή τιμωρία και ο καλοσμός και ούδέν κέρ-

δος B, ούτε μικρόν, ούτε μέγα, δε αποφεύγωμεν με πολλήν ακρίβειαν τὴν ἀσθένειαν καὶ δε περιορίζομεν τὰ κακὰ τῶν ἄλλων χωρὶς νὰ τὰ κοινολογοῦμεν. Ἐς διδάσκωμεν τοὺς ἁμαρτάνοντας ὅπως λέγει καὶ ὁ Κύριος: «Ἄν ὁ ἀδελφός σου ἁμαρτήσῃ εἰς σέ, πήγαινε καὶ ἔλεγξέ τον ὅταν θὰ εἶσθε οἱ δύο σὰς μόνοι.»¹⁸ Ἡ μὴ κοινοποίησις τοῦ ἔλεγχου θὰ κάμῃ εὐκολώτερον τὴν θεραπείαν. Ἐς μὴ σαγκάωκομεν, οὔτε νὰ καταγράφωμεν τὰ τραύματα τῶν ἄλλων. Ἐς μὴ μιμηθῶμεν τὰς μιύγας, ἀλλὰ τὰς μέλισσας δε ζηλεύσομεν. Αἱ μιύγαι κἀθηται εἰς τὰ τραύματα καὶ σαγκάωκουσι, ἐνῶ αἱ μέλισσαι πετοῦν εἰς τὰ ἄνθη. Διὰ τοῦτο αἱ μέλισσαι κατασκευάζουσι κηρήθρας, ἐνῶ αἱ μιύγαι προκαλοῦν ἀσθενείας εἰς τὰ σώματα εἰς τὰ ὅποια θὰ ἐπικαθῶσιν. C Αἱ μιύγαι εἶναι σιχαμεροί, ἐνῶ αἱ μέλισσαι ποθηταὶ καὶ ἔνδοξοι. Καὶ ἡμεῖς λοιπὸν δε προετοιμάζωμεν τὴν ψυχὴν μας νὰ πετάξωμεν ἐπάνω εἰς τὸ λιθάδι τῆς ἀρετῆς τῶν ἁγίων καὶ δε σφραγισθῶμεθα συνεχῶς τὴν εὐωδίαν τῶν κατορθωμάτων ἐκεῖνων καὶ δε μὴ σαγκάωκομεν τὰ τραύματα τῶν πληστον μας. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἴδωμεν μερικοὺς νὰ τὸ κάμουν δε τοὺς κλείσωμεν τὸ στόμα, δημιουργοῦντες τείχος δι' αὐτοὺς εἰς τὸν φόβον τοῦ κολασμοῦ, ὑπενθυμίζοντες εἰς αὐτοὺς τὴν συγγένειαν τὴν πρὸς τοὺς ἀδελφούς. Καὶ ἂν δὲν τελεσφορήσῃ τίποτε ἀπὸ αὐτὰ, δε τοὺς ὀνομάζωμεν μιύγας, διὰ νὰ τοὺς ἀπομακρύνῃ τοῦλάχιστον ἀπὸ τὴν ποιηρὰν σκέψιν ἢ ἐντροπὴν τῆς ὀνομασίας αὐτῆς, D καὶ ν' ἀπαλλαγῶν ἀπὸ τὴν κακὴν αὐτὴν ἀσχολίαν καὶ νὰ καταναλώσωσι δ-λου τὸν καιρὸν των εἰς τὴν ἔρευναν τῶν ἱδικῶν των κακῶν. Διότι μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν καὶ ὅσοι ἔχουν καταπέσει θὰ σηκωθοῦν ὅταν δὲν κοινολογοῦνται διὰ τῆς ἀναμνήσεως εἰς αὐτοὺς τὰ σφάλματα των καὶ ἐκεῖνοι ποὺ σκέπτονται συνεχῶς τὰ ὀκεία κακὰ, εὐκόλως θὰ τὰ ἀπωθήσωσι καὶ θὰ γίνωνται ἀδιάφοροι διὰ τὰ ἔργα τῶν ἄλλων καὶ ἐκεῖνοι ποὺ ἐξετάζουσι συνεχῶς τὴν ἀρετὴν τῶν ἁγίων θὰ ἀπακτῆσωσι μέγιστον ζῆλον διὰ τὴν μίμησιν αὐτῶν. Ὅταν δ-λα αὐτὰ τὰ κατορθώωμεν με δλον τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας, θὰ ἠμπορέσωμεν, μαζὶ με τὸ πλήρωμα αὐτὸ B νὰ ἐσέλθωμεν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν τὴν ὅποιαν εἶθε νὰ ἐπιτύχωμε δλοι μας με τὴν χάριν καὶ τὴν φιλο-βρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποῦ καὶ εἰς τὸν ὅποιον μαζὶ με τὸν Πατέρα καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνῆκει ἡ δόξα τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

18. Mat. 18, 15.

ΟΜΙΛΙΑ

180 Α ΛΟΓΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΝ ΓΡΗΝ ΠΟΥ ΛΕΓΕΤΙ: «ΤΡΕ-
ΦΙΣΘΕΝ ΟΤΙ ΔΙ' ΟΣΟΚΕ ΑΓΑΠΗΝ ΤΟΝ ΘΕΟΝ ΤΑ ΠΑΝΤΑ ΓΙΝΕ-
ΣΘΕΝ ΠΡΟΣ ΤΟ ΑΓΑΘΟΝ», ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΥΜΟΝΘΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙ
ΤΟΥ ΠΟΘΟΝ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΚΕΡΑΟΣ ΤΗΣ ΘΑΥΤΗΣΣ.

Ὅταν νὰ ἦμεν μακρὰν σὰς ἐπὶ πολλὸν χρόνον, ἔτσι αἰ-
σθάνομαι σήμερον. Ἄν καὶ ἔτυχε νὰ εἶμαι κλεισμένος εἰς
τὸ σπίτι μου λόγω ἀσθενείας σωματικῆς, ἐν τούτοις ἠσθα-
νόμη ὡσὰν νὰ εἶχαι μεταναστεύσῃ κάποιον πολλὸν μακρὰν
ἀπὸ τὴν ἀγάπην σας. Αὐτὸς ποὺ γνωρίζει ν' ἀγαπᾷ, ὅταν
ἀκριδῶς δὲν ἠμπορῇ B νὰ συναναστροφῇ τὸν ἀγαπώμε-
νον ἀκόμη καὶ ἂν κατοικῇ εἰς τὴν ἴδιαν πόλιν, δὲν διαφέρει
εἰς τίποτε ἀπὸ τοὺς διατρίβοντας εἰς ἄλλην πόλιν. Αὐτὸ
τὸ γνωρίζουσι ὅσοι γνωρίζουσι ν' ἀγαποῦν. Συγχωροῦστέ
με, λοιπὸν, σὰς παρακαλῶ. Δὲν ἔγινεν ὁ χωρισμός μας
ἀπὸ ἀδιαφορίας, ἀλλὰ ἡ σιγὴ ὀφείλεται εἰς ἀσθένειαν τοῦ
σώματος. Καὶ γνωρίζω βεβαίως ὅτι ὅλοι σεις χαίρετε διὰ
τὸ γεγονός ὅτι ἔγινα καλά, ἐνῶ ἐγὼ χαίρω ὄχι μόνον διότι
ἐγλύτωσα τὴν ἀρρώστειαν ἀλλὰ καὶ διότι ἠμπορῶ νὰ δλέ-
πω πάλιν τὰ ποδούμενα προσώπα σας καὶ νὰ ἐντροφῶ εἰς
τὴν κατὰ Θεὸν ἀγάπην σας. Καὶ ὅπως οἱ πῶ πολλοὶ ἄν-
θρωποι, μετὰ τὴν ἀποδραμὴν τῆς ἀσθενείας, ἐπιζητοῦν φι-
άλας καὶ ποτήρια καὶ ψυχρὰ ὕδατα, ἔτσι καὶ εἰς ἐμε C κα-
τέστη πῶ γλυκεῖα ἀπὸ κάθε ἄλλῃ εὐφροσύνην ἢ συνανα-
στροφῇ μου μαζὶ σας. Καὶ τοῦτο ἀποτελεῖ καὶ ζήτημα δ-
γείας καὶ ἀφειτηρίαν εὐχαριστίσεως.

Ἐλάτε λοιπὸν, ἀφοῦ ἐμοῖζομεν χάρις εἰς τὸν Θεόν, δε
ἀποδώσωμεν ἀμοιβαίως τὸ χρέος τῆς ἀγάπης, ἂν εἶναι
βεβαίως δυνατὸν ν' ἀποδοθῇ τοῦτο ποτέ. Αὐτὸ τὸ χρέος
εἶναι τὸ μόνον ποὺ δὲν γνωρίζει τέλος καὶ ὅσο ἀποδίδε-
ται τόσο καὶ ἐπιτείνεται. Καὶ ὅπως εἰς περιπτώσεις χρη-
μάτων ἐπανοῦμεν δσους δὲν ὀφείλουσι τίποτε, ἐδῶ ἀντι-
θέτως μακαρίζομεν δσους ὀφείλουσι πολλά. Διὰ τοῦτο φ
Παῦλος, ὁ διδάσκαλος τῆς οἰκουμένης, B ἔγραφε καὶ δι-
κῆρυσσε. «Δὲν ὀφείλετε εἰς κανένα τίποτε ἐκτὸς ἀπὸ τὸ

νά αγαπάτε ἀλλήλους»,¹ θέλω νά χρέος τοῦτο νά τό ἀποδίδωμεν πάντοτε καί νά τό ἀφείλωμεν πάντοτε καί ποτέ νά μή τό τελειώσωμεν, ἕως ἔτου τελειώσωμεν τήν παρούσαν ζωήν. Ὅπως εἶναι ὁρατό καί ἐπαχθές τό νά ἀφείλωμεν χρέη, ἔτσι καί τό νά μή ἀφείλωμεν διὰ παντός αὐτήν ἐδῶ τήν ἀφείλιν, εἶναι ἄξιον κατηγορίας. Καί διὰ νά γνωρίζῃς ὅτι τοῦτο ἔχει ἔτσι, ἀπέκασε τήν σοφίαν τοῦ θαυμαστοῦ αὐτοῦ διδασκάλου, ὁ ὁποῖος διετύπωσε τήν παραίεσιν Ἐ κατὰ τόν ἐξῆς τρόπον. Λέγων δηλοῦσά πρότερον «δέν ἀφείλετε τίποτε καί σέ κανένας, συνεχῆς: «ἐκτός ἀπό τό νά αγαπάτε ἀλλήλους», ἐπιθυμῶν νά συγκεντρώσωμεν εἰς τό σημεῖον τοῦτο ἄλλην τήν ἀφείλιν μας καί εἰδικῶς ἐπιθυμῶν νά μένῃ τό χρέος μας τοῦτο τῆς ἀγάπης ἀνεξέφαλτον πάντοτε. Αὐτό ἄλλωστε εἶναι ἐκεῖνο πού συγκροτεῖ καί δίδει περιεχόμενον εἰς τήν ζωήν μας.

Ἐπειδή λοιπόν γνωρίζομεν πόσον εἶναι τό κέρδος τῆς ἀφείλης αὐτῆς καί ὅτι ὅσον τό ἀποδίδωμεν τόσον καί ἀφάνεται, ἐλάτε λοιπόν καί ἐγώ νά σᾶς ἐξηγηθῶσιν ἡμεῖς, ὅσον τό δυνατὸν ταχύτερον, τό χρέος πού σᾶς ἀφείλω, ὅχι δέδαια ἀπό ἀδιαφορίας ἢ ἀγνωμοσύνης, ἀλλά ἐξ αἰτίας τῆς ἀσθενείας μου,² Ἄ μέ τό νά συζητήσωμεν μαζί ἐπ' ὀλίγον ἀγαπητοί μου, θέτοντες ὡς θέμα τῆς συζητήσεως αὐτὸν τοῦτον τὸν διδασκάλον τῆς οἰκουμένης. Ἄς φέρωμεν εἰς τό προσκήνιον τῆς ὁμιλίας μας καί ἄς ἀναπολήσωμεν ἐκεῖνα πού ἔλεγε γράφων πρὸς τοὺς Ῥωμαίους καί μέ τὸν τρόπον αὐτὸν θά παρατείνωμεν τήν πνευματικὴν ἐστίασιν εἰς τήν ἀγάπην σας.

Εἶναι ὁμως ἀναγκαῖον νά εἰπῶ ποῖα εἶναι ἡ ἀναγνωσθεῖσα περικοπή, διὰ νά ὑπομνησωμεν τὰ λεχθέντα καί ἔτσι νά δεχθῆτε μέ περισσώτερον εὐκόλιαν τὰ λεγόμενά μου. Ἐγνωρίζομεν, λέγει ὁ Παῦλος, ὅτι τὰ πάντα τείνομεν πρὸς τό ἀγαθόν διὰ τοὺς ἀγαπώντας τὸν Θεόν.³ Τί σημαίνει τό προοίμιον τοῦτο; Ἐ Οὐδέποτε τυχεῖως καί μοιραίως ὁμιλεῖ ἡ μακαρία ἐκείνη ψυχή, ἀλλά πάντοτε προσκομίζει διὰ τό ὑποκείμενα πᾶθῃ τὰ κατάλληλα πνευματικὰ φάρμακα. Τί εἶναι αὐτό διὰ τό ὁποῖον ὁμιλεῖ; Ἐπειδὴ οἱ πειρασμοὶ πού περιστοιχίζον ἀπὸ παντοῦ ὄσους προσεγγόρουσιν εἰς τὴν πίστιν ἦσαν πολλοὶ τότε, καί οἱ μηχανορραφίαι τοῦ ἐχθροῦ ἦσαν ἀλλεπάλληλοι καί οἱ ἐπιβουλαὶ συνεχεῖς, καί δέν ἠσυχάζον ὄσοι ἐπολέμουν τό κήρυγμα, ἀλλοὺς ρίπτοντες εἰς τὰς φυλακάς, ἀλλοὺς ἀπάγοντες καί ἀλλοὺς

1. Ρωμ. 13, 8.
2. Ρωμ. 8, 28.

εἰς λογῆς - λογῆς δάραδρα σούροντες, διὰ τοῦτο ὁ Παῦλος, ὡς ἓνας ἄριστος στρατηγός, θλέπων τὸν ἀντίπαλον νά τινῆ θυμὸν ἄγριον, Ἐ περιέχεται τοὺς ἰσικούς του καί τοὺς ξεσηκώνει ἀπὸ παντοῦ, τοὺς δίδει νεύρον, τοὺς προετοιμάζει, τοὺς καθιστᾷ πλέον θαρραλέους, τοὺς κάμνει προθυμότερους νά ὑψώσουν τὰς χεῖρας ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ, χωρὶς νά φοβούνται τὰς καταβρομάς του, ἀλλ' ἀντιθέτως, μέ δλονίστον φρόνημα νά τὸν ἀντιμετωπίζουσι πρόσωπον μέ πρόσωπον, ἂν ἦτο δυνατόν, χωρὶς νά ἐγκαταλείπουσιν τὴν ἀντίστασιν ἐναντίον του. Μέ τὸν ἴδιον τρόπον καί ὁ μακάριος ἐκεῖνος, ἡ οὐρανομήκης ψυχή, ἐπιθυμῶν νά διεγείρῃ τὰ φρονήματα τῶν πιστῶν, ἀκόμη καί ἂν ἦσαν πεπτωκότα, ἐδιόξετο νά ἀναστηλώσῃ τό θάρρος των καί ἤρχισε νά λέγῃ: Ἐ Ἐγνωρίζομεν ὅτι διὰ τοὺς ἀγαπώντας τὸν Θεόν τὰ πάντα συνεργοὺν εἰς τό ἀγαθόν.

Βλέπετε τὴν ἀποστολικὴν του σύνοσον; Δέν εἶπε ἀγνωρίζω, ἀλλὰ ἀγνωρίζομεν διὰ ν' ἀποσπάσῃ τὴν συγκοτάθεισιν των εἰς τὰ λεγόμενά του, ὅτι δι' ὄσους ἀγαποῦν τὸν Θεόν τὰ πάντα συνεργοὺν πρὸς τό ἀγαθόν. Παρατήρησε τὴν ἀκρίβειαν τῶν ἀποστολικῶν φράσεων. Δέν εἶπεν: Ὅσοι ἀγαποῦν τὸν Θεόν ἀποφεύγουσιν τὰ δεινά καί ἐλευθερῶνται ἀπὸ τοὺς πειρασμούς. Ἄλλὰ λέγει: Ἐγνωρίζομεν, δηλοῦσά εἴμεθα πεπεισμένοι, πληροφορημένοι καί ἀπὸ τὴν ἴδιαν τὴν πείραν τῶν πραγμάτων ἐλάβομεν τὰς ἀποδείξεις. Ἐγνωρίζομεν ὅτι δι' ὄσους ἀγαποῦν τὸν Θεόν τὰ πάντα συνεργοὺν πρὸς τό ἀγαθόν.

Πόσῃ δυνάμει δέν ἔχει ἡ μικρὰ αὐτὴ φράσις; Ἐ Τὰ πάντα συνεργοὺν εἰς τό ἀγαθόν, λέγει. Ἐ Μὴ νομίσης ὅτι ἐδῶ πρόκειται διὰ τὰ χρηστά μόνον, οὔτε νά ὑπολογίσης μόνον τὴν ἀνεσιν καί τὴν εὐκολίαν, ἀλλὰ καί τὰ ἀντίθετα, ὅπως τὰ δεσμητήρια, τὰς θλίψεις, τὰς ἐπιβουλάς, τὰς καθημερινὰς ἐφοδούς καί τότε: θά ἴδῃς μέ ἀκρίβειαν τὴν δύναμιν τοῦ ρητοῦ. Καί διὰ νά μὴ ὀδηγήσω μακρὰν τὴν ἀγάπην σας, θά σᾶς ὀπενθυμίσω, ἂν βέλτετε, μερικὰ ἀπὸ ὄσα συνέδησαν εἰς ἐκεῖνον τὸν μακάριον καί θά ἴδῃτε τὴν ἰσχὺν τοῦ ρητοῦ.¹² Ἐ Περιερχόμενος παντοχοῦ, σπεύρων τὸν λόγον τῆς εὐσεβείας, ἐκτρέφωμν τὰ ἀγκάθια, ἐδιόξετο νά στείρῃ τὴν ἀλήθειαν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ καθενός. Ἐφθασε λοιπόν εἰς κάποιον πάλιν τῆς Μακεδονίας καί, ὅπως μὲς διηγείται ὁ μακάριος Λουκάς, ὁ συγγραφεὺς τοῦ διβλίου τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων, συνήτησε μίαν δοῦλυν, ἡ ὁποία εἶχε πνεῦμα πονηρὸν καί δέν τῆς ἦτο εὐκόλιον νά σωπῆσῃ. Αὐτὴ περιεφέρετο παντοῦ καί ἤθελε νά φανεί-

ρώση την παρουσίαν των διὰ τοῦ δαίμονος. Οἱ ἀπόστολοι ὡσάν μὲ μαστίγιον, μὲ λόγον καὶ πρόσταγμα, τὴν ἡλευθέρωσαν ἀπὸ τῶν δαίμων τὸν πονηρῶν. Ἐπρέπε λοιπὸν οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως νὰ βλέπουν ὡς εὐεργέτας καὶ σωτήρας τοὺς ἀποστόλους καὶ νὰ τοὺς ἀνταμείβουν διὰ τὴν τόσην εὐεργεσίαν μὲ παντοειδῆς περιποιήσεις. Ἐ Αὐτοὶ ὁμῶς τοὺς ἀντήμεψαν μὲ τὰ ἐντελῶς ἀντίθετα καὶ ἔκουσε μὲ ποίον τρόπον. «Βλέποντες οἱ κύριοι τῆς ἑσχάτου τὴν ἐπιθεσίαν τῆς ἐργασίας τῆς, συνέλαβον τὸν Παῦλον καὶ τὸν Σίλαν, τοὺς μετῆγαγον ἐνώπιον τῶν ἀρχόντων εἰς τὴν ἀγορὰν, τοὺς ἔφεραν ἐνώπιον τῶν στρατηγῶν καὶ τοὺς κατέφεραν πολλὰ κτυπήματα. Τοὺς ἔβαλον κατόπι εἰς τὴν φυλακὴν καὶ παραγγείλαν εἰς τὸν δεσμοφύλακα νὰ τοὺς προσέχη πολὺν».

Εἶδατε ἢ ὑπερβολικὴν κακίαν εἶδειν αἱ κάτοικοι τῆς πόλεως ἐκείνης; Εἶδατε τὴν ὑπομονὴν καὶ τὴν καρτερίαν τῶν ἀποστόλων; Περιμένετε ὀλίγον καὶ δὴ ἴδητε καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ. Σοφὸς καὶ ἐφευρετικὸς Ὁ ὁσως εἶναι, δὲν λύει τὰ δεινὰ ἀπὸ τὴν ἀρχὴν καὶ ἐν προομίῳ, παρὰ μόνον ὅταν αὐξηθῶν ὀλεῖ αἱ ἀντιεσθῆτες καὶ φανῆ ἔκ τῶν πραγμάτων ἡ ὑπομονὴ τῶν ἀγωνιστῶν του, ὅποτε δεσνύει καὶ τὴν ἰσικὴν του δύναμιν. Καὶ διὰ νὰ μὴ ἔχη νὰ λέγῃ κανεὶς ὅτι διὰ τοῦτο ὁμοῦν εἰς τοὺς κινδύνους πιστεύοντες ὅτι δὲν θὰ πάθουν τίποτε τὸ δυσόφρετον, ὁ Θεὸς ἀφήνει καὶ μερικῶς εἰς τὰ δεινὰ, μεταχειριζόμενος κάποια μυστικὴν σοφίαν καὶ ἄλλους ἔξαρπάζει ἀπὸ αὐτά. Καὶ διὰ νὰ μάθῃς μὲ ὅλα αὐτὰ τὴν ὑπερβολικὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ καὶ ὅτι ἐπιφύλασσαν μεγαλύτερας ἀμοιβὰς ἐπιτρέπει ἔτσι νὰ ἐπιπέμνεται τὰ δεινὰ. Ἐτοι κάμνει καὶ εἰς τὴν παροῦσαν περιπέτωσιν. Μετὰ **Δ** τὴν τόσην θαυματουργίαν καὶ εὐεργεσίαν ποῦ ἐπέδειξαν οἱ ἀπόστολοι ἀποδιώκοντες τὸν ἀναίσχυντον ἐκείνον δαίμονα, ἐπέτρεψε καὶ νὰ μαστιγωθῶν καὶ νὰ ριφθῶν εἰς τὸ δεσμοτήριον. Ἀπὸ ἐξῆς μάστιγα ἀποβενκνύεται ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ τοῦτο ὁ μακάριος ἐκεῖνος ἔλεγεν: «Θὰ καυχῆθῶ γλυκύτατα διὰ τὸς ἀσθενείας μου διὰ νὰ μὲ προστατεύσῃ ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ». Καὶ περαιτέρω: «Ὅταν ἀσθενῶ, τότε εἶμαι δυνατός», ὀνομάζων ἀσθενεῖν τοὺς ἀλλοπαλλήλους πειρασμούς. Ἄλλ' ἴσως ἀπορήσῃ κανεὶς διὰ ποίον λόγον ἐξεδίωξαν τὸν δαίμονα, ἀραὸ δὲν εἶπε τίποτε

3. Πράξ. 16, 19 - 29.
4. Β' Κορ. 12, 9 - 10.

ἐναντίον των, ἀλλὰ μάλλον ἐφανερώνη τὴν παρουσίαν των. Διότι ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἐφώνωσεν ὁ δαίμων λέγων: Ἐ «Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ εἶναι δοῦλοι τοῦ Ὑψίστου οἱ ὅποιοι μᾶς ὑποβενκνύουν τὴν ἔδον τῆς σωτηρίας». Μὴ παρανευθῆς, ἀγαπητέ. Καὶ τοῦτο εἶναι δείγμα τῆς ἀποστολικῆς συνέσεως καὶ τῆς χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Καὶ ἐάν δὲν ἐξεστόμωζεν οὔτε λέξιν ἐναντίον των ὁ δαίμων, διὰ νὰ μὴ γίνῃ πλέον ἀξιοτίμος ἐκ τούτου καὶ παρασύρῃ τοὺς ἀπειθετάτους καὶ εἰς ἄλλας περιπτώσεις, διὰ τοῦτο τοῦ ἔκλεισεν τὸ στόμα καὶ τὸν ἐξεδίωξεν, μὴ ἐπιτρέπων εἰς αὐτὸν νὰ φιλῆ ὑπὲρ τὴν ἀξίαν του. Αὐτὸ δὲ τὸ ἔκοιμε ἀκολουθῶν τὸν Κύριόν του, ¹³ Ἀ ἐπειδὴ καὶ ἐκείνον τὸν ἐπληροῖον οἱ δαίμονες καὶ τοῦ ἔλεγον: «Γνωρίζομεν ποίος εἶσαι, ὁ ἀκλεκτός τοῦ Θεοῦ». Καὶ ὁμῶς τοὺς ἐξεδίωξεν, ἔστω καὶ ἐν ὠμίῳν ἔτσι. Αὐτὸ δὲ ἐγένετο προκειμένου νὰ καταγγελοῦν οἱ ἀναίσχυντοι Ἰουδαῖοι, διότι ἐκείνοι βλέποντες θαύματα καθὲ ἡμέραν καθὼς καὶ ἔπειρα παράδοξα γεγονότα, ἠπίσταν, ἐνὸ οἱ δαίμονες τὸ ἐγνωρίζον καὶ ὠμολόγουν τὸν Χριστὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ.

Ἄλλ' ὅς ἐπανελάθωμεν εἰς τὴν ροὴν τοῦ λόγου μας. Διὰ νὰ πεισθῆτε λοιπὸν ὅτι διὰ τοὺς ἀγαπῶντας τὸν Θεὸν τὰ πάντα συνεργοῦν εἰς τὸ ἀγαθόν, εἶναι ἀνάγκη νὰ σᾶς διαβάσω δλόκληρον τὴν ἱστορίαν, διὰ νὰ μάθῃτε καὶ ἀπὸ ἐξῆς, ὅτι μετὰ τὰ κτυπήματα, μετὰ τὸ δεσμοτήριον τὰ πάντα μετεβλήθησαν ἐπ' ἀγαθὸ χάρις εἰς τὸν Θεόν. **Β** Ἄλλ' ὅς ἴδωμεν πῶς τὸ παρουσιάζει αὐτὸ ὁ μακάριος Λουκάς: «Μόλις ὁ δεσμοφύλαξ ἔλαθε τὴν παραγγελίαν, τοὺς ἔβαλεν εἰς τὴν ζωτικὴν πτέρυγα τῆς φυλακῆς καὶ ἐδέσμευσε τὰ πόδια των μὲ τὸ ξύλον». Κοίταξε πῶς τὰ δεινὰ ἀξάνονται, διὰ νὰ γίνῃ πλέον ἀξιοθαύματος καὶ ἡ ὑπομονὴ τῶν ἀποστόλων καὶ διὰ νὰ καταστῇ ὀλοφάνερη ἡ ἀνεπίκτητη δύναμις τοῦ Θεοῦ εἰς πάντα. Ἄκουσε λοιπὸν καὶ τὰ ἐπόμενα. Συνεχίζει ὁ Λουκάς: «Κατὰ τὸ μεσονύκτιον ὁ Παῦλος καὶ ὁ Σίλας προσήχοντο καὶ ὕμνον τὸν Θεοῦ». Κοίταξε ψυχὴν δυνατὴν, κοίταξε καθαρὰν διάνοιαν. Ἄς μὴ τὸ περᾶσωμεν θιαστικὰ, ἀγαπητοί, τὸ λεχθέν. Διότι δὲν μᾶς ἐπείστανε ματαίως καὶ τὴν ὥρον λέγων **Γ** «κατὰ τὸ μεσονύκτιον», θέλων οὕτω νὰ δείξῃ ὅτι ὅταν ρί ἄλλοι εἰ-

5. Πράξ. 16, 17.
6. Λουκ. 4, 8.
7. Πράξ. 16, 24.
8. Ἐπίλυσις Θεοῦ ἕως ἀνεπίκτου τὰ πόδια τοῦ καταδίκου.
9. Πράξ. 16, 25.

ναι θυσιολογούμενοι εἰς γλυκῶν ὕπνων καὶ τὰ θλιβερά των εἶναι κλειστά καὶ μάστιγα αὐτῶν ποῦ ἔχουν τραβήξει πολλά καὶ ἔχουν ἀνάγκη ἐκείνην τὴν ὥραν ἀπὸ τῶν ὕπνων, τότε, λέγει ὁ Λουκάς, ὅταν ἡ βασιλεία τοῦ ὕπνου ἀπλωθεῖται πανταῶς, τότε ἀκριβῶς ἐκεῖνοι προσήχοντο καὶ ὤμουν τὸν Θεόν, παρέχοντες μέγα δῆγμα τῆς πρὸς αὐτὸν ἀγάπης των. "Ὅπως ὅταν ἡμεῖς, ἐνοχλούμενοι ἀπὸ σωματικῶν πόνους, ἐπιζητοῦμεν τὴν συναναστροφήν τῶν ἰδικῶν μας ἀνθρώπων, προκαλούμενοι ἢ παρηγορηθόμενοι ἀπὸ τὸν πολλὸν πόνον συναμιλούμενοι μαζί των, εἶσι καὶ οἱ ἄγιοι ἐκεῖνοι φλεγόμενοι ἀπὸ τὴν ἀγάπην των πρὸς τὸν Θεόν Ὡ καὶ ψάλλοντες τοὺς ἱεροὺς ὕμνους, δὲν ἀντελαμβάνοντο καθόλου τοὺς πόνους των, ἀλλὰ προσηλώνοντο ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν δέσπιν καὶ ἑκαλλοὺ τοὺς θαυμαστοὺς ὕμνους των, εἶσι ὥστε τὸ δεσμητήριον μετεβάλλετο εἰς Ἐκκλησίαν καὶ ὅλος ὁ τόπος ἠγιαζέτο ἀπὸ τὴν ὁμωδίαν τῶν ἁγίων ἐκείνων. Καὶ ἐκεῖ νὰ ἐδλετες θαυμαστά καὶ παράδοξα πράγματα: ἀνθρώπους δεμένους εἰς τὸ ξύλον καὶ ὅμως νὰ μὴ ἐμποδίζονται εἰς τὴν ὁμωδίαν των. "Ὅποιος εἶναι ἀγρυπνὸς καὶ μὲ καθαρὸν τὸν νοῦν καὶ ἔχει φλογερὸν πόθον πρὸς τὸν Θεόν, τίποτε δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὸν ἐμποδίσῃ εἰς τὴν ἐπικοινωνίαν του μὲ τὸν Κύριον. «Ἐγὼ εἶμαι Θεὸς ποῦ προσεγγίζω καὶ ἄχι μακρινός»,¹⁰ λέγει ὁ προφήτης. Καὶ ἀλλαχῶ ἐπίσης: Ἐ «Ἐγὼ ὁμιλεῖς εἰσέτι, ἀπαντῶ: Ἐγὼ εἶμαι».¹¹ Ἄν ὑπάρχῃ καθαρὸς νοῦς, ὁ λογισμὸς ἀποκτῆ πτερά καὶ ἀπαλλάσσεται, ὡς εἴπωμεν, ἀπὸ τὰ δεσμὰ του μὲ τὸ σῶμα καὶ πετᾷ πρὸς τὸ ποθεύμενον καὶ θλίπει ἀπὸ ὑψηλὰ τὴν γῆν καὶ γενόμενος ἀνώτερος τῶν ὁσων θλίπει, διδύκεται νὰ προσεγγίσῃ τὸν Θεόν, πράγμα ποῦ συμβαίνει καὶ εἰς τὴν περιπτώσιν τῶν ἁγίων τούτων.

Κοίταξε λοιπὸν τὴν ἀμεινον ἐνέργειαν τῶν ὕμνων καὶ πῶς, ἐνῶ ἦσαν δεμένοι εἰς τὸ ξύλον¹² Ἀ καὶ ἀναμειγμένοι μὲ ἀπατεῶνας καὶ ἄλλους δεσμούς, ἄχι μόνον καθόλου δὲν ἐδλάθησαν, ἀλλὰ ἀντιθέτως ἔλαμψαν περισσότερο καὶ μὲ τὸ φῶς τῆς ἀρετῆς των κατηύγασαν ὅλους ὅσοι κατώκουν εἰς τὸ δεσμητήριον. Ἡ ἡχώ τῶν ἱερῶν ἐκείνων ὕμνων εἰσερχομένη εἰς τὴν ψυχὴν κάθε δεσμώτου, τὴν μετέπλαττε καὶ τὴν ἠλάσσε κατὰ κάποιον τρόπον. «Καὶ ἔξαφνα, συνεχίζει ἡ Γραφή, ἔγινε μέγας σεισμός ὥστε νὰ

10. Ἱερειῖ 23, 23.
11. Ἦα 58, 9.

δισσαλευθοῦν τὰ θεμέλια τοῦ δεσμητηρίου καὶ ὅλοι οἱ θύραι ἠνοιχθῶσαν παραχώρημα καὶ ἐλύθησαν ὅλοι τὰ δεσμὰ».¹³ Εἶδες τὴν δύναμιν τῶν ὕμνων πρὸς τὸν Θεόν; "Ὅχι μόνον αὐτοὶ ποῦ μετεχειρίσθησαν τοὺς ὕμνους ἀπῆλυσαν παρηγορίαν, ἀλλὰ ἔκαστος ὥστε νὰ λυθοῦν τὰ δεσμὰ ἑαυτοῦ. Ἡ δὲ νὰ ἀποδειχθῇ ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ γεγονότα ὅτι «ὅς ὅσους ἀγαποῦν τὸν Θεόν τὰ πάντα συνεργοὺν πρὸς τὸ ἀγαθόν». Ἰδοὺ καὶ τὰ πλήγματα καὶ τὸ δεσμητήριον καὶ τὸ ξύλον καὶ ὁ συμφυρμὸς μετὰ τῶν ἡμιῶν γίνεται ἀφανὴ αἰσίας ἐκθάσεως καὶ ὑπόθεσις ἀγαθῶν ἄχι δι' αὐτοὺς μόνον, οὔτε διὰ τοὺς δεσμώτας ποῦ κατοκοῦν τὸ δεσμητήριον, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτῶν τῶν δεσμοφύλακα.

"Ὁ δεσμοφύλαξ, λέγουν οἱ Πράξεις, ἐξύπνησε καὶ ἐλέπων τὰς θύρας τῆς φυλακῆς καὶ ἔχουν ἀνοιχθῆ, ἐπράθηξε ἓνα μαχαίρι καὶ ἠθέλησε νὰ αὐτοκτονήσῃ, νομίζων ὅτι ἐδραπέτευσαν οἱ δεσμώτας».¹⁴ Κοίταξε ἐδῶ τὴν φιλιανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ ποῦ ὑπερβαίνει πᾶσαν λογικὴν. Ὡ διὰ ποῖον λόγον ὅλα αὐτὰ γίνονται γύρω εἰς τὸ μεσσηνικόν; Διὰ κανένα ἄλλου λόγον, παρὰ διὰ νὰ ρυθμισθῇ τὸ γεγονὸς ἐν ἡσχίᾳ καὶ διὰ νὰ διαπραγματευθοῦν τὴν σωτηρίαν τοῦ δεσμοφύλακος. "Ὅταν γίνων ὁ σεισμός καὶ θνοῖσαν οἱ θύραι, ἐλύθησαν τὰ δεσμὰ ὅλων τῶν φυλακισμένων καὶ ὅμως κανένας των δὲν συνέβη νὰ δραπέτευσῃ. Κοίταξε ἐπίσης ἐδῶ καὶ ἄλλη σοφὴν ἐνέργειαν τοῦ Θεοῦ. Ἐνῶ ἔγιναν τὰ πάντα, ὁ σεισμός, τὸ θνοῖσμα τῶν θυρῶν, διὰ νὰ μάθουν ὅλοι δι' ἔργων πᾶσαν ἀξίολογοὶ ἦσαν αὐτοὶ ποῦ τότε ἐκραποῦντο εἰς τὸ δεσμητήριον, καὶ ἄχι οἱ τυκόντες, ἐν τοῦτοις κανεὶς δὲν ἐδραπέτευσεν, διὰ νὰ μὴ ὑπάρχῃ αἰτία νὰ κινδυνεῦσῃ ὁ δεσμοφύλαξ. Τὸ ἐτι Ὡ τοῦτο ἴπο ἀληθῆς, ἄκουσέ το' μόλις ὁ δεσμοφύλαξ ὤπαιπτεῦθη ὅτι μερικὸι ἐδραπέτευσαν, κατεφρόνησε τὴν ζωὴν του. Ἐπράθηξε, λέγει ἡ Γραφή, μάχαيران καὶ εἶχεν ὡς σκοπὸν ν' αὐτοκτονήσῃ. Ἀλλὰ ὁ παντοῦ καὶ πάντοτε νηφάλιος καὶ ἐπαγρυπνῶν μακάριος Παῦλος μὲ τὴν φωνὴν του ἐξήρασαν ἀπὸ τὸν λάρυγγα τοῦ θηρίου τὸ ἀρνίον. "Ἐβαλε μίαν δυνατὴν φωνὴν καὶ εἶπε: «Μὴ κἄνης κανένα κακὸν εἰς τὸν ἑαυτοῦ σου. "Ὅλοι εἶμεθα ἐδῶ».¹⁵ Ὡ ὑπερβολὴ ταπεινοφροσύνης! Δὲν τὸ ἐπῆρε ἐπάνω του δι' ὅσα ἔγινον, δὲν ἐστράφη ἐναντίον τοῦ δεσμοφύλακος, δὲν κατεδέχθη ἢ νὰ εἰπῇ μεγάλα

12. Ἦα 16, 26.
13. Ἦα 16, 27.
14. Πράξ 16, 25.

λόγια. Ἄλλα κατέταξε τὸν ἑαυτὸν του μὲ τοὺς δεσμώτας καὶ τοὺς κακοῦργους καὶ τοὺς δημίους λέγων: Ὅλοι εἴμεθα ἐδῶ. Εἶδες πόση εἶναι ἡ ταπεινοφροσύνη του καὶ ὅτι δὲν ἐξεχώριζε τὸν ἑαυτὸν του ἀπὸ τοὺς κακοῦργους τῆς φυλακῆς; Κοίταξε ὅτι καὶ ὁ δεσμοφύλαξ ἦλθε πλησίον του ὅχι ὅπως αὐτοὶ οἰοῦντο ἔκ τῶν ἄλλων. «Ἐλαβε βάρος καὶ ἀπὸ ἐξήγησε φῶτα ἔτρεξε μέσα καὶ γεμάτος τρόμον ἔπεσε εἰς τὰ πόδια τοῦ Παύλου καὶ τοῦ Σίλα καὶ ἀφοῦ τοὺς ἐπράθηξεν ἔξω, εἶπε: «Κύριοι, τί πρέπει νὰ πράξω διὰ νὰ σωθῶ;».¹³⁵ Ἄ Εἶδατε πῶς δι' ἄσους ἀγαποῦν τὸν Θεὸν τὰ πάντα συνεργοὶν εἰς τὸ ἀγαθόν; Εἶδατε πῶς διελύθη ἡ μηχανορραφία τοῦ διαβόλου; Πᾶς ἔγινεν ἀχρηστα τὰ τεχνάσματά του; Ἐπειδὴ ἐδίωξαν τὸν δαίμονα, αὐτὸς κόνιωσε νὰ ρηθῶν εἰς τὴν φυλακὴν, πιστεύον ὅτι ἔτσι θὰ ἐμποδίσῃ τὸν δρόμον τοῦ κηρύγματός των. Ἄλλα καὶ τὸ δεσμητήριον, ἴδού, ἔγινε δι' αὐτοὺς ἀφανὴ πνευματικῆς ἐκμεταλλεύσεως.

Ἄρα καὶ ἡμεῖς, ἂν εἴμεθα νηφάλιοι, ὅχι μόνον ὅταν εὐρισκόμεθα ἐν ἀνάσει, ἀλλὰ καὶ ἐν θλίψεσι, τότε θὰ κερδίσωμεν περισσότερα παρὰ εὐρισκόμενοι ἐν ἀνάσει. Ἡ ἀνεσις, ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον, ἔμας κἀμνει ραθυμώτερος, ἐνῶ ἡ θλίψις μᾶς προδιαθέτει νὰ εἴμεθα νηφάλιοι, μᾶς ἀξιώνει καὶ τῆς θείας βοηθείας, καὶ μάλιστα ὅταν λόγῳ τῆς ἐλπίδος μας πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὴν ὑπομονὴν μας γυμνάζωμεν καὶ τὴν καρτερίαν εἰς ὅλας τὰς ἐπερχομένας θλίψεις.

Ἄς μὴ πανώμεν, λοιπὸν, ὅταν θλιδῶμεθα, ἀλλὰ μάλλον ἂς χαίρωμεν. Αὐτὸ εἶναι ἡ ἀφετηρία τῆς εὐδοκίμησέως μας. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν: γνωρίζομεν ὅτι δι' ἄσους ἀγαποῦν τὸν Θεὸν τὰ πάντα συνεργοὶν πρὸς τὸ ἀγαθόν. Ἄλλ' ἂς ἴδωμεν τὴν φλογερὰν ψυχὴν τῶν ἁγίων αὐτῶν. Μόλις ἤκουσαν τὸν δεσμοφύλακα νὰ λέγῃ «τί πρέπει νὰ πράξω διὰ νὰ σωθῶ;», μήπως ἐβίστασαν ἢ μήπως Ἐ ἀνέβαλον; Μήπως ἠμέλησαν νὰ τὸν κατηγήσαν; Οὐδὲ μὴ. Ἄλλα τί τοῦ εἶπεν; «Πίστευετε εἰς τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ θὰ σωθῆς καὶ οὐ καὶ ὅλον τὸ σπιτικόν σου».¹³⁶ Κοίταξε φροντίδα ἀποστολικήν. Δὲν ἀρκοῦνται εἰς τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ, ἀλλὰ μέσῳ ἐκείνου θέλουν νὰ σαγητεύσων καὶ ὅλους τοὺς ἰσικούς του εἰς τὸν λόγον τῆς εὐεθείας, δίδοντες καιρίον πλῆγμα εἰς τὸν διάβολον. «Καὶ ἐβοηθήσθη αὐτὸς καὶ ὅλοι οἱ ἰσικοὶ του παραχρῆμα καὶ ἐ-

135. Πρᾶξ. 28, 31.
136. Πρᾶξ. 16, 30.

χάρηκεν ὅλο τὸ σπῆτι μὲ τὸ νὰ πιστεύῃ εἰς τὸν Θεόν».¹⁷ Ἀπὸ τὸ παράδειγμα αὐτὸ διδασκόμεθα νὰ μὴ ἀναβάλλωμεν καθόλου εἰς τὰ πνευματικὰ ζητήματα, Ἐ ἀλλὰ νὰ θεωρῶμεν πάντοτε κατὰλληλον τὸν καιρὸν. Ἄν παρ' ὅλων τοῦ ἤτο νύκτα οἱ ἅγιοι αὐτοὶ δὲν ἐδέχθησαν ν' ἀναβάλουν, ποῖον δικαιολόγιον θὰ φέρωμεν ἡμεῖς ἂν, εἰς ἄλλην ὥραν, ἀναβάλλωμεν ἕνα πνευματικὸν κέρδος;

Εἶδες πῶς τὸ δεσμητήριον ἔγινεν ἐκκληρία; Εἶδες πῶς τὸ καταγώνιον τῶν δημίων ἀνεδείχθη εἰς οἶκον προσευχῆς καὶ νὰ τελεῖται ἐκεῖ μυσταγωγία; Αὐτὸ θὰ εἴπῃ νὰ εἶσαι νηφάλιος καὶ μηδέποτε νὰ ὑποτιμᾷς τὰ πνευματικὰ κέρδη, ἀλλὰ νὰ κἀμνης κάθε ὥραν καὶ στιγμὴν κατὰλληλον δι' αὐτὴν τὴν συναλλαγὴν. Καλῶς λοιπὸν ἔλεγεν ὁ μακάριος γράφων ὅτι δι' ἄσους ἀγαποῦν τὸν Θεὸν τὰ πάντα συνεργοὶν εἰς τὸ ἀγαθόν.

Σὰς παρακαλῶ αὐτὴν τὴν ρῆσιν νὰ τὴν χαράξωμεν καὶ ἡμεῖς εἰς τὸ μυαλὸν μας Ἐ καὶ αὐδέποτε νὰ στενοχωροῦμεθα, ἂν περιπέσωμεν εἰς λυπηρὰς περιστάσεις εἰς αὐτὸν τὸν βίον, ἢ συμφορὰς ἢ ἀσθενείας σωματικῆς ἢ αἰ ἀλλας λυπηρὰς καταστάσεις. Ἄς χρησιμοποιοῦμεν πολλὴν φιλοσοφίαν καὶ ἄς ἀνδύωμεν εἰς κάθε πειρασμόν, γνωρίζοντες ὅτι ὅταν εἴμεθα νηφάλιοι δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν κέρδος ἀπὸ παντοῦ καὶ περισσότερον ἀπὸ τοὺς πειρασμούς, παρὰ ἀπὸ τὰς ἀνάσεις. Καὶ ἂς μὴ λησμονοῦμεν ποτε ὅτι τὸ κέρδος τῆς ὑπομονῆς εἶναι μέγα, ἀλλὰ οὔτε νὰ λαμβάνωμεν ἐγθρικήν στάσιν πρὸς ἄσους μᾶς φέρουν εἰς τὸν πειρασμόν.¹³⁸ Ἄ Διότι ἂν καὶ ἐκεῖνοι πραγματῶνουν τὸ σκοπὸν των καὶ ὁ καιρὸς Κύριος ὁμοῦ ἐπιτρέπει νὰ κερδίσωμεν καὶ διὰ τοῦτον ἀπὸ τὸ πνευματικόν μας ἐμπόριον καὶ ἔτσι νὰ λάβωμεν τὸν μισθὸν τῆς ὑπομονῆς μας.

Ἐάν λοιπὸν, ἠμπορέσωμεν νὰ ὑποφέρωμεν εὐχαρίστως τὰ ἀντίξοα, θὰ διαλύσωμεν ἕνα ὅχι μικρὸν μέρος τῶν ἁμαρτιῶν μας. Ἐάν διὰ τὸν θησαυρὸν αὐτὸν καὶ διδάσκωμεν τῆς οἰκουμένης ποῦ λέγεται Παῦλος, ὁ Κύριος ἠνείχτο νὰ περιπίπτῃ καθημερινῶς εἰς κινδύνους, χωρὶς νὰ παραμελῇ τὸν ἀγωνιστὴν του, Ἐ ἀλλὰ ἀντιθέτως τοποθετῶν ἐνώπιόν του μεγαλύτερα ἐμπόδια, προκειμένου νὰ κάμῃ τοὺς στεφάνους τοῦ λαμπρότερου, τί νὰ ἐπιμνησθῆμεν ἡμεῖς, ποῦ εἴμεθα γεμάτοι ἀπὸ ἄπειρα ἁμαρτήματα καὶ δι' αὐτὸ πολλὰκις περιπίπτωμεν εἰς τοὺς πειρασμούς, προκειμένου νὰ δώσωμεν λογαριασμὸν διὰ τὰς ἁμαρτίας μας

17. Πρᾶξ. 16, 28 - 34.

ἐβδὶ καὶ ὡς ἀξιοθώμεν μικρὰς φιλανθρωπίας κατὰ τὴν φοβερὰν ἐκείνην ἡμέραν τῆς κρίσεως καὶ ὡς ἀπολαύσωμεν τὰ ἀνεπίπρωτα ἀγαθὰ:

Αὐτὸ ὅς τὰ συλλογισθόμεν μέσα μας Ἐ καὶ ὅς ἀνθέξαμεν μὲ γενναϊότητα πρὸς πάντα, προκειμένου καὶ νὰ δεχθώμεν ἀπὸ τὸν φιλάνθρωπον Θεὸν τῆς ὑπακοῆς τὸν μισθὸν καὶ τὸ πλήθος τῶν ἀμαρτημάτων μας νὰ μειώσωμεν καὶ νὰ ἐπιτύχωμεν τὰ αἰώνια ἀγαθὰ μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον μετὰ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀντίκει ἡ δόξα, ἡ δύναμις καὶ ἡ τιμὴ νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ

Α ΕΙΣ ΤΟ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΝ ΠΡΩΤΟΝ,

«ΔΕΥΘΕΡΩΝ ΝΑ ΑΓΝΩΣΤΗ ΣΕΙΣ, ΑΔΕΛΦΟΙ, ΟΤΙ ΟΙ ΠΡΟΠΑΤΟΡΕΣ ΚΑΙ ΙΣΡΑΗΛΙΤΑΙ ΟΛΟΙ ΗΣΑΝ ΥΠΟ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ ΚΑΙ ΗΠΟΣΤΑΣΙΑΝ ΤΗΣ ΝΕΦΕΛΗΣ ΚΑΙ ΘΑΟΙ ΗΞΙΩΘΗΣΑΝ ΝΑ ΠΕΡΑΣΟΥΝ ΑΣΦΑΛΩΣ ΔΙΑ ΜΕΣΟΣ ΤΗΣ ΕΙΤΡΕΙΑΣ ΘΑΛΑΣΣΗΣ.»

Οἱ ναῦται ἀγαποῦν περισσότερο ἐκεῖνο τὸ μέρος τοῦ πελάγους, ὅπου ὑπάρχουν πολλοὶ λιμένες καὶ νῆσοι. Διότι τὸ ἄλιμενον πέλαγος, ἀκόμη καὶ ἂν ἔχη γαλήνην, προκαλεῖ τρόμον εἰς τοὺς ταξιδιώτας. Ὅπου δὲ ὑπάρχουν ὄρμιοι καὶ ἄκται καὶ ἐκτεταμένοι αἰγιαλοὶ, πλέουν μὲ μεγάλην ἀσφάλειαν. Ἐ Διότι καὶ ἂν Ἰδοῦν τὴν θάλασσαν τρικυμιαμένην δι' ἄλιγον, καθὼς εὐρίσκουν πρόχειρον καταφύγιον, δύνανται ταχέως καὶ εὐκόλως ν' ἀπαλλαγῶν ἀπὸ τοῦ ἐπιχειμένου κινδύνου. Διὰ τοῦτο, ὄχι μόνον ὅταν πλέουν πλησίον λιμένων, ἀλλὰ καὶ ἂν εὐρεθοῦν μακρὰν εἰς τὰ ἀνοικτά, δέχονται μεγάλην παρηγορίαν ἀπὸ αὐτὴν τὴν θεοῦ τῆς ἀκτῆς. Διότι συνήθως ἐν ἐνδυναμῶνι ὀλίγον τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἡ ἐμφάνις ἐκ τοῦ μακρόθεν μίᾳ κορυφῆς ὄρους, καὶ κατὰ ἀνερχόμενος καὶ ποιμένα προβάτων ποῦ βόσκου εἰς τὰς ὑπερείας, Ὅταν δὲ εἰσέλθουν καὶ εἰς αὐτὸ τὸ στόμιον τοῦ λιμένος, τότε ἀπολαμβάνουσι δὴν τὴν χάριν. 22⁹ Ἀ Διότι τότε ἀφίνουσιν καὶ τὸ κοῦπι καὶ περιδρέχουσι μὲ πόσιμον ὕδωρ τὰ σώματά των, τὰ ὅποια εἶναι πιασμένα ἀπὸ τὴν ἄλμην, καὶ ἀφοῦ ἐξέλθουν εἰς τὴν ἀκτὴν καὶ παραμείνουν εἰς τὴν ξερὰν δι' ὀλίγον μὲ τὰ σώματα γυμνά, ἀποβάλλουσι δὴν τὴν ταλαιπωρίαν ἀπὸ τοῦ πλοῦν.

Ὅπως λοιπὸν ἐκεῖνοι ἀγαποῦν κυρίως αὐτὸ τὸ μέρος τῆς θαλάσσης, διότι προσφέρει αὐτὰς τὰς πικρὰς καὶ συνεχεῖς ἀναπαύσεις, ἔτσι καὶ ἐγὼ ἀγαπῶ κυρίως αὐτὴν τὴν ἐποχὴν, ὄχι διότι εἰμθα ἀπληραγμένοι ἀπὸ τρικυμίας, οὔτε βίῳ ἀπολαμβάνομεν τὸ θέρος, μὲ τὴν γλυκείαν πνοὴν τοῦ ζεφύρου, ἀλλὰ ἐπειδὴ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ἔχαμεν τοὺς πνευματικὰς λιμένας, ποῦ μᾶς δέχονται συνεχῶς, ἐνωσὶ τὰς

πανηγυρείς τῶν ἁγίων μαρτύρων. Ἐπίσης συνήθως οἱ λιμένες δὲν δίδουν τόσον θάρρος εἰς τοὺς ταξιδιώτας, ὅσον δίδουν εἰς τοὺς πιστοὺς αἱ ἐσχαταὶ αὐτῶν τῶν ἁγίων. Διότι οἱ λιμένες ἀπαλλάσσουν ἐκείνους ἀπὸ τῆν ἐξοδὸν τῶν θαλασσίων κυμάτων καὶ τῆν παρατεταμένην κωπηλοσίαν. Ἐνῶ ἡ μνήμη αὐτῶν τῶν ἁγίων συνήθως ἐξαρπάζει τοὺς πιστοὺς, ποὺ μεταβαίνουν εἰς τὴν πανηγυρίαν τῶν μαρτύρων, ἀπὸ τὰ πονηρὰ καὶ ἀκαθάρτα πνεύματα, ἀπὸ ἀτόπου λογισμοῦ καὶ ἀπὸ τῆν μεγάλῃν ζάλην τῆς ψυχῆς. Καὶ ἂν εἰσελθῆ κανεὶς κατεχόμενος ἀπὸ ἀθυμίαν, προερχομένην εἴτε ἀπὸ τὰ πολιτικὰ ἢ τὰ οἰκογενειακά του προβλήματα, τὴν ἀποβάλλει ἄλλην ἐκεῖ καὶ ἀπέρχεται ἑλαφρότερος καὶ εὐδιάθετος, ὅχι διότι ἄφησε τὸ κουπί, ἀλλὰ διότι ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τὸ τιμῶν, ἔτι ἀλλὰ διότι διαλύει τὸ δυσβάστακτον καὶ ποικίλον φορτίον τῆς λήθης, ποὺ προκαλοῦν τὰ καθημερινὰ προβλήματα τῆς ζωῆς, καὶ δέχεται εἰς τὴν ψυχὴν του μεγάλῃν εὐφροσύνην. Καὶ μάρτυρες ὄντων αὐτῶν εἰσαθε εἰς, οἱ ὅποιοι ἐντυφίσητε χθὲς εἰς τοὺς ἄθλους τοῦ μακαρίου Βαρλαάμ καὶ ἐκκιρτήσατε μὲ μεγάλῃν ἀσφάλειαν εἰς τὸν λιμένα ἐκείνου καὶ ἀπεπλύνετε τὴν ἄλμην τῶν δικαίων φροντίδων, διὰ νὰ ἀνακηρύξητε εἰς τὰς οἰκίας σας ἀνάλαρον ἀπὸ τὴν ἱστορίαν ἐκείνου.

Ἄλλὰ Ἰσοῦ πλησιάζει πάλιν ἡ πανηγυρίς καὶ ἄλλων μαρτύρων. Ἐως οὗτοι λοιπὸν φθάσωμεν εἰς τὸν λιμένα ἐκείνου, ἔμπρὸς ἃς μιμηθῶμεν τοὺς θαλασσοπόρους. Καὶ ἔσως ἐκεῖνοι διασχίζουσι τὸ πέλαγος καὶ τραγουδοῦν, διὰ νὰ παρηγορήσων τὸν πόνον των μὲ τὸ τραγοῦδι. Ἐπειὶ καὶ ἡμεῖς ἕως οὗτο φθάσωμεν εἰς τὸν λιμένα ἐκείνου, ἃς ἀρχίσωμεν μερικὸς πνευματικὸς λόγους μεταξὺ μας, μὲ ὄδηγόν τῆς ὥρας αὐτῆς ἑμίλιαν τὸν μακάριον Παῦλον, ἀκολουθοῦντες τὸν δρόμον ποὺ αὐτὸς μᾶς προτάσσει. Ποῖον δρόμον λοιπὸν μᾶς προτάσσει ν' ἀκολουθῶμεν; Τὸν δρόμον διὰ μέσου τῆς ἐρήμου καὶ τῶν θαυμάτων ποὺ συνέβησαν ἐκεῖ. Καὶ πράγματι, σήμερον τὸν ηκούσατε νὰ φωνάζῃ καὶ νὰ λέγῃ: «Δὲν θέλω νὰ ἀγνοήτε σεις, ἀδελφοί, ὅτι οἱ προπάτορές μας Ἰσραηλίται ὄλοι ἤσαν ὑπὸ τὴν ἀσκήν καὶ προστασίαν τῆς νεφέλης καὶ ὄλοι ἠξιώθησαν νὰ περάσωσι ἀσφαλῆς διὰ μέσου τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης. Καὶ ὄλοι μὲ ἐμπιστοσύνην ἠκολούθησαν τὸν Μωϋσῆν καὶ ἠνώθησαν μαζί με αὐτὸν ὡς ἀνὰ διὰ βαπτίσματος, τὸ ὅποιον ἔλαβον, οἱ εἰς ἄλλην κολυμβήσαν, μέσα εἰς τὴν νεφέλην καὶ τὴν θάλασσαν. Καὶ ὄλοι

ἔραγον τὴν αὐτὴν τροφήν τοῦ μάννα, ποὺ τοὺς ἐδίδοτο μὲ ὑπερφυσικὴν ἐνέργειαν τοῦ Πνεύματος. Καὶ ὄλοι ἔπιον τὸ αὐτὸ ποτῶν, τὸ ὅποιον μὲ ὑπερφυσικὴν πνευματικὴν ἐνέργειαν ἀνέβλυσεν. Ἐπίσης ἔπιον ἀπὸ ὑπερφυσικὴν καὶ ἀόρατον πέτραν, ποὺ τοὺς ἠκολούθει, ἡ πέτρα δὲ αὐτῆ ἦτο ὁ Χριστός. Ἄλλὰ καίτοι ἀπήλυσαν ὄλοι των τὰ ἐξαιρετικὰ αὐτὰ προνόμια, μὲ τοὺς περισσοτέρους ἀπὸ αὐτοὺς δὲν εὐφροσύνῃ ὁ Θεός. Διότι ἀγρίωθη ἐναντίον των καὶ ἐστρώθησαν κάτω μερκοὶ εἰς τὴν ἔρημον, χωρὶς νὰ πατήσωσι εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας. Ὅλα δὲ αὐτὰ ἔγιναν προφητικὰ εἰκόνες ποὺ προέλεγαν, τί θὰ συμβῆ καὶ εἰς ἡμᾶς, ὥστε νὰ προσέχωμεν διὰ νὰ μὴ ἐμμεθα ἐπιθυμητὰ κακῶν, καθὼς καὶ ἐκεῖνοι ἐπιθυμήσαν κακὰ καὶ ἐτιμωρήθησαν. Καὶ μὴ γίνεσθε μὲ τὰ εἰδωλόθυτα εἰδωλόθυτα, ὅπως ἔγιναν μερκοὶ ἀπὸ αὐτοὺς, καθὼς ἔχει γραφῆ εἰς τὸ βιβλίον τῆς Ἐξόδου.³ Ἐκάθισεν ὁ λαὸς νὰ φάγῃ καὶ νὰ πῆ καὶ ἐσπώθησαν μετὰ τὸ φαγητὸν καὶ ἐπαίον χαρεύοντες εἰς τὴν καὶ λατρείαν τοῦ μόχου, ποὺ τὸν ἔχον στήσει ὡς εἰδωλὸν των.⁴ Ἀκόμη δὲ ἃς μὴ πορνεύωμεν, καθὼς μερκοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ἐπόρνευσαν καὶ διὰ τωμῆρας τοῦ Θεοῦ ἔπεσαν μερκοὶ εἰς μίαν ἡμέραν εἰκοσι τρεῖς χιλιάδες. Καὶ ἃς μὴ ἐστεροφώμεν τὸν Χριστὸν, ζητοῦντες νὰ δοκιμάσωμεν, ἂν θὰ μᾶς φυλάξῃ ἀπὸ τὸν κίνδυνον τῶν εἰδωλολατρικῶν ἔθιμων ἢ παντοδυναμίας καὶ εὐαπλαγῆς του. Ἐπειὶ τὸν ἐπήρασαν καὶ μερκοὶ ἀπὸ αὐτοὺς καὶ διὰ τοῦτο ἐθανατώθησαν ἀπὸ τὰ φαρμακερὰ δαγκώματα τῶν φιδῶν. Καὶ μὴ γογγύετε εἰς τὰς θλίψεις καὶ δοκιμασίας, καθὼς καὶ μερκοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ἐγογγύσαν καὶ ἐθανατώθησαν ἀπὸ τὸν ἐξολοθρευτὴν ἀγγελόν.⁵

Καὶ φαίνονται μὲν αὐτὰ ὅτι εἶναι σαφῆ, ἂν ὅμως τὰ ἐξέσῃ κανεὶς μὲ προσοχὴν ἐνρίκνεται ἔμπρὸς εἰς ἀπορίας ὅχι συνηθισμένας. Καὶ πράγματι, ἀρίζει νὰ ἐρευνησωμεν πρῶτα διὰ ποῖον λόγον ἐμνημονεύουν ὄλοι αὐτὰς τὰς παλαιὰς ἱστορίας, ἀπὸ ποῖον συνηθισμένον ἐκεῖ ποὺ ὠμίλει διὰ τὰ εἰδωλόθυτα, μετέπεσαν εἰς αὐτὴν τὴν διήγησιν, φέρων εἰς τὸ μέσον ὄλα ὄσα συνέβησαν εἰς τὴν ἐρημον. Ἐπίσης ὁ μακάριος ἐκεῖνος δὲν ὀμίλει ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν, ἀλλὰ μὲ πολλὴν συνέκειαν, ὥστε παντοῦ τὰ ὅτι αὐτοῦ λέγονται νὰ ἔχουν μίαν συμφωνίαν. Διὰ ποῖον λό-

3. Ἐξοδ. 16, 8.

4. Α' Κορινθ. 10, 1-10.

γουν λοιπόν και από πού ώδηγήθη εις αυτήν την Ιστορίαν; Ἐπίπληγτε αὐτοὺς πού ἀπλῶς και ἀπερισκέπτως περιέπιπτον εις τὴν εἰδωλολατρίαν, και ἐτρογγον ἀπὸ μιᾶν τράπεζαν, και δοκιμάσον τὰ εἰδωλόθυτα. Καὶ ἀφοῦ τοὺς εἶδε, ὅτι ἀπὸ τὸ γεγονὸς αὐτὸ θλάπτονται κατὰ τρόπον διπλοῦν, διότι και τοὺς ἀσθενεῖς πλήττονται και οἱ ἴδιοι γίνονται κοινῶναι δαιμόνων, και κατέστειλε πάλυ τὸ φρόνημά των με αὐτὰ πού εἶπε προηγουμένως, και ἀφοῦ τοὺς εἶδασεν, ὅτι ὁ πατὴρ δὲν πρέπει νὰ θλέπῃ μόνον τὸν ἑαυτὸν του, ἀλλὰ και τὸν ἀντίτυπον τῶν πράξεων του εις τοὺς πολλοὺς, διότι ἤθελε νὰ τοὺς ἐπιτείνῃ τὸν φόβον, C φέρει εις τὴν μῆχημ των παλαιᾶς Ιστορίας. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ἐκείνοι ἄπερησανεῖστα, ὡς πιστοὶ, πού εἶχον ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὴν πλῆσιν και ἠκώθησαν νὰ γνωρίσουν τὴν ἀλήθειαν και ἔγιναν κοινῶναι τῶν ἀπορρήτων μυστηρίων και ἐκλήθησαν εις τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, θέλων νὰ δείξῃ, ὅτι αὐτὰ δὲν ὤφελον εις τίποτε, ἂν ἡ ζωὴ των δὲν εἶναι σύμφωνα με τὴν μεγάλην αὐτὴν χάριν, τοὺς διδάσκει με τὴν παλαιᾶν αὐτὴν Ιστορίαν.

Ἀλλὰ και τοῦτο πάλιν εχει ἀνάγκη ἀπὸ μεγάλην διεκρεύσημ. Διὰ ποῖον λόγον δὲν ὀμῖει πρὸς αὐτοὺς χρησιμοποιοῦν τοὺς λόγους τοῦ Χριστοῦ πού εὐρίσκονται εις τὸ εὐαγγέλιον, ὅτε τοὺς ὑπενθυμίζει τὴν κόλασιν; και τὸ ἐξώτερον σκότος, D και τὸν δηλητηριώδη σκώληκα και τὰ αἰώνια δαμά, και τὸ πῦρ πού εχει ἐτοιμασθὴ διὰ τὸν διάβολον και τὰς ἀγγέλους του, και τὸν πριμόν τῶν ὀδόντων και τὰς ἄλλας ἀπορρήτους κολάσεις; Διότι ἔαν ἤθελε νὰ τοὺς φοβίσῃ, ἔπρεπε νὰ τὸ κᾶμῃ αὐτὸ ἐπικαλούμενος τὰ φοδερῶτερα, ὅχι, αὐτὰ πού συνέδησαν εις τὴν ἔρημον. Διότι ἐκείνοι μὲν, ἂν και τιμωρήθησαν, πάντως ἐτιμωρήθησαν ἠπιώτερον και προκαιρῶς και εις μίαν ἡμέραν. Ἐνῶ αὐτοὶ μέλλου νὰ τιμωρηθοῦν με αἰώνιον τιμωρίαν και σκληροτέρου. Διὰ ποῖον λόγον λοιπὸν τοὺς ἐρόβισεν με αὐτὰ, και δὲν ἀνέφερε καθόλου τοὺς λόγους τοῦ Χριστοῦ; Καὶ πράγματι, ἠβόνατο νὰ εἶπῃ πρὸς αὐτοὺς: E Δὲν θέλω νὰ ἀγνωστῆ σεις, ἀδελφοί, ποῖους νόμους ἐθέτισεν ὁ Χριστὸς δι' ἐκείνους πού εἶχον μὲν πίστιν, ἀλλὰ δὲν διάγαυον θῶν ἄριστον. Ἀφοῦ και ἀνθρώπους πού ἔκαμαν θαύματα και ἐπέδειξαν προφητικὴν δύναμιν, τοὺς ἐξεβίωσεν ἀπὸ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν λέγων: «Πολλοὶ θὰ μοῦ εἶπουν κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην τῆς κρίσεως: Κύριε, Κύριε, διὰ τῆς πίστεώς μας εις σὲ ὡς Μεσσίαν και Υἱὸν τοῦ Θεοῦ δὲν εἰγάλαμε δαίμονια; Δὲν

ἐπροφητεύσαμεν; δὲν ἐκάμαμε πολλὰ θαύματα; Καὶ τότε θὰ διακηρύξω καθαρά εις αὐτοὺς, ὅτι οὐδέποτε σεις ἐγνωρίσατε ἰδικούς μου. Φύγετε μακρὸν ἀπὸ ἐμὲ σεις πού ἐργάζεσθε τὴν ἀνομίαν.» Καὶ τὰς παρθένους κατηγόρησεν ὅχι διὰ τὴν πίστιν και τὰ δόγματα, ἀλλὰ διὰ τὴν διεφθαρμένην των ζωὴν και τὴν ἀπανθρωπίαν και τὴν ὠμότητά των.⁴ A τὰς ἀπέκλεισεν ἀπὸ τὸν νομῶνα.⁵ Καὶ ἐκείνον, ὁ ὁποῖος ἦτο ἐνδοδυμένος με ρυπαρὰ ἡμάτια, τὸν ἐξεβίωξε δεκνόν, ὅχι διότι δὲν εἶχον ὀρθὰ δόγματα, ἀλλὰ διότι διῆγε θῶν ρυπαρὸν και ἀκάθαρτον.⁶ Καὶ αὐτοὺς πού διέτοξε νὰ ἀπέλθουν εις τὸ πῦρ πού εχει ἐτοιμασθὴ διὰ τὸν διάβολον και τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, δὲν τοὺς ἔστειλεν ἐκεῖ δι' αὐτὸ, διότι δηλαδὴ εἶχον ἐκπέσει ἀπὸ τὴν πίστιν, ἀλλὰ διότι δὲν ἔκαμαν ποτὲ ἐλεημοσύνην εις κανένα.⁷

ἠβόνατο νὰ τοὺς ὑπανθώμῃ δλ' αὐτὰ και τὰ παρόμοια και νὰ τοὺς εἶπῃ: Δὲν θέλω νὰ ἀγνωστῆ σεις, ἀδελφοί, ὅτι ὅλοι αὐτοὶ και ἐδοπίστησαν και ἐκοινώνησαν τῶν μυστηρίων, και ἐπέδειξαν μεγάλην πίστιν, και εἶχον τελείαν γνώσιν. B Ἀλλὰ ἐπειδὴ δὲν εἶχον και ζωὴν σύμφωνα με τὴν πίστιν, ἐξεβίωθησαν ἀπὸ τὴν βασιλείαν και παρεδόθησαν εις τὸ πῦρ. Διὰ ποῖον λόγον λοιπὸν δὲν εἶπεν αὐτὰ, ἀλλὰ ὅλα αὐτὰ τὰ ἔφησε και εἶπε τὰ ἐξῆς: «Δὲν θέλω νὰ ἀγνωστῆ σεις, ἀδελφοί, ὅτι οἱ προσπατορές μας Ἰσραηλίται ὅλοι ἦσαν ὑπὸ τὴν σκέπην και προστασίαν τῆς νεφέλης;» Καὶ τοὺς ἔφερε εις τὴν μῆχημ τὰ ἔργα τοῦ Μωυσεῦς και ἀπεσιώπησε τὰ σχετικὰ με τὴν θέαν χάριν; Αὐτὸ δὲν τὸ κάμει ἀπερισκέπτως και ἀνευ σοβαροῦ λόγου. Διότι ἦτο πλήρης ἐπὶ πολλὴν σοφίαν.

Ἀλλὰ διὰτι λοιπὸν; Διὰ τοὺς ἐξῆς δύο λόγους. Καὶ διότι ἤθελε νὰ τοὺς διῆρη περισσότερον και νὰ δείξῃ, C ὅτι ἦτο μεγάλη ἡ συγγένεια τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης πρὸς τὴν Καινήν. Ἐπειδὴ δηλαδὴ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους δὲν πιστεύουν εις τὴν γένεσιν τοῦ πυρὸς και δὲν πιστεύου κᾶν ὅτι ὑπάρχει κόλασις, ἀλλὰ νομίζου ὅτι ὁ Θεὸς ἀπλῶς διὰ νὰ ἐμπνεύσῃ φόβον και πρὸς σωφρονισμόν τῶν ἀνθρώπων ἐξετόξευσεν αὐτὰς τὰς ἀπειλάς, τὸν ἀτελείωτον σκώληκα, τὸ δοσκατον πῦρ, τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, ἂν εἰς τὰ γεγονότα τοῦ παρελθόντος δὲν δύνανται νὰ μὴ πιστεύουν. Διότι διὰ πράγματα πού ἐγι-

4. Ματθ. 7, 23-24.

5. Παρβλ. Ματθ. 23, 10-19.

6. Παρβλ. Ματθ. 23, 11-18.

7. Παρβλ. Ματθ. 23, 31.

νον, πῶς είναι δυνατόν νά εἶπη κανείς, ὅτι δέν ἔγιναν; Διά μὲν πράγματα πού οὐδέποτε ἐνεφανίσθησαν οὔτε ἔλαβον ἐμπράκτων ὁπόσων ὑπάρχουν πολλοί πού δυσπιστοῦν, ἐνῶ δι' ἐκεῖνα τὰ ὅποια ὑπῆρξαν καὶ ἔλαβον ἔνα τέλος, ὅσον δυστροπος καὶ φαῦλος καὶ ἄν εἶναι κανένας, ἀκόμη καὶ ἄν τὸ θέλησῃ, δέν θά δυναθῇ ποτέ νά τὰ ἀρνήσῃ. Ἐπί τὰ ἐκεῖνα λοιπὸν πού εἶναι γενικῶς παραδεκτὰ καὶ ἔλαβον ἔνα τέλος, ὡ καὶ τῶν ὁποίων διασώζονται πολλὰ λείψανα, θέλει νά τοὺς κάμῃ νά πιστεύσουν διὰ τὴν δικαίαν κρίσιν τοῦ Θεοῦ, σχεδὸν ὅσων νά τοὺς λέγῃ: Ἄν δέν πιστεύῃς, ὅτι ὑπάρχει ἡ γένηνα, οὔτε ἡ τιμωρία καὶ ἡ κόλασις, ἀλλὰ ὅτι ὁ Θεὸς ἀπλῶς ἠπειλήσεν τὸν ἄνθρωπον μὲ αὐτὰ, ἀναλογισοῦ τότε τὰ παρελθόντα καὶ πιστεῦε εἰς τὰ μέλλοντα. Ἐάν θηλοῦ ὁ Θεὸς εἶναι ὁ ἴδιος, αὐτὸς πού καταβύθωνε καὶ τὰ παρελθόντα καὶ καταβύθωνε καὶ τὰ παρόντα, καὶ τὰ ἐπὶ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ τὰ ἄλλα μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τῆς χάριτος, ὅπως πράγματι εἶναι ὁ ἴδιος, ποῦν λόγῳ δύναται νά ἔχη, ὅστε ἐκεῖνους μὲν, ὅταν ἠμάρτανον, νά τοὺς τιμώρῃ καὶ νά τοὺς κολάσῃ ἡμᾶς δὲ οἱ ὅποιοι πρῶττον αὐτὰ καὶ πολὺ χειρότερα ἀπὸ ἐκεῖνους, νά μᾶς ἀφήσῃ ἀτιμωρητούς;

Ἐρωτῶ λοιπὸν. Ἐ Ἐπόρευσαν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ ἐτιμωρήθησαν; Ἐγγύσσαν καὶ ἐτιμωρήθησαν; Εἶσαι ὑποχρεωμένος νά τὸ παραδεχθῆς. Πῶς λοιπὸν αὐτὸς πού ἐτιμώρησεν ἐκεῖνους, θά παραλείψῃ νά τιμωρῇ σὲ πού ἐτόλμησες τὰ ἴδια ἁμαρτήματα; Ἐάν ἦτο παράλογον. Ἄλλὰ δέν ἐτιμωρήθη εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον; Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς πιστεῦε, ὅτι ὑπάρχει καὶ γένηνα καὶ κόλασις, ἐπειδὴ δέν ἐτιμωρήθη ἐδῶ, εἰς αὐτὴν τὴν ζωὴν. Διότι ἐάν δέν ἐπεφυλάσσετο μία μέλλουσα τιμωρία, δέν θά ἔμενες ποτέ ἀτιμώρητος ἀπὸ τὴν στιγμήν πού ἐτόλμησες τὰ ἴδια παρρησιώματα μὲ ἐκεῖνα τῶν παλαιότερων. Καὶ σὺ λοιπὸν, ὅταν συναντήσῃ κανένα ἀποχαυνωμένον καὶ διαλελυμένον, πού ἡ ζωὴ του εἶναι πολὺ ἀνηθικός καὶ σοῦ εἶπη, ὅτι ὅλα αὐτὰ εἶναι μῦθος, ὅτι δέν ὑπάρχει κόλασις οὔτε γένηνα,²¹² Ἄ ἀλλὰ ἀπλῶς ἠπειλήσεν μὲ αὐτὸ ὁ Θεὸς τοὺς ἀνθρώπους, διότι ἤθελε νά τοὺς φοβίσῃ, λέγε πρὸς αὐτόν: Ἄνθρωπε, δέν πιστεύεις εἰς τὰ μέλλοντα, ἐπειδὴ αὐτὰ δέν φαίνονται, οὔτε ἀπεκαλύφθησαν, οὔτε εὐρίσκονται κάτω ἀπὸ τὰ μάτια μας. Εἶναι ὁμοῦ δυνατόν νά μὴ πιστεύσῃ κανείς εἰς πράγματα πού συνέβησαν καὶ ἔλαβον ἔνα τέλος; Σκέψου ὀλίγον τὰ Σόδομα καὶ τὰ Γόμο-

ρα. Ἐκεῖνη ἡ χώρα ἐτιμωρήθη τόσοσὺν ἀκλήρως διὰ καμμίαν ἄλλην ἁμαρτίαν παρὰ μόνον διότι οἱ κάτοικοι τῶν πόλεων ἐκεῖνων ἐπεδόθησαν εἰς παρανομίους μίξεις καὶ ἀθεμίτους ἔρωτας καὶ ἀνέτρεψαν ἐκ δάδρων τοὺς νόμους τῆς φύσεως. Πῶς εἶναι δυνατόν λοιπὸν νά νοηθῇ, ὅτι ὁ Θεός, πού ἦτο ὁ ἴδιος καὶ τότε καὶ τώρα, ἐκεῖνους μὲν, ἐπειδὴ ἠμάρτησαν, τοὺς ἐτιμώρησε χωρὶς καμμίαν συγγνώμην; Ἐ σὲ δὲ πού ἠμάρτησες μετὰ ἀπὸ ἐκεῖνους, καὶ εἶσαι ἄξιός πολὺ μεγαλύτερας τιμωρίας καὶ κολάσεως, καθ' ὅσον ἔλαβες καὶ τὴν χάριν καὶ οὔτε ἐσωφρονίσθης ἀπὸ τῆς τιμωρίας ἐκεῖνων, νά σὲ ἀφήσῃ ἀτιμωρητός;

Διὰ ταῦτα λοιπὸν καὶ ὁ Παῦλος χωρὶς ἀκόμη, νά εἴπῃ τίποτε περὶ κολάσεως, ἐπειδὴ εἰς πολλοὺς δέν εἶναι πιστευτὰ τὰ μέλλοντα, θέλει νά τοὺς σωφρονίσῃ μὲ ὅσα ἤδη συνέβησαν καὶ διὰ τὰ ὅποια εἶχον ἀρκετὴν πίστιν. Διότι ἄν καὶ εἶναι φοβερώτερα τὰ μέλλοντα, εἶναι ὁμοῦ πιστευτότερα τὰ παρελθόντα εἰς τοὺς ἀτελεστέρους ἐκ τῶν ἀνθρώπων καὶ συνήθως αὐτὰ φοβίζουσι περισσότερο ἀπὸ ἐκείνα.

Διὰ τοῦτο ἐμλεῖ πρὸς αὐτοὺς ὁρμώμενος ἀπὸ αὐτὰ (τὰ παρελθόντα), Ἐ τὰ ὅποια ἦτο ἀδύνατον νά μὴ τὰ πιστεύσῃ καὶ ὁ πλέον ἀνοήκωντος. Καὶ μολὶ καταφέρει καίριον πλῆγμα καὶ εἰς τὸν Μαρκίωνα καὶ τὸν Μένεντα²¹³ καὶ εἰς ἄλλους ὅσους ὑποφέρουσι ἀπὸ τὴν ἴδιαν μὲ ἐκεῖνους νόσον. Διότι ἐάν δέν εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης, ὁ ὅποιος καὶ ἐκεῖνα παρήνεσε καὶ εἰς αὐτὰ ἐμελλε νά βῆσῃ αὐτὴν τὴν μορφήν, τότε ἀσκόπως μοῦ τὰ λέγεις αὐτὰ, ὦ Παῦλε, καὶ δέν ἐμπνέεις κανένα φόβον εἰς τοὺς ἀκροατάς. Καὶ δύναται ὁ ἀκούων νά εἴπῃ, ὅτι ἄν ἐκεῖνους εἶναι κάποιοι ἄλλοι Θεοὶ καὶ ἄλλοι εἶναι αὐτὸς, δέν θά κρίνῃ ὅπωςδήποτε αὐτὰ κατὰ τὴν γνώμην ἐκείνου, οὔτε ὑπακούει εἰς τοὺς ἴδιους νόμους. Διότι ἐάν ὁ Θεὸς τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἀπεφάσιζε νά κολάσῃ καὶ νά τιμωρῇ ἄλλους, τότε τί μὲ φοβίζεις μὲ φαντάσματα; Ἐ Ἐγὼ ἔχω ἄλλον Κύριον, ὁ ὅποιος πρόκειται νά μὲ κρίνῃ. Ὅποτε, ἐάν ἦτο ἄλλος ὁ Θεὸς τῆς Παλαιᾶς καὶ ἄλλος ὁ Θεὸς τῆς Καινῆς, τότε ὁ Παῦλος θά ἐπιτύγχανε τὸ ἀντίθετον ἐκείνου, τὸ ὅποιον ἐπέδωκεν. Διότι ὄχι μόνον δέν θά ἐφοβίσει τὸν ἀκροατήν, ἀλλὰ καὶ

212. Ὁ Μαρκίων καὶ ὁ Μένων ἦσαν ἀρετικοί, οἱ ἑσπῆ ἀβίβασαν ἐπὶ ὁ Θεὸς τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἦτο ἄλλος καὶ κατώτερος ἀπὸ τὸν Θεὸν τῆς Καινῆς Διαθήκης.

θά τὸν ἀπήλλασεν ἀπὸ κάθε ἀγωνίας καὶ φόβου. Πράγμα ποῦ δὲν θὰ τὸ ἐπάθαμε οὔτε ἕνας τυχαῖος καὶ ἐντελῶς ἀνόητος, ἀλλ' ὁ Παῦλος, ποῦ εἶναι πλήρης ἀπὸ τόσο σοφίαν. Ὅθεν εἶναι φανερόν, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ἕνας καὶ ὁ αὐτός, ποῦ ἐστρώσε κάτω νεκρούς καὶ τοὺς Ἰουδαίους εἰς τὴν ἐρημίαν, καὶ ποῦ πρόκειται νὰ τιμωρήσῃ ἐξ ἡμῶν ἐκείνους ποῦ ἀμαρτάνουν. Διότι ἐάν δὲν ἦτο ὁ ἴδιος (θὰ τὸ ἐπαναλάβω) δὲν ἦτο δυνατόν νὰ μᾶς ἐφοβίσε διὰ τὰ μέλλοντα μὲ ἐκείνα ποῦ ἔγιναν ἀπὸ αὐτὸν εἰς τὸ παρελθόν. Ἐπειδὴ δὲ εἶναι ὁ ἴδιος, εἰσήγαγεν εἰς αὐτοὺς ἀναντιρρήτως τὴν μέλλουσαν τιμωρίαν δεικνύων, ὅτι πρέπει νὰ φοβούνται. Διότι δὲν εἶναι δυνατόν αὐτὸς ποῦ ἐτιμώρησε τοὺς προπάτοράς μας, ὅταν ἡμάρτανον, νὰ λυτῶθῃ ἡμᾶς, ὅταν ὑποπίπτωμεν εἰς τὰ ἴδια ἀμαρτήματα.

Ἀρξίει λοιπὸν νὰ ἐπανελάβωμεν εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς διηγήσεως καὶ νὰ διερευνήσωμεν μὲ πᾶσαν ἀκρίβειαν κάθε λέξιν. «Δὲν θέλω νὰ ἀγνοήτε σεῖς, ἀδελφοί». Ἐκάλεσε τοὺς μαθητὰς ἀδελφούς προσφωνῶν αὐτοὺς ἀλλ' ἢ μὲ τὸ ὄνομα τῆς ἀξίας, ἀλλὰ μὲ τὸ ὄνομα τῆς πρὸς αὐτοὺς ἀγάπης. Διότι ἐγκύριζεν, ἐγκύριζε σαφῶς, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἴσον μὲ τὴν ἀγάπην, ὅτι καὶ τὸ μένιστον εἶδος τῆς ἀξίας, εἶναι τὸ εἶδος τῆς ἀγάπης. ⁹ Ἄ Αὐτὸ λοιπὸν πρῶτον νὰ μιμηθῶμεν καὶ ἡμεῖς. Καὶ ἂν μερκοί εἶναι πολὺ κατώτεροί μας, νὰ τοὺς καλώμεν μὲ τὰ ὀνόματα τῆς στοργικῆς μεριμνῆς, ἀλλ' ἢ μόνον ἐλευθέρους ἀλλὰ καὶ δούλους, ἀλλ' ἢ μόνον πλουσίους ἀλλὰ καὶ πτωχοὺς, διότι καὶ ὁ Παῦλος ἀλλ' ἢ μόνον τοὺς πλουσίους μεταξὺ τῶν Κορινθίων, ὅτε τοὺς ἐλευθέρους καὶ ὀνομαστοὺς καὶ εὐγενεῖς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἰδιώτας καὶ τοὺς δούλους καὶ ὄλους γενικῶς τοὺς ἐτίμησε μὲ αὐτὴν τὴν προσηγορίαν. Διότι εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ δὲν ὑπάρχει διαφορά ὅτε ἐλευθέρους, ὅτε δάρδαρος, ὅτε Σκύθης, ὅτε σοφός, ὅτε ἄσοφος, ἀλλὰ κάθε ἀνισότης κοσμητικῆς ἀξίας ἔχει καταργηθῆ. ¹⁰ Καὶ τί τὸ παράδοξόν, ἐάν ὁ Παῦλος ἐκάλεσεν ἔτσι τοὺς ὀνομαζομένους του, ἀφοῦ καὶ ὁ Δεσπότης αὐτοῦ ἐκάλεσε καθ' ὅμοιον τρόπον τὴν ἰδικὴν μας φύσιν, λέγων τὰ ἑξῆς: «Θὰ φανερώσω τὸ ὄνομά σου εἰς τοὺς ἀδελφούς μου ἐν μέσῳ συναθροίσεως λαοῦ πολλοῦ θὰ σὲ δοξολογήσω». ¹¹ Ὅχι μόνον λοιπὸν μᾶς ἀπεκάλεσεν ἀδελφούς, ἀλλὰ ἠθέλησε καὶ νὰ γίνῃ ἀδελφός μας καὶ γίνε ἐνδουθεῖς

9. Παρ. 1. Γαλ. 3, 28.
10. Ψαλ. 21, 22.

τὴν ἰδικὴν μας σάρκα καὶ λαβῶν τὴν ἰδικὴν μας φύσιν. Καὶ αὐτὸ λοιπὸν τὸ ἐθαύμαζεν ὁ Παῦλος καὶ ἔλεγε: «Διότι ἀναμφιβόλως ὁ Θεὸς δὲν ἐρχεται νὰ βοηθήσῃ ἀγγέλου, ὁπότε, ἀφοῦ οἱ ἀγγελοὶ εἶναι σαρακοὶ, καὶ αὐτὸς δὲν ἦτο ἀνάγκη νὰ φορέσῃ σάρκα, ἀλλὰ ἐρχεται εἰς βοήθειαν τῶν ἀπογόνων τοῦ Ἀδράμ. Ὅφειλε λοιπὸν προκειμένου νὰ βοηθήσῃ ἀνθρώπους, νὰ ἐξομοιωθῇ καθ' ἅλα πρὸς τοὺς ἀδελφούς του ταύτους». ¹² Καὶ πάλιν: «Ἐπειδὴ λοιπὸν τὰ παιδιὰ τοῦ Θεοῦ ἔχουν οὐμετάσχει ἅλα τῆς ἀσθενοῦς καὶ φθορῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς παρομοίως μετέσχε τῆς αὐτῆς φύσεως καὶ ἀληθῶς ἐνηθρώπισεν». ¹³ Ἀκούοντες λοιπὸν ἅλα αὐτὰ, ἄς ἐκδιώξωμεν ἀπὸ τὴν ψυχὴν μας τὴν ἀλασάνειαν καὶ ἔπαρσιν καὶ τὴν ὑπερηφάνειαν ὁ ἄς ἀφρονίζωμεν μὲ κάθε προσπάθειαν νὰ ἐπιτύχωμεν τοῦτο, νὰ καλώμεν δηλαδὴ τοὺς πλησίον μὲ ὀνόματα ποῦ περιέχουν στοργὴν καὶ τιμὴν. Καὶ ἂν αὐτὸ τὸ ἐπίτευγμα φαίνεται, ὅτι εἶναι μικρὸν καὶ ἀπλοῦν, ὅμως εἶναι αἰτίαν μεγάλων ἀγαθῶν, ὅπως ἀκριδῶς τὸ ἀντίθετον πολλὰς φορές προκαλεῖ πολλὰς καὶ μεγάλας φιλονεικίας καὶ ἐριδίας καὶ ἔχθρας.

Καὶ ἀλλ' ἢ μόνον αὐτὴν τὴν ῥῆσιν, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐξετάσωμεν μὲ μεγάλην ἀκρίβειαν καὶ τὴν ἐξῆς. Διότι δὲν ἐτέθη ἄνευ λόγου. Ἀφοῦ δηλαδὴ εἶπε «δὲν θέλω νὰ ἀγνοήτε σεῖς, ἀδελφοί» προσέθεσε «ὅτι ὄλοι οἱ προπάτορές μας». Δὲν εἶπεν, ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι, οὔτε αὐτοὶ ποῦ ἐξῆλθον ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον, ἀλλὰ τί εἶπε: Ὅ «οἱ προπάτορές μας ὄλοι», δεικνύων μᾶς καὶ τὴν ἰδικὴν του ταπεινοφροσύνην, διότι δὲν ἤρνετο τὴν συγγένειόν του πρὸς ἐκείνους, ἂν καὶ ὑπερεῖχεν αὐτῶν τόσο πολὺ κατὰ τὴν ἀρετὴν, καὶ ταυτοχρόνως ἀποτομῶν τὴν ἀνάσχυτον γλώσσαν ἐκείνων οἱ ὅποιοι διαβάλλουν τὴν Παλαιὰν Διαθήκην. Διότι, ἂν ἠσθάνετο ἀπ᾿ ἑαυτῶν ἐκείνην, δὲν θὰ ἔκαμνε μὲ τὰ καλύτερα ὀνόματα μνείαν τῶν γεγονότων διεκρινῶν, τὰ ὅποια ἦσαν ἅλα διαβλητὰ. Ἐπειτα λέγει «ὄλοι». Καὶ αὐτὸ δὲν ἐλέγη ἄνευ λόγου, οὔτε προχείρως, ἀλλὰ μὲ πολλὴν σοφίαν. Διότι δὲν τὸ εἶπε μίαν φοράν καὶ κατόπιν ἐσιώπησεν, ἀλλὰ τὸ εἶπε καὶ δύο καὶ τρεῖς καὶ πολλὰς φορές, διὰ νὰ κατανοήσῃ, Ἐ ὅτι δὲν τὸ προσέθεσεν ἔτσι προχείρως καὶ παρεμπιπτόντως. Διότι ἀφοῦ εἶπε «ὄλοι οἱ προπάτορές μας ἦσαν ὑπὸ τὴν σκέπτῃ

11. Ἔσρ. 2, 16-17.
12. Ἔσρ. 2, 14.

και την προστασίαν της νεφέλης», προσέθεσε: «Και δ-
 λ ο ι ηξιώθησαν να περάσουν ασφαλώς δια μέσου της
 Έρυθράς θαλάσσης, και δ λ ο ι με εμπιστοσύνη ηκο-
 λούθησαν τον Μωϋσιν και ηνώθησαν μαζί με αυτόν σάν
 δια δαπτίσματος, και δ λ ο ι έργαζον την αυτήν τροφήν
 του μάννα, πού τους έδιδετο με υπερφυσικήν ενέργειαν
 του Πνεύματος, και δ λ ο ι έπικον τό αυτό ποτόν, τό ό-
 ποιον με υπερφυσικήν πνευματικήν ενέργειαν ανέβλυ-
 σεν». «Ηκούσας λοιπόν πώς έθεσε πολλές φορές τό δ-
 λ ο ι: Καί δεν θά τό έκαμνεν αυτό, αν δεν ήθελε να υπο-
 δηλώση ένα μέγα και θαυμαστόν μυστήριον. 234 Α Διότι
 αν τό έβλεπον απλά, χωρίς ιδιαίτεράν σημασίαν, ήτο άρ-
 κετόν να τό είπη μίαν φοράν και να μη τό επαναλάβη λέ-
 γων ώς έξης: «Όλοι οι προπάτορές μας ήσαν υπό την
 σκέπην και την προστασίαν της νεφέλης και ηξιώθησαν
 να περάσουν ασφαλώς δια μέσου της Έρυθράς θαλάσ-
 σης, και με εμπιστοσύνη ηκολούθησαν τον Μωϋσιν και
 ηνώθησαν μαζί με αυτόν σάν δια δαπτίσματος, και έφα-
 γον την αυτήν τροφήν του μάννα, και έπικον τό αυτό πο-
 τόν, τό όποιον με υπερφυσικήν πνευματικήν ενέργειαν ά-
 νέβλυσεν. Τώρα όμως δεν ξεφάρσθη έτσι, αλλά εις κά-
 θε περίπτωση έθεσε τό «δ λ ο ι» και έτσι μάς ήνοιξε
 μίαν μεγάλην θύραν δια την νοοτροπίαν του, ώστε να κα-
 τανοηώμεν την σοφίαν του. Δια ποίον λόγον λοιπόν
 μνημονεύει συνεχώς την ίδίαν λέξιν; Θέλει να δείξη ότι
 είναι μεγάλη ή συγγένεια της Παλαιάς Διαθήκης προς
 την Καινήν και ότι αυτά πού αναφέρει ή Παλαιά είναι ή
 πρωτόπαισι και ή οικία δσων ήμελλον να συμβούν. Και πρώ-
 τον με αυτό δεκνείν την συμφωνίαν των Γραφών.

Β Θέλων δηλαδή να δείξη, ότι όπως εις τους κόλπους
 της Έκκλησίας δεν υπάρχει διάκρισις μεταξύ δούλου και
 έλευθέρου, ούτε μεταξύ ήνου και πολίτου, ούτε μεταξύ
 γέροντος και νέου, σοφού και άσοφού, ούτε μεταξύ ιδιώ-
 του και άρχοντος, ούτε μεταξύ γυναικός και άνδρός, άλ-
 λά κάθε ηλικία και κάθε άξία, και τα δύο φύλα, έμδαπτι-
 ζονται εις την κοινυδιθήραν εκείων των υδάτων και λαμ-
 θάνουν όλοι την ίδίαν κάθαρσιν, είτε βασιλεύς είναι και-
 νός, είτε πτωχός. Και αυτό είναι τό μέγιστον τεκμήριον
 της Ισικής μας έννευσίας, ότι εισόγομεν εις τό μυστήριον
 της πίστεως μας έξ Ισου και τον επατήν και τον βασιλέα
 και εις ήποστε δεν πλεονεκτεί ό εις του άλλου κατά την
 μήσαν. Έτσι λοιπόν και εις την Παλαιάν Διαθήκην έτεδη
 συνεχώς τό «όλοι», C Διότι δεν δόνασαι να είπης, ότι ό

μην Μωϋσής έπέτασε δια ήφρας, οι δε Ίουδαίοι δια θα-
 λάσσης, ούτε ότι οι μιν εϋποροι έπέρασαν από άλλον
 βρόμον και οι πτωχοί από άλλον, ούτε ότι αι γυναίκες ή-
 σαν κάτω από τον άνερα, οι δε άνδρες υπό την σκέπην
 και την προστασίαν της νεφέλης, αλλά λέγει ότι «δ λ ο ι»
 πέρασαν δια θαλάσσης και ότι «δ λ ο ι» ήσαν υπό την
 σκέπην και την προστασίαν της νεφέλης και ότι δ λ ο ι
 με εμπιστοσύνη ηκολούθησαν τον Μωϋσιν. Έπειδή δε ή
 διάδοσις εκείνη ήτο ή πρωτόπαισις του μελλοντικού δα-
 πτίσματος, έπρεπε τούτο να διατυπωή πρώτον, τό ότι
 «δ λ ο ι» απήλυσαν τό ίδια, όπως και εδώ όλοι μετέ-
 χουν των ίδιων έξ Ισου. Και πώς, θα είπης, εκείνο δύνα-
 ται να είναι ή πρωτόπαισις των παρόντων; Άν μάθης
 πρώτα τί είναι πρωτόπαισις και τί είναι αλήθεια, B τότε
 θα σου δώσω την εξήγησιν του πράγματος.

Τί είναι λοιπόν σκία και τί είναι αλήθεια; Άς φέρω-
 μεν τον λόγον εις τας εικόνας, τας όποιους ζωγραφίζουν
 οι ζωγράφοι. Είδες πολλές φορές αυτοκρατορικήν εικόνα
 ζωγραφισμένη με κυανόν χρώμα, έπειτα τον ζωγράφον
 να σύρη λευκάς γραμμάς και να σχεδιάζη τον αυτοκρά-
 τора και τον αυτοκρατορικόν θρόνον και ήππος να πα-
 ριστανται, και δορυφόρους και έχθρους δεμένους και όπο-
 τισμένους, ΑΛΛ' όμως, καθώς τό ελέγεις να ακαιογρά-
 φούνται, ούτε γνωρίζεις τό πέν, ούτε άγνοείς τό πέν, άλ-
 λά γνωρίζεις άμυδράς, ότι ζωγραφίζεται άνδρωπος και
 ήππος. Ποίος δε είναι ό αυτοκράτωρ, και ποίος είναι ό
 έχθρός, δεν τό γνωρίζεις απολύτως. Ε μέχρις ότου έλθη
 ή αλήθεια των χρωμάτων και καταστήση σαφέστεραν την
 όψιν. Όπως λοιπόν εις την περίπτωση εκείνης της εικό-
 νος δεν απαιτείς τό πέν πριν από την αλήθειαν των χρω-
 μάτων, αλλά αν λάθης κάποιαν άμυδράν γνώσιν των γι-
 νομένων, πιστεύεις ότι ή ακαιογράφος είναι πλήρης και
 τελεία, κατά τον ίδιον τρόπον να σκεφθής και δια την Πα-
 λαίαν και Καινήν Διαθήκην και μη απαιτήσης να μάθης
 την πλήρη και τελείαν αλήθειαν εις την πρωτόπαισιν. Και
 θα δυσηθάμεν να σε διδάξωμεν πώς ειχε κάποιαν συγγέ-
 νειαν ή Παλαιά προς την Καινήν και εκείνη ή διάδοσις
 (της Έρυθράς θαλάσσης) προς τό Ισικόν μας δαπτίσμα.
 235 Α Και εκεί δδωρ, και εδώ ύδωρ. Έδώ κολυμβήθρα, έ-
 κεί πέλαγος. Όλοι εδώ έμδαπτιζονται εις τό ύδωρ, και έ-
 κεί επίσης όλοι. Εις αυτό τό σημειον υπάρχει ή συγγέ-
 νεια. Λοιπόν θέλεις να μάθης την αλήθειαν των χρωμά-
 των; Έκεί μεν άπραικρινόντο από την Αιγυπτίον δια μέ-

σου τῆς θαλάσσης, ἐδῶ δὲ ἀπομακρύνονται ἀπὸ τὴν εὐδωλολατρίαν. Καὶ ἐκεῖ μὲν καταποντίζετο ὁ Φαραὼ, ἐδῶ δὲ καταποντίζεται ὁ διόβολος. Ἐκεῖ ἀπεπνίγοντο οἱ Αἰγύπτιοι, ἐδῶ ὁ πολλοὺς ἀνθρώπος μὲ τὰς ἀμαρτίας του καταχύνεται. Καὶ κοίταζε τὴν συγγενεὶν τῆς προτυπώσεως πρὸς τὴν ἀλήθειαν, καὶ τὴν ὑπεροχὴν τῆς ἀληθείας ἐν σχέσει πρὸς τὴν προτύπωσιν. Διότι δὲν πρέπει οὔτε ἡ προτύπωσις νὰ εἶναι ἐντελὴς ζήτη πρὸς τὴν ἀληθειαν, ἢ διότι ἄλλως δὲν θὰ ἴτο προτύποις. Οὔτε πάλιν νὰ ἐξισώνεται πρὸς τὴν ἀλήθειαν, διότι τότε θὰ εἶναι ἀλήθεια καὶ ἡ προτύπωσις. Ἄλλὰ πρέπει νὰ μείνῃ εἰς τὰ ὅρια τοῦ ἰδίου τῆς χαρακτῆρος καὶ οὔτε νὰ περιέχῃ ὅλην τὴν ἀλήθειαν, οὔτε νὰ εὐρίσκειται πάλι ἔξω ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν. Διότι ἂν ἡ προτύπωσις ἔχῃ τὸ πᾶν, εἶναι καὶ αὐτὴ ἀλήθεια, ἂν πάλι ἐκπέσῃ ἀπὸ τὸ πᾶν, τότε δὲν δύναται νὰ εἶναι προτύπωσις. Ἄλλὰ πρέπει ἐν μέρει νὰ περιέχῃ τὴν ἀλήθειαν καὶ ἐν μέρει νὰ ἐπιφύλασσεται δι' αὐτήν. Μὴ μὲν ζητήσῃ λοιπὸν τὸ πᾶν ἀπὸ τὴν Παλαιάν Διαθήκην, ἀλλὰ νὰ θεωρῆς ὅτι εἶναι ἀρκετὸν, ἀκόμη καὶ ἂν λάβῃ μικρὰς καὶ ἀμυδράς ἐνδείξεις.

Πῶς εὐρίσκειται λοιπὸν ἡ συγγενεὶα τῆς προτυπώσεως πρὸς τὴν ἀλήθειαν; C Εἰς τὸ ὅτι ἐκεῖ «ὄλοι» καὶ ἐδῶ «ὄλοι». Ὅτι ἐκεῖ δι' ὕδατος καὶ ἐδῶ δι' ὕδατος. Ὅτι ἐκεῖνοι ἀπηλλάγησαν ἀπὸ τὴν δουλείαν, καὶ ἡμεῖς ἐπίσης ἀπηλλάγημεν ἀπὸ τὴν δουλείαν, ἀλλὰ ὄχι ἀπὸ τὴν ἴδιον δουλείαν. Ἄλλὰ ἐκεῖνοι μὲν ἀπηλλάγησαν ἀπὸ τὴν δουλείαν τῶν Αἰγυπτίων, ἐνῶ ἡμεῖς ἀπηλλάγημεν ἀπὸ τὴν δουλείαν τῶν θαρσάρων, ἡμεῖς δὲ ἀπὸ τὴν δουλείαν τῆς ἀμαρτίας. Ἐκεῖνοι ἐπανήλθον εἰς τὴν ἐλευθερίαν, καὶ ἡμεῖς ἐπίσης, ἀλλὰ ὄχι πρὸς τὴν ἴδιαν ἐλευθερίαν, ἀλλὰ ἡμεῖς ἐπανήλθομεν πρὸς ἐλευθερίαν πολλὴ λαμπρότεραν. Ἐὰν δὲ τὰ ἰδικὰ μᾶς εἶναι μεγαλύτερα καὶ ὑπερέχουν ἐκείνων, μὴ ἐκπλήττεσαι. Διότι αὐτὸ κυρίως εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸν τῆς ἀληθείας, τὸ νὰ ἔχῃ μεγάλην ὑπεροχὴν ἐν σχέσει πρὸς τὴν προτύπωσιν, καὶ ὄχι ἐναντιώσιν καὶ σύγκρουσιν. Τί εἶναι ὅμως ἐκεῖνο τὸ «Πάντες εἰς τὸν Μωϋσῆν ἐδοκίμασθησαν»; D Ἰσως εἶναι κάπως ἀσαφὴς ἡ φράσις. Λοιπὸν θὰ προσπαθῶ νὰ τὴν καταστήσω σαφέστεραν. Πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἐκείνων τότε ἴτο ἀπλωμένη θάλασσα καὶ διετάσσοντο νὰ διαδύν μιαν παράδοξον καὶ θαυμαστὴν ὁδόν, τὴν ὅποιαν δὲν διέθῃ κανεὶς ποτὲ ἐκ τῶν ἀνθρώπων. Ἐδίσταζον καὶ ὑπεχώρουν καὶ ἐδυσφώ-

ρου. Διέθῃ πρῶτος ὁ Μωϋσῆς καὶ ἐπέτυχεν, ὥστε νὰ τὸν ἀκολουθήσουν μὲ εὐκολίαν ὄλοι. Αὐτὸ σημαίνει τὸ «εἰς τὸν Μωϋσῆν ἐβαπτίσθησαν». Ὅτι δηλαδὴ ἐπίστευσαν εἰς ἐκεῖνον καὶ ἔτσι ἔλαβον τὸ θάρρος νὰ πατήσουν ἐπάνω εἰς τὰ ὕδατα, ἀφοῦ εἶχαν ὀδηγῶν εἰς τὴν ὁδοποιρίαν των. Τὸ ἴδιον ἐγίνε καὶ μὲ τὸν Χριστὸν. Ἀφοῦ δηλαδὴ μᾶς ἐξήγαγεν ἀπὸ τὴν πλάνην καὶ μᾶς ἀπήλλαξεν ἀπὸ τὴν εὐδωλολατρίαν, μᾶς ὠδήγησε πρὸς τὴν βασιλείαν, ἢ ἀκολουθήσας πρῶτος αὐτὸς τὴν ὁδὸν αὐτὴν καὶ ἀναστὰς πρῶτος εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Ὅπως λοιπὸν ἐκεῖνοι ἐστηρίχθησαν εἰς τὸν Μωϋσῆν καὶ ἀπετόλμησαν αὐτὴν τὴν ὁδοποιρίαν, ἔτσι καὶ ἡμεῖς ἐστηρίχθημεν εἰς τὸν Χριστὸν καὶ ἀποτολμώμεν αὐτὴν τὴν ὁδοποιρίαν. Καὶ ὅτι αὐτὸ σημαίνει τὸ «εἰς Μωϋσῆν ἐβαπτίσθησαν» εἶναι φανερὸν ἀπὸ τὴν ἱστορίαν. Διότι δὲν ἐβαπτίσθησαν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Μωϋσεως. Ἐὰν δὲ ἡμεῖς ἔχομεν τὸν Ἰησοῦν ὄχι μόνον ἀρχηγόν, ἀλλὰ καὶ θαπτιζόμεθα εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἐνῶ ἐκεῖνοι δὲν ἐβαπτίσθησαν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Μωϋσεως, καὶ δι' αὐτὸ νὰ μὴ τοράσσεσαι. Διότι εἴποι, ὅτι ἡ ἀλήθεια πρέπει νὰ ἔχῃ κάποιον ὑπεροχὴν μεγάλην καὶ ἀνεκφάστων. 286

A Εἶδες λοιπὸν εἰς τὸ θαῦμα ποῖα εἶναι ἡ προτύπωσις καὶ ποῖα εἶναι ἡ ἀλήθεια;

Ἄς σοῦ δείξω τώρα καὶ τὴν τράπεζαν καὶ τὴν κοινωσίαν τῶν μυστηρίων, πῶς σκιαγραφεῖται ἐκεῖ, ἂν πάλι δὲν μᾶς ζητήσῃ τὸ ὄλον, ἀλλὰ ἂν ἐξετάσῃς τὰ γνώμενα κατὰ τέτοιον τρόπον, ὅπως εἶναι εὐλογον νὰ τὸ ἴδῃς εἰς τὴν σκιαγραφίαν καὶ τοὺς τύπους. Ἀφοῦ δηλαδὴ ὠμίλησε διὰ τὴν θάλασσαν καὶ τὴν νεφέλην καὶ τὸν Μωϋσῆν, προσέθεσε πάλιν: «Καὶ ὄλοι ἐργασον τὴν αὐτὴν τροφήν τοῦ μάννα, ποὺ τοὺς εἶδικο με ὑπερφυσικὴν ἐνέργειαν τοῦ Πνεύματος». 287 Ὅπως σὺ, λέγει, διατῶ ἀναβοήσῃς ἀπὸ τὴν κοιλότηθρον τῶν ὕδατων, τρέχεις εἰς τὴν τράπεζαν, ἔτσι καὶ ἐκεῖνοι, ἀφοῦ ἀνέβησαν ἀπὸ τὴν θάλασσαν, προσῆλθον εἰς τράπεζαν πρωτοφανήν καὶ παράδοξον, ἐνωθὺ τὸ μάννα. Καὶ πάλιν, ὅπως σὺ ἔχεις παράδοξον πᾶν, ἢ τὸ αἷμα τὸ σωτήριον, ἔτσι καὶ ἐκεῖνοι εἶχον μιαν παράδοξον πᾶσιν, ὄχι ἀπὸ πηγὰς τὰς ὁποίας εὔρον, οὔτε ἀπὸ ποταμοῦ πού ἔτρεχον, ἀλλὰ ἀπὸ σκληρῶν καὶ ἀνυβρον πέτρων ἐδέχθησαν ἀφθονίαν ὕδατων. Διὰ τοῦτο καὶ τὸ πῶμα αὐτὸ τὸ ὑπόμισε πνευματικόν, ὄχι διότι ἴτο ἐκ φύσεως τέτοιο, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἐγίνε τέτοιο ἀπὸ τὸν τρά-

18. Ἄ' Κορινθ. ΙΙ, 3.

που πού τους έχορηγήθη. Δέν τους έδωθη συμφώνως πρὸς τὴν λειτουργίαν τῶν φυσικῶν νόμων, ἀλλὰ μὲ τὴν ἐπευέργειαν τοῦ Θεοῦ πού τους ὠδήγηε. Πράγμα τὸ ὅποιον τὸ ἐπεξηγήσα καὶ αὐτὸ. Διότι ὅταν εἶπε «καὶ ὅλοι ἔπινον τὰ αὐτὰ ποτόν, τὸ ὅποιον μὲ ὑπερφυσικὴν πνευματικὴν ἐνέργειαν ἀνέδλωσε»,¹⁴ τὸ δὲ πινόμενον ἦτο ὕδωρ, θέλων νὰ δείξῃ, ὅτι τὸ ὕδωρ αὐτὸ τὸ ὠνόμασε «Πνευματικόν», Ἐ δὲ διὰ τὴν φύσιν του, ἀλλὰ διὰ τὸν τρόπον μὲ τὸν ὅποιον έχορηγήθη προσέθεσε: «Διότι ἔπινον ἀπὸ ὑπερφυσικῆν καὶ ὄρατον πέτρων, πού τους ἠκολούθει, ἡ πέτρα δὲ αὐτὴ ἦτο ὁ Χριστὸς». Δέν ἦτο ἡ φύσις τοῦ λίθου, λέγει, πού ἀνέδλωσε τὰς πηγὰς ἐκείνας, ἀλλὰ ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ πού ἐνέργει.

Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἀνέτρεψεν ἕκ θεμελίω καὶ τὴν ἀρεαίν τοῦ Παύλου τοῦ Σαμοσατεύς. Διότι, ἐὰν αὐτὸς πού ἐνέργει ὅλα ἐκεῖνα ἦτο ὁ Χριστὸς πῶς λέγουσι ὅτι αὐτὸς ὑπάρχει ἀπὸ τότε πού τὸν ἐγέννησε ἡ Μαρία; Ὅταν δηλαδὴ αὐτὰ πού συνέδησαν εἰς τὴν ἔρημον, συνέδησαν πρὶν ἀπὸ τὴν Μαρίαν, ἢ καὶ ὅλα ἐκεῖνα τὰ εἶχε κάμει ὁ Χριστὸς κατὰ τὰ λεγόμενα τοῦ Παύλου, εἶναι ἀνάγκη καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν γέννησιν αὐτὴν καὶ πρὶν ἀπὸ τὸν τακετὸν αὐτὸν νὰ ὑπῆρχεν ἐκεῖνος. Διότι ὁ μὴ ὑπάρχων δέν ἦτο δυνατὸν, ὡς γνωστὸν, νὰ ἐνεργήσῃ τὸσον θαυμασὰ καὶ παράδοξα πράγματα. Ὅπως δηλαδὴ ὅταν εἶπε, ὅτι «ὅλοι ἠξιώθησαν νὰ παρῶσιν ἀσφαλῶς διὰ μέσου τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης»,¹⁵ ἐφανέρωσεν ὅτι ἡ εὐγένεια τῆς Ἐκκλησίας προδιετυπώθη καὶ προεικονίσθη ἀπὸ πολὺ παλαιά. Ἔτσι, ὅταν εἶπε «ὅλοι ἔφαγον τὴν αὐτὴν τροφήν τοῦ μάννα, πού τους ἔδιδετο μὲ ὑπερφυσικὴν ἐνέργειαν τοῦ Πνεύματος»,¹⁶ ὑψηλὴ αὐτὸ ἀκριβῶς. Ὅπως δηλαδὴ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν δέν μεταλαμβάνει ἄλλου μὲν σώματος ὁ πλούσιος καὶ ἄλλου ὁ πτωχός, οὔτε ἐπίσης ἄλλου αἵματος ὁ ἕνας καὶ ἄλλου ὁ ἄλλος, ἔτσι καὶ τότε, δέν ἐλάμβανεν ἄλλο μάννα ὁ πλούσιος καὶ ἄλλο ὁ πτωχός. Οὔτε ἐκεῖνος ἔπιεν ἀπὸ ἄλλης πηγῆς, καὶ αὐτὸς ἀπὸ ἄλλης κατωτέρων. Ἐ Ἄλλα ὅπως τῶρα ἡ ἴδια πράξις, τὸ ἴδιον ποτήριον, ἡ ἴδια τροφὴ εὐρίσκειται μπροστὰ εἰς ὅλους πού εἰσέρχονται ἐδῶ, ἔτσι καὶ τότε εὐρίσκετο μπρο-

14. Ἀ' Κορινθ. 10, 4.

15. Ἀ' Κορινθ. 10, 4.

16. Ἀ' Κορινθ. 10, 5.

17. Ἀ' Κορινθ. 10, 8.

στὰ εἰς ὅλους τὸ ἴδιον μάννα, ἡ ἴδια πηγὴ. Καὶ τὸ πλεόν θαυμαστὸν καὶ παράδοξον εἶναι, ὅτι κάποτε κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον, μερικὸι ἐπεχείρησαν νὰ συλλέξουν περισσότερον ἀπὸ ὅσον ἐχρειάζοντο, καὶ δέν ἐκέρδιον τίποτε ἀπὸ τὴν πλεονεξίαν των. Ἄλλα καθ' ὅσον χρόνον ἐτίμων τὴν ἰσότητά, τὸ μάννα ἔμεινε μάννα. Ὅταν ὅμως ἐπεθύμησαν νὰ πλεονεκτήσουν, τότε ἡ πλεονεξία των ἔκαμε τὸ μάννα σκώληκας. Καὶ ὅμως αὐτὸ δέν τὸ ἔκαμον μὲ ζήλιον τῶν ἄλλων.¹⁷ Ἀ διότι δέν ἠρπαζον τὴν τροφήν τῶν πλησίον καὶ ἔτσι συνέλεγον περισσότερον, ἀλλὰ κατεδικάσθησαν ἀπλῶς διότι ἐπεθύμησαν τὸ περισσότερον. Διότι, ἐν καὶ δέν ἠθίκουν καθόλου τὸν πλησίον, ἔδελαντο ὅμως τὰ μέγιστα τὸν ἑαυτὸν των, διότι μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν τῆς συλλογῆς συνέβησεν εἰς τὴν πλεονεξίαν. Ὅστε τὸ ἴδιον ἦτο μὲτ' αὐτὴν καὶ τροφὴ καὶ διδασκαλία θεογνωσίας. Διότι ταυτοχρόνως ἔτρεφε τὰ σώματα καὶ ἐμόρφωνε τὴν ψυχὴν. Καὶ δέν ἔτρεφε μόνον, ἀλλὰ ἀπῆλλασσε καὶ ἀπὸ τοὺς κόπους. Διότι δέν ἐχρειάζετο νὰ ζεῦθον θεός, οὔτε νὰ σῶρουν ἄστρον, οὔτε νὰ ἀνοίξουν ἀελάκας, οὔτε νὰ περιμένουν ἔτος ὀλόκληρον, ἢ ἀλλὰ εἶχον ἐταίμην τὴν τράπεζαν, πρόσφατον, νέον καὶ καθημερινὴν. Καὶ ἐκεῖνο τὸ εὐαγγελικὸν παράγγελμα μὴ μεριμνᾶτε διὰ τὴν σφίον¹⁸ τοὺς τὸ ἐδίδασκεν μὲ ἔργα. Διότι δέν εἶχον κανένα κέρδος ἀπὸ τὴν μερίμνην αὐτῆν. Ἐφ' ὅσον, ἐὰν κανεὶς συνεκέντρωνε περισσότερα, καταστρέφετο καὶ ἔχανετο, καὶ αὐτὸ πού ἐγένετο ἀπετέλει μόνον καταδικὴν τῆς πλεονεξίας.

Ἐπειτα διὰ νὰ μὴ νομίζουσι, ὅτι ἐκεῖνη ἡ βροχὴ ἔπιπτε μὲ τὴν λειτουργίαν τῶν φυσικῶν νόμων, κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Σαββάτου δέν ἐγένετο τίποτε τέτοιο, καὶ ἔτσι ὁ Θεὸς ἐδίδασκεν αὐτοὺς καὶ τὰ δύο, ὅτι θηλαδὴ κατὰ τὰς πραγματέμας ἡμέρας αὐτὸς ἐπροκάλεε αὐτὴν τὴν θαυμαστήν καὶ παράδοξον βροχὴν Ἐ καὶ ὅτι κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὴν ἑσταμάτα δι' αὐτὸ, ὡστε καὶ παρὰ τὴν θέλησιν των νὰ διαπαυαγοῦνται νὰ μὴ ἐργάζονται τὴν ἡμέραν τοῦ Σαββάτου. Καὶ ἔχι μόνον διὰ τὴν τροφήν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ ἐνδύματα καὶ τὰ ὑποδήματα καὶ δι' ὅλα τὰ ἄλλα, ἦτο δυνατὸν νὰ ἴδῃ εἰς τὴν πρᾶξιν νὰ ἐκτελοῦνται τὰ παραγγέλματα τῶν ἀποστόλων. Δέν εἶχον οἶκον, οὔτε τράπεζον, οὔτε κλίνην, οὔτε δεύτερον ἱμάτιον, οὔτε ὑποδήματα, διότι ἔτσι τὰ ἐρρῶθιμην ὁ Θεός.

18. Παρλ. Ματθ. 6, 26.

Κοίταξε να ίδης πόσον μεγάλη είναι η συγγένεια της Παλαιάς προς την Καινήν. Καθ' ον τρόπον δηλαδή ὁ Χριστός διεμόρφωσε τοὺς ἀποστόλους σχετικῶς μετὰ τὰ ἀναγκαῖα, Δ κατὰ τὸν ἴδιον καὶ εἰς ἐκείνους ἐφημοθέητο ἕνας τρόπος ζωῆς καὶ ὅλη ἡ δημιουργία προητοιμάσθη διὰ τὴν ὑπηρεσίαν ἐκείνων. Καὶ διὰ τοῖον λόγον ἐγίνον αὐτὰ, θὰ εἴπης: Ἐπρόκειτο νὰ συγκεντρώσῃ αὐτοὺς εἰς ἕνα μέρος τῆς οἰκουμένης καὶ νὰ τοὺς διατάξῃ νὰ τὸν λατρεύουν συνεχῶς ἐκεῖ, καὶ νὰ μὴ ἰδρυθῆ πουθενά εἰς ἄλλο μέρος τῆς οἰκουμένης μήτε πρὸς, μήτε ὀπίσθεν, ἀλλὰ ἐκεῖ νὰ τοὺ προσφέρουν καὶ ἀφιερώματα καὶ θυσίας, καὶ νὰ τελῶν ἑαυτῶν, καὶ νὰ ἀναγιγνώσκουν τὸν νόμον, καὶ νὰ ἐκπληρῶνουν ὅλα τὰ σχετικὰ μετὰ τὸν ἀγιασμόν αὐτῶν. Διὰ νὰ μὴ νομίσουν λοιπὸν, ὅτι μετὰ τὸν καθωρισμένον τρόπον λατρείας εἶναι ἐκεῖ περιορισμένη καὶ ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ Ε καὶ νομίσουν ὅτι αὐτὸς εἶναι ἕνας τοπικὸς Θεός, ἐπρόλαβε καὶ ἐπέδειξε τὴν δυνάμειν του εἰς τὴν ξένην χώραν, εἰς τὴν Αἴγυπτον, εἰς τὴν ἔρημον, ὅπου δὲν ὑπῆρχε κανεὶς πού τὸν ἐλάτρευε, κανεὶς πού νὰ τὸν προσκυνῇ. Καὶ ἡ κτίσις ὑπηρετεῖ ἀντιθέτους καταστάσεις μετὰ τὰ ἔργα τῆς, πείθουσα καὶ τοὺς ἀπίστους νὰ σκεφθοῦν, ὅτι ἡ δημιουργία ἐγένεν ἐξ ἀρχῆς ἀπὸ αὐτῶν. Καὶ πράγματι, ἡ θάλασσα ἄλλους μὲν ἐπιγιγεν, ἄλλους δὲ τοὺς διεάωσεν. Καὶ ὁ ἄηρ τὴν μίαν στιγμὴν ἔφερε χάλαζαν καὶ κατέστρεψε τοὺς θαρδάρους, καὶ τὴν ἄλλην ἔφερε μάννα καὶ διέτρεψε τοὺς ἰουδαίους. Ἡ γῆ ἐπίσης τὴν μίαν φορὰν παρήγε σκίπιδας διὰ νὰ τιμωρῆσῃ τοὺς ἐχθροὺς, καὶ τὴν ἄλλην ὄρυγας πρὸς σωτηρίαν τῶν ἰσικῶν του. ²³⁰ Α Καὶ δι' ἐκείνους μὲν ἐγένε σκοτός κατὰ τὴν ἡμέραν, ἐνῶ δι' αὐτοὺς ἐγένε φῶς κατὰ τὴν νύκτα. Καὶ οἱ Αἰγύπτιοι πού διπλα τοὺς ἔτρεχον ὁ Νεῖλος, ἐχάνοντο ἀπὸ τὴν δίψαν καὶ τὴν ἔρησιαν. Αὐτοὶ δὲ, ἐνῶ ἐστρατοπέδευον εἰς ἔρησον καὶ ἀνυδροῦν ἔρημον, ἀπελάμβανον ἀφθονα ὕδατα. Καὶ ἐκείνους μὲν τοὺς κατακίονον οἱ δάτταροι, ἐνῶ αὐτοὺς δὲν ἠδύνατο νὰ τοὺς καταβάλλουν οὔτε οἱ γίγαντες.

Ἀλλὰ διὰ ποῖον λόγον μᾶς τὰ ὑπενοήσαμεν αὐτὰ ὁ μακάριος Παῦλος; Διὰ τὸν λόγον πού σὲς εἶπα ἐξ ἀρχῆς, διὰ νὰ μάθης δηλαδή ὅτι οὔτε θάπτισμα, οὔτε ἀφες εἰς ἁμαρτημάτων, οὔτε γνώσις, οὔτε κοινωνία μυστηρίων, οὔτε ἱερὰ πράξεις, οὔτε ἡ μετάληψις τοῦ αἵματος, Β καὶ τοῦ αἵματος οὔτε κανένα ἄλλο ἀπ' αὐτὰ θὰ δυνηθῇ νὰ μᾶς ὠφελήσῃ, ἐὰν δὲν διαγώμεν βίαν ἐνάρετου καὶ θαυμαστῶν

καὶ ἀπηλλαγμένον ἀπὸ κάθε ἁμαρτίας. Διότι πράγματι δι' αὐτὸν τὸν λόγον μᾶς τὰ ὑπενοήσαμεν αὐτὰ καὶ κατέγραψε τὴν προτύπωσιν τοῦ βαπτίσματος διὰ τῆς θαλάσσης καὶ τῆς νεφέλης, προδιέγραψε τὸν τύπον τῶν μυστηρίων μετὰ τὸ μάννα καὶ τὴν πέτραν εἰς τὴν Παλαιάν Διαθήκην. Ἔτσι ἀφοῦ εἶπεν, ὅτι «ὄλοι ἔφαγον τὴν αὐτὴν τροφήν τοῦ μάννα, πού τοὺς ἐδίδοτο μετὰ ὑπερφυσικὴν ἐνεργείαν τοῦ Πνεύματος καὶ ὄλοι ἐπιον τὸ αὐτὸ ποτόν, τὸ ὁποῖον μετὰ ὑπερφυσικὴν πνευματικὴν ἐνεργείαν ἀνέδλωσαν», συνέχισεν: «Ἀλλὰ παρ' ὅλ' αὐτὰ ὁ Θεὸς δὲν εὐφραστήθη μετὰ τοὺς περισσοτέρους ἀπὸ αὐτοὺς». Ὑστερ' ἀπὸ τόσα καὶ τόσον μεγάλα θαύματα, λέγει, C δὲν τοὺς ἠγάπησεν ὁ Θεός. Ἀλλὰ τί συνέβη; «Ἐστρώθησαν κάτω νεκροὶ εἰς τὴν ἔρημον».

Διατί λοιπὸν μᾶς τὰ λέγεις αὐτὰ, Παῦλε; «Ὅλα δὲ αὐτὰ ἐγίνον προφητικαὶ εἰκόνες πού προλέγουσιν τί θὰ συμβῇ καὶ εἰς ἡμᾶς, ὥστε νὰ προσέχημεν διὰ νὰ μὴ εἰμεθα ἐπιθυμητὰ κακῶν, καθὼς καὶ ἐκείνοι ἐπεθύμησαν κακὰ καὶ ἐτιμωρήθησαν. Καὶ μὴ γίνεσθε μετὰ τὰ εἰδωλόθυτα εἰδωλόλατροι, ὅπως ἐγίνον μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς, καθὼς ἔχει γραφῆ εἰς τὸ βιβλίον τῆς Ἐξόδου: «Ἐκάθισεν ὁ λαὸς νὰ φάγῃ καὶ νὰ πῆν καὶ ἐσκόκησεν μετὰ τὸ φαγεῖν καὶ ἐπαῖον χορεύοντες πρὸς τιμὴν τοῦ μόσχου». Πρόσεχε τώρα τὴν σοφίαν τοῦ Παύλου. Ἀνέφερε τὴν ἁμαρτίαν, ἀνέφερε τὴν αἰτίαν τῆς ἁμαρτίας, ἀνέφερε τὴν τιμωρίαν διὰ τὴν ἁμαρτίαν, διότι ἤθελε μετὰ ὅλ' αὐτὰ νὰ μᾶς διδάξῃ ν' ἀποφύγωμεν τὴν μίμησιν αὐτῶν. Αἰτία τῆς ἁμαρτίας ἦτο ἡ λαίμαργία. Διότι «ἐκάθισεν ὁ λαὸς νὰ φάγῃ καὶ νὰ πῆν». D Ἡ ἁμαρτία ἦτο αὐτὸ τὸ παγιῖδι καὶ ὁ χορὸς πρὸς τιμὴν τοῦ μόσχου. Ἐπειτα ἦλθεν ἡ τιμωρία, διότι «εστρώθησαν κάτω νεκροὶ εἰς τὴν ἔρημον». Καὶ πάλιν λέγει: «Ἀκόμη δὲ ἄς μὴ πορευώμεν, καθὼς μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ἐπόρευον». ²³¹ Ἐβῶ δὲν ἀνέφερε τὴν αἰτίαν τῆς παρνείας, ἀλλὰ τὴν τιμωρίαν. Ποῖον; «Ἐπεσον νεκροὶ εἰς μίαν ἡμέραν εἰκοσι τρεῖς χιλιάδες». ²³² Διὰ ποῖον λόγον δὲν ἀνέφερε τὴν αἰτίαν ἀπὸ τὴν ὅποιον ἐγένεν ἡ παρνεία; Διότι ἀφῆκεν εἰς τοὺς φιλοπόνηους νὰ μελετήσουν τὴν ἱστορίαν καὶ νὰ μάθουν τὴν ρίζαν τοῦ κακοῦ. Αὐτὸς εἶναι ἕνας τρόπος θεραπείας, τὸ νὰ λέγῃς δηλαδή ἀπὸ ποίας

19. Α' Κορινθ. 10, 6-7.

20. Α' Κορινθ. 10, 8.

21. Ἐνθ. 2νοσ.

αίτιας γενώνται τὰ νοσήματα καὶ νὰ θέτης ἐπάνω εἰς τὰ πράγματα τὰ σχετικά φάρμακα. Διὰ τοῦτο λέγει: Ἐ
 «Ὅλα δὲ αὐτὰ συνθέσθαι εἰς ἐκείνους καὶ ὡς προφητικὰ προεικονίσεις. Ἐγράφησαν δὲ διὰ νὰ νὰ νοουθετηθῶμεν καὶ σωφρονισθῶμεν ἡμεῖς.²²

Ὅστε αὐτὸς ποῦ ἔκαμε ἐκεῖνα καὶ ἐτιμώρησε τοὺς κακοὺς, αὐτὸς τώρα νοουθετεῖ ἡμᾶς, ὅχι μόνον μὲ λέξεις, ἀλλὰ καὶ μὲ αὐτὰ τὰ πράγματα, ποῦ ἀποτελοῦν ἕνα τροπὸν νοουθεσίας μεγίστης σημασίας. Εἶδες πῶς β' αὐτοὺς ποῦ εὐρίσκονται εἰς τὴν χάριν (τοὺς χριστιανούς) προσέβαλε διδασκαλὸν αὐτὸν ὁ ὁποῖος τὰ ἔκαμε αὐτὰ εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, δεκνῶν ὅτι εἶναι ὁ ἴδιος ποῦ ἔκαμε ἐκεῖνα καὶ αὐτὸς ποῦ λέγει αὐτὰ. Διότι ἐάν ἦτο ἄλλος, δὲν θὰ ἀπεκάλει ἐκεῖνα τύπους καὶ προεικονίσματα τούτων καὶ δὲν θὰ ἔλεγεν, ὅτι ἐγράφησαν πρὸς νοουθεσίαν ἡμῶν, δὲν θὰ προέβαλλε διδασκαλὸν μας ἕνα διὰ τὸν ὅποιον δὲν θὰ ἐπίστευαν ὅτι εἶναι Θεός, δὲν θὰ μᾶς ἐφοδίζε μὲ αὐτὰ ποῦ ἔγιναν ἀπὸ ἐκείνου,²³ Ἄ μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι μέλλομεν πάλι νὰ πῶμεν εἰς τὰς χεῖρας ἐκείνου. Τώρα δὲ δεκνῶν, ὅτι πρόκειται νὰ πῶμεν εἰς τὰς χεῖρας ἐκείνου, καὶ ὅτι καὶ οἱ βυβλαῖ, καὶ ὁ παλαιὸς καὶ ὁ τωρινός, κυβερνῶνται ἀπὸ τοὺς νόμους ἐκείνου, μᾶς ὑπενθύμισε ὅλα ἐκεῖνα καὶ εἶπεν, ὅτι ἐγράφησαν διὰ νὰ νοουθετηθῶμεν καὶ σωφρονισθῶμεν,

Ἐχόντες λοιπὸν δλ' αὐτὰ ὡς βίβλιν μας, ὡς πιστεύομεν καὶ εἰς τὰ παρελθόντα καὶ εἰς τὰ μέλλοντα. Ἄν θὲ ὑπάρχουν μερικὸι ποῦ δὲν πιστεύουν εἰς τὰ μέλλοντα, ὡς τοὺς ὀδηγῶμεν εἰς τὴν ἐπιμέλειαν τῆς ἀρετῆς ἀπὸ τὰ παρελθόντα, διηγούμενοι εἰς αὐτοὺς τὴν ἱστορίαν τῶν Σοδομιτῶν, ἀναφέροντες τὰ σχετικά μὲ τὸν κατακλιτισμὸν, ὑπενθυμίζοντες τὰ σχετικά μὲ τὴν Αἴγυπτον, Ἄ ὥστε σωφρονισθῶμεν ἀπὸ τὰς τιμωρίας τῶν ἄλλων καὶ ἐπιδεικνύοντες ἄριστον βίον, νὰ δεχθῶν καὶ τὴν διδασκαλίαν διὰ τὴν γέννησιν τοῦ πυρός καὶ τὴν ἀνάστασιν. Διότι καὶ τώρα ἄσσοι δὲν πιστεύουν εἰς τὴν μέλλουσαν κρίσιν, τὸ παθαίνουν αὐτὸ μόνον καὶ μόνον, διότι διάγουν βίον διεφθαρμένον καὶ ἔχουν πονηρὰν συνείδησιν. Ὅστε ἐάν καθαρίσωμεν τὰς ἀμαρτίας μας καὶ μὲ τὸν φόβον τῶν παρελθόντων διδασκῶμεν, θὰ πεισθῶμεν νὰ δεχθῶμεν καὶ τὴν διδασκαλίαν διὰ τὰ μέλλοντα. Διότι ὅπως πονηρὰ δόγματα συνήθως εἰσάγουν τὸν ἄνθρωπον εἰς ἀκάθαρτον βίον,

22. Ἀ' Κορινθ. 10, 11.

κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ βίος διεφθαρμένος γεννᾷ πολλὰς φορές πονηρὰ δόγματα. Διὰ νὰ μὴ συμβῆ λοιπὸν καὶ εἰς ἡμᾶς τοὺς ἰδίους αὐτὸ, καὶ νὰ ἐπικαλούμεθα τοὺς λόγους αὐτοὺς διὰ τοὺς ἄλλους, Ἐ δὲ μένομεν σταθεροὶ εἰς τὴν ὀρθὴν πίστιν, καὶ ὡς ἐπιδείξομεν ἄριστον βίον, διότι ὁ λόγος ἀπέδειξεν ἀπὸ παντοῦ, ὅτι χωρὶς αὐτοῦ τὸν βίον, δὲν μᾶς ὠφελοῦν εἰς τίποτε τὰ ὀρθὰ δόγματα. Εἶθε, δὲ μὲ τὰς εὐχὰς τῶν ἁγίων καὶ ἄλων τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀρχόντων, νὰ διατηρήσωμεν ἀκεραίαν τὴν ὀρθότητα τῶν δογμάτων, ποῦ ἀπὸ παλαιὰ παρελάβομεν ἀπὸ τοὺς προγόνους μας, καὶ νὰ προσθέσωμεν καὶ βίον σύμφωνα μὲ αὐτὴν τὴν καθαρότητα, διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν τὰ ὑπεσχημένα ἀγαθὰ, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῖου δόξα, δυνάμις καὶ τιμὴ εἰς τὸν Πατέρα, μαζί καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνήκου τῶρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ

Α ΠΕΡΙ ΕΛΕΗΜΟΣΥΝΗΣ

ΕΡΕΘΙΣΘΗΣΙΣ ΕΞ ΑΦΟΡΜΗΣ ΤΩΝ ΗΤΙΚΩΝ, ΤΟΥΣ ΟΠΟΙΟΥΣ ΕΙΔΕ ΠΑΡΑΠΕΤΑΜΕΝΟΥΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΙΟΡΑΝ, ΧΡΗΣΙΣ ΚΑΜΗΛΙΑΣ ΜΕΡΙΜΝΑΣ, ΟΤΑΝ ΔΙΗΧΕΤΟ ΑΠΟ ΕΚΕΙ ΕΙΣ ΕΠΙΟΧΗΝ ΧΕΙΜΩΝΟΣ.

Σήμερον ἐπακώθην διὰ τὰ οὕς κάμω μίαν πρῶθειαν δικαίαν καὶ ἐπιφελῆ, πού ἀρμόζει εἰς τὴν χριστιανικὴν σας ψυχὴν. Δὲν πρόκειται διὰ κανένα ἄλλο θέμα, παρὰ διὰ τοὺς πτωχοὺς πού κατοκοῦν εἰς τὴν πόλιν μας. Δὲν με ἀνηγόρευσα μὲ λόγους ἢ μὲ ψήφισματα ἢ μὲ συγκλητικὴν ἀπόφασιν, ἔ ἀλλὰ ἐκινήθην ἀπὸ τὸ ἐλεεινὸν καὶ θλιθερὸν θέαμα πού εἶδον. Διερχόμενος θηλαδῆ ἀπὸ τὴν ἀγορὰν καὶ τὰς στενωποὺς διὰ τὰ ἔλθω εἰς τὴν σὺναξιν σας, εἶδον εἰς τὰς παρόδους πολλοὺς παραπεταμένους, ἄλλους μὲ κοιμένους χεῖρας, ἄλλους μὲ ἐκτριχωμένους τοὺς ὀφθαλμούς, ἄλλους γεμάτους ἀπὸ τραύματα καὶ πληγὰς ἀνιάτους, οἱ ὅποιοι μάλιστα ἐπρόβαλλαν αὐτὰ τὰ μέλη, πού ἦτο ἀνάγκη νὰ συγκαλύπτουν διὰ τὴν σῆψιν εἰς τὴν ὅποιαν εἶχον καταπέσει.

Ἔτσι ἐνόμισα, ὅτι θὰ ἦτο ἐκδήλωσις ἐλαχίστης ἀπανθρωπίας νὰ μὴ ὁμιλήσω πρὸς τὴν ἀγάπην σας δι' αὐτούς, ὅταν μάλιστα ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω λόγων καὶ αἱ γενικώτεροι περιστάσεις μᾶς ἠνάγκαζον πρὸς τοῦτο. Διότι πάντοτε δεδαίως ἐνόμιζον ὅτι ἦτο ἀνάγκη νὰ ὁμιλῶ περὶ τῆς ἐλεημοσύνης, ἐπειδὴ καὶ ἡμεῖς ἔχομεν μεγάλην ἀνάγκην αὐτῆς ἀπὸ τὸν Κύριον πού μᾶς ἐξημιούργησεν. Πρὸ πάντων δὲ αὐτὴν τὴν ἐποχὴν, πού τὸ ψῆχος εἶναι δομιῶ. Διότι κατὰ τὴν περίοδον τοῦ θέρους οἱ πτωχοὶ εὐρίσκουν μεγάλην παρηγορίαν ἀπὸ τὴν Ἰβαν τὴν ἐποχὴν.²⁴⁹ Α καὶ πράγματι, δύνανται καὶ γυμνοὶ νὰ διαβίωσιν ἀκινδύνως, διότι ἀρκεῖ νὰ τοὺς προστατεύῃ ἡ ἡλιακὴ ἀκτινοβολία ἀντὶ τῆς περιβολῆς, καὶ εἰς τὸ ἔδαφος δύνανται νὰ κοιμῶνται καὶ νὰ διανυκτερεύουσιν ἀσφαλῶς εἰς τὰ ὑπαιθρον. Καὶ δὲν ἔχουν τόσην μεγάλην ἀνάγκην ὑποδημάτων, οὔτε οἰνοποσίας, οὔτε πλουσιωτέρας τροφῆς, ἀλλὰ ἀρκούνται μὲν νὰ πίνουσιν ὕδωρ ἀπὸ τὴν πηγὴν, νὰ τρώγουσιν

ἔ ἀλλοὶ μὲν τὰ πλεον εὐτελεῖ χόρτα, ἄλλοι ὀλίγους ἑρρούς καρπούς, ἀφοῦ αὐτὴ ἡ ἐποχὴ τοῦ ἔτους παρέχει εἰς αὐτοὺς ἐπιόχην τράπεζαν. Ἔχουν ἐπίσης καὶ ἄλλην παρηγορίαν, ὅχι κατώτερον ἀπὸ αὐτὴν, τὴν εὐκολίαν τῆς ἐργασίας. Διότι ὅσοι οἰκοδομοῦν οἰκίας καὶ ὅσοι καλλιεργοῦν τὴν γῆν, καθὼς καὶ οἱ ναυτικοὶ χρειάζονται τὴν ἐσθήθειαν ὄλων αὐτῶν. Ἐ καὶ ὅτι εἶναι διὰ τοὺς πλουσίους οἱ ἄγροὶ καὶ αἱ οἰκίαι καὶ αἱ ἄλλοι προσοδοφόροι ἰδιοκτησίαι, εἶναι δι' αὐτοὺς τὸ σῶμα καὶ ὅλα τὰ ἑσθὰ των προέρχονται ἀπὸ τὴν ἐργασίαν τῶν χερῶν των καὶ ἀπὸ πούθεν ἄλλου. Διὰ τοῦτο κατὰ τὸ θέρος ἔχουν κάποιαν παρηγορίαν. Ἐνῶ κατὰ τὸν χειμῶνα καταπολεμῶνται ἀπὸ παντοῦ καὶ ἡ πολιορκία των εἶναι διπλή, ἀπὸ μέσα εἶναι ἡ ψυχὸς πού παγώνει καὶ ἀποπεκρύνει τὴν σάρκα. Δι' αὐτὸ καὶ ἔχουν ἀνάγκην περισσώτερας τροφῆς, πυκνότερου ἐνδύματος, καθὼς καὶ στέγης C καὶ στραμνῆς καὶ ὑποδημάτων καὶ πολλῶν ἄλλων.

Καὶ τὸ χειρότερον ἀπὸ ὅλα εἶναι ὅτι δὲν εὐρίσκουν εὐκόλως καὶ ἐργασίαν. Ἡ ἰβία ἡ ἐποχὴ τοῦ ἔτους παρουσιάζει ἐμπόδια. Ἐπειδὴ λοιπὸν καὶ ἡ ἀνάγκη τῶν ἀπαραίτητων εἶναι δευτέρα καὶ ἐπιτάσσει τὴν ἐργασίαν, ἀλλὰ κανεὶς δὲν μισθώνει αὐτοὺς τοὺς δυστυχεῖς οὔτε πούσιν καλεῖ εἰς ἐργασίαν, ἐμπρὸς ὅς φέρωμεν πρὸς βοήθειάν των αὐτὶ τῶν ἐργοδοτῶν τὰς χεῖρας τῶν ἐλεημόνων, ἀφοῦ λάβωμεν ὡς βοήθον εἰς τὴν πρῶθειαν αὐτὴν τὸν Παῦλον, ὃ ὅποιος εἶναι ὁ πραγματικὸς προστατῆς καὶ κηδεμὼν τῶν πτωχῶν. Καὶ πράγματι, αὐτὸς λαμβάνει μεγάλην πρόνοιαν διὰ τὸ πρᾶγμα, τόσην ὅσην κανεὶς ἄλλος. Ἐ διὰ τοῦτο, ὅταν ἐμοῖρασε τοὺς μαθητὰς μὲ τὸν Πέτρον, δὲν ἐμοῖρασε καὶ τὴν προστασίαν τῶν πτωχῶν, Ἄλλὰ ἀφοῦ εἶπε «ἔδωσα εἰς ἐμὲ καὶ τὸν Βαρνάβαν τὰς δεξιὰς χεῖρας των εἰς σημεῖον ἐπικοινωνίας καὶ ὁμοιοῦς καὶ συνεφώνησαν ἡμεῖς νὰ κηρύττωμεν εἰς τοὺς ἔθνικους, αὐτοὶ δὲ νὰ κηρύττων εἰς τοὺς περιτριμμένους, προσέθεσε: «μᾶς συνέντησαν δὲ μόνον νὰ ἐνθυμούμεθα τοὺς πτωχοὺς τῆς ἐκκλησίας τῶν Ἱερουσαλῶν καὶ νὰ φροντίζωμεν περὶ αὐτῶν. Αὐτὸ δὲ καὶ ἐπεμελήθημεν νὰ ζῆλον νὰ τὸ ἐκτελέσω ἐπακριβῶς». Καὶ πράγματι πεινοῦ εἰς τὰς ἐπιστολάς του εἰσάγει αὐτὸ τὸ θέμα καὶ δὲν ὑπάρχει οὔτε μία ἐπιστολὴ, εἰς τὴν ὅποιαν νὰ μὴ ὑπάρχη αὐτὴ ἡ παραίνεσις.

1. Πλ. 2, 8-10.

Διότι γνωρίζει, γνωρίζει πόση είναι ἡ ἀξία καὶ ἡ δύναμις τοῦ πράγματος. Διὰ τοῦτο ὠδῶν θαυμαστὴν ὁροφὴν εἰς τὴν οἰκοδομήν, ἔτσι εἰσάγει τὴν σχετικὴν διδασκαλίαν εἰς τὸ σύστημα τῶν ἄλλων παραίνεσων καὶ συμβουλῶν. Ἐ Πράγμα πού ἔκαμε καὶ ἐδῶ. Ἀφοῦ ὠμίλησε πρῶτα διὰ τὴν ἀνάστασιν καὶ διηρθώθησαν ὅλα τὰ ἄλλα, ἐτελείωσε τὸν λόγον του μὲ τὴν ἐλεημοσύνην καὶ εἶπε τὰ ἑξῆς: «Διὰ τὴν συνεισφορὰν δὲ ὑπὲρ τῶν χριστιανῶν (τῶν Ἱεροσολύμων), καθὼς ἐκανόνισα εἰς τὰς Ἐκκλησίας τῆς Γαλιλαίας, ἔτσι κάμετε καὶ σῆς. Κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος (τὴν Κυριακὴν δηλαδὴ) ἕκαστος ἀπὸ σᾶς (ἂς ξεχωρίσῃ εἰς τὴν ἀκρὴν κάποιο ποσόν)».

Καίταξε σύνεσιν ἀποστολικὴν, πόσον ἐπικαίρως ἐ- χρησιμοποίησε τὴν παραίνεσιν αὐτὴν. Ἀφοῦ δηλαδὴ τοὺς ἐπιθυμῆσαι τὴν μέλλουσαν κρίσιν καὶ τὸ φοβερὸν ἐκεῖνο βῆμα καὶ τὴν δόξαν, τὴν ὅποιαν ἐμῆλλον νὰ περιβληθῶν οἱ ἐνάρητοι, καὶ τὴν ἀκάνιον ζωὴν, τότε πλέον εἰσέρχεται καὶ εἰς αὐτὸ τὸ θέμα, ὡστε ὁ ἀκροατής, πού ἀνεκουφίσθη μὲ τὰς καλὰς ἐλπίδας καὶ κατέστη περισσώτερον πρόσφορος, νὰ δεχθῇ τὸν λόγον αὐτὸν μὲ μεγαλυτέραν προθυμίαν, ἅπα ἅδιότι ἔχει ἐντονον ἀκόμη τὸν φόβον τῆς κρίσεως καὶ τὴν ψυχὴν ὀλοπρόθυμον ἀπὸ τὴν προσδοκίαν τῶν μελλόντων ἀγαθῶν. Διότι αὐτὸς πού δύναται νὰ φιλοσοφῇ περὶ ἀναστάσεως καὶ νὰ μεταφέρεται ὀλόκληρος εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν, θὰ θεωρήσῃ τὰ παρόντα μηδαμινά, καὶ τὸν πλοῦτον καὶ τὴν εὐπορίαν, καὶ τὸν χρυσόν, καὶ τὸν ἀργυρον, καὶ τὴν περιβολὴν τῶν ἱματίων, καὶ τὴν πολυτέλειαν, καὶ τὰς πλουσίας τραπέζας καὶ ὅλα τὰ ὅμοια μὲ αὐτά. Καὶ αὐτὸς πού τὰ θεωρεῖ δὲ αὐτὰ μηδαμινά, εὐκολώτερον προβαίνει εἰς τὴν θοήθειαν τῶν πτωχῶν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος, ἀφοῦ προητοίμασε καλῶς τὴν ψυχὴν των μὲ τὴν διδασκαλίαν περὶ ἀναστάσεως, ἔτι τότε εἰσήγαγε τὴν παραίνεσιν. Καὶ δὲν εἶπε «διὰ τὴν συνεισφορὰν διὰ τοὺς πτωχοὺς», οὔτε «διὰ τοὺς πένητας», ἀλλὰ «διὰ τὴν συνεισφορὰν διὰ τοὺς ἁγίους». Καὶ τοῦτο, διότι ἤθελε νὰ διδάξῃ τοὺς ἀκρατάς του νὰ θαυμάζουν καὶ τοὺς πτωχοὺς, ὅταν εἶναι εἰσεθείς, καὶ νὰ ἀποδοκιμάζουν τοὺς πλουσίους, ὅταν καταφρονοῦν τὴν ἀρετὴν. Γνωρίζει δεδαίως ἀκόμη καὶ τὸν αὐτοκράτορα νὰ τὸν ἀποκαλῇ δέδηλον καὶ παρόνομον, ὅταν εἶναι ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ τοὺς πτωχοὺς νὰ τοὺς ἀποκαλῇ ἁγίους, ὅταν

2. Α' Κορινθ. 16, 1-2.

εἶναι ἀγαθοὶ καὶ ταπεινόφρονες. Τὸν Νέρωνα, ὡς γνωστόν, τὸν ἀποκαλεῖ «μισθῆριον τῆς ἀνομίας», ὅταν λέγῃ: «Τώρα εἶναι εἰς ἐνέργειαν ἡ δύναμις τοῦ κακοῦ καὶ τῆς ἀνομίας.» Ἐνῶ ἄλλους πού δὲν εἶχαν οὔτε τὴν ἀναγκαίαν τροφὴν, ἀλλὰ ἐτρέφοντο ἀπὸ τὴν ἐπαίτειαν, τοὺς ἠνόμασεν ἁγίους. Ὁ Καὶ ταυτεχρόνως ἐδίδασκε καὶ ἐκείνους μὲ τρόπον νὰ μὴ ὑπερηφανεύονται οὔτε νὰ ἐπαίρωνται μὲ τὴν ἐντολήν αὐτὴν, μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι προσφέρουν εἰς κάποιους εὐτελεῖς καὶ ἀκαταφρονήτους, ἀλλὰ νὰ γνωρίζουν σαφῶς καὶ νὰ πιστεύουν, ὅτι ἀπολαμβάνουν μεγίστην τιμὴν, διότι ἀξιῶνται νὰ μετέχουν εἰς τὰς θλίψεις ἐκείνων.

Ἀξίζει ὁμως νὰ ἐξετάσωμεν καὶ τοῦτο, δηλαδὴ ποῖοι εἶναι αὐτοὶ οἱ ἅγιοι. Διότι δὲν τοὺς ἀναφέρει μόνον ἐδῶ, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλο σημεῖον, ὅπου λέγει τὰ ἑξῆς: «Τώρα δὲν πηγαίνω εἰς Ἱερουσαλὴμ ἐκελῶν ὑπηρεσίαν χάριν τῶν ἐκεί ἁγίων.» Καὶ ὁ Λουκᾶς δὲ εἰς τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, ὅταν ἀνεμῆτο μεγάλος ἰμῶς, ἀναφέρει αὐτοὺς πάλιν τοὺς ἁγίους καὶ λέγει: «Κατόπιον δὲ τῆς προφητείας αὐτῆς, οἱ μαθητοὶ ἀναλόγως τῶν πόρων καὶ τῶν μέσων πού εἶχε κανεῖς, ἀπεφάσισαν νὰ στείλουν καθένος ἀπὸ αὐτοὺς συνδρομὴν πρὸς τοὺς πτωχοὺς τῶν ἁγίων, ὃ οἱ ὅποιοι διέμενον εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ.» Καὶ πάλιν, ὅπως εἶπα μόλις παραπάνω: «Μᾶς συνέστησαν δὲ μόνον νὰ ἐνθυμοῦμεθα τοὺς πτωχοὺς τῆς Ἐκκλησίας καὶ νὰ φροντίζωμεν δι' αὐτούς. Αὐτὸ δὲ καὶ ἐπεμείληθην μὲ ζήλον νὰ τὸ ἐτελέσω ἐπακριβῶς.» Ἀφοῦ λοιπὸν ἐμειράσθημεν, λέγει, ἐγὼ μὲν τοὺς εἰδωλολάτρας, ὃ δὲ Πέτρος τοὺς Ἰουδαίους, ἀπὸ κοινοῦ ἐμείναμεν σύμφωνοι, ὡστε εἰς τὰ θέματα τῆς ἐνοσχέσεως τῶν πτωχῶν νὰ μὴ ἴσχυῃ ἡ διαίρεσις αὐτή. Ὅταν λοιπὸν ἐκήρυτταν, ὃ μὲν ἔνας ἐκήρυττε εἰς τοὺς Ἰουδαίους, ὃ δὲ ἄλλος εἰς τοὺς εἰδωλολάτρας. Ὅταν ὁμως ἐφρόντιζον διὰ τοὺς πτωχοὺς, δὲν ἐφρόντιζεν ὁ μὲν ἕνας διὰ τοὺς πτωχοὺς μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων μόνον, ὃ δὲ ἄλλος διὰ τοὺς πτωχοὺς μεταξὺ τῶν εἰδωλολατρῶν. Ἀλλὰ καθένος ἐφρόντιζε παλὺ καὶ διὰ τοὺς πτωχοὺς μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων. Δι' αὐτὸ καὶ ἔλεγεν: «Μᾶς συνέστησαν δὲ μόνον νὰ ἐνθυμοῦμεθα τοὺς πτω-

1. II' Θεσσαλ. 2, 7.

1. Περ. 16, 25.

6. Πράξ. 11, 29.

11. Γαλ. 2, 10.

χούς τῆς Ἐκκλησίας καὶ νὰ φροντισίμεν δι' αὐτούς. Αὐτὸ δὲ καὶ ἐπεμελήθημ ἐν ζῆλον νὰ τὸ ἐκτελέσω ἐπακριδῶς.

Ἐ Παισι εἶναι λοιπὸν αὐτοὶ διὰ τοὺς ὁποίους ὁμιλεῖ καὶ ἐδῶ καὶ εἰς τὴν πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολῇν του καὶ εἰς τὴν πρὸς Γαλάτας, χάριν τῶν ὁποίων παρεκάλεσεν ἀκόμη καὶ τοὺς Μακεδόνας; Οἱ πτωχοὶ μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων, ποὺ διέμενον εἰς τὰ Ἱερουσόλυμα. Καὶ διὰ ποῖον λόγον φροντίζει τόσοὺς πολὺ δι' αὐτούς; Μήπως δὲν ὑπῆρχον πτωχοὶ καὶ πένητες εἰς κάθε πόλιν; Διατὶ τέλος πάντων στέλλει πρὸς αὐτούς καὶ παρακαλεῖ βλαυς δι' αὐτούς; Δὲν τὸ κάμνει ἀπλῶς, οὕτε εἰς τὴν τύχην, οὕτε ἀπὸ κάποιαν μεροληψίαν, ἀλλὰ ἐπιφειδῶς καὶ πρὸς τὸ συμφέρον.⁷ Α Ἐἶναι ὁμως ἀνάγκη νὰ φέρομεν τὴν διελίαν ὄλιγον ἀνωτέρω. Ὅταν δηλαδὴ ἡ κατάστασις τῶν Ἰουδαίων μετεβλήθη, καὶ μὲ τὴν σταύρωσιν τοῦ Ἰησοῦ ἐπεκύρωσαν ἐκεῖνα ποὺ ἐφώνασαν ἐναντίον των, ὅτι δηλαδὴ «δὲν ἔχομεν βασιλεία ἐκτός μόνον ἀπὸ τὸν Καίσαρα» καὶ εἰς τὸ ἔξῃς ἐτέθησαν ὑπὸ τὴν ἀπόλυτον ἐξουσίαν τῶν Ῥωμαίων, οὕτε αὐτόνομοι ἦσαν, ὅπως προηγουμένως, οὕτε ἐντελῶς βούλοι, ὅπως καὶ τώρα. Ἀλλὰ ἦσαν εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν συμμάχων καὶ ἐπλήρωναν φόρους εἰς τοὺς αὐτοκράτορας καὶ ἐδέχοντο τοὺς ἀρχοντας ἀπὸ ἐκείνους. Εἰς πολλὰς δὲ περιπτώσεις ἐχρησιμοποιοῦσαν τοὺς ἰδικούς των νόμους καὶ ὅσους ἡμάρτανον, τοὺς ἐτιμῶρου μὲ ὅσων τὰ πατροπαράδοτα ἐθιμὰ των. Β Καὶ ὅτι μὲν ἐπλήρωνον φόρους εἰς τοὺς Ῥωμαίους γίνεται φανερόν ἀπὸ τὰς ἐρωτήσεις ποὺ ἀπήχθον πρὸς τὸν Ἰησοῦν διὰ νὰ τὸν πειράξουν, ὅπως π.χ. «Διδάσκαλε, ἐπιτρέπεται ἢ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ δώσωμεν κεφαλικὸν φόρον εἰς τὸν Καίσαρα;».⁸ Ὅποτε καὶ αὐτὸς τοὺς διέταξε νὰ δεῖξουν ἕνα νόμισμα καὶ τοὺς εἶπε: «Δώσατε λοιπὸν ὀπίσω εἰς τὸν Καίσαρα ἐκεῖνα ποὺ ἀνήκουν εἰς τὸν Καίσαρα, καὶ εἰς τὸν Θεὸν δώσατε ἐκεῖνα ποὺ ἀνήκουν εἰς τὸν Θεόν». Ὁ Λουκᾶς πάλιν λέγει, ὅτι ὁ ναὸς εἶχε στρατηγούς καὶ χιλιάρχους. Διὰ τὸ ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι ἦσαν ὑποταγμένοι εἰς τοὺς Ῥωμαίους, αὐτὰ δὲν ἀποτελοῦν μικρὰς ἀποδείξεις. Ὅτι ὁμως εἶχαν καὶ ἰδικούς των νόμους, εἶναι φανερόν ἐκ τούτου, ὅτι δηλαδὴ ἐλιθοδόλησαν τὸν Στέφανον, χωρὶς νὰ

7. Ἰωάν. 19, 15.

8. Ματθ. 22, 17.

9. Μαρτ. 23, 21.

τὸν προσάγοιεν εἰς δικαστήριον. Ἐναντίωσαν ἐπίσης τὸν Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν τοῦ Κυρίου. Τὸν ἴδιον τὸν Χριστὸν τὸν ἐσταύρωσαν, ὃν καὶ ὁ δικαστὴς τὸν ἀπήλωσεν ἀπὸ κάθε κατηγορίας. C Διὰ ταῦτα καὶ ἐνῆψε τὰς χεῖρας του λέγων: «Εἰμαι ἄθως ἀπὸ αὐτὸ τὸ αἷμα». Καὶ ὅταν τοὺς εἶδε νὰ ἐπιμένουν σφόδρα, αὐτὸς δὲν ἐβγαλεν ἀπόφασιν καταδικῆς, ἀπέσχεν. Ἐκεῖνοι δὲ ἐφαρμόζοντες τὴν ἰδικὴν των νομοθεσίαν, ἐπραξαν ὅλα τὰ μετέπειτα. Ἐπέτέθησαν πολλὰς φορές καὶ ἐναντίον τοῦ Παύλου.

Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐχρησιμοποιοῦν τὰ ἰδικὰ των δικαστήρια, συνέβαινεν οἱ ἐκ τῶν Ἰουδαίων πιστοὶ εἰς τὸν χριστιανισμόν νὰ ὑφίστανται μεγαλύτερα δεινὰ ἀπὸ βλαυς τοὺς ἄλλους. Εἰς τὰς ἄλλας λοιπὸν πόλεις ὑπῆρχον καὶ δικαστήρια καὶ νόμοι καὶ ἀρχοντες καὶ δὲν ἐπετρέπετο εἰς τοὺς ἐθνικούς μὲ ἰδικούς των νόμους. D ἢ νὰ σφάξουν ἢ νὰ λιθοβολοῦν ἢ νὰ βασανίσουν μὲ ἄλλον τρόπον αὐτούς ποὺ ἀπεκρίνουν ἀπὸ τὴν εἰδωλολατρίαν. Ἀλλὰ ἐὰν συνειλαμβάνετο κανεὶς νὰ ἀποτολμᾷ κατὰ τέτοιον παρὰ τὴν γνώμην τῶν δικαστῶν, καὶ αὐτὸς ἐτιμωρεῖτο. Εἰς τοὺς Ἰουδαίους ὁμως ὅλα αὐτὰ ἐπετρέποντο μὲ μεγάλην ἐλευθερίαν. Δι' αὐτὸν ἀκριδῶς τὸν λόγον ὑπέφερον περισσότερο οἱ πιστοὶ τοῦ προήρχοντο ἀπὸ αὐτοῦ, ὡσὰν νὰ ἦσαν ἀποκλεισμένοι μεταξὺ λύκων καὶ κανεὶς δὲν ἠδύνατο νὰ διαφύγῃ. Ἐτοί, ὡς γνωστόν, καὶ τὸν Παῦλον πολλὰς φορές τὸν ἐμαστιγώσαν. Καὶ ἄκουσε ποῦ τὸ δηλώνει ὁ ἴδιος ἐκεῖ ποὺ λέγει: «Ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους πέντε φορές ἐμαστιγώθην μὲ τεσσαράκοντα παρὰ μίαν μαστιγώσκεις. Τρεῖς φορές ἐρασοβιάσθην, μίαν φοράν ἐλιθοβολήθην».⁹ Καὶ ὅτι αὐτὰ δὲν ἀποτελοῦν ὑπόθεσιν, ὁ ἴδιος Παῦλος ὅταν γράφῃ πρὸς τοὺς Ἑβραίους, λέγει: Ε «Νὰ ἐνθυμησθε δὲ τὰς προτερινὰς ἡμέρας, κατὰ τὰς ὁποίας ἐφωτισθῆτε μὲ τὸ βάπτισμα καὶ μὲ τὴν γνώσιν τῆς ἀληθείας καὶ ὑπεμείνατε πολλὴν βλάβην καὶ ἀγῶνα παθημάτων καὶ διωγμῶν. Ἀπὸ τὸ ἕνα μὲν μέρος μὲ ὀνειδημούς καὶ ὄθρεκ καὶ μὲ θλίψεις θεατρίζεσθε καὶ διεπομπεύεσθε. Ἀπὸ τὸ ἄλλο δὲ μέρος μὲ τὴν συμπάθειαν καὶ δοξοβίαν σας ἐγίνετο συμμετοχοὶ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἔτοι κατεδικάκοντο καὶ ἔζων ἐν μέσῳ θλίψεων καὶ κατατρογμῶν. Καὶ τὴν ἀρπαγὴν καὶ δήμευσιν τῆς περιουσίας σας ἐδεχθήκατε μὲ χαρὰν, ἐπειδὴ ἐγνωρίζατε, ὅτι ἔχετε διὰ τὸν ἑαυτὸν σας καλύτεραν περιουσίαν εἰς τοὺς οὐρανοὺς ποὺ εἶναι μόνι-

10. Π' Κορινθ. 11, 24 - 25.

μας και αιώνια.¹¹ Και όταν προτρέπη τους Θεσσαλονικείς, πάλιν εκείνους έφεραν εις το μέσον: ²⁵² A «Διότι σεις, αδελφοί, έγινατε μιμηταί των Έκκλησιών του Θεού που είναι εις την Ιουδαίαν ηνωμένοι με τον Ίησούν Χριστόν. Και έγινατε μιμηταί εκείνων, διότι και σεις επάδατε τα ίδια από τους δοκίμους σας, καθώς και εκείνοι από τους απιστήσαντας Ιουδαίους.¹² Έπειδή λοιπόν ύφισταντα τα μεγαλύτερα δεινά από δλους, και όχι μόνον δεν έβλεπον έλεος, αλλά τους απηροούντο όλα τα υπαρχοντά των, και από παντού καταδιώκοντο, ελόγως διεγείρει τους πάντας να σπείσουν προς σωθειάν των. Και εδώ πάλιν διά τους ίδιους προτρέπει τους Κορινθίους λέγων: «Διά την συνεισφοράν δε υπέρ των χριστιανών (των Ιερουσαλύμων), καθώς εκανόνισα εις τας Έκκλησίας της Γαλιτίας, έτσι κάμετε και σεις.»¹³

Ποιοι λοιπόν είναι αυτοί οι άγιοι και διατι τέλος πάντων λαμβάνει μεγαλύτεραν πρόνοιαν δι' αυτούς, B έχει αποδειχθή επαρκώς. Πρέπει τώρα να έρευνήσωμεν διά ποιον λόγον αναφέρει τους Γαλιτάς. Διατι τάχα δεν ειπε «διά την συνεισφοράν δε υπέρ των χριστιανών (των Ιερουσαλύμων) να κάνετε το εξής: Κατά την πρώτην ημέραν της εβδομάδος, την Κυριακήν δηλαδή, εκαστος από σας ως ξεχωρίζη εις το σπίτι του κάποιο ποσόν και ως μαζεύη σιγά-σιγά θησαυρόν», αλλά ειπε: «Διά την συνεισφοράν δε υπέρ των χριστιανών (των Ιερουσαλύμων), καθώς εκανόνισα εις τας Έκκλησίας της Γαλιτίας, έτσι κάμετε και σεις;» Διά ποιον λόγον το κάμνει αυτό και δεν αναφέρει ούτε μίαν, ούτε δύο, ούτε τρεις πόλεις, αλλά έννοσος δλόκληρον; Διά να δεχθούν την εκκλησίαν με μεγαλύτεραν προθυμίαν και διά να γίνουν τα έγκλημα των άλλων αιτία ζηλώ δι' αυτούς.

Έπειτα αναφέρει και τον τρόπον, κατά τον οποίον τους ώρισε να το κάμνουν: C «Κατά την πρώτην ημέραν της εβδομάδος, την Κυριακήν δηλαδή, εκαστος από σας ως ξεχωρίζη εις το σπίτι του κάποιο ποσόν και ως μαζεύη σιγά-σιγά θησαυρόν με δ,τι εδκόλυεται, διά να μη γίνονται συνεισφοραί όταν έλθω.» Την πρώτην ημέραν της εβδομάδος ώνάμασε Κυριακήν. Και διά ποιον λόγον

11. Έβρ. 10, 32-34.
12. Α' Θεσσαλ. 3, 14.
13. Α' Κορινθ. 16, 1.
14. Α' Κορινθ. 16, 2.

ώρισεν αυτήν την ημέραν διά την εισφοράν; Διατι δεν ειπε την μεθεπομένην του Σαββάτου ή την τρίτην ημέραν μετά το Σάββατον ή αυτό το Σάββατον; Δεν το έπραξεν άπλως και εις την τύχην. Άλλά το έπραξε διότι ήθελε να βοηθηθή και από αυτόν τον χρόνον, ώστε να καταστήση προθυμότερους τους εισφέροντας. Δεν είναι δε μικρόν πράγμα ή κατάλληλος στιγμή διά κάθε πράγμα. B και ποίαν καταλληλότητα έχει ο χρόνος, θα ειπής, εις το να πείσῃς να δώσουν έλεημοσύνην; Κατά την ημέραν αυτήν ή άποχή από κάθε εργασία, το γεγονός ότι ή ψυχή γίνεται λαμπροτέρα εξ αιτίας της αναπαύσεως, και το σημαντικώτερον όλων, το γεγονός ότι κατ' αυτήν την ημέραν ήμεις απολαμβάνομεν χίλια καλά, δλ' αυτά συντελούν εις την έλεημοσύνην. Διότι κατ' αυτήν την ημέραν κατελύθη ο θάνατος, εσθέσθη ή κατάρα, ήρανίσθη ή άμαρτία, αι πύλαι του Άδου έβραυσθησαν και ο διάβολος έγινε δέσμιος και κατελύθη ο διαρκής πόλεμος και έγινεν ή συμφιλίωσις του Θεού προς τους ανθρώπους. Και το ανθρώπινον γένος επανήλθεν εις την παλαιάν, ή μάλλον εις πολύ μεγαλύτεραν, ευγένειαν, και ο ήλιος ειδε το θαυμαστόν εκείνο και παράδοξον θέαμα, E τον άνθρωπον να γίνεται άθάνατος.

Θέλων λοιπόν να μάς όπενθυμίση όλα αυτά και τα περσόμοια, έφερον εις το μέσον την ημέραν, και την έλάμβανε σχεδόν ως συνήγορον και λέγει εις τον καθένον. Σκέψου ποσόν πολλά και ποσόν μεγάλα όγαθα άπήλυσες κατά την ημέραν αυτήν, άνθρωπε. Από πόσα κακά άπηλάγης. Ποιος ήσο πριν, και ποιος έγινες κατόπιν. Εάν δε έαρτάζωμεν με μεγάλην τιμήν τα γενεθλιά μας, και πολλοί δοῦλοι την ημέραν που έλευθερώθησαν, και άλλοι μόν οργανώσαν συμπίσια, οι δε έλευθερο μοιράζου και δώρα, αποδίδοντες μεγάλην τιμήν εις το γεγονός,²⁸³ A πολύ περισσότερον πρέπει ήμεις να τιμώμεν την ημέραν αυτήν, την οποίαν δεν αφάλεται κανεις άν την όνομάση γενεθλίαν ημέραν άλλης της ανθρώπινης φύσεως. Διότι είμεθα χαμένοι και εύρέθημεν, νεκροί και άνεζήσαντες, έχθοι και συμφιλιώθημεν. Διά τούτο άρμόζει ν' αποδίδωμεν εις αυτήν πνευματικήν τιμήν, χωρίς να οργανώσωμεν συμπόσια, ούτε να σπαταλώμεν όσων, ούτε να μεθώμεν και να χορευώμεν, αλλά να ένισχύωμεν άφθότως τους πτωχοτέρους αδελφούς μας.

Αυτά τα λέγω όχι διά να έπαινήτε, αλλά και διά να μιμήσθε. Και μη νομίζετε, ότι τούτα ειχον λεχθή μόνον

πρὸς τοὺς Κορινθίους, ἀλλὰ ἀπευθύνονται καὶ πρὸς καθέ-
να ἀπὸ μᾶς καὶ πρὸς ἑαυτοὺς μεταγενεστέρους. Καὶ
ὡς κἀμῶν αὐτὸ πού διεταξεν ὁ Παῦλος. **Β** Καὶ κατὰ
τὴν Κυριακὴν καθένας ὡς ἀποταμίωσιν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ
χρήματος τοῦ Κυρίου. Καὶ ὡς γίνῃ τὸ πρῶτον νόμος καὶ
ἀμετακίνητος συνήθεια καὶ τότε πλέον δὲν θὰ ἔχωμεν ἀ-
νάγκην παραίνεσιν οὔτε συμβουλῆς. Διότι δὲν καταρ-
θῶναι νὰ τὰ ἐπιτύχῃ αὐτὰ τόσο ὁ λόγος καὶ ἡ παραινέ-
σις, ὅσον ἡ συνήθεια πού ἔχει καθιερωθῆ σταθερὰ ἀπὸ
τὸν χρόνον. **Α**ν τὸ καθιερωθῶμεν αὐτὸ, δηλαδὴ κάθε Κυ-
ριακὴν νὰ δημιουργῶμεν ἕνα ἀπόθεμα διὰ τὴν βοήθειαν
τῶν πτωχῶν, τότε δὲν θὰ παραδόμεν τὸν νόμον αὐτῶν,
ἀκόμη καὶ ἂν ὑπάρξουν χρεῖα ἀνάγκαι. Ἄφου δὲ εἶπε
«τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος», προσέθεσε: «Κα-
θένας ἀπὸ ὅσων. Δὲν ἀπευθύνεται, λέγει, μόνον πρὸς τοὺς
πλουσίους, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς πτωχοὺς. Ὅχι μόνον
πρὸς τοὺς ἐλευθέρους, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς δούλους. Ὁ-
χι μόνον εἰς τοὺς ἀνδρας, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς γυναῖκας. Ὁ
Κανείς δὲν ἀπαλλάσσεται ἀπὸ αὐτοῦ τοῦ λειτουργήματος, καὶ
κανείς νὰ μὴ μείνῃ ἔξω ἀπὸ αὐτὸ τὸ κέρδος, ἀλλὰ νὰ εἰσ-
φέρουν ὅλοι. Οὔτε ἡ πενία δύναται νὰ γίνῃ ἐμπόδιον εἰς
αὐτὴν τὴν εἰσφορὰν. Διότι καὶ ἂν εἶσαι ἀπειρώς πτωχός,
δὲν εἶσαι πτωχότερος ἀπὸ τὴν χρεῖαν ἐκείνην, ἢ ὅποια
ἐξηγήτησεν ὅλην τὴν περιουσίαν τῆς. Καὶ ἂν εἶσαι πᾶσι-
πτωχος, δὲν εἶσαι πάντως πτωχότερος ἀπὸ τὴν Σιδωνί-
αν ἐκείνην γυναῖκα, ἢ ὅποια εἶχε μόνον ἓνα φύσχαν ἀ-
λεύρι, δὲν ἠμποδίσθη ὁμοίως ἀπὸ αὐτὸ νὰ ὑποδεχθῇ τὸν
προφήτην. Ἄλλὰ ἐνῷ ὄβλεπε νὰ τὴν περικυκλῶνουν τὰ
παιδιά τῆς καὶ νὰ ἐπίκειται λιμός, καὶ δὲν εἶχε κανέναν ἄλ-
λο ἀπόθεμα, ἐν τούτοις ἐδέχετο τὸν προφήτην μὲ μεγά-
λην προθυμίαν. **Δ**ιὰ τοῦτον δὲ λόγον εἶπε «ὡς μαζεύη
σιγὰ-σιγὰ θησαυρὸν; Διότι αὐτὸς πού τὸ ἐξεχώριζεν, ἴ-
σως ἐντρέπτο καὶ ἐκοκκίνιζε, νὰ δείξῃ τὸ ποσόν, ἐπειδὴ
ἦτο μικρὸν. Διὰ τοῦτο, λέγει, οὐ κράτησε καὶ φύλαξέ το
καὶ ὅταν μὲ τὰς ἐπὶ μέρος εἰσφορὰς τὸ ὀλίγον γίνῃ πο-
λὺ, τότε νὰ τὸ εἰσφέρεις. Καὶ δὲν εἶπε «συλλέγων», ἀλλὰ
«θησαυρίζων», διὰ νὰ μάθῃ, ὅτι αὐτὴ ἡ βαπτήν εἶναι θη-
σαυρὸς ἀνώτερος ἀπὸ κάθε θησαυρὸν. Διότι ὁ ὕλικός θη-
σαυρὸς γίνεται καὶ στόχος ἐπιβουλῆς καὶ ὀλιγοστυεῖ, καὶ
πολλὰς φορές καταστρέφει αὐτοὺς πού τὸν εὐρίσκουν.
Ἐνῷ ὁ οὐράνιος θησαυρὸς εἶναι ἐντελῶς ἀντίθετος. **Ε** Δι-
ὅτι παραμένει ἀνάλωτος, μακρὰν οἰσθήποτε ἐπιβουλῆς

καὶ ἀποτελεῖ σωτηρίαν δι' αὐτοὺς πού τὸν ἔχουν ἢ τὸν
λαμβάνουν. Διότι δὲν δαπανᾶται ἀπὸ τὸν χρόνον, οὔτε
προβάλλεται ἀπὸ τὸν φθόνον, ἀλλὰ εἶναι ἀπρόσπτος εἰς
ὅλας αὐτὰς τὰς ἐπιβουλὰς καὶ φέρει ἀνορθίμητα ἀγαθὰ
εἰς αὐτοὺς πού τὸν συγκεντρώνουν.

Ας ὑπακούωμεν λοιπὸν καὶ ὡς κἀμῶν καὶ ἡμεῖς
ἔτσι, καὶ μαζί μὲ τὸ ἀπόθεμα τῶν ἰδιωτικῶν μας χρημά-
των εἰς τὰς οἰκίας, ὡς ἔχωμεν καὶ ἕνα ἀπόθεμα ἱερῶν χρη-
μάτων, διὰ νὰ ἀσφαλίζονται μὲ αὐτὰ καὶ τὰ ἰδιωτικά μας.
Οπως δηλαδὴ εἰς τὰ βασιλικά ταμεῖα, ἂν εἶναι κατατε-
θειμένα καὶ τὰ χρήματα ἐνὸς ὑπηκόου, χάρις εἰς ἐκεῖνα ἐ-
ξασφαλίζονται καὶ αὐτὰ. **244 Α** Ἔτσι καὶ εἰς τὴν ἰδικὴν
σου οἰκίαν ἐν δημιουργίᾳ ἕνα ἀπόθεμα χρημάτων διὰ τοὺς
πτωχοὺς καὶ τὰ εἰσφέρεις κάθε Κυριακὴν, αὐτὰ ἀποτε-
λοῦν ἀσφάλειαν καὶ διὰ τὰ ἄλλα. Ἔτσι θὰ γίνῃς οἰκονό-
μος τῶν χρημάτων σου, χειροτονημένος ἀπὸ τὸν Θεόν.
Τι λέγω; Καὶ αὐτὰ πού ἦθη συλλέγησεν ἂν γίνον ἀπὸ
αἰτία νὰ συγκεντρώσῃς ἀκόμη περισσότερα. Διότι ἂν μόν-
ον κἀμῃ ἀρχὴν τῆς καλῆς αὐτῆς συνήθειας, θὰ δυνήθῃς
νὰ παρακινήσῃς ὁ ἴδιος ἀπὸ τὸν ἑαυτόν σου, χωρὶς κανέ-
ναν σύμβουλον. Μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν ἡ οἰκία καθένας ὡς
γίνῃ ἐκκλησία, μέσα εἰς τὴν ὅποιαν ὑπάρχει ἀπόθεμα ἱε-
ρῶν χρημάτων. Καὶ πράγματι τὰ θησαυροφυλάκια πού ὑ-
πάρχουν ἐδῶ ἀποτελοῦν σύμβουλον αὐτῶν. **Β** Ὅπου ὑ-
πάρχουν χρήματα διὰ τοὺς πτωχοὺς, τὸ μέρος αὐτὸ εἶ-
ναι ἀπρόσπτος εἰς τοὺς δαίμονας. Καὶ τὰ χρήματα πού
συλλέγονται διὰ τοὺς πτωχοὺς προστατεύουν τὰς οἰκίας
περισσότερον καὶ ἀπὸ τὴν ἀσπίδα καὶ τὸ δόρυ καὶ τὰ δ-
πλα καὶ τὴν σωματικὴν ρώμην καὶ τὸ πλῆθος τῶν στρα-
τιωτῶν.

Αφου λοιπὸν εἶπε πότε πρέπει νὰ συλλέγωνται τὰ
χρήματα αὐτὰ καὶ πῶς καὶ ἀπὸ ποίους, τὴν ποσότητα
τὴν ἔφησεν εἰς τοὺς ἰδίους τοὺς εἰσφέροντας. Διότι δὲν εἶ-
πε, νὰ εἰσφέρῃς τόσοσόν καὶ τόσοσόν, διὰ νὰ μὴ φανῇ θοραεῖα
ἢ προσταγὴ καὶ πολλοὶ προβάλλουν ὡς πρόσχημα τὴν πε-
νίαν τῶν. Ὄποτε νὰ μὴ λέγουσι οἱ πτωχοὶ, τί νὰ δώσωμεν,
ἂν δὲν εἴμεθα εἰς θέσιν; Ἄλλὰ τὸ μέτρον τῆς εἰσφορᾶς τὸ
ᾤρισεν ἀναλόγως πρὸς τὴν δύναμιν αὐτῶν πού εἰσφέ-
ρουν. **Ε** «Ἐκαστος ἀπὸ ὅσων ὡς ἐξεχώριζεν εἰς τὸ σπῆτι του
κάποια ποσὸν καὶ ὡς μαζεύῃ σιγὰ-σιγὰ θησαυρὸν μὲ ὅ,τι
ἐκόλυται». Καὶ δὲν εἶπε «ὅ,τι δυνήθῃς ἢ «ὅ,τι ἐύρεθῃς»,
ἀλλὰ «ὅ,τι ἐκόλυται» δεικνύων, ὅτι θὰ ἔχη καὶ τὴν ἀ-
νωθεν βοήθειαν καὶ εὐνοίαν εἰς τὸ ἔργον αὐτό. Διότι ὁ

Παῦλος δὲν ἀπεσκόπει εἰς τοῦτο μόνον, νὰ συλλεγοῦν ἐπιπλαθῆ χρήματα διὰ τοὺς πτωχοὺς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ πῶς νὰ συλλεγοῦν μὲ μεγάλην προθυμίαν. Ἄρα καὶ ὁ Θεὸς ὤρισε τὴν ἐλεημοσύνην διὰ τοῦτο, ὅχι μόνον δηλαδὴ διὰ νὰ τρέφονται οἱ ἐνδεεῖς, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐδεργτοῦνται καὶ αὐτοὶ τοῦ προσφέρουσι, καὶ περισσώτερον δι' αὐτοὺς παρὰ δι' ἐκεῖνους. Διότι εἴναι ἀποσκόπει μόνον εἰς τὸ συμφέρον ἐκείνων, τότε θὰ διέτασσε μόνον νὰ δοθοῦν τὰ χρήματα. Ὡ καὶ δὲν θὰ ἐξήτει τὴν προθυμίαν τῶν δίδοντων. Τώρα ὁμοῦ βλέπετε, ὅτι ὁ ἀπόστολος μὲ κάθε τρόπον παραγγέλλει τοῦτο κυρίως, νὰ προσφέρουν δηλαδὴ αὐτοὶ τοῦ προσφέρουσι, χαροῦμενοι καὶ μὲ πρόσωπον Ἰλαροῦ. Καὶ λέγει μὲν κάποτε: «Νὰ διδῆς ὅχι μὲ λύπην ἢ ἀπὸ ἀνάγκης, διότι ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ ἐκεῖνον, ποὺ δίδει μὲ προθυμίαν καὶ χαροῦμενον πρόσωπον». Δὲν λέγει ἀπλῶς «ἐκεῖνον ποὺ δίδει», ἀλλὰ «ἐκεῖνον ποὺ δίδει μὲ χαράν». Καὶ πάλιν εἰς ἄλλο σημεῖον λέγει: «Ἐκεῖνος ποὺ ἔχει κλισίον νὰ μοιράσῃ ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ του εἰς τοὺς πτωχοὺς, ὅς πράττῃ τοῦτο μὲ ἀφέλειαν, χωρὶς ἐπίδειξιν ἢ ἄλλα ἐγωϊστικὰ ἐλατήρια. Ἐκεῖνος εἰς τὸν ὁποῖον ἀνετέθη ἡ ἐπιστοασία καὶ φροντίς καὶ ἐπιμέλεια ὁποιοῦδήποτε καλοῦ ἔργου, ὅς ἐπιστοατὴ μὲ προθυμίαν καὶ δραστηριότητα. Καὶ ἐκεῖνος ποὺ κάμνει ἐλεημοσύνην, ὅς ἐλεῖ μὲ χαράν». Διότι καὶ τοῦτο εἶναι ἐλεημοσύνη, νὰ διδῆς μὲ τέτοιον τρόπον, ποῦ νὰ εἶσαι ἄλλος χαρὰ καὶ νὰ νομίζῃς ὅτι λαμβάνεις μᾶλλον παρὰ δίδεις.

Διὰ τοῦτο μὲ κάθε τρόπον προσπαθεῖ νὰ καταστήσῃ εὐκολον τὴν προσταγὴν αὐτὴν διὰ νὰ γίνεταί ἡ εἰσφορά μὲ προθυμίαν. Ἐ καὶ πρόσεχε νὰ ἴδῃς μὲ πόσα κεφάλαια ἐπεχείρησε νὰ καταστήσῃ ὀλιγώτερον θορῶ καὶ ἐπαχθὲς τὸ πρᾶγμα. Πρῶτον καὶ κύριον, μὲ τὸ γεγονός ὅτι διέταξε νὰ μὴ γίνεταί ἡ εἰσφορά ἀπὸ ἕνα ἢ δύο ἢ τρεῖς, ἀλλὰ ἀπὸ ἅλην τὴν πόλιν. Ἄλλως τε «εἰσφορά» δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ συλλογὴ καὶ ἔρανος διδόμενος ἀπὸ ἄλλους. Δεύτερον, μὲ τὸ κύρος αὐτῶν ποὺ λαμβάνουν. Διότι δὲν εἶπε «διὰ τοὺς πτωχοὺς», ἀλλὰ διὰ τοὺς «ἀγίους». Τρίτον, μὲ τὸ παράδειγμα ἐκείνων ποὺ ἤδη ἔπραξαν αὐτό. «Καθὼς ἐκάνουσα, λέγει, εἰς τὰς Ἐκκλησίας τῆς Γαλατίας». Ἀκόμη μὲ τὴν κατάλληλον ἡμέραν. «Κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος», λέγει, «ἐκαστος ἀπὸ σᾶς

15. Ἠ' Κορινθ. 9, 7.
16. Ἠ' Κορ. 13, 8.

ὅς ξεχωρίζῃ εἰς τὴν ἄκρην κάποιο ποσόν, ὥστε σιγὰ - σιγὰ νὰ γίνῃ θησαυρὸς». Πέμπτον, μὲ τὸ γεγονός ὅτι δὲν διέταξε νὰ εἰσφέρεται ἅλη ἡ ἐλεημοσύνη διὰ μῆας, ἀλλὰ ἄλλογον κατ' ἄλλογον. Διότι δὲν εἶναι τὸ ἴδιον νὰ διατάσῃς νὰ γίνεταί ἡ εἰσφορά μέσα εἰς μίαν ἡμέραν μὲ τὸ νὰ τὴν κατακερματίζῃς εἰς τόσο χρόνον. Ὁ κατακερματισμὸς αὐτὸς οὔτε καν προκαλεῖ τὴν αἰσθησὶν βαπάνης. Ἐκτον, μὲ τὸ γεγονός, ὅτι δὲν ὤρισε μέτρον εἰσφοράς ἀλλὰ τὸ ὅσῃς τὸ πρᾶγμα εἰς τὴν διάθεσιν τῶν εἰσφερόντων καὶ ἐδείξεν, ὅτι αὐτὸ δίδεται ἀπὸ τὸν Θεόν. Διότι μὲ τὸ νὰ εἴπῃ «ὅ,τι εὐκολύνεται καθέννας» τὰ ἐδήλωσε καὶ τὰ δύο αὐτά. Προσέθεσεν ἀκόμη καὶ ἕνα ἔβδομον τρόπον, ὅταν εἶπε «διὰ νὰ μὴ γίνωνται εἰσφορὰ ὅταν ἔλθω αὐτοῦ». Μὲ τὴν φράσιν αὐτὴν δηλ. καὶ τοὺς διάζει μὲ τὴν προσδοκίαν τῆς παρουσίας του καὶ τοὺς παρηγορεῖ, διότι τοὺς παρέχει μεγάλην προθυμίαν.

Καὶ δὲν ἠρκέσθη εἰς αὐτοὺς μόνον τοὺς τρόπους, ἔλλα προσέθεσε καὶ ἕνα ὄγδον. Ποῖος εἶναι αὐτός; «Ὁταν», λέγει, «ἔλθω εἰς τὴν Κόρινθον, ἐκεῖνους ποὺ θὰ ἐκλέξετε, αὐτοὺς μὲ συστατικὸς ἐπιστολὰς μου θὰ στείλω διὰ νὰ μεταφέρουν τὴν χάριν τῆς ἀγάπης σας εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ. Ἐάν δὲ ἀξίῃ νὰ ὑπάγω καὶ ἐγώ, τότε θὰ ταξιδεύσω μετὰ μου». Κοίταξε τὴν ταπεινοφροσύνην καὶ ἐπεικίαν τῆς μακαρίας καὶ γενναίας ἐκείνης ψυχῆς, πρόσεχε τὴν φροντίδα του καὶ τὴν στοργικὴν του ἀγάπην. Διότι δὲν ἠθέλησεν ὁ ἴδιος, ὅτε ἠνέχθη νὰ γεροστούσῃ μὲ τὴν ἰδικὴν του γνώμην αὐτοῦ ποὺ ἐπρόκειτο νὰ διαχειρισθῶν τὰ χρήματα αὐτά, ἀλλὰ ἀνέθεσε τὴν ἐκλογὴν αὐτῶν εἰς ἐκεῖνους καὶ δὲν ἐκώρῃσε ὡς ὄρην τὸ πρᾶγμα, νὰ διαρισθῶν δηλαδὴ ἐκεῖνος Ἐ ὅχι μὲ τὴν γνώμην καὶ τὴν ἀπόφασιν τοῦ Παύλου, ἀλλὰ τῶν Κορινθίων. Τὸ ἀντίθετον μάλιστα, τοῦ ἐφαίνεται ὅτι ἦτο ἄποστολος, ἢ μὲν εἰσφορά δηλαδὴ νὰ εἶναι ἐκείνων, ἢ δὲ ἐκλογὴ αὐτῶν ποὺ θὰ τὴν διαχειρισθῶν νὰ εἶναι ἰδικὴ του. Διὰ τοῦτο ἀνέθεσεν εἰς αὐτοὺς αὐτὸ τὸ ἔργον, δεικνύων μετὰ τὴν ἰδικὴν του μετριοφροσύνην καὶ ταυτοχρόνως ἀφαιρῶν κάθε λαθὴν, ἀκόμη καὶ σκίαν, πονηρὰς ὑποψίας. Ἄν καὶ ἦτο λαμπρότερος καὶ ἀπὸ τὸν ἤλιον καὶ ἦτο ἀπληλαγμένος ἀπὸ κάθε πονηρῶν ὑποψίας, ἀλλ' ὁμοῦ καὶ πάλιν ἐσπευδε νὰ προφυλάξῃ τοὺς ἀδυνάτους καὶ νὰ διαφύγῃ τὰς ψευδεῖς ὑποψίας. Διὰ τοῦτο λέγει: Ὡ «Ὅταν δὲ ἔλθω εἰς τὴν Κό-

17. Α' Κορινθ. 16, 8-9.

ρῖνον, ἐκείνους ποῦ θά ἐκλέξετε, αὐτούς θά στείλω διὰ νά μεταφέρουν τήν χάριν τῆς ἀγάπης σας.²⁵ Τί λέγετε; Καί σὺ δὲν ταξιδεύεις, δὲν θέλεις τὰ χρήματα, ἀλλὰ ἀναθέτεις τὸ πρᾶγμα εἰς ἄλλους; Διὰ νὰ μὴ σκέπτονται ὅλα αὐτὰ καὶ γίνονται ὀκνηρότεροι, κοίταξε πάλιν πῶς τὸ διορθώνει. Δὲν εἶπε ἄπλως θά στείλω ἐκείνους ποῦ θά ἐκλέξετε, ἀλλὰ τί εἶπε; «Μὲ συστατικὰς ἐπιστολάς». Καὶ ἂν δὲν εἶμαι παρῶν σωματικῶς, ἀλλὰ θά εἶμαι παρῶν μέ τας ἐπιστολάς μου, καὶ θά διαβῶ ἐκείνους εἰς τὴν διακονίαν των.

²⁶ Ἀρὰ γε εἴμεθα ἀξιοὶ τῆς ακίας ἢ τῶν ὑποδημάτων τοῦ Παύλου, ὅταν ἐκεῖνος μὲν, ὁ ὁποῖος ἔχει τόσην μεγάλην δοξάν, ἀποκροῖ τὰς τιμὰς ποῦ τοῦ προσφέρουν ὅλοι, ἡμεῖς δὲ καὶ ἀγανακτοῦμεν καὶ δυσαναχετοῦμεν. Ἐὰν εἴτε ποῦ διακερίζονται τὰ χρήματα αὐτὰ δὲν διορίζονται κατὰ τὴν ἰδικήν μας ἀντίληψιν καὶ κρίσιν καὶ ἀπόφασιν; Ὅταν νομίζωμεν, ὅτι εἶναι ὄβρις αὐτοὶ ποῦ δαπανοῦν τὰ χρήματα των νὰ τὸ κάμνουν αὐτὸ χωρὶς τὴν ἰδικήν μας γνώμην; Καὶ πρόσθε νὰ ἴδῃς μὲ ποῖον τρόπον παντοῦ ἐνομιεῖται τὸν ἑαυτὸν του καὶ ποθενὰ δὲν τὸν λησμονεῖ. Διότι εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν δὲν ἐχρησιμοποίησε τὴν λέξιν «ἐντολή» οὔτε «ἐλεημοσύνη», ἀλλὰ τὴν λέξιν «χάρις». Ἔτσι ἐδεικνυεν, ὅτι καθὼς εἶναι ἔργον τῆς θείας χάριτος νὰ ἀνασταίωμεν νεκρούς καὶ νὰ ἐκδιώκωμεν δαιμόνια καὶ νὰ καθαρίζωμεν λεπρούς, ἔτσι καὶ τὸ νὰ βοηθῶμεν τοὺς πτωχοὺς, νὰ τείνωμεν χεῖρα βοηθείας πρὸς τοὺς ἔνδεεις εἶναι καὶ αὐτὸ ἔργον τῆς θείας χάριτος, καὶ μάλιστα πολὺ περισσότερον τοῦτο παρὰ ἕκείνο. ²⁶ Α Καὶ ὅμως, ἂν καὶ εἶναι ἔργον τῆς θείας χάριτος, ἐν τούτοις χρειάζεται καὶ τὸν ἰδικόν μας ζῆλον καὶ προθυμίαν, διὰ νὰ τὴν προτιμῶμεν καὶ τὴν ἐπιθυμῶμεν καὶ προετοιμάσωμεν τὸν ἑαυτὸν μας, ὥστε νὰ γίνῃ ἀξίος αὐτῆς τῆς χάριτος. Τοὺς παρηγόρησεν ὁμοῦς μὲ τοῦτο τὸ μοναδικόν, τὸ ὅτι δηλαδὴ θά στείλῃ τὰς συστατικὰς τοῦ ἐπιστολάς.

Καὶ μὲ ἕνα ἄλλο ἀκόμη, σημαντικώτερον ἀπὸ τὸ προηγούμενον, μὲ τὸ γεγονός ὅτι ὑπεσχέθη νὰ τοὺς συνοδεύσῃ καὶ ὁ ἴδιος εἰς τὸ ταξιδίον των αὐτῶ. «Ἐάν», λέγει, «ἀξίξῃ νὰ ὑπάγω καὶ ἐγώ, τότε θά ταξιδεύσωμεν μαζί μου». Πρόσθε νὰ διακρίνῃς καὶ ἐδῶ τὴν σοφίαν του. Οὐτε δηλαδὴ προῆθη νὰ ταξιδεύσῃ μαζί των οὔτε τὸ ὑπεσχέθη

18. Α' Κορ. 9, 16, 8.

ἄνυπερθέτως, ἀλλὰ καὶ τοῦτο πάλιν τὸ ἀνέβασεν εἰς τὴν γνώμην τῶν ἰδίων ποῦ εἰσέφερον καὶ ἐξήρτησε τὸ ταξιδίον του ἀπὸ αὐτοῦ τοῦ ἴδιου ὑποδηλώσας, ὅτι ἐάν τὸ ποσόν εἶναι μεγάλο καὶ μάλιστα τόσον πολὺ, ὥστε νὰ συγκινήσῃ καὶ τὸν ἴδιον, τότε ὅπωςδήποτε θά ἀναλάβῃ νὰ ταξιδεύσῃ. Β Διότι μὲ τὸ νὰ εἴπῃ «ἐάν ἀξίξῃ», ἐννοεῖ αὐτὸ ἀκριβῶς. Ἀφοῦ, ἐάν εἶχεν ἀρνηθῆ τελείως αὐτὸ τὸ ταξιδί, θά τοὺς καθίστα ἀθυμότερους καὶ ὀκνηρότερος. Ἐάν πάλιν τὸ ὑπέσχετο ἀριστίως, θά τοὺς καθίστα περισσότερο ἀδιαφόρους. Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς οὔτε τὸ ἀποκλείει οὔτε τὸ ὑπόσχεται σαφῶς. Ἀλλὰ τοῦτο τὸ ἐξαρτᾷ τελικῶς ἀπὸ τὴν διάθεσιν τῶν Κορινθίων, ὅταν λέγῃ: «Ἐάν ἀξίξῃ θά ὑπάγω καὶ ἐγώ». Διότι ἀκούοντες ὅτι ὁ Παῦλος πρόκειται νὰ μεταφέρῃ τὴν εἰσφορὰν των, θά ἐπεδεικνυσαν μεγαλύτεραν προθυμίαν καὶ ζῆλον διὰ τὸ πρᾶγμα, ἀφοῦ ἐμελλόν νὰ μεταφέρουν τὴν δωρεάν των αἱ ἅγιοι ἐκείναι χεῖρες καὶ νὰ προστεθοῦν αἱ εὐχαὶ ἐκείνου εἰς αὐτὴν τὴν θυσίαν.

Γ Ἐάν δὲ οἱ Κορινθιοὶ, ἐπειδὴ ἐπρόκειτο νὰ δώσουν εἰς τὸν Παῦλον νὰ μεταφέρῃ τὰ χρήματα, τὸ ἕκαμνον αὐτὸ μὲ μεγαλύτεραν προθυμίαν, τότε σὺ, ποῦ πρόκειται νὰ δωσῇ εἰς τὸν Κύριον τοῦ Παύλου (διότι, ὅταν διδῇς εἰς τοὺς πτωχοὺς, εἰς ἐκεῖνον δίδεις), ποῖον δικαιολογίον θά ἔχῃς, ἂν τὸ ἀναβάλλῃς; Ἐάν δὲ τὸ πρᾶγμα δὲν ἦτο μέγα καὶ ἀξίον μεγάλης προθυμίας, δὲν θά ὑπέσχετο νὰ διαχειρισθῇ τὰ χρήματα αὐτῶν ἐκεῖνος, εἰς τὸν ὅποιον εἶχεν ἀνατεθῆ τὸ ἔργον τῆς διδασκαλίας εἰς ἀλόκληρον τὴν οἰκουμένην καὶ ἐφρόντιζε δι' ὅλας τὰς Ἐκκλησίας τῆς ὑψηλοῦ. Αὐτὰ λοιπὸν νὰ σκεπτόμεθα καὶ ἡμεῖς καὶ ἂν χρειάζεται νὰ δώσωμεν ἢ νὰ ὑπηρετήσωμεν ἄλλους ποῦ δίδουν, νὰ μὴ διατάζωμεν, οὔτε νὰ στενοχωροῦμεθα. Διότι ἐλαττώνεται ἡ περιουσία μας. Δὲν εἶναι δεδαίως ἀποπῶν ὁ μὲν γεωργός, ποῦ ρίπτει τὸν σπόρον καὶ ἐξαντλεῖ τὰ ἀγαθὰ του, νὰ μὴ στενοχωρήθῃ καὶ νὰ μὴ ποιῇ καὶ νὰ μὴ θεωρῇ τὸ γεγονός δαπάνη, ἀλλὰ ἀπεναντίας τὸ θεωρεῖ καὶ πρόσδον καὶ κέρδος, καίτοι ἡ ἐλπίδα εἶναι ἀθῆλος. Ἰὺ δὲ, ποῦ δὲν σπείρεις διὰ νὰ λάθῃς ὄλκα ἀγαθὰ, ἀλλὰ ὅλα πολὺ σημαντικώτερα, καὶ μέλλεις νὰ παραδόσῃς τὰ χρήματα εἰς τὸν ἴδιον τὸν Χριστόν, δὲν εἶναι παράλογον νὰ ἀποφεύγῃς καὶ νὰ ἀδρανής καὶ νὰ προφασίζῃσαι πένιαν; Μήπως δὲν ἦδύνατο ὁ Θεὸς νὰ διατάξῃ τὴν γῆν νὰ διθῇ καθαρὸν χρυσόν; Διότι αὐτὸς ποῦ εἶπεν «ὅς θλα-

σθήση ἢ γῆ χόρτου»¹⁹ καὶ ἀφῆνς τὴν ἕκαμε νὰ φουσιώσῃ, Ἐ ἤδυνάτο νὰ διατάξῃ νὰ τρέξουν ἀπὸ παντοῦ πηγαὶ καὶ ποταμοὶ χρυσοῦ. Δὲν τὸ ἠθέλησεν ὅμως, ἀλλὰ ἀφῆσε πολλοὺς νὰ μένουν εἰς τὴν πτωχείαν διὰ τὸ συμφέρον καὶ ἐκείνων, ἀλλὰ καὶ τὸ ἴδικόν σου.

Καὶ πράγματι, ἡ πενία εἶναι προσφορωτέρα ἀπὸ τὸν πλοῦτον εἰς τὴν ἀρετὴν. Καὶ αὐτοὶ, ποῦ περιέπεσαν εἰς ἀμαρτήματα, λαμβάνουν μεγάλην παρηγορίαν ἀπὸ τὴν βοήθειαν πρὸς τοὺς ἐνδεεῖς. Καὶ τόση φροντίς διὰ τὸ πρᾶγμα ἐξεδηλώθη ἀπὸ τὸν Θεόν, ὥστε καὶ ὅταν ἐφανερώθῃ καὶ περιεδλήθῃ σάρκα καὶ συναναστράφῃ τοὺς ἀνθρώπους, δὲν ἀπέφυγεν οὔτε τὸ θεωῶσεν ἀξιόμημπτον νὰ φροντίσῃ ὁ ἴδιος διὰ τοὺς πτωχοὺς.²⁰ Α Καὶ ὅμως, αὐτὸς ποῦ ἕκαμε τόσους ἄρτους καὶ μὲ μίαν προσταγὴν ἐπραγματοποιεῖ ὅλα ὅσα ἠθέλει, καὶ ἠδύνατο νὰ ἀναδείξῃ ἀμέσως ἀπείρους θησαυροὺς, δὲν τὸ ἕκαμεν αὐτὸ, ἀλλὰ διέταξε τοὺς μαθητὰς του νὰ ἔχουν ἕνα κυτίον διὰ τὰς εἰσφοράς καὶ νὰ κρατοῦν τὰ ριπτόμενα εἰς αὐτὸ χρήματα καὶ μὲ αὐτὰ νὰ βοηθοῦν ὅσους ἔχουν ἀνάγκη βοήθειας. Ὅταν, ὡς γνωστόν, ἴμῃλι μὲ τὸν Ἰούδαν ἀνιγιματωδῶς διὰ τὴν προδοσίαν, ἐπειδὴ οἱ μαθηταὶ δὲν κατενόησαν τὸ λεχθέν, ἐνόμισαν ὅτι εἶπεν εἰς αὐτὸν νὰ δώσῃ κάτι εἰς τοὺς πτωχοὺς. Διότι αὐτὸς, λέγει, «εἶχε τὸ κυτίον τῶν συνεισφορῶν καὶ κατακράτει κρυφίως ὑπὲρ τοῦ ἑαυτοῦ του τὰ ριπτόμενα εἰς αὐτὸ χρήματα». Ὁ Θεὸς ὑπολογίζει πολὺ τὸ ἔλεος, ὄχι μόνον τὸ ἔλεος τοῦ Ἰησοῦ πρὸς ἡμᾶς, ἀλλὰ καὶ τὸ ἔλεος ποῦ ἀφίλει νὰ ἐκδηλώνεται ἀπὸ ἡμᾶς πρὸς τοὺς συνδούλους μας. Β Καὶ εἰς τὴν Παλαιάν καὶ εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην ἐθεότισαι μυρίους νόμους δι' αὐτὸ, μὲ τοὺς ὁποίους μᾶς προστάσσει νὰ εἴμεθα φιλόνηρωποι καὶ μὲ λόγους καὶ μὲ χρήματα καὶ μὲ πράγματα. Καὶ ὁ Μωϋσῆς παντοῦ μὲ ὅλας τὰς νομοθεσίας του κάμνει λόγον διὰ τὸ θέμα αὐτὸ. Καὶ οἱ προφῆται ἐξ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ αὐτὸ φωνάζουν, ὅτι «ἔλεος θέλω καὶ ὄχι θυσίαν».²¹ Καὶ οἱ ἀπόστολοι ὅλοι ὁμιλοῦν καὶ πράττουν συμφώνως πρὸς αὐτούς. Ἄς μὴ ἀμελῶμεν λοιπὸν τὸ πρᾶγμα. Διότι δὲν ὀφελούμεν τοὺς πτωχοὺς, ἀλλὰ ὀφελούμεν τὰ μέγιστα τὸν ἑαυτὸν μας καὶ λαμβάνομεν μεγαλύτερα ἀπὸ ἐκεῖνα ποῦ παρέχομεν.

19. Ἰβν. 1, 31.
20. Ἔβ. 5, 6.

Σ Αὐτὰ τῶρα δὲν τὰ λέγω χωρὶς λόγον ἀλλὰ ἐπειδὴ πολλοὶ πολλὰς φορές προκειμένου νὰ δώσουν εἰς πτωχοὺς λεπτολογοῦν τὸ πρᾶγμα καὶ ἐρωτοῦν νὰ μάθουν διὰ τὴν πατριδα των, διὰ τὴν ζυὴν των, διὰ τὸν χαρακτήρα, τὸ ἐπάγγελμα καὶ τὴν σωματικὴν των ὑγείαν, ἀπευθύνουν κατηγορίας ἐναντίον των καὶ ζητοῦν πολλοὶ ὑπεκρίθησαν καὶ σωματικὴν ἀναπηρίαν, διὰ νὰ κάμψουν τὴν ἰσικτὴν μας ὠμότητα καὶ τὴν ἀπανθρωπιάν μας μὲ τεχνάσματα. Καὶ νὰ τοὺς ἀνακρίνῃς ἔτσι κατὰ τὸ θέρος, ἂν καὶ εἶναι τὸ πρᾶγμα φοβερόν, δὲν εἶναι πάντως τόσο φοβερόν. Ἀλλὰ τὸ νὰ γίνεσαι τόσο ἀκληρὸς καὶ ἀπάνθρωπος διακατῆς τὸν χειμῶνα μὲ τὸ ψῦχος, καὶ νὰ μὴ ἀπονήμῃς κομμίαν συγγνώμην εἰς τοὺς μὴ ἐργαζομένους, δὲν ἐκφράζεις ὑπερβολικὴν ὠμότητα; Δ Τί ἐνομοθετεῖ λοιπὸν ὁ Παῦλος πρὸς τοὺς Θεσσαλονικεῖς, ὅταν εἴπῃ: «Ἐάν κανεὶς δὲν θέλῃ νὰ ἐργάζεται, δὲν πρέπει οὔτε νὰ τρώγῃ»; Τὰ εἶπε οὐτὰρ διὰ νὰ τὸ ἀκούσῃς καὶ σὺ καὶ νὰ μὴ κρίνῃς μόνον ἐκεῖνον μὲ τοὺς λόγους τοῦ Παύλου, ἀλλὰ καὶ τὸν ἑαυτὸν σου. Διότι οἱ νόμοι τοῦ Παύλου ἔχουν τεθῆ ὄχι μόνον διὰ τοὺς πτωχοὺς, ἀλλὰ καὶ δι' ἡμᾶς. Θὰ σὰς εἴπω κάτι βαρὺ ποῦ θὰ σὰς ἐνοχλήσῃ. Γνωρίζεις, ὅτι θὰ ὀργισθῆτε. Ἐν τούτοις ὅμως θὰ τὸ εἴπω. Ἄλλως τε δὲν θὰ τὸ εἴπω διὰ νὰ σὰς πλῆξω, ἀλλὰ διὰ νὰ σὰς διορθώσω.

Αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους τοὺς κατηγοροῦμεν δι' ἀργίαν, πρᾶγμα ποῦ οὐκ ἔστιν εἰς αἰτίαν συγχωρήσεως, ἐνῶ ἡμεῖς οἱ ἴδιοι κάμνομεν πολλὰς φορές πράγματα ποῦ εἶναι χειρότερα ἀπὸ κάθε ἀργίαν. Ε Ἀλλὰ, θὰ εἴπῃς, ἐγὼ ἔχω πατρικὴν περιουσίαν. Ὁρα, ἀλλὰ εἰπέ μου, ἐπειδὴ ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς εἶναι πτωχὸς καὶ καταγεται ἀπὸ πτωχοῦς γονεῖς καὶ δὲν εἶχεν εὐπόρους προγόνους, εἶναι δικαίον νὰ χάσῃ. Ἀκριβῶς εἰς αὐτὸν τὸν λόγον ἀεῖζει τὴν εὐσπλαγχνίαν καὶ ἐλεημοσύνην ἐκ μέρους τῶν πλουσίων. Σὺ μὲν, ποῦ πολλὰς φορές διέρχεται τὴν ἡμέραν σου εἰς τὰ θέατρα ἢ εἰς συγκεντρώσεις καὶ συναναστροφὰς ποῦ δὲν ἔχουν κανένα ὄφελος καὶ κακολογεῖς πάρα πολλοὺς ἄλλους, νομίζεις ὅτι δὲν κάμνεις τίποτε δεινόν, οὔτε ὅτι ταπεινιάζεις; Αὐτὸν ὅμως τὸν δδλιον καὶ ταλαίπωρον, ποῦ διέρχεται ὅλην τὴν ἡμέραν του μὲ ἰκεσίας καὶ δάκρυα καὶ θάφνταστον ταλαίπωριον, τὸν κρίνεις, καὶ τὸν σῴεις εἰς

21. Ἠ' Θεσσαλ. 3, 10.

τὸ δικαστήριον καὶ τοῦ ζητιᾶς εὐθύνας; ²² Α Καὶ πῶς εἶναι δυνατόν νὰ πηγάζου ἀπὸ ἀνθρώπινην σκέψιν; Ὅποτε ὅταν λέγῃς, τί θὰ εἴπωμεν εἰς τὸν Παῦλον, νὰ μὴ τὸ λέγῃς μόνον διὰ τοὺς πτωχοὺς, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν ἑαυτὸν σου. Ἄλλως τε δὲν πρέπει νὰ ἀναγινώσκῃς μόνον τὴν ἀπειλήν, ἀλλὰ καὶ τὴν συγγνώμην. Διότι, ἀφοῦ εἶπεν «αὐτοὺς ποὺ δὲν ἐργάζεσθαι, δὲν πρέπει οὔτε νὰ τρώγῃ», προσέθεσεν: «Σεῖς ὁμοίως, ἀδελφοί, μὴ ἀποκάμνετε πράττοντες τὸ καλόν».²³

Ἄλλὰ ποῖα εἶναι ἡ εὐπρόσωπος πρόφασις αὐτῶν; Λέγουσιν, ὅτι αὐτοὶ (οἱ πτωχοὶ) εἶναι δραπεταὶ καὶ ξένοι καὶ ἔλληνοι, ποὺ ἄφησαν τὴν πατρίδα των καὶ συρρέουσιν εἰς τὴν ἰδικὴν μας πόλιν. Διὰ ταῦτα λοιπὸν ἀναγκαστέαι, εἰπέ μοι, καὶ μαθὲς τὸν στέφανον τῆς πόλεως, ἐπειδὴ ὅλοι τὴν θεωροῦν κοινὸν λιμένα ²⁴ καὶ ἀπὸ τὴν γενετήριαν των προτιμοῦν τὴν ξένην πόλιν; Ἄλλὰ δι' αὐτὸ ἀκριδῶς ἔπρεπε νὰ ἀγάλλεσθαι καὶ νὰ χαίρῃς, ἐπειδὴ τρέχουσιν ὅλοι εἰς τὰς ἰδικὰς σου χεῖρας ὡσὺν εἰς κοινὸν λιμένα καὶ θεωροῦν τὴν πόλιν αὐτὴν ὡς κοινὴν μητέρα ὄλων. Μὴ καταστρέψετε λοιπὸν τὸ ἐγκώμιον, μῆτε νὰ ἀκρωτηριασθε τὸν ἔπαινον, ὃ ὁποῖος εἶναι παλαιὸς καὶ πατροπαράδοτος δι' αὐτὴν. Καὶ πράγματι, ὅταν κάποτε ἐμελλε νὰ πέσῃ λιμὸς, οἱ κάτοικοι αὐτῆς τῆς πόλεως ἔστειλαν διὰ μέσου τοῦ Βαρνάβα καὶ τοῦ Σαύλου ὄχι ἄλγιστα χρήματα εἰς τοὺς κατοικοὺς τῶν Ἱεροσολύμων, εἰς αὐτοὺς διὰ τοὺς ὁποῖους γίνεται ἤδη λόγος. ²⁵ Ποῖας συγγνώμης λοιπὸν δεῖται εἶναι δυνατόν νὰ κριθῶμεν, ποῖαν δικαιολογίαν θὰ ἔχωμεν, ὅταν οἱ μὲν πρόγονοί μας ἔτρεφον μὲ τὰ ἰδικὰ των χρήματα καὶ τοὺς κατοικοῦντας πολὺ μακρῶν, καὶ μάλιστα ἔτρεφον οἱ ἴδιοι πρὸς ἐκείνους, ἡμεῖς δὲ καὶ αὐτοὺς ποὺ ἀπὸ ἄλλα μέρη καταφεύγουσιν πρὸς ἡμᾶς, τοὺς ἀποδιώκομεν καὶ ἀπαίτοῦμεν εὐθύνας ἀπὸ αὐτῶν, καὶ μάλιστα τὴν στιγμήν ποὺ γνωρίζομεν, ὅτι ἡμεῖς εἴμεθα ὑπεύθυνοι διὰ μῦρια κακά; Καὶ ἂν ὁ Θεὸς ἐξετάσῃ μὲ τὴν ἀκρίθειαν τῆς ζωῆν μας, ὅπως ἡμεῖς λεπτολογούμεν τοὺς πτωχοὺς, τότε δὲν θὰ ἐπιτόχωμεν ποτέ τὴν συγγνώμην οὔτε τὴν εὐσπλαγχνίαν. Ἄδιότι μὲ τὴν αὐτὴν ἀσυνπαθῆ καὶ αὐστηρὰν κρίσιν μὲ τὴν ὁποῖαν κατακρίνετε, θὰ κατακρίθητε.²⁶ Γίνε λοιπὸν φιλόδηρος καὶ εὐμενὴς πρὸς

22. 1^ο Θεσσαλ. 8, 13.

23. Ματθ. 7, 2.

τὸν σύμβουλόν σου καὶ συγχώρησε πολλὰ ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματά του, ²⁷ καὶ ἔλεησέ τον, διὰ τὴν τύχην καὶ σὺ παρομοίως ἐπιεικοὺς κρίσεως.

Διατί ἐπιλέκεις τὸν ἑαυτὸν σου εἰς προσέτους μερίμνας; Διατί λεπτολογεῖς μὲ περιέργειαν; Ἄρα γε εἴαν ὁ Θεὸς διέτασσε νὰ διερευνῆ κανεὶς τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων καὶ νὰ ἀπαιτῆ εὐθύνας, καὶ νὰ σπουδάσῃ τὸν χαρακτήρα των, δὲν θὰ ἐδυσφόρουσιν πολλοὶ; Δὲν θὰ ἔλεγον ἀπὸ μέσα των, τί εἶναι τέλος πάντων αὐτοὶ; Δύσκολον ἔργον μᾶς ἀνέθεσεν ὁ Θεός. Μῆπως εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ ἐξετάσωμεν τὴν ζωὴν τῶν ἄλλων; Μῆπως γνωρίζομεν τί ἁμαρτήματα ἔπραξεν ὁ δεῖνα; Δὲν θὰ ἔλεγον πολλοὶ πολλὰ τέτοια πράγματα; Τώρα δὲ ποὺ μᾶς ἀπήλλαξε ἀπὸ τὴν αὐτὴν τὴν πολυπραγμοσύνην καὶ ὑπεσχέθη νὰ μᾶς δώσῃ πλήρη τὸν μισθόν, ἔ καὶ ἂν εἶναι ἁμαρτωλοὶ καὶ ἂν εἶναι καλοὶ αὐτοὶ ποὺ λαμβάνουσι, δημιουργοῦμεν προσέτους φροντίδας διὰ τὸν ἑαυτὸν μας. Καὶ ἀπὸ ποῦ εἶναι φανερόν, θὰ εἴπῃς, ὅτι θὰ λάβωμεν τὸν μισθόν μας, εἴαν θεωσομεν εἰς τοὺς καλοὺς ἢ μὴ καλοὺς; Ἀπὸ αὐτῶν ποὺ ὁ ἴδιος εἶπε: «Προσεύχεσθε ὑπὲρ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι σὰς μεταχειρίζονται ὑβριστικῶς καὶ περιφρονητικῶς καὶ σὰς καταδιώκουσι ὀδίκως, ἀδελφὴ καὶ ὅταν ὁ δικηγόρος αὐτοῦ σὰς γίνεται διὰ τὰς ὑποσκευτικὰς σὰς πεποιθήσεις, θὰ νὰ ἀνοήσετε μὲ τὸν Πατέρα σας, ποὺ εἶναι εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Διότι καὶ αὐτὸς τὸν ἦλιον ποὺ εἶναι ἰδικὸς του, ἀνατέλλει διακριτικῶς εἰς ἁμαρτωλοὺς καὶ ἀγαθοὺς καὶ θρέχει τὴν βροχὴν του εἰς δικαίους καὶ ἀδίκους».²⁸

Ὅπως λοιπὸν ὁ Κύριός σου, ἐνῶ τὸν διασπῆμοσιν ἀναριθμητοὶ ἄνθρωποι, ἐνῶ ἀπειροὶ πορνεῦσιν, κλέπτον ἀσθεῖουσιν, ἀνασκάπτουσιν τάφους καὶ πράττουσιν μῦρια κακά, ²⁹ Α δὲν ποθεῖ νὰ εὐεργετῇ γενικῶς ὄλους, ἀλλὰ στέλλει τὰς ἀκτίνας τοῦ ἡλίου εἰς ὄλους, τὰς βροχὰς εἰς ὄλους καὶ θετεῖ ἐνώπιον ὄλων τοὺς καρποὺς τῆς γῆς ἐπιβεικνῶν τὴν φιλανθρωπίαν του, ἔτσι κάμε καὶ σὺ. Καὶ ὅταν εἶναι καιρὸς εὐσπλαγχνίας καὶ φιλανθρωπίας, βοήθησε τοὺς πτωχοὺς, ἀνακούφισέ τους ἀπὸ τὴν πείναν, ἀπάλλαξέ τους ἀπὸ τὴν θλίψιν καὶ μὴ προχωρῆς περαιτέρω εἰς περιέργου ἔρευναν. Διότι εἴαν πρόκειται νὰ ἐξετάσωμεν τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων, τότε δὲν θὰ ἐλεήσωμεν ποτέ κανένα. Ἡμποδισμένοι ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἄκαιρον πολυπραγμοσύνην, δὲν θὰ ἐλεήσωμεν κανένα καὶ θὰ ὑπο-

21. Ματθ. 3, 44-45.

στῶμεν πολὺν κόπον ἄνευ λόγου καὶ ματαίως. Δι' αὐτὸ λοιπὸν, σὺς παρακαλῶ, νὰ ἀποβάλετε αὐτὴν τὴν ἀκαιρὸν περιέργειαν καὶ νὰ βίβετε εἰς βλοῦς τοὺς ἐνθεεῖς καὶ νὰ τὸ κἀμίετε μὲ μεγάλην γενναιοδωρίαν, διὰ νὰ τύχωμεν καὶ ἡμεῖς κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην μεγάλου ἔλθους καὶ φιλοανθρωπίας ἀπὸ τοῦ Θεοῦ. Τὴν ὁποῖαν εἶχομαι νὰ ἐπιτύχωμεν ὅλοι μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλοανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῦ δόξα, δύναμις καὶ τιμὴ ἀνίσκουν εἰς τὸν Πατέρα, μαζὶ καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἄμην.